

Bu kitabı türklüyə
on övlad bəxş etmiş
əziz atam və anamın -
Baxşəli Qələndər oğlu
və Səriyyə Tahir qızının
unudulmaz xatirəsinə
ithaf edirəm.

Ramiz ƏSKƏR

**MAHMUD KAŞĞARININ
«DİVANÜ LÜĞAT-İT-TÜRK»
ƏSƏRİ ÜZRƏ BİBLİOQRAFİK
VƏ QRAMMATİK
G Ö S T Ə R İ C İ**

BAKİ - 2008

Avrasya Yazarlar Birliyi Yayınları

Dil Araştırmaları Dizisi: 3

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası
Folklor İnstitutu Elmi Şurasının
qərarı ilə nəşr olunur

Elmi redaktor:

AMEA-nın müxbir üzvü,
Türk Dil Qurumunun fəxri
üzvü, əməkdar elm xadimi,
filologiya elmləri doktoru,
professor Tofiq HACIYEV

Rəyçilər:

professor Hüseyn İsmayılov
professor Əzizxan Tanrıverdi
professor Məmmədali Qıpçaq
professor Məhərrəm Məmmədli

Ramiz ƏSKƏR. Mahmud Kaşğarının
«Divanü lüğat-it-türk» əsəri üzrə
bibliografik və qrammatik göstərici.
Bakı, 2008, 192 səh.

Dahi türk dilçisi və ensiklopedisti Mahmud Kaşğarının «Divanü lüğat-it-türk» əsəri dünya dilçilik elminin ən qədim və ən möhtəşəm nümunələrindən biridir. Türk dünyasının və türkologiya elminin ən parlaq, ən əhəmiyyətli əsəri olan «Divanü lüğat-it-türk» yalnız türk dili və ədəbiyyatının deyil, eləcə də türk tarixinin, türk mədəniyyətinin, türk mənəviyyatının və psixologiyasının tədqiqi üçün misilsiz mənbə, bitməz-tükənməz qaynaqdır. Bu şah əsər haqlı olaraq min il bundan əvvəlki türk dünyasının ensiklopediyası, türklüyün aynası, Mahmud Kaşğari isə türkçülüyn və türkologiyanın banisi sayılır.

Kitabda Mahmud Kaşğari və «Divanü lüğat-it-türk» haqqında müxtəlif ölkələrdə və dillərdə yazılmış 1.300-dən artıq elmi əsərin bibliografiyası və «Divan»ın qrammatik göstəricisi verilmişdir.

Kitab dilçilər, ədəbiyyatçılar, ali məktəblərin filologiya fakültələrinin tələbələri üçün nəzərdə tutulur.

Arzu və iradlarınızı bu ünvana göndərə bilərsiniz:
ramizasker@yahoo.com

ISBN 978-9952-29-058-6

© Ramiz Əskər, 2008

İÇİNDƏKİLƏR:

İxtisarlara siyahısı	4
Dünya dilçilik elminin şah əsəri	6
Bibliografik göstəricilər	20
1. Azərbaycan dilində	20
2. Türk dilində	37
3. Özbək dilində	68
4. Uyğur dilində	70
5. Qazax dilində	72
6. Türkmən dilində	73
7. Tatar dilində	83
8. Başqırd dilində	83
9. Tacik dilində	83
10. Fars dilində	83
11. Çin dilində	83
12. Yapon dilində	86
13. Rus dilində	86
14. İngilis dilində	112
15. Alman dilində	115
16. Fransız dilində	118
17. İtalyan dilində	118
18. Macar dilində	118
«Divanü lüğat-it-türk»ün qrammatik göstəricisi və onun əhəmiyyəti	119
Qrammatik göstəricilər	126
A) Adlardan və fellərdən isim yaradanlar	126
b) Adlardan və fellərdən sifət yaradanlar	145
c) Say yaradanlar	152
ç) Əvəzlik yaradanlar	153
d) Adlardan və fellərdən zərf yaradanlar	158
e) Adlardan və fellərdən fel yaradanlar	160
ə) Köməkçi nitq hissələrinə aid olanlar	182

İXTİSARLARIN SİYAHISI:

АДД – Автореферат докторской диссертации.
АКД – Автореферат кандидатской диссертации.
АН СССР – Академия Наук СССР.
ДАН-В – «Доклады Академии Наук», серия В.
Изв. АН – Известия Академии Наук.
ЗТ – «Зарубежная тюркология» (сборник).
НАА – «Народы Азии и Африки» (журнал).
ОГН – «Отделение гуманитарных наук» (серия).
ОЛЯ – «Отделение литературы и языка» (серия).
СВ – «Советское востоковедение» (сборник).
СТ – «Советская тюркология» (журнал).
ТС – «Тюркологический сборник».

АМ – «Asia Major» (jurnal).
BB – Bilimsel Bildiriler (elmi məruzələr).
DD – «Dil Dergisi» (jurnal).
İA – «İslam Ansiklopedisi».
KCs – «Körösi Csoma» (jurnal).
KSz – «Keleti Szemle» (jurnal).
MK – «Milli Kültür» (jurnal).
MT – «Milli Tetebbular» (jurnal).
TD – «Türk Dili» (jurnal).
TDA – «Türk Dünyası Araştırmaları» (jurnal).
TDAY-B–Türk Dünyası Araştırmaları Yıllığı-Bülleten.
TDK – Türk Dil Kurumu.
TK – «Türk Kültürü» (jurnal).
TKAE – «Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü».
TM – «Türkiyat Mecmuası» (jurnal).
TTK – Türk Tarih Kurumu.
TY – «Türk Yurdu» (jurnal).

UAJ – «Ural-Altaische Jahrbücher» (jurnal).
UJb – «Ungarische Jahrbücher» (jurnal).
XDİJ – Şincanq daşun ilmiy jurnili (Sintzyan Universitetinin Elmi Əsərləri).

DD – Doktorluq dissertasiyası.
DDA – Doktorluq dissertasiyasının avtoreferatı.
ND – Namizədlük dissertasiyası.
NDA – Namizədlük dissertasiyasının avtoreferatı.

DÜNYA DİLÇİLİK ELMİNİN ŞAH ƏSƏRİ

Bu il ilk türk ensiklopedisti, dahi dilçi, filoloq, etnoqraf və mədəniyyətşünas Mahmud Kaşğarının anadan olmasının 1.000 illik yubileyi UNESCO-nun qərarı ilə bütün dünyada qeyd olunur.

Orta əsrlər dövrünün ən nəhəng dövlətlərindən biri, tarixdə ilk türk-islam dövləti olan Qaraxanilər imperiyasını quran xanədanın üzvü Mahmud Kaşğari həmin imperiyanın banisi Köl Bilgə xaqanın səkkizinci nəsilindən törəməsi, taxt-tac üçün xüsusi tərbiyə edilən, Qaraxani hökmdarları siyahısında doqquzuncu sırada taxta çıxacaq vəliəhd şahzadə olmuşdur. O, 1008-ci ildə Kaşğar şəhərinin yaxınlığındakı Opal kəndində dünyaya gəlmiş, müxtəlif mədrəsələrdə mükəmməl təhsil almış, riyaziyyat, hesab, həndəsə, astronomiya, kimya, dil, ədəbiyyat, tarix, coğrafiya, fəlsəfə, hüquq, təbabət, ilahiyyat, pedaqogika, psixologiya, hərbi sənəti, məntiq, siyasət, etika və sair elm sahələrində dərin biliklər qazanmışdır. Bundan başqa, o, etnoqrafiya ilə də yaxından maraqlanmış, idman və əyləncə oyunları, kulinariya və musiqi, geyim və bəzək əşyaları, ticarət, ovçuluq, balıqçılıq və atçılıq, sənətkarlıq, əkinçilik və heyvandarlıq kimi sahələrə vafiq olmuş, ərəb, fars, böyük ehtimalla görə, həm də soğd və yunan dillərini mükəmməl şəkildə öyrənmiş, bu dillərdə yazılmış bədii, elmi ədəbiyyatı, Fəribi, ibn Sina, Biruni kimi dühaların, yunan, hind, Çin müəlliflərinin əsərlərini oxumuşdur.

Mahmud Kaşğari xalq həyatına xüsusi maraq göstərmiş, hələ gənc yaşlarında ikən türk ellərini başdan-başa dolaşmış, gələcək kitabı üçün dil, ədəbiyyat, tarix, coğrafiya, etnoqrafiya sahəsində zəngin material toplamışdır.

Mahmud Kaşğari 30-dan yuxarı türk ləhcəsini, o cümlədən oğuz, qıpçaq, karluq, bulğar, arğu, kəncək, uğrak, yabaku, yəmək, bəçənək, ıtlık, kay, çigil, tuxsı, çumul, basmıl, köçə,

suvar, uç, barsğan, xaqaniyyə, tatar, türkmən, çaruk, başğırt, sögüt, yağma, uyğur ləhcələrini, türk olmayıb türkcə biləndən danışan tübütlərin, xotənlərin və digər xalqların dillərini bütün incəliklərinə qədər öyrənmiş və özünün məşhur əsəri «Divanü lüğat-it-türk»də əks etdirmişdir. Burada külli miqdarda ərəbcə, ara-sıra farsca, çincə və hindcə misallar verilmişdir. Bir sözlə, «Divan»da 40-a yaxın dil və ləhcə illüstrasiya olunmuşdur. Türk dillərinin leksikasına, qrammatik quruluşuna dair bu nadir məlumatlar bu dillərin tarixi inkişaf yolunu izləmək, tarixi qrammatikasını tərtib etmək baxımından son dərəcə mühüm əhəmiyyət daşıyır. «Divan» Azərbaycan dili üçün də çox mühüm qaynaqdır.

Mahmud Kaşğari «Divan»da türk ədəbiyyatı və şifahi xalq yaradıcılığı üçün misilsiz əhəmiyyət daşıyan 318 sav, yəni atalar sözü və məsəl, deyim, kəlam və aforizm (onlardan 26-sı DLT-də iki, 6-sı üç dəfə təkrar edilir) vermişdir. Bunlar türklərin dünyagörüşünü, milli əxlaqi-mənəvi dəyərlərini, həyat hadisələrinə münasibətini, bir sözlə, uzun əsrlərin müşahidə və təcrübəsi nəticəsində yaranan xalq fəlsəfəsini əks etdirir, gənclərə ibrətamiz öyüdlər aşılayır.

DLT-dəki şeir nümunələri isə (ümumi həcmi 764 misra olan 289 bənd və beyt) türk bədii təfəkkürünün bütün incəliyini və zərifliyini ortaya qoyur. Burada böyük türk xaqanı Alp Ər Tonqanın (Əfrasiyabın) ölümünə həsr olunmuş ürək parçalayan mərsiyə, tərəkən xatuna xitabən yazılmış duyğu yüklü bəndlər, aşiqanə-lirik parçalar, ov və savaş səhnələrini, təbiət lövhələrini əks etdirən əsasən 7-8 hecalı lakonik şeirlər öz mükəmməlliyi və ifadə vasitələrinin zənginliyi ilə insanı heyran edir.

Əsərdə onlarca siyasi, iqtisadi, hərbi termin, ad, ünvan, məişət əşyalarından, ətriyyat və ipək növlərindən tutmuş palto, pləş, əlcək, hətta ütü barədə ən müxtəlif məlumatlara, yüzlərcə heyvan və bitki, silah və çalğı alətinin adına rast gəlirik. Kitabda 200-dən artıq dərman növü, 30-dan çox xəstəlik adı, təqribən 40 yemək və içki resepti, 30-dan çox ipək çeşidi öz əksini tapmışdır. Bütün bunlar türk mədəniyyət tarixi və etnografiyası baxımından böyük dəyər daşıyan bilgilərdir.

DLT-yə əlavə edilmiş yuvarlaq dünya xəritəsi də böyük əhəmiyyətə malikdir. Bu, ilk türk xəritəsidir. Balasağun şəhərini mərkəz olaraq qəbul edən, diametri 17,75 sm olan bu xəritədə miqyas tətbiq edilməmiş, paralel və meridianlar göstərilməmişdir. Lakin buna baxmayaraq onun xəta payı çox azdır. Məsələn, Kaşğarla Yarkəndin arası 8 mm olaraq verilmişdir. Bu da gerçək məsafəyə (195 km) nisbətdə 1:25.000.000-luq bir miqyasa uyğun gəlir. Bu xəritədə cəhətlər və coğrafi yönlər, türk ellərinin və ölkələrin coğrafi ardıcılığı, hətta ekvator və şimal qütbü, dağlar və çaylar, səhralar və dənizlər təsvir edilmişdir. Xəritədə adı «ərzi-Azərbaycan» kimi göstərilən Azərbaycanın coğrafi mövqeyi və qonşuları da öz əksini tapmışdır. Min il əvvəlki türk dünyasının coğrafiyasının dəqiq təsvirini verən bu xəritə öz dövrü üçün ideal sayıla bilər.

«Divanü lüğət-it-türk»ün əsas mətnini 1072-74-cü illərdə Türkünstanda yazan Mahmud Kaşğari öz doğma ölkəsində baş verən saray çevrilişləri, daxili çəkişmələr və müharibələr üzündən islam dünyasının paytaxtı Bağdada üz tutmaq məcburiyyətində qalmışdır. O, 1075-77-ci illərdə əsər üzərində Bağdadda tamamlama və redaktə işləri aparmışdır. Müəllifin islam xəlifəsinə təqdim etdiyi «Divanü lüğət-it-türk»də təqribən 8 min söz verilmişdir, bunlardan 782-si müxtəlif boylara məxsus ləhcə sözləridir.

Uzun müddət Bağdadda qalan Mahmud Kaşğari nəhayət öz vətəninə dönmüş, Opalda mədrəsə açaraq orada dərs demiş və 1105-ci ildə həmin kənddə 97 yaşında vəfat etmiş, Qaraxanilərə məxsus ailə məzarlığında dəfn olunmuşdur. Burada xalqın böyük məhəbbətlə «Həzrəti Mövlana Şəmsəddin Əllamə» adlandırdığı və əsrlərdən bəri ziyarət etdiyi Mahmud Kaşğarinin türbəsi Səbük Təkin, Alp Təkin, Kılıç Buğra xan və digər Qaraxani ulularının, o cümlədən anası Bibi Rəbiyyə Hinikənin (xatunun) qəbri ilə yanaşı yerləşir.

Mahmud Kaşğarinin «Divanü lüğət-it-türk» əsəri orta türk dövrünün şah əsəri, min il əvvəlki türklüyün ensiklopediyası, aynasıdır. Həmin dövrün digər möhtəşəm əsərlərindən - mövzu etibarilə qəhrəmanlıq dastanları olan «Dədə Qorqud»dan və «Manas»dan, didaktik «Qutadğu Bilig» poema-

sından fərqli olaraq «Divan» birbaşa türk dilinə, ədəbiyyata, folklorə, tarixə, coğrafiyaya, mədəniyyətə, etnoqrafiyaya aiddir.

Müəllifin öz əlilə yazdığı dörd nüsxədən heç biri bizə gəlib çatmamışdır. «Divan»ın elm aləminə məlum olan yeganə nüsxəsi əslən Cənubi Azərbaycanın Savə şəhərindən olan, Şama (Dəməşqə) yerləşən soydaşımız Məhəmməd ibn Əbu Bəkr ibn Əbu-l-Fəth əs-Savi, sümmə əd-Diməşqi (yəni sonra Dəməşqdə yaşayan) tərəfindən Mahmud Kaşğarının öz avtoqrafından 200 il sonra köçürülən nüsxədir. Bu gün biz bu qiymətli əsərlə tanış olmağımıza görə məhz ona borcluyuq. Əsərin əlyazması hazırda Fatihdəki (İstanbul) Millət kitabxanasının kataloqunda Ar.4189 nömrə altında qeydə alınaraq mühafizə olunur.

Əsər 1914-cü ildə məşhur kitabsevər Əli Əmiri tərəfindən təsadüfən tapılmış, Osmanlı imperiyasının baş naziri Tələt Paşanın himayəsi altında tanınmış alim Rifət Kilisli tərəfindən 1915-17-ci illərdə mətbəə üsulu ilə nəşr edilərək türkologiyanın ən böyük və zəngin məxəzi kimi şöhrət qazanmışdır. Cahanşümul türk mədəniyyətinin ən parlaq nümunələrindən biri olan «Divan» daha sonra alman (Karl Brokkelmann), türk (Bəsim Atalay; Seçkin Ərdi və Sərab Tuğba Yurtəsər), özbək (Salih Mütəllibov), uйğur (12 nəfərlik heyət), ingilis (Robert Dankoff və Ceyms Kelli), qazax (Əskər Egeubay), Çin (kollektiv), fars (Hüseyn Düzgün), Azərbaycan (Xalid Səid Xocayev; Ramiz Əskər) və rus dilinə (Əlibəy Rüstəmov; Zifa-Auliya Auezova; Ramiz Əskər) tərcümə olunmuşdur.

«Divan» ümumiyyətlə 21 dəfə müxtəlif dillərə tərcümə edilmiş, bunlardan ikisi yarımçıq qalmış, ikisi yandırılmış, üçü çapa layiq görülməmiş, biri siyasi səbəblər üzündən nəşr olunmamış, 11 tərcümə işıq üzü görmüşdür. Bir tərcümə çap prosesindədir, digəri isə öz nəşrini gözləyir. Hazırda DLT-nin qırğız və türkmən dillərinə tərcüməsi üzərində iş aparılır, Türkiyədə türk dilinə yeni bir tərcümə həyata keçirilir.

DLT-nin tərcüməsi ilə məşğul olduğu üçün 4 tərcüməçi (X.S.Xocayev, Kutluğ Şevki, Məhəmməd Əli, Əhməd Ziyai) türk düşmənləri tərəfindən qətlə yetirilmiş, biri (İsmayıl Da-

mollam) müəmmalı şəkildə dünyasını dəyişmiş, biri isə (Əskər Eqeubay) gərgin iş rejimi üzündən vaxtsız vəfat etmişdir. «Divan» şəhidlərinin müqəddəs ruhu qarşısında sayğı ilə baş əyirik. Böyük, nəcib və qəhrəman Türk Milləti sağ olsun!

M.F.Köprülü DLT-nin türkologiya üçün müstəsna əhəmiyyətini bu sözlərlə ifadə etmişdir: «Kəşqarlı Mahmudun əsəri sadəcə bir lüğət deyil, türk ləhcələri və onların fonetik xüsusiyyətləri, morfologiyası ... haqqında uzun müddət tədqiq ediləcək bir məlumat mənbəyidir»¹.

Tanınmış divanşünas A.N.Kononov «Divan»ın dəyərini aşağıdakı şəkildə ifadə etmişdir: «Mahmud Kəşqarının Lüğəti sözün tam mənasında bir sıra türk dillərinin fonetikasi, qrammatikasi və leksikasi üzərində çox maraqlı və çox incə müşahidələrin qızıl xəzinəsidir, xaqaniyyə (qaraxani) türkləri, türkmənlər, oğuzlar, yağmalar, çigillər, qırğızlar haqqında misilsiz linqvistik, etnoqrafik, folklor, coğrafi, tarixi məlumatları bizə çatdıran yeganə əsərdir. Bütün bu zənginlikləri öyrənmək ilk türkoloq, leksikoqraf və linqvist, etnoqraf və folklorçu, coğrafiyaşünas və tarixçi, ölməz «Türk dillərinin lüğəti» əsərinin müəllifi Mahmud Kəşqarının xatirəsinə ən yaxşı ehtiram olardı»².

T.İ.Hacıyev isə əsərin əhəmiyyətini bu şəkildə xülasə etmişdir: «Mahmud Kəşqarının «Divanü lüğət-it-türk» kitabı həm həcm, həm məzmun, həm də yazılma tarixi etibarilə türkologiyanın ən böyük, ən qiymətli, ən qədim əsəridir. Türk dünyasının bu möhtəşəm abidəsinin, gec də olsa, Azərbaycan dilinə tərcüməsi və nəşri, filologiyamızın elmi dövryyəsinə daxil edilməsi, tədqiqatçılara, geniş ziyalı və oxucu kütləsinə çatdırılması ölkəmizin elmi-mədəni həyatında mühüm hadisədir.

Bu nadir lüğət-ensiklopediya sayəsində qədim yazılı abidələrimizin daha düzgün oxunması və anlaşılması, milli mədəniyyətimizin bir çox mühüm cəhətlərinin daha yaxşı öyrənilməsi və qavranılması mümkün olacaqdır. DLT min il bundan əvvəlki dilimizin, tarix və mədəniyyətimizin ən dəyərli, ən başlıca mənbəyi və məxəzi kimi elmimizdə tamamilə yeni üfüqlər

¹ M.F.Köprülü. Türk Dili ve Edebiyatı Hakkında Araştırmalar. İstanbul: 1934, s. 42.

² А.Н.Кононов. Махмуд Кашгарский и его «Дивану лугат ит-тюрк». СТ, 1972, № 1, с. 16-17.

və istiqamətlər açmağa, daha geniş, daha əhatəli və daha dərin araşdırmalar aparmağa kömək edəcəkdir»¹.

Mahmud Kaşğarının anadan olmasının 1.000-ci il-dönümü münasibətilə Türkiyənin mədəniyyət nazirliyi, TİKA, Türk Dil Qurumu, bir sıra universitetlər müxtəlif tədbirlər keçirməyi planlaşdırmışlar. Ankarada yerləşən Avrasiya Yazarlar Birliyi isə Mahmud Kaşğarının bugünədək tapılmamış «Kitabü cəvahir in-nəhvi fi lüğat-it-türki» əsərini tapan şəxsə 1.000 cümhuriyyət altını ödəniləcəyini bəyan etmişdir.

Hörmətli ustadım, hər işdə daim mənə mənəvi dəstək olan, öz köməyini və dəyərli məsləhətlərini əsirgəməyən Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü, Türk Dil Qurumunun fəxri üzvü, əməkdar elm xadimi, Bakı Dövlət Universiteti türkologiya kafedrasının müdürü, milli türkologiyamızın vicdanı və bayraqdarı, filologiya elmləri doktoru, professor Tofiq Hacıyevin tövsiyəsi və ısrarı ilə Mahmud Kaşğarının 1.000 illik yubileyinə töhfə olaraq «Divanü lüğat-it-türk»dən bəhs edən ən mühüm kitab, monoqrafiya və elmi məqalələrin biblioqrafik göstəricisini hazırlamağı öz öhdəmə götürdüm. Tofiq müəllim belə bir vəsaitə ciddi ehtiyac duyulduğunu və bunun türkologiya elmi, türk dili və mədəniyyəti qarşısında mühüm xidmət olacağını təlqin etdiyi üçün mən bu ağır, üzücü işə girişdim, Mahmud Kaşğari və «Divan» haqqında müxtəlif illərdə və ölkələrdə 18 dildə (Azərbaycan, türk, uйğur, özbək, qazax, türkmən, tatar, başqırd, fars, tacik, Çin, yapon, rus, ingilis, fransız, alman, italyan və macar) qələmə alınmış 1.300-ə qədər elmi ədəbiyyat topladım. Onlardan tam minini seçərək bir neçə ay əvvəl «Mahmud Kaşğarının 1.000 illiyik yubileyinə 1.000 biblioqrafik göstərici»² adlı kitabı tərtib etdim. Bu vəsilə ilə müəllimim və dostum Tofiq Hacıyevə öz dərin minnətdarlığımı izhar etmək istəyirəm. Hər bir elmi əsərimdə olduğu kimi, burada da bütün uğurlar ona, qüsurlar mənə aiddir.

¹ T.İ.Hacıyev. Redaktordan. Mahmud Kaşğari. Divanü lüğat-it-türk. Tərcümə edən və nəşrə hazırlayan Ramiz Əskər. Bakı: Ozan, 2006, I cild, s. 7.

² Ramiz Əskər. Mahmud Kaşğarının 1.000 illik yubileyinə 1.000 biblioqrafik göstərici. Bakı: MBM, 2008, 96 s.

Bu göstəricilər arasında tanınmış divanşünas alimlərdən M.F.Köprülü, Ə.Cəfəroğlu, M.Ş.Ülkütaşır, M.Mansuroğlu, N.Hacıeminoğlu, Ə.B.Ərcilasun, K.Brokkelman, R.Dankoff, C.Kelli, A.N.Kononov, T.A.Borovkova, N.A.Baskakov, Ə.Nəcib, Ə.Tenişev, S.Mütəllibov, H.Həsənov, X.Niqmatov, A.Kurişjanov, Ə.Cəfər, Ə.Dəmirçizadə, F.Zeynalov, M.Şirəliyev, C.Cəfərov, V.Aslanov, T.Hacıyev, E.Əzizov, İ.Vəliyev və başqalarının yazdığı əsərlər xüsusilə dəyərlidir.

Təbii ki, göstəricidəki bütün əsərlər doğrudan-doğruya «Divanü lüğət-it-türk»ə aid deyildir. Onların bir qismi Qaraxanilər imperiyasının tarixinə, XI əsrin ədəbi-bədii mühitinə, DLT ilə «yaşad» olan digər əsərlərə (məsələn, «Qutadğu Bilig»ə və ya «Dədə Qorqud» dastanlarına), orta əsrlər Azərbaycan yazılı abidələrinə dair araşdırmalara, əski lüğətlərə, habelə qrammatikaya aiddir. Bunlar DLT-ni daha yaxşı təhlil etmək və anlamaq üçün oxucuya lazım olan əsərlərdir.

DLT ilə bağlı bugünə qədər Türkiyədə, Rusiyada, Almaniya, ABŞ-da, Çində, Özbəkistanda, Azərbaycanda və digər ölkələrdə aparılmış bütün tədqiqatlar, yazılmış elmi əsərlər mənim tezliklə çapdan buraxmağı nəzərdə tutduğum «Mahmud Kaşğari və onun «Divanü lüğət-it-türk» əsəri» adlı monoqrafiyamda geniş şəkildə şərh edilmişdir.

«Divanü lüğət-it-türk» mövzusunda növbəti vəsaiti, yəni DLT-nin qrammatik göstəricisini hazırlayarkən əlimdəki bütün biblioqrafik göstəriciləri (təxminən 1.300 əsər) nəşr etmək qərarına gəldim. İnanıram ki, bu kiçikhəcmli vəsait Mahmud Kaşğari və onun ölməz «Divanü lüğət-it-türk» əsəri haqqında bundan sonra Azərbaycanda və qardaş türk dövlətlərində, habelə başqa ölkələrdə aparılacaq elmi-tədqiqat işləri üçün mühüm qaynaq olacaq və əsərin elmi-mədəni mühitdə populyarlaşmasına və divanşünaslığın inkişafına yardım edəcək.

Yeri gəlmişkən, onu da deyim ki, bu göstəricilərə Azərbaycan alimlərinin daha çox ehtiyacı var. Çünki divanşünaslıq sahəsində ölkəmizdə ciddi uğurlar qazanıldığını söyləmək mümkün deyil. Bunun başlıca səbəblərindən biri DLT-nin milli filologiyamızın dövryyəsinə gec daxil edilməsidir. Yalnız

onu demək kifayətdir ki, «Divan»ın Azərbaycan dilində nəşri işi bizdə Türkiyədəkindən təqribən 60 il, özbəklərdən 40 il, uyuğurlardan 20 il, qazaxlardan 10 il sonra yerinə yetirilmişdir. Halbuki «Divan»ın Azərbaycan dilində nəşr olunmamış ilk tərcüməsi ötən əsrin 30-cu illərində başa çatdırılmışdır. Həmin dövrdə DLT haqqında bəzi tədqiqatlar da aparılmışdır.

Hələ 1924-cü ildə tanınmış ədəbiyyatşünas Hənəfi Zeynallı «Divan» və Mahmud Kaşğari haqqında öz mülahizələrini bildirmişdir¹. 1926-cı ildə Bakıda keçirilən I Ümumittifaq türkoloji qurultayda Bəkir Çobanzadə (1893-1937) DLT-nin materialları əsasında türk ləhcələrinin yaxın qohumluğu haqqında məruzə² ilə çıxış etmişdir. O, Fərhad Ağayevlə birlikdə yazdığı türk qrammatikasıdan bəhs edən kitabında³ da yeri gəldikcə «Divan»dan söz açmışdır.

Həmin illərdə ADU-nun şərq fakültəsində çalışan Fələstin (bəzi mənbələrə görə Suriya) mənşəli xristian ərəb olan tanınmış alim əl-Cuzi Bəndəli Səliba (elm aləmindəki xristian adı: Panteleymon Kristoviç Juze, 1871-1942) DLT haqqında bir neçə sanballı məqalə yazaraq əsəri ciddi şəkildə tədqiq etmişdir⁴. Buraya S.X. Xocayevin bir məqaləsini⁵ də əlavə etmək lazımdır. Məşhur ədəbiyyatşünas Əmin Abid də DLT barədə dəyərli fikirlər söyləmişdir⁶. Bunlardan başqa, mətbuatda çıxan bəzi yazılar DLT-nin geniş oxucu kütləsinə tanıtılması baxımından mühüm rol oynamışdır.

1937-ci ildə X.S.Xocayevin ÇK tərəfindən fiziki məhvindən sonra uzun illər Azərbaycanda «Divan» mövzusunə bir növ tabu qoyulmuş, heç bir tədqiqat işi aparılmamışdır. Yalnız

¹ H.Zeynallı. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Yazıçı, 1983, s. 127.

² Б.Чобанзаде. О близком родстве тюркских наречий. I Всесоюзный тюркологический съезд. 26 февраля–5 марта 1926 г. Баку: 1926, с. 96-102.

³ Б.Чобанзаде, Ф.Ағзада. Türk qrameri. Bakı: 1929, 201 s.

⁴ Р.К.Жузе. Kitabı-divanü lüğat-it-türk. Dədə Qorqud. Elmi-ədəbi toplu. Bakı: 2006, № 1, s. 96-105; yenə onun: Thesaurus Linguarum Turcicum. Известия восточного факультета Азербайджанского гос. университета. Востоковедение, I, 1926, с. 74-94; II, 1927, с. 27-35.

⁵ X.C.Ходжаев. «Дивани лугати тюрк» Махмуда Кашгарского. Труды Азербайджанского филиала АН СССР, серия лингвистическая, Баку: 1936, № 31, с.105-112.

⁶ Ə.Abid. Heca vəzninin tarixi. «Maarif işçisi» jurnalı, 1927, № 3, s. 50-55.

1947-ci ildə azərbaycanlı türkoloqlardan Y.Z.Şirvaninin *Özbəkistanda uyğur dilində bir məqaləsi*¹ dərc edilmişdir

Bu vəziyyət 1958-ci ilə qədər davam etmişdir. Həmin il görkəmli alim Ə.Cəfər şərqşünasların Daşkənddə keçirilən I elmi konfransında Mahmud Kaşğarının linqvistika tarixində ilk dəfə tətbiq etdiyi müqayisəli-tarixi metod haqqında məruzə oxumuşdur².

Bundan 6 il sonra Ə.Dəmirçizadənin yaxın mövzuda bir məqaləsi dərc edilmişdir³. Burada DLT müəllifinin dünya dilçiliyi tarixindəki müstəsna mövqeyi elmi dəlillərlə göstərilmiş, türk dillərinin öyrənilməsində onun rolu və xidməti vurğulanmışdır. Ümumiyyətlə, Ə.Dəmirçizadə Azərbaycan ədəbi dili tarixindən, Dədə Qorqud dastanlarının dilindən bəhs edən kitablarında tez-tez DLT-yə müraciət etmiş, müvafiq paralel və müqayisələr aparmışdır⁴.

Ötən əsrin 60-cı illərində Q.Bayramovun⁵ və Q.Quliyevin⁶ məqalələri çap olunmuşdur.

Əsərin 900 illik yubileyi ərəfəsində ölkəmizdə divanşünaslıq sahəsində bir canlanma yaranmış, DLT ilə bağlı bir sıra yazılar qələmə alınmışdır. Bunlardan M.Şirəliyevin Mahmud Kaşğarının dialektoloji görüşlərini təhlil edən məqaləsi⁷ xüsusi qeyd olunmalıdır. Alim burada «Divan» müəllifini dünyada ilk dialektoloq kimi xarakterizə etmiş, onun izlədiyi elmi metodu gözdən keçirmişdir. V.Aslanov bir əsərində⁸ «Divan» ilə Azərbaycan dili arasında müqayisələr aparmış, C.İ.Cəfərov DLT-də alınma sözlər, kəncək və argu dilləri haqqında məqa-

¹ Y.Z.Şirvani. M.Kaşğariy va uninq «Devonu luğotit turk» asari. «Şark xakikati», Toşkent: 1947, № 3.

² А.Джафар. Из истории применения сравнительно-исторического метода к изучению тюркских языков. Материалы I научной конференции востоковедов. Ташкент: 1958, с. 856-862.

³ А.М.Демирчизаде. Сравнительный метод лингвиста XI века М.Кашгарского. Изв.АН Азерб.ССР. Серия общественных наук. 1964, № 4, с. 45-55.

⁴ Ə.M.Дəmirçizadə. Azərbaycan ədəbi dilinin tarixi. I hissə. Bakı: Maarif, 1979, 268 s., yenə onun: «Kitabi-Dədə Qorqud» dastanlarının dili. Bakı: Elm, 1999, 140 s.

⁵ Q.A.Bayramov. M.Kaşğarının «Divani-lüğət it-türk» əsərində türk dilləri-nin frazeoloji vahidləri. ADU-nun Elmi əsərləri, dil və ədəbiyyat seriyası, Bakı: 1966, № 5, s. 18-26.

⁶ Г.Кулиев. О форме внимительного падежа сөзін, tewesin в тексте «Divanü lugat-it-türk» M.Кашгари. СТ, 1970, № 4, 67-70.

⁷ М.Ш.Ширалиев. Махмуд Кашгарский как диалектолог. СТ, № 1, 1972, с. 24-30.

⁸ В.И.Асланов. «Дивану лугат ит-тюрк» М.Кашгари и азербайджанский язык. СТ, 1972, № 1, с. 61-74.

lələr¹ qələmə almış, E.Əzizov isə dilimizdə qədim dialektlərin izlərini DLT-yə istinadən araşdırmışdır².

Digər yazılardan S.X.Xocayev haqqında Ə.Tahirzadənin bir məqaləsini³, həmin mövzuda Ə.Şamilin üç məqaləsini⁴ qeyd etmək lazımdır.

Tanınmış türkoloqlardan mərhum F.Zeynalov «Divan»la ardıcıl məşğul olmuşdur. O, DLT-yə həsr olunmuş məqaləsində və kitabında⁵ Mahmud Kaşğari və «Divan» haqqında dolğun məlumat vermiş, orta və yeni türk dövründən bəhs edən əsərlərində⁶ isə tez-tez DLT-yə müraciət etmişdir.

Bundan sonra bəzi dərslik və elmi-populyar nəşrlərdə DLT barədə az-çox bilgi verilməyə başlanmışdır. Məsələn, P. Xəlilov ali məktəblərin filologiya fakültələri üçün nəzərdə tutulan dərsliklərində⁷, Ə.Səfərli və X.Yusifovun⁸, K.Vəliyevin⁹ kitablarında, Anarın «Min beş yüz ilin oğuz şe'ri» adlı anto-

¹ C.İ.Cəfərov. Qədim gəncək dili. Türk dillərinin tarixi və dialektologiyası problemləri. Bakı: 1986, s. 13-18; yenə onun: M.Kaşqarının «Divani-lüğət it-türk» əsərində alınma sözlər. Türk dillərinin leksik-morfoloji quruluşu. Bakı: 1981, s. 55-70; yenə onun: M.Kaşqarının «Divani lüğət it-türk» əsərində alınma sözlər. Türk dillərinin yazılı abidələrinə dair tədqiqlər. Bakı: 1985, s. 32-38; yenə onun: Qədim arğu dili. Dilçilik coğrafiyası, tarixi dialektologiya və türk dillərinin tarixi problemləri. Elmi əsərlərin tematik məcmuəsi. Bakı: 1982, s. 79-84.

² E.Əzizov. Azərbaycan dilində qədim dialektlərin izləri (M.Kaşğari «Divan»ının materialları əsasında). Bakı Universitetinin xəbərləri, humanitar elmlər seriyası. 1996, № 1, s. 5-14; yenə onun: Azərbaycan dilinin tarixi dialektologiyası: dialekt sisteminin təşəkkülü və inkişafı. Bakı: Bakı Universiteti nəşriyyatı, 1999, 352 s.; yenə onun: M.Kaşğari lüğəti və XI əsrin türk dialektləri. Söz xəzinəsi. Bakı: Maarif, 1995, s. 88-93; yenə onun: M.Kaşğari lüğətindəki iki şərin mənbəyi. «Türkologiya», 2003, № 1-2, s. 17-19; yenə onun: XI əsrin türk dialektləri. «Xəzər» jurnalı, 1993, № 3, s. 87-90.

³ A.Тагирзаде. Халид Саид Ходжаев. СТ, 1988, № 3, с. 96-97.

⁴ A.Şamil. Halit Said: Ömrünü Ortak Türk Kültürünə Adayan Adam. Yom (Türk dünyası mədəniyyət dərgisi-rüblük). 2007, sayı 6, s. 60-74; yenə onun: Halit Said'in Umumtürk Dilinin və Kültürünün Korunmasında Rolü. Uluslararası Asya və Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi İCANAS-38. 10-15 Eylül 2007, Ankara: Bildiri Özetleri, s. 3-4; yenə onun: Xalid Said. Filologiya araşdırmaları toplusu, 2003, sayı 19, s. 36-52.

⁵ F.R.Zeynalov. M.Kaşğari və onun «Divanü lüğət-it-türk» əsəri. ADU-nun Elmi Xəbərləri, Bakı: 1971, № 5, 18-26; yenə onun: Qədim türk yazılı abidələri. Bakı: ADU nəşri, 1980, 96 s.

⁶ F.R.Zeynalov. Türk dillərinin müqayisəli qrammatikası. I. Bakı: 1974, 142 s.; yenə onun: Türk dillərinin müqayisəli qrammatikası. II. Bakı: 1975, 131 s.; yenə onun: Türk dillərinin müqayisəli qrammatikası. I. Bakı: 2008, 354 s.; yenə onun: Türkologiyanın əsasları. Bakı: 1981, 348 s.

⁷ P.Xəlilov. SSRİ xalqları ədəbiyyatı. II. Bakı: Maarif, 1977, s. 10-12; s. 81-82; yenə onun: Türk xalqlarının və şərq slavyanların ədəbiyyatı. I. Bakı: Maarif, 1994, s. 92-95.

⁸ Ə.Səfərli, X.Yusifov. Qədim və orta əsrlər Azərbaycan ədəbiyyatı. Bakı: Maarif, 1982, s. 24.

⁹ K.Vəliyev. M.Kaşğarlı. Sözün sehri. Bakı: Yazıçı, 1986, s. 181-189.

logiyasında¹, N.Cəfərovun «Türk xalqları ədəbiyyatı» müntəxəbatında² M.Kaşğarının «Divan»ından söz açılmışdır.

X.Koroğlu da öz əsərlərində³ «Divan»dan bəhs etmiş, Alp Ər Tonqa (Əfrasiyab) obrazının türklərdəki və farslardakı bədii təcəssümündən, tarixi-dastani mahiyyətindən söz açmış, bir sıra maraqlı fikirlər irəli sürmüşdür.

Göründüyü kimi, ötən əsrin 80-ci illərinin ortalarına qədər ölkəmizdə «Divan» barədə heç bir monoqrafiya və dissertasiya yazılmamışdır. Bu sahədə ilk addım kimi A.Rəhimovun namizədlik dissertasiyası⁴ təqdirəlayiqdir.

«Divan»ın öyrənilməsində Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunun əməkdaşlarının rolu ayrıca vurğulanmalıdır. Onlar DLT-nin dilçilik sahəsindəki dəyəri, türkologiyadakı əhəmiyyəti barədə müxtəlif səpkili elmi əsərlər yazmışlar. Bu mənada A.Əlizadənin birbaşa DLT-yə həsr olunmuş məqalələri⁵ öz elmi siqlətinə görə xüsusilə seçilir. R.Eyvazovanın görkəmli Azərbaycan şairi Kişvərinin «Divan»ı ilə M.Kaşğarının və Ə.Nəvainin yaradıcılığı arasında apardığı paralellər və əsər haqqında tədqiqatı⁶ diqqəti daha çox cəlb edir.

2001-ci ildə Azərbaycanda DLT haqqında iki monoqrafiya işıq üzü görmüşdür. Bunlardan biri Ə.Cahangirin qələmi-

¹ Qaşqarlı Mahmud. Min beş yüz ilin oğuz şe'ri (antologiya). Tərtibçi, ön və son sözlərin müəllifi Anar. Bakı: Azərbaycan nəşriyyatı, 1999, s. 41-44.

² N.Cəfərov. Türk xalqları ədəbiyyatı. Bakı: Şaşıoğlu, 2006. I cild, s. 36-146.

³ X.Г.Короглы. Алп Эр Тонга и Афрасияб по Ю.Баласагуни, М.Кашгари и другим авторам. СТ, 1970, № 4, с.108-115; его же: Взаимосвязи эпоса народов Средней Азии, Ирана и Азербайджана. М.: 1983, 336 с.; yenə onun: Oğuz qəhrəmanlıq eposu. Bakı: Yurd, 1999, 243 s.

⁴ A.Рагимов. «Дивану лугат-ит-тюрк» М.Кашгари и лексика азербайджанского языка. АКД, Баку: 1985, 26 s.

⁵ A.Əlizadə. Birinci Türkoloji Qurultay və Mahmud Kaşğarlının «Divani lüğəti-türk» əsəri. «Türkologiya», 2006, № 2, s. 97-103; yenə onun: Mahmud Kaşğari və onun «Divani lüğəti-türk» əsəri. AMEA-nın Xəbərləri, 2004, № 3-4, s. 53-64; yenə onun: Mahmud Kaşğarının «Divani lüğəti-türk» əsəri və elmi üslub. Fiologiya məsələləri: nəzəriyyə və metodika. III buraxılış, Bakı: 1995; yenə onun: Prof. Ə.Dəmirçizadə və «Divani lüğəti-türk» əsəri. Pedaqoji Universitetin Xəbərləri. Bakı: 2001; yenə onun: Divani lugati-türk work after Mahmud Kashgari. «Azərbaycan i azerbaycanı». Bakı: 2003, № 3-4.

⁶ R.Eyvazova. Kişvəri «Divan»ının dili (morfoloji xüsusiyyətlər). Bakı: Elm, 2005, 370 s.; yenə onun: Mahmud Kaşğarının «Divanü lüğat-it-türk» əsərindəki bir neçə etnonim və toponimlərin arealları. Orta əsr əlyazmaları və Azərbaycan mədəniyyəti tarixi problemləri. III respublika elmi-nəzəri konfransı materialları. Bakı: Örnək, 1992, s. 70-73; yenə onun: Orta əsr ədəbi dil əlaqələrinin Kişvəri əsərlərində təzahürü. Bakı: Elm, 1999, 293 s.; yenə onun: Язык «Дивана» Кишвери (морфологические особенности). АКД, Баку: 1977, 32 s.

nin məhsuludur¹. Əsər türkologiyada çox az öyrənilmiş bir sahəyə–lingvistik poetikaya həsr edilmişdir. Bu mənada tədqiqatın müstəsna əhəmiyyəti və şəksiz uğuru vurğulanmalıdır. Müəllif burada DLT-dəki bədii mətnləri ətraflı təhlil etmişdir.

A.Xəlilin «Mahmud Kaşqarlıının «Türk dillərinin divanı kitabı»nda ədəbi mətnlər»² adlı monoqrafiyası da maraq doğurur. Daha sonra həmin mövzuda namizədlik dissertasiyası yazan və həmkarı Ə.Cahangirdən fərqli olaraq öz tədqiqatlarında yalnız atalar sözlərini təhlil edən alim DLT-dəki paremioloji vahidlər barədə xeyli məqalə də³ qələmə almış, 2006-cı ildə «Əski türk savlarının semiotikası»⁴ kitabını nəşr etdirmişdir. Bu əsər də öz yüksək elmi səviyyəsi ilə seçilir.

Artıq M.Kaşğari və «Divan» orta məktəblərin yuxarı siniflərinin dərş proqramına⁵ daxil edilmişdir, universitetlərin filologiya fakültələrində xüsusi kurs kimi tədris olunur.

Sevindiricidir haldır ki, gənc tədqiqatçılar da DLT-yə maraq göstərirlər. Bu sahədə C.Kazımovun⁶ və Ş.Həsənlinin⁷ qələmindən çıxmış yazıları qeyd etmək olar.

Azərbaycanda DLT ilə əlaqədar çap olunan bəzi məqalələr bu sətirlərin müəllifinə məxsusdur. Onun «Divan»ın Azər-

¹ Ə.Cahangir. Qədim türk ədəbiyyatının lingvistik poetikası (M.Kaşğarlıının «Divanı lüğət-it-türk» əsərindəki bədii nümunələr əsasında). Bakı: Elm, 2001, 168 s.

² A.Xəlil. M.Kaşğarlıının «Türk dillərinin divanı kitabı»nda ədəbi mətnlər. Bakı: 2001, 182 s. .

³ A.Xəlil. M.Kaşğarlıının «Kitabi divanı lüğət-it türk» əsərində paremioloji vahidlərin struktur-semantik təhlili. NDA, Bakı: 2005, 30 s.; yenə onun: «Divanı lüğət-it türk»ün paremioloji fondu və tərkib elementləri. AŞXƏT, Bakı: 2005, № 16, s. 89-93; yenə onun: DLT-də paremioloji mətnlərin tədqiqinə dair. AŞXƏT, Bakı: 2005, № 13, s. 159-189; yenə onun: DLT-də paremioloji vahidlərin semiotik strukturuna dair. AŞXƏT, Bakı: 2005, № 14, s. 165-177; yenə onun: M.Kaşğarlıının elmi fəaliyyətində folklorşünaslığın yeri. «Dədə Qorqud» toplusu, Bakı: 2002, № 4, s. 44-57; yenə onun: M.Kaşğarlıının folklorşünaslıq fəaliyyəti. AŞXƏT, Bakı: 2002, № 11, s. 91-100.

⁴ A.Xəlil. Əski türk savlarının semiotikası. Bakı: Səda, 2006, 164 s.

⁵ Mahmud Kaşqarlı. Azərbaycan dili. X sinif. Bakı: 2005, s. 24.

⁶ Cahid Kazimov. Mahmud Kaşqarlıının «Divan»ında hidronimlər. Tədqiqlər. Bakı: 2007, s. 108-113; yenə onun: Mahmud Kaşqarlıının «Divan»ında oğuz boyları. Elmi axtarışlar. XXVII. Bakı: Səda, 2006, s. 134-139; Mahmud Kaşqarlıının «Divan»ında onomastik terminlər. Terminologiya məsələləri. Bakı: 2007, s. 159-164; yenə onun: Mahmud Kaşqarlıının «Divan»ındakı toponimlərin Azərbaycan ərazisindəki izləri. Onomastika. Elmi-onomastik jurnal. Bakı: 2008, № 1-2, s. 154-161; Mahmud Kaşqarlıının «Divanı lüğət-it-türk» əsərində Manqışlaq, Mankənd və Manquz toponimləri. Tağıyev oxuları. Beynəlxalq elmi konfrans, Bakı: 1-2 iyun 2006-cı il, s. 142-145.

⁷ Şəbnəm Həsənlı. M.Kaşğarlıının «Divanı lüğət-it-türk» abidəsində işlənən terminlər. Terminologiya məsələləri, Bakı: 2006, s. 68-74; yenə onun: Türk dünyasının ilk ensiklopediyası. Tədqiqlər, 2006, № 1, s.6-12.

baycan dilinə tərcüməsinə yazdığı ön və son sözlər, şərh, qeyd və izahlar, qələmə aldığı məqalələr, magistr pilləsi üçün tərtib etdiyi proqramlar, mətbuat səhifələrində çıxışları əsərin elmi dairələrdə və geniş oxucu kütləsi arasında populyarlaşdırılması məqsədi güdür.

«Divan»ın ana dilimizə tərcüməsinin çapdan çıxması elmi və ictimai dairələrdə böyük sevinclə qarşılanmış, bir sıra elm və mədəniyyət xadimləri bu münasibətlə mətbuatda və media orqanlarında çıxış etmişlər. Onlar türklüyün və türkologiyanın şah əsərinin Azərbaycan dilinə çevrilməsini milli mədəniyyətimizin bayramı kimi qiymətləndirmişlər¹.

DLT-nin azərbaycanca nəşrinin Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin Natəvan adına klubunda, AMEA Folklor İnstitutunda, Bakı Slavyan Univesitetində, Ankarada Avrasiya Yazarlar Birliyində, Türk Dil Kurumunda təqdimat mərasimlərinin keçirilməsi, Bakının bütün telekanallarında, 2007-ci ilin aprelində TRT-İnt kanalında xüsusi verilişlər verilməsi, AzTV-də ikihissəli «Mahmud Kaşğari» filminin çəkilməsi də qeyd olunmalıdır.

Hazırda Azərbaycanın ali məktəblərində və elmi qurumlarında birbaşa DLT ilə bağlı bir neçə namizədlik və doktorluq dissertasiyası, diplom və buraxılış işləri yazılır, müxtəlif tədqiqatlar aparılır. Lakin görülcək əsas işlər hələ öndədir.

Burada verilən biblioqrafik göstəricilər dillərə görə təsnif edilmiş və əlifba sırası ilə düzülmüşdür.

Bu göstəricilərin nəşri üçün Elmi Şuranın qərarını çıxaran AMEA Folklor İnstitutuna, institutun direktoru, kitaba müsbət rəy verən professor Hüseyn İsmayılova, digər rəyçilərə – professorlar Əzizxan Tanrıverdiyə, Məmmədli Qıpçağa və Məhərrəm Məmmədliyə də təşəkkürü özümə borc bilirəm.

Ayrıca, bu biblioqrafik göstəricinin nəşri ilə bağlı mətbəə xərclərini öz üzərinə götürən Avrasiya Yazarlar Birliyinə, Bir-

¹ Anar. Mədəniyyətimizin böyük bayramı. «Ədəbiyyat» qəzeti, 17.11.2006; yenə onun: Ramiz Əskərə açıq məktub. «525-ci qəzet», 17.11.2006; İ. Abbasov. Türklüyün şah əsəri Azərbaycan dilində. «Xalq qəzeti», 24.11.2006; A. Nəbiyev. Türkün qızıl kitabı. «Azərbaycan» qəzeti, 24.06.2007; Z. Ziya. S. Dəmirəlin hədiyyəsi. «Ekspress», 9.11.2006; P. Quliyeva. «Divanü lüğat-it-türk» Azərbaycan dilində. Bülleten. Azərbaycanda Atatürk Mərkəzinin rüblük nəşri. Bakı: AzAtaM, 2007, № 4 (20), s. 27-30.

liyın dəyərli başkanı, tez-tez mənə telefon açaraq işin gedişi ilə maraqlanan əziz dostum Dr. Yaqub Dəliöməroğluna sonsuz minnətdarlığımı çatdırmaq istəyirəm. Onun bu xidməti heç zaman unudulmayacaq və daim şükranla anılacaq.

Mənə müxtəlif ölkələrdə aparılan tədqiqatlar, yerli kitabxanalardakı əsərlər barədə məlumatlar göndərən, məni yeni çıxan elmi ədəbiyyatla fasiləsiz təchiz edən əziz dostlarım Doç. Dr. Xəlil Bala (İstanbul Universiteti), Doç. Dr. Ərkin Əmətə (Ankara Universiteti), Seyfəddin Altaylıya (TRT), ABŞ-da təhsil alan kiçik qardaşım Əli Əskərə (Con Meyson Universiteti, Vaşinqton), AzərTAC-ın Orta Asiya üzrə xüsusi müxbiri Qulu Kəngərliyə və digər dostlara ürəkdən təşəkkür edirəm.

Bu nəcib işdə məni dəstəkləyən hər kəs mənəvi baxımdan eynən mənim qədər bu göstəriclərin həmmüəllifidir.

Ramiz ƏSKƏR.
Bakı, 15 iyul 2008-ci il.

BİBLİOQRAFİK GÖSTƏRİCİLƏR

Azərbaycan dilində:

1. Abbasov İ. Türklüyün şah əsəri Azərbaycan dilində // *Xalq qəzeti*, 24 noyabr 2006.
2. Abdullayev Ə.Z. Köməkçi nitq hissələri. Bakı: ADU nəşriyyatı, 1958, 49 s.
3. Abid Ə. Heca vəzninin tarixi // *Maarif işçisi*, 1927, № 3, s. 50-55.
4. Adilov M.İ. Azərbaycan dilində təqlidi sözlər. Bakı: ADU nəşri, 1979, 96 s.
5. Anar. Mədəniyyətimizin böyük bayramı//*Ədəbiyyat qəzeti*, 17 noyabr 2006.
6. Anar. Ramiz Əskərə açıq məktub // *525-ci qəzet*, 17 noyabr 2006.
7. Axundov A.A. Müasir Azərbaycan dilinin fonetikas. Bakı: Maarif, 1984, 390 s.
8. Axundov A.A. Müasir Azərbaycan dilinin tarixi fonetikas. Bakı: ADU nəşri, 1973, 112 s.
9. Axundov A.A. Ümumi dilçilik. Dilçiliyin tarixi, nəzəriyyəsi və metodları. Bakı, Maarif, 1979, 254 s.
10. Azərbaycan dilinin dialektoloji atlası. Bakı: Elm, 1990, 284 s.
11. Azərbaycan dilinin dialektoloji lüğəti. Bakı: 1964, 466 s.
12. Azərbaycan dilinin Muğan qrupu dialekt və şivələri. Bakı: 1955, 261 s.
13. Azərbaycan dilinin Naxçıvan qrupu dialekt və şivələri. Bakı: 1962, 362 s.
14. Azərbaycan dilinin qərb qrupu dialekt və şivələri. Bakı: 1967, 352 s.

15. Azərbaycan dilinin qrammatikası. Bakı: EA nəşriyyatı, 1960, 324 s.
16. Balasaquni Yusif Xass Hacib // ASE, c. 1, Bakı: 1976, s. 582.
17. Balasaqunlu Yusif. Qutadqu Bilik. Xoşbəxtliyə aparan elm. Tərcümə edənlər: K.Vəliyev, Ramiz Əskər. Bakı: Azərnəşr, 1994, 492 s. (sətri tərcümə).
18. Balasaqunlu Yusif. Qutadqu Bilik. Tərcümə edən: Xəlil Rza Ulutürk. Bakı: Gənclik, 1998, 336 s. (poetik tərcümə).
19. Bayramov Q.A. Mahmud Kaşğarının «Divani-lüğət it-türk» əsərində türk dillərinin frazeoloji vahidləri // ADU-nun Elmi əsərləri, dil və ədəbiyyat seriyası, Bakı: 1966, № 5, s. 18-26.
20. Behbudov Seyfi. «Kitabi-Dədə Qorqud»da isim hallarının müvaziliyi // Kitabi-Dədə Qorqud». Bakı: Elm, 1999, s. 240-241.
21. Bəydili C. Türk mifoloji sözlüyü. Bakı, Elm, 2003, 418 s.
22. Budaqova Z.İ., Hacıyev T.İ. Azərbaycan dili. Bakı: Elm, 1992, 200 s.
23. Cahangir Əsəd. Qədim türk ədəbiyyatının linqvistik poetikası (M. Kaşğarının «Divanü lüğət-it-türk» əsərindəki bədi nümunələr əsasında). Bakı: Elm, 2001, 168 s.
24. Cavadova M. Şah İsmayıl Xətəinin leksikası. Bakı: Elm, 1977, 216 s.
25. Cəfərov C.İ. Qədim arğu dili//Dilçilik coğrafiyası, tarixi dialektologiya və türk dillərinin tarixi problemləri. Elmi əsərlərin tematik məcmuəsi. Bakı: ADU nəşri, 1982, s. 79-84.
26. Cəfərov C.İ. Qədim gəncək dili//Türk dillərinin tarixi və dialektologiyası problemləri. Bakı: ADU nəşri, 1986, s.13-18.
27. Cəfərov C.İ. M.Kaşğarının «Divani lüğət it-türk» əsərində alınma sözlər (fars və ərəb sözləri) // Türk dillərinin leksikomorfoloji quruluşu. Bakı: ADU nəşri, 1981, s. 55-70.
28. Cəfərov C.İ. M.Kaşğarının «Divani lüğət it-türk» əsərində alınma sözlər (hind və Çin sözləri) // Türk dillərinin yazılı abidələrinə dair tədqiqlər. Bakı: ADU nəşri, 1985, s. 32-38.

29. Cəfərov N. Azərbaycanşünaslığa giriş. Bakı: AzAtaM, 2002, 602 s.
30. Cəfərov N. Cənubi Azərbaycanda ədəbi dil: normalar, üslublar. Bakı: Elm, 1990, 126 s.
31. Cəfərov N. Eposdan kitaba. Bakı: Maarif, 1999, 205 s.
32. Cəfərov N. Türk xalqları ədəbiyyatı. Bakı: Çaşoğlu, 2006, I cild, s. 36-146.
33. Cəfərov S. Müasir Azərbaycan dili. Bakı: Maarif, 1982, 216 s.
34. Cəlilov F.A. Azərbaycan dilinin morfonologiyası. Bakı: Maarif, 1988, 287 s.
35. Cəlilov F.A. Türk dillərində sifət dərəcələrinin morfonologiyası // Türk dillərinin quruluşu və tarixi. Bakı: ADU nəşri, 1983, s. 116-123.
36. Çobanzadə Bəkir. Türk-tatar lisanıyyatına mədxəl. Ərəb qrafikalı əlifbadan latın qrafikasına çevirən və yeni kitabın tərtibçisi Nuridə Novruzova. Bakı: Azpoliqraf, 2006, 180 s.
37. Çobanzadə B., Ağazadə F. Türk qrameri. Bakı: 1929, 201 s.
38. Dəmirçizadə Ə. Azərbaycan ədəbi dilinin tarixi. I hissə. Bakı: Maarif, 1979, 268 s.
39. Dəmirçizadə Ə. Azəri ədəbi dili tarixi. Bakı: 1967, 85 s.
40. Dəmirçizadə Ə.M. «Kitabi-Dədə Qorqud» dastanlarının dili. Bakı: Elm, 1999, 140 s.
41. Dəmirçizadə Ə.M. Müasir Azərbaycan dili. Bakı: Maarif, 1984, 308 s.
42. Dəmirçizadə Ə.M. Müasir Azərbaycan dilinin fonetikasi. Bakı: ADPI-nin nəşri, 1960, 147 s.
43. Dəmirçizadə Ə.M. XI əsr dilçisi Mahmud Kaşğarini müqayisəli metodu. Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutunun Elmi əsərləri. XI seriya, Bakı: 1966, № 1, s. 77-102.
44. Eyvazova R. Kişvəri «Divan»ının dili (morfoloji xüsusiyyətlər). Bakı: Elm, 2005, 370 s.
45. Eyvazova R. Mahmud Kaşğarinin «Divanü lüğət-it-türk» əsərindəki bir neçə etnonim və toponimlərin arealları//Orta əsr əlyazmaları və Azərbaycan mədəniyyəti tarixi problemləri. III respublika elmi-nəzəri konfransı materialları. Bakı: Örnək, 1992, s. 70-73.

46. Eyvazova R. Orta əsr ədəbi dil əlaqələrinin Kişvəri əsərlərində təzahürü. Bakı: Elm, 1999, 293 s.
47. Əbu Həyyan əl-Əndəlusî. Kitab əl-idrak li-lisan əl-ətrak (Türk dillərini dərkətmə kitabı). Ərəbcədən tərcümə edən Z.M.Bünyadov. Bakı: Azərnəşr, 1992, 115 s.
48. Əl-Cahiz əbu Osman bin Bəhr. Türklərin fəzilətləri. Tərcümə edən və qeydlərin müəllifi Məmmədhasən Qəmbərli. Bakı: 2001, 80 s.
49. Əliyev Y. Qədim türk (runik) yazılı abidələrinin dili dialektfövqü (ədəbi) hadisə kimi. NDA, Bakı: 1999, 28 s.
50. Əliyev Y. Qədim türk (runik) yazılı abidələrinin dili. Bakı: Nurlan, 2004, 182 s.
51. Əlizadə A. Birinci Türkoloji Qurultay və Mahmud Kaşğarının «Divanü lüğət-it-türk» əsəri // *Türkologiya*, 2006, № 2, s. 97-103.
52. Əlizadə A. Mahmud Kaşğari və onun «Divanü lüğət-it-türk» əsəri // AMEA-nın Xəbərləri, 2004, № 3-4, s. 93-104.
53. Əlizadə A. Mahmud Kaşğarının «Divanü lüğət-it-türk» əsəri və elmi üslub // *Filologiya məsələləri: nəzəriyyə və metodika*, III buraxılış, Bakı: 1995.
54. Əlizadə A. Prof. Ə.Dəmirçizadə və «Divanü lüğət-it-türk» əsəri // Pedaqoji Universitetin Xəbərləri. Bakı: 2001, s. 53-54.
55. Əlizadə A.C. Azərbaycan dilinin yazılı abidələrində ismin yönlük halının morfoloji xüsusiyyətləri haqqında // Azərbaycan EA-nın Xəbərləri, ədəbiyyat, dil və incəsənət seriyası. 1986, № 1, s. 113-116.
56. Əlizadə S. «Şühədanamə»də adlar (isim, sifət, say, əvəzlilik). ND, Bakı: 1965, 280 s.
57. Əlizadə Z.Ə. Müasir Azərbaycan dilində modal sözlər. Bakı: 1965, 148 s.
58. Əsgər Əfzələddin, Qıpçaq Məmmədəli. Türk savaş sənəti. Bakı: Yazıçı, 1996, 176 s.
59. Əskər Ramiz. «Divan» nə zaman və harada yazılmışdır // Mahmud Kaşğari. Divanü lüğət-it-türk. Bakı: Ozan, 2006, I cild, s. 28-30.

60. Əskər Ramiz. DLT-də əvəzlilik // *Filologiya məsələləri*. 2007, № 7, s. 112-121.
61. Əskər Ramiz. DLT-də felin şəkilləri // Azərbaycan Dillər Universitetinin Elmi Xəbərləri. 2008, № 1, s. 59-65.
62. Əskər Ramiz. DLT-də ismin hal kateqoriyası // *Dil və ədəbiyyat*. Beynəlxalq elmi-nəzəri jurnal. Bakı: 2008, № 1 (61), s. 73-76.
63. Əskər Ramiz. DLT-də ismin kəmiyyət kateqoriyası // *Tədqiqatlar*. 2007, № 4, s. 175-179.
64. Əskər Ramiz. DLT-də ismin mənsubiyyət və xəbərlik kateqoriyaları // *Humanitar elmlərin öyrənilməsinin aktual problemləri*. Ali məktəblərarası elmi məqalələr məcmuəsi. I buraxılış. Bakı: 2008, s. 28-31.
65. Əskər Ramiz. DLT-də köməkçi nitq hissələri // Azərbaycan Dillər Universitetinin Elmi Xəbərləri. 2008, № 2, s. 71-77.
66. Əskər Ramiz. DLT-də say // *Filologiya məsələləri*. 2008, № 1, s. 229-237.
67. Əskər Ramiz. DLT-də sifət // *Humanitar elmlərin öyrənilməsinin aktual problemləri*. Ali məktəblərarası elmi məqalələr məcmuəsi. II buraxılış. Bakı: 2008, s. 17-22.
68. Əskər Ramiz. DLT-də zaman kateqoriyası // *Türkologiya*, 2007, № 3-4, s. 58-65.
69. Əskər Ramiz. DLT-də zərf // *Dil və ədəbiyyat*. Beynəlxalq elmi-nəzəri jurnal. Bakı: 2008, № 2 (62), s. 65-66.
70. Əskər Ramiz. «Divan»ın tapılması // Mahmud Kaşğari. Divanü lüğət-it-türk. Bakı: Ozan, 2006, I cild, s. 43-46.
71. Əskər Ramiz. «Divan»ın quruluşu // Mahmud Kaşğari. Divanü lüğət-it-türk. Bakı: Ozan, 2006, I cild, s. 30-31.
72. Əskər Ramiz. «Divan»ın tərcümələri // Mahmud Kaşğari. Divanü lüğət-it-türk. Bakı: Ozan, 2006, I cild, s. 34-43.
73. Əskər Ramiz. «Divan»ın yazıldığı dövr və mühit//Mahmud Kaşğari. Divanü lüğət-it-türk. Bakı: Ozan, 2006, I cild, s. 11-19.
74. Əskər Ramiz. «Divanü lüğət-it-türk» əsərində əvəzliyin istifadə olunması. Humanitar elmlərin öyrənilməsinin aktual

- problemləri. Ali məktəblərarası elmi məqalələr məcmuəsi. III buraxılış. Bakı: 2008, s. 55-61.
75. Əskər Ramiz. «Divanü lüğat-it-türk»də heca qəlibləri. *Onomastika*. Elmi-onomastik jurnal, Bakı: 2008, № 3, s. 143-146.
 76. Əskər Ramiz. «Divanü lüğat-it-türk»lə bağlı bəzi bilgiler // *Elmi axtarışlar* (folklorşünaslıq: filologiya, fəlsəfə, tarix, incəsənət və nəzəriyyə aspektləri). Bakı: Səda, 2007, XXXV, s. 9-15.
 77. Əskər Ramiz. «Divanü lüğat-it-türk»ü zikr edən mənbələr // *Filologiya məsələləri*. 2007, № 8, s. 161-165.
 78. Əskər Ramiz. «Divanü lüğat-it-türk»ün dəyəri // *Filologiya məsələləri*. 2008, № 2, s. 75-83.
 79. Əskər Ramiz. «Divanü lüğat-it-türk»ün dilinin bəzi özəllikləri. Qısa qrammatik очерк // Mahmud Kaşğari. Divanü lüğat-it-türk. Bakı: Ozan, 2006, II cild, s. 344-396.
 80. Əskər Ramiz. «Divanü lüğat-it-türk»ün quruluşu. AŞXƏT, XXIV. Bakı: 2007, s. 24-32.
 81. Əskər Ramiz. «Divanü lüğat-it-türk»ün tapılması tarixçəsi // *Elmi axtarışlar* (folklorşünaslıq: filologiya, fəlsəfə, tarix, incəsənət və nəzəriyyə aspektləri). Bakı: 2007, XXXIII, s. 46-49.
 82. Əskər Ramiz. «Divanü lüğat-it-türk»ün tədqiqi tarixi//«Ortaq türk keçmişindən ortaq türk gələcəyinə» V uluslararası folklor konfransının materialları. Bakı: 2007, s. 509-518.
 83. Əskər Ramiz. «Divanü lüğat-it-türk»ün yazıldığı dövr və mühit // *Filologiya məsələləri*. 2007, № 6, s. 345-354.
 84. Əskər Ramiz. Dünya dilçilik elminin korifeyi // Mahmud Kaşğarının 1.000 illik yubileyinə 1.000 biblioqrafik göstərici. Bakı: MBM, 2008, s. 5-11.
 85. Əskər Ramiz. Əsəri zikr edən mənbələr//Mahmud Kaşğari. Divanü lüğat-it-türk. Bakı: Ozan, 2006, I cild, s. 30-31.
 86. Əskər Ramiz. İqlimdən-iqlimə, təqvimdən - təqvimə. Bakı: Işıq, 1987, 103 s.
 87. Əskər Ramiz. Qeydlər və şərhlər // Mahmud Kaşğari. Divanü lüğat-it-türk. Bakı: Ozan, 2006, I cild, s. 501-504.

88. Əskər Ramiz. Qeydlər və şərhlər // Mahmud Kaşğari. Di-
vanü lüğət-it-türk. Bakı: Ozan, 2006, IV cild, s. 747-748.
89. Əskər Ramiz. Qutadğu Bilig. Bakı: Elm, 2003, 320 s.
90. Əskər Ramiz. «Qutadğu Bilig» poemasının Orta Asiyada,
Azərbaycanda və Çində tədqiqi tarixindən // *Filologiya mə-
sələlərinə dair tematik toplusu*. Bakı: 2002, № 3-4 (22-23),
ADPU-nun nəşri, səh. 95-100.
91. Əskər Ramiz. «Qutadğu Bilig» poemasının leksikası // *Də-
də Qorqud* toplusu, Bakı: 2002, № 2 (4), ADPU-nun nəşri,
s. 34-36.
92. Əskər Ramiz. «Qutadğu Bilig»də adlar // Şərqşünaslığın
aktual problemləri. Prof. Vasim Məmmədəliyevin yubiley-
inə həsr edilmiş respublika elmi konfransının materialları.
Bakı: 2002, səh. 136-139.
93. Əskər Ramiz. «Qutadğu Bilig»də əvəzlilik // *Tədqiqlər*. Prof.
V.İ.Aslanovun 75 illik yubileyinə həsr olunmuş elmi kon-
fransın materialları. Bakı: Elm, 2003, s. 168-171.
94. Əskər Ramiz. «Qutadğu Bilig»də əvəzlilik («Kitabi-Dədə
Qorqud»la müqayisədə) // H.Ə.Əliyev və Azərbaycan filo-
logiyası. Bakı: BDU nəşri, 2003, s. 239-248.
95. Əskər Ramiz. «Qutadğu Bilig»də ismin hal kateqoriyası //
Qafqaz Universitetinin Elmi əsərləri. Bakı: 2002, № 10, s.
31-41.
96. Əskər Ramiz. «Qutadğu Bilig»də ismin kəmiyyət kateqo-
riyası // Bakı Universitetinin Elmi əsərləri, humanitar se-
riya. Bakı: 2002, № 4, s. 28-32.
97. Əskər Ramiz. «Qutadğu Bilig»də sifət // *Tədqiqlər*. 2.
AMEA Nəsimi adına Dilçilik İnstitutu. 2003, s. 117-124.
98. Əskər Ramiz. «Qutadğu Bilig»: türk ədəbiyyatında möv-
qeyi // *Dədə Qorqud* jurnalı. Bakı: 2003, № 2, s. 40-46.
99. Əskər Ramiz. M.Kaşğari «Divan»ının tərcümələri // Bakı
Universitetinin Xəbərləri, humanitar elmlər seriyası. Bakı:
2006, № 2, s. 126-133.
100. Əskər Ramiz. Mahmud Kaşğari və onun «Divanü lüğət-
it-türk» əsəri // *Ədəbiyyat qəzeti*, 19 noyabr 2006.
101. Əskər Ramiz. Mahmud Kaşğari və onun «Divanü lüğət-
it-türk» əsəri. (Azərbaycanca nəşrinə ön söz) // Mahmud

- Kaşğari. Divanü lüğat-it-türk. Bakı: Ozan, 2006, I cild, s. 8-52.
102. Əskər Ramiz. Mahmud Kaşğari və onun «Divanü lüğat-it-türk» əsərinin öyrədilməsinə dair // *Azərbaycan məktəbi*, 2007, № 6, s. 37-42.
 103. Əskər Ramiz. Mahmud Kaşğarının «Divanü lüğat-it-türk» əsərində isimlər. *Terminologiya məsələləri*, 2008, № 1, s. 127-133.
 104. Əskər Ramiz. Mahmud Kaşğarının həyatı // Mahmud Kaşğari. Divanü lüğat-it-türk. Bakı: Ozan, 2006, I cild, s. 20-28.
 105. Əskər Ramiz. Mahmud Kaşğarının həyatı // *Folklorşünaslıq məsələləri*. VI buraxılış. Bakı: Nurlan, 2007, s. 34-40.
 106. Əskər Ramiz. Mahmud Kaşğarının «Divanü lüğat-it-türk» əsərində fe'lin təsriflənməyən formaları//*Onomastika*. Elmi-onomastik jurnal. Bakı: 2008, № 1-2, s. 106-113.
 107. Əskər Ramiz. Nəşrdə tətbiq edilən əlifba//Mahmud Kaşğari. Divanü lüğat-it-türk. Bakı: Ozan, 2006, s. 43-45.
 108. Əskər Ramiz. Mahmud Kaşğarının 1.000 illik yubileyinə 1.000 bibliografik göstərici. Bakı: MBM, 2008, 96 s.
 109. Əskər Ramiz. Orta əsr türk yazılı abidələri // Türkologiya kafedrasının magistr pilləsi üçün fənn proqramları. Bakı: Bakı Universiteti nəşri, 2005, s. 81-87.
 110. Əskər Ramiz. Türk kultür tarixi // Türkologiya kafedrasının magistr pilləsi üçün fənn proqramları. Bakı: Bakı Universiteti nəşri, 2005, s. 145-152.
 111. Əskər Ramiz. Yusif Balasağunlunun «Qutadğu Bilig» əsəri // Türkologiya kafedrasının magistr pilləsi üçün fənn proqramları. Bakı: Bakı Universiteti nəşri, 2005, s. 139-143.
 112. Əskər Ramiz. II cildə önsöz // Mahmud Kaşğari. Divanü lüğat-it-türk. Bakı: Ozan, 2006, II cild, s. 17-30.
 113. Əskər Ramiz. III cildə önsöz // Mahmud Kaşğari. Divanü lüğat-it-türk. Bakı: Ozan, 2006, III cild, s. 7-8.
 114. Əskər Ramiz. IV cildə önsöz // Mahmud Kaşğari. Divanü lüğat-it-türk. Bakı: Ozan, 2006, IV cild, s. 7-13.

115. Əskərov Ramiz. Yusif Balasağunlunun «Qutadğu Bilig» poemasında adlar (Azərbaycan dili ilə müqayisədə). ND, Bakı: 2004, 180 s.
116. Əskərov Ramiz. Yusif Balasağunlunun «Qutadğu Bilig» poemasında adlar (Azərbaycan dili ilə müqayisədə). NDA, Bakı: 2004, 28 s.
117. Əski türk yazılı abidələri müntəxəbatı. Tərtib edən: Ə. A.Quliyev. Bakı: Bakı Universiteti nəşriyyatı, 1993, 280 s.
118. Əzizov E. Azərbaycan dilində qədim dialektlərin izləri (M.Kaşğari «Divan»ının materialları əsasında) // Bakı Universitetinin xəbərləri, humanitar elmlər seriyası. 1996, № 1, s. 5-14.
119. Əzizov E. Azərbaycan dilinin tarixi dialektologiyası: dialekt sisteminin təşəkkülü və inkişafı. Bakı: Bakı Universiteti nəşriyyatı, 1999, 352 s.
120. Əzizov E. M.Kaşğari lüğəti və XI əsrin türk dialektləri // Söz xəzinəsi. Bakı: Maarif, 1995, s. 88-93.
121. Əzizov E. M.Kaşğari lüğətindəki iki şərin mənbəyi // *Türkologiya*, 2003, № 1-2, s. 17-19.
122. Əzizov E. XI əsrin türk dialektləri // *Xəzər* jurnalı, 1993, № 3, s. 87-90.
123. Füzuli. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Azərnəşr, 1958, 435 s.
124. Hacıyev K. Azərbaycan dilində nida. Bakı: Nurlan, 2005, 215 s.
125. Hacıyev K. Azərbaycan dilində xüsusi nitq hissələri. Bakı: Çarşıoğlu, 1999, 164 s.
126. Hacıyev T.İ. Azərbaycan ədəbi dili tarixi, Bakı: 1976, 156 s.
127. Hacıyev T.İ. Azərbaycan dilinin yazıya qədərki izləri haqqında. Azərbaycan filologiyası məsələləri. Bakı: Elm, 1983, s. 24-35.
128. Hacıyev T.İ. Dədə Qorqud: dilimiz, düşüncəmiz. Bakı: Elm, 1999, 216 s.
129. Hacıyev T.İ. -dürür, -türür şəkilçisinin mənşəyinə dair // Türk dillərinin tarixi morfolojiyasına dair araşdırmalar. Bakı: Bakı Universiteti nəşriyyatı, 1990, s. 63-66

130. Hacıyev T. Türkologiyanın bahadırı. Mahmud Kaşğari // Divanü lüğət-it-türk. Bakı: Ozan, 2006, II cild, s. 7-16.
131. Hacıyev T. Redaktordan // Mahmud Kaşğari. Divanü lüğət-it-türk. Bakı: Ozan, 2006, I cild, s. 7.
132. Hacıyev T.İ., Vəliyev K.N. Azərbaycan dili tarixi. Bakı: Maarif, 1983, 187 s.
133. Hacıyev T., Məmmədov İ. «Kitabi-Dədə Qorqud»un izahlı lüğəti // «Kitabi-Dədə Qorqud» ensiklopediyası, I c., Yeni nəşrlər evi, Bakı: 2000, s. 112-214.
134. Həsənlı Ş. M.Kaşğarinin «Divanü lüğət-it-türk» abidə-sində işlənən terminlər // *Terminologiya məsələləri*, 2006, s. 68-74.
135. Həsənlı Ş. Türk dünyasının ilk ensiklopediyası // *Tədqiq-lər*, 2006, № 1, s. 6-12.
136. Hüseynov A.Ə. Azərbaycan dialektologiyası. Bakı: API nəşri, 1979, 90 s.
137. Hüseynzadə M. Müasir Azərbaycan dili. Bakı: Maarif, 1983, 320 s.
138. Xəlil A. «Divani lüğət-it türk»də türkçülük ideyası // «Ortaq türk keçmişindən ortaqlıq gələcəyinə» II uluslararası folklor konfransının materialları. Bakı: 2004, s. 11-12.
139. Xəlil A. «Divani lüğət-it türk»ün paremioloji fondu və tərkib elementləri // *AŞXƏT*. Bakı: 2005, № 16, s. 89-93.
140. Xəlil A. DLT-də paremioloji mətnlərin tədqiqinə dair // *AŞXƏT*. Bakı: 2005, № 13, s. 159-189.
141. Xəlil A. DLT-də paremioloji vahidlərin semiotik strukturu-na dair // *AŞXƏT*. Bakı: 2005, № 14, s. 165-177.
142. Xəlil A. Əski türk savlının semiotikası. Bakı: Səda, 2006, 164 s.
143. Xəlil A. Mahmud Kaşqarlı: şəxsiyyəti və irsi // «İnternet və intellekt» jurnalı, Bakı: 2001, № 1.
144. Xəlil A. Mahmud Kaşqarlının «Türk dillərinin divanı kitabı»nda ədəbi mətnlər. Bakı: Səda, 2001, 182 s.
145. Xəlil A. Mahmud Kaşqarlının elmi fəaliyyətində folklor-şünaslığın yeri // *Dədə Qorqud* toplusu, Bakı: 2002, № 4, s. 44-57.

146. Xəlil A.Mahmud Kaşqarlıının folklorşünaslıq fəaliyyəti // *AŞXƏT*. Bakı: 2002, № 11, s. 91-100.
147. Xəlil A. Paremioloji mətnin strukturuna dair («Divani lüğət-it türk»də paremioloji mətnlər üzrə) // *Struktur-semiotik araşdırmalar*. Bakı: 2002, № 2, s. 73-98.
148. Xəlil A. Savların mənəvi konteksti // «Ortaq türk keçmişindən orta q türk gələcəyinə» III uluslararası folklor konfransının materialları. Bakı: 2005, s. 53-56.
149. Xəlilov A.S. Mahmud Kaşqarlıının «Kitabi divani lüğət-it türk» əsərində paremioloji vahidlərin struktur-semantik təhlili. NDA, Bakı: 2005, 30 s.
150. Xəlilov B. Türkologiyaya giriş. Bakı: 2006, 384 s.
151. Xəlilov P. SSRİ xalqları ədəbiyyatı. II. Bakı: Maarif, 1977, s. 10-12; s. 81-82.
152. Xəlilov P. Türk xalqlarının və şərqi slavyanların ədəbiyyatı. I. Bakı: Maarif, 1994, 342 s.
153. Xəlilov Rza. Ərəb alimi əl-Cuzi Bəndəli Səliba Mahmud Kaşqarının «Divanü lüğət-it-türk» kitabı haqqında // *Dədə Qorqud*. Elmi-ədəbi toplu. Bakı: 2006, № 1, s. 95.
154. Xəlilov R. Saylar. Bakı: Azərnəşr, 1978, 73 s.
155. Xəlilov Ş.X. «Əsrarnamə»nin dili. Bakı: Elm, 1988, 182 s.
156. Xəlilov Ş. Orta əsr Azərbaycan ədəbi dilində hal kateqoriyası və onun tarixi inkişafı // *Azərbaycan filologiyası məsələləri*. II buraxılış. Bakı: Elm, 1991, s. 215-229.
157. Xətai Şah İsmayıl. Əsərləri. Bakı: Azərnəşr, 1975, I cild, 412 s.
158. İslamov M.İ. Türk dillərində əvəzlilik. Bakı: Elm, 1986, 204 s.
159. İsrail Hüseyn. Alp Ər Tonqa (Astiaq, Əfrasiyab...) tarixdə və bədii ədəbiyyatda. Bakı: Nurlan, 2007, 256 s.
160. Juze P.K. Kitabi-divanü lüğət-it-türk // *Dədə Qorqud*. Elmi-ədəbi toplu. Bakı: 2006, № 1, s. 96-105.
161. Juze P.K. Kitabi-divanü lüğət-it-türk // *Maarif və mədəniyyət*. Bakı: 1925, № III.
162. Kamal Rüstəm. «Kitabi-Dədə Qorqud»: arxaik ritual semantikas. Bakı: Elm, 1999, 72 s.

163. Kaşğari Mahmud. Divanü lüğat-it-türk. Tərcümə edən və nəşrə hazırlayan Ramiz Əskər. Bakı: Ozan, 2006, I cild, 512 s.
164. Kaşğari Mahmud. Divanü lüğat-it-türk. Tərcümə edən və nəşrə hazırlayan Ramiz Əskər. Bakı: Ozan, 2006, II cild, 400 s.
165. Kaşğari Mahmud. Divanü lüğat-it-türk. Tərcümə edən və nəşrə hazırlayan Ramiz Əskər. Bakı: Ozan, 2006, III cild, 400 s.
166. Kaşğari Mahmud. Divanü lüğat-it-türk. Tərcümə edən və nəşrə hazırlayan Ramiz Əskər. Bakı: Ozan, 2006, IV cild (indeks), 752 s.
167. Kazımov Cahid. Mahmud Kaşqarlıının «Divan»ında hidronimlər // *Tədqiqlər*. 1. Bakı: 2007, s. 108-113.
168. Kazımov Cahid. Mahmud Kaşqarlıının «Divan»ında oğuz boyları // *Elmi axtarışlar*. XXVII. Bakı: Səda, 2006, s. 134-139.
169. Kazımov Cahid. Mahmud Kaşqarlıının «Divan»ında onomastik terminlər // *Terminologiya məsələləri*. Bakı: 2007, s. 159-164.
170. Kazımov Cahid. Mahmud Kaşqarlıının «Divan»ındakı toponimlərin Azərbaycan ərazisindəki izləri // *Onomastika*. Elmi-onomastik jurnal. Bakı: 2008, № 1-2, s. 154-161.
171. Kazımov Cahid. Mahmud Kaşqarlıının «Divanü lüğat-it-türk» əsərində Manqışlak, Mankənd və Manquz toponimləri // Tağıyev oxuları. Beynəlxalq elmi konfrans, Bakı: 1-2 iyun 2006-cı il, s. 142-145.
172. Kazımov Cahid. Tarixi onomastik leksikada şamanizmin izləri (Mahmud Kaşqarlıının «Divanü lüğat-it-türk» lüğəti əsasında) // *Tədqiqlər*. 3. Bakı: 2006, s. 311-317.
173. Kazımov İsmayıl. «Sovetskaya tyukrologiya» jurnalının Mahmud Kaşğarlıya həsr edilmiş sayı. *Yeni dövr* qəzeti, 16 fevral 2008.
174. Kazımov İsmayıl. XI yüzilliyin türk onomastikasının formal təsviri // Müasir dilçiliyin problemləri. Bakı: 2005, s. 125-126.

175. Kazımoğlu Seyran. Cahizin ədəbi görüşləri. Bakı: Elm, 2005, 204 s.
176. Kitabı-Dədə Qorqud. H.Arashlı nəşri. Bakı: Azərnəşr, 1962, 176 s.
177. Kitabı-Dədə Qorqud. F.Zeynalov, S.Əlizadə nəşri. Bakı: 1988, 265 s.
178. «Kitabı-Dədə Qorqud» ensiklopediyası. Bakı: Yeni nəşrlər evi, 2000, I cild, 624 s.
179. «Kitabı-Dədə Qorqud» ensiklopediyası. Bakı: Yeni nəşrlər evi, 2000, II cild, 568 s.
180. «Kitabı-Dədə Qorqud»un izahlı lüğəti. Bakı: Elm, 1999, 204 s.
181. Kononov A.N. Rusiyada türk dillərinin öyrənilməsi tarixi (1917-ci ilə qədər). SSRİ-də türk filologiyası (1917-1967). Tərcümə edənlər: K.V.Nərimanoğlu, Ə.Ağakışiyev. Bakı: Çinar-Çap, 2006, 352 s.
182. Koroğlu X. Oğuz qəhrəmanlıq eposu. Bakı: Yurd, 1999, 243 s.
183. Qaşqarlı Mahmud. Azərbaycan dili. X sinif. Bakı: 2005, s. 24.
184. Qaşqarlı Mahmud. Min beş yüz ilin oğuz şe'ri (antologiya). Tərtibçi, ön və son sözlərin müəllifi Anar. Bakı: Azərbaycan nəşriyyatı, 1999, s. 41-44.
185. Qədim türk abidələrinə dair materiallar. Bakı: 1993, 60 s.
186. Qədim türk abidələrinin dilindən seminar məşğələləri. Bakı: API-nin nəşri, 1988, 77 s.
187. Qəhrəmanov Cahangir. Nəsimi əsərlərinin tənqidi mətninin tərtibi//Nəsimi. Əsərləri. I c., Bakı: Elm, 1973, s. 5-84.
188. Qıpçaq Məmmədəli. Kəmiyyət anlayışının dildə ifadəsi. Bakı: Elm, 2000, 456 s.
189. Qıpçaq Məmmədəli. Türk say sistemi. Bakı: Yazıçı, 1996, 132 s.
190. Quliyev Əbülfəz Aman oğlu. Mahmud Kaşğari // *Varlıq*, XV, 89/2, Tehran: 1993, s. 19-28.
191. Quliyeva Pərvin. «Divanü luğat-it-türk» Azərbaycan dilində // *Bülleten. Azərbaycanda Atatürk Mərkəzinin rüblük nəşri*. Bakı: AzAtaM, 2007, № 4 (20), s. 27-30.

192. Quliyeva Yaqut. Mahmud Kaşğarının «Divanü lüğat-it-türk» əsərində türk dilləri, onların coğrafi və elmi bölgüsü // *Elmi axtarışlar*, XXXIV, Bakı: Nurlan, 2007, s. 157-162.
193. Qumilyov L.N. Qədim türklər. Tərcümə edənlər: V.Quliyev, V.Həbiboglu. Bakı: Gənclik, 1993, 536 s.
194. Qurbanova M.Ə. Azərbaycan yazılı abidələrində işarə əvəzlilikləri // *Türk dillərinin yazılı abidələrinə dair tədqiqlər*. Elmi əsərlərin tematik məcmuəsi. Bakı: ADU nəşri, 1985, s. 83-86.
195. Mahmud Kaşğari // ASE, cild 6, Bakı: 1982, s. 395.
196. Mahmud Kaşğari. Divanü lüğat-it-türk. *Dədə Qorqud*. Elmi-ədəbi toplu. Bakı: 2006, № 4, s. 172-174.
197. Məmmədli M.Ə. Azərbaycan dili şivələrində ismin qrammatik kateqoriyaları. Bakı: Elm, 2003, 264 s.
198. Məmmədov M.Ə. Azərbaycan dili şivələrində ismin qrammatik kateqoriyaları. DDA, Bakı: 2006, 48 s.
199. Məmmədov Y. Orxon-Yenisey abidələrində adlar. I. Bakı: API-nin nəşri, 1979, 114 s.
200. Məmmədov Y. Orxon-Yenisey abidələrində adlar. II. Bakı: API-nin nəşri, 1981, 111 s.
201. Məmmədova E. M.Kaşğarının «Divanü lüğat-it-türk» əsərində fellərdə növ kateqoriyası (məchul və qayıdış növlər) // *Filologiya məsələləri*, 2008, № 1, s. 207-215.
202. Məhərrəmov A.M. Qədim türk yazılı abidələrinin dili. Bakı: API-nin nəşri, 1976, 48 s.
203. Məsihi. Vərqa və Gülşə. Bakı: Azərnəşr, 1977, 228 s.
204. Mirzə Möhsün. Mahmud Kaşğari // *Maarif və mədəniyyət*, 1927, sayı 7-8.
205. Mirzə Möhsün. Mahmud Kaşğari // *Yeni yol* qəzeti, 1924.
206. Mirzəzadə H. Azərbaycan dilinin tarixi qrammatikası. Bakı: Azərbaycan Universiteti nəşriyyatı, 1990, 376 s.
207. Mirzəzadə H.İ. Azərbaycan dilinin tarixi morfolojiyası. Bakı: 1962, 368 s.
208. Müasir Azərbaycan dili. II. Morfolojiya. Bakı: EA nəşri, 1980, 510 s.
209. Nəbiyev A. Azərbaycan xalq ədəbiyyatı. I hissə. Bakı: Turan, 2002, 680 s.

210. Nəbiyev A. Türkün qızıl kitabı // *Azərbaycan qəzeti*, 24 iyun 2007.
211. Nəsimi. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Azərnəşr, 1973, 676 s.
212. Nizamülmülk. Siyasətnamə. Bakı: Elm, 1989, 212 s.
213. Novruzov M. Qədim alət halına dair//Türk dillərinin quruluşu və tarixi. Bakı: ADU nəşri, 1983, 124-128.
214. Novruzov M. Məkanı hallar // *Azərbaycan filologiyası məsələləri*. II buraxılış. Bakı: Elm, 1984, s. 116-124.
215. Oğuz qrupu türk dillərinin müqayisəli qrammatikası. II hissə. Morfologiya. Bakı: Elm, 1986, 134 s.
216. Ögəl Bahəddin. Türk mifologiyası. Tərcümə edən Ramiz Əskər. Bakı: MBM, 2006, 626 s.
217. Rəcəbli Ə.Ə. Dilçilik tarixi. Bakı: Maarif, 1987, 538 s.
218. Rəcəbli Ə.Ə. Göytürk dilinin morfologiyası. Bakı: 2002, 476 s.
219. Rəcəbli Ə.Ə. Qədim türk yazılı abidələrinin dili. I. Bakı: Nurlan, 2006, 648 s.
220. Rəcəbli Ə.Ə. Qədim türkcə-azərbaycanca lüğət. Bakı: AME nəşriyyatı, 2001, 192 s.
221. Rəcəbli Ə.Ə. Ulu türklər. Bakı: Nurlan, 2003, 319 s.
222. Rəcəbov Ə., Məmmədov Y. Orxon-Yenisey abidələri. Bakı: Yazıçı, 1993, 400 s.
223. Rəhimoğlu A. M.Kaşğarının «Divanü lüğət-it-türk» əsəri və «Kitabi-Dədə Qorqud». Dədə Qorqud-1300 // Bakı Universitetinin Xəbərləri, humanitar elmlər seriyası, 1999, № 1-2, s. 298-307.
224. Rəhimov A. Azərbaycan dili üçün asemantikləşmiş bəzi kök morfemlərin izahında Mahmud Kaşğari «Divan»ının rolu // *Azərbaycan filologiyası məsələləri*. Bakı: Elm, 1984, s. 66-69.
225. Rəhimov A. Mahmud Kaşğarının «Divanü lüğət-it-türk» əsəri və Azərbaycan dilinin leksikası. ND, Bakı: 1985, 172 s.
226. Rəhimov A. Mahmud Kaşğarının «Divanü lüğət-it-türk» əsəri və müasir Azərbaycan ədəbi dili//Azərbaycan ali məktəbləri aspirantlarının V respublika elmi konfransı məruzələrinin tezisləri. Bakı: 1982.

227. Rəhimov A. Mahmud Kaşğarının «Divani-lügəti-türk» əsəri və XI-XIII əsrlər Azərbaycan dilinin leksik tərkibi// Azərbaycan EA aspirantlarının elmi konfransının materialları. I kitab, Bakı: Elm, 1983.
228. Rəhimov A. Mahmud Kaşğarının «Divani-lügəti-türk» əsəri və Azərbaycan dilinin dialektləri//Azərbaycan EA aspirantlarının elmi konfransının materialları. II kitab, Bakı: Elm, 1984.
229. Rəhimov A. «Kitabi-Dədə Qorqud» dastanlarında və M. Kaşğari «Divan»ında işlənmiş bəzi sözləri haqqında// Azərbaycan EA Xəbərləri, ədəbiyyat, dil və incəsənət seriyası, Bakı: 1984, № 2, s. 89-91.
230. Rəhimov A. «Midiya» və «mağ» sözlərinin mənşəyi haqqında // *Azərbaycan filologiyası məsələləri*. Bakı: Elm, 1983, s. 154-159.
231. Rüstəmov R. Azərbaycan dili dialekt və şivələrində fe'l. Bakı: Azərbaycan SSR EA nəşriyyatı, 1965, 318 s.
232. Rüstəmov R.Ə. Müasir türk dillərində köməkçi nitq hissələri (keçid prosesi). Bakı: BDU nəşriyyatı, 1996, 220 s.
233. Rüstəmov R.Ə. Müasir türk dillərində köməkçi nitq hissələri (keçid prosesləri). Filologiya elmləri doktoru alimlik dərəcəsi almaq üçün təqdim edilmiş elmi məruzə. Bakı: 1997, 68 s.
234. Sadıqov B. Azərbaycan dilinin tarixi qrammatikasıdan xüsusi kurs. Bakı: API-nin nəşri, 1977, 104 s.
235. Seyidov M.M. Azərbaycan mifik təfəkkürünün qaynaqları. Bakı: Yazıçı, 1983, 326 s.
236. Seyidov M.M. Azərbaycan xalqının soykökünü düşünər-kən. Bakı: Yazıçı, 1989, 496 s.
237. Seyidov M.M. Qam-şaman və onun qaynaqlarına ümumi baxış. Bakı: Gənclik, 1994, 232 s.
238. Seyidov Y. Azərbaycan dilinin qrammatikası. Morfolo-giya. Bakı: Bakı Universitetinin nəşri, 2006, 368 s.
239. Seyidov Y.Nəsiminin dili. Bakı: Azərbaycan nəşriyyatı, 1996, 268 s

240. Serebrennikov B.A., Hacıyeva N.Z. Türk dillərinin müqayisəli-tarixi qrammatikası. Tərcümə edən: T.İ.Hacıyev. Bakı: Səda, 2002, 380 s.
241. Səfərli Ə., Yusifov X. Qədim və orta əsrlər Azərbaycan ədəbiyyatı. Bakı: Maarif, 1982, s. 24.
242. Sümər Fəruq. Oğuzlar. Tərcümə edən: Ramiz Əskər. Bakı: Yazıçı, 1992, 432 s.
243. Şamil Əli. Xəlid Səid // *Filologiya araşdırmaları* toplusu, 2003, № 19, s. 36-52.
244. Şirəliyev M.Ş. Azərbaycan dialektologiyasının əsasları. Bakı: 1968, 420 s.
245. Şükürlü Ə. Qədim türk yazılı abidələrinin dili. Bakı: Maarif, 1993, 302 s.
246. Tanrıverdi Ə. «Dədə Qorqud kitabı»nın dil möcüzəsi. Bakı: Nurlan, 2008, 184 s.
247. Tanrıverdi Ə. «Kitabi-Dədə Qorqud»da şəxs adları. Bakı: Elm, 1999, 157 s.
248. Tanrıverdi Ə. «Kitabi-Dədə Qorqud»un söz dünyası. Bakı: Nurlan, 2007, 456 s.
249. Tanrıverdi Ə. XVI əsr qıpçaq (poloves) dilinin qrammatikası. Bakı: 2000, 119 s.
250. Təhməzov Z. Müasir Azərbaycan dilində köməkçi nitq hissələrinin təsnifi. NDA, Bakı: 2008, 20 s.
251. Türk dillərinin tarixi morfologiyasına dair araşdırmalar. Bakı: BDU nəşri, 1990, 88 s.
252. Vəliyev Kamil. Mahmud Kaşğarlı // *Sözün sehri*. Bakı: Yazıçı, 1986, s. 181-189.
253. Vurğun Səməd. Seçilmiş əsərləri, Bakı: Elm, 1985, I cild, 448 s.
254. Yusifov M. Oğuz qrupu türk dillərinin müqayisəli fonetikası. Bakı: Elm, 1984, 152 s.
255. Yusifov M. Türkologiyaya giriş. Bakı: Nurlan, 2000, 430 s.
256. Zakir Q.B. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Yazıçı, 1984, 384 s.
257. Zeynal Sərdar. Bəkir Çobanzadənin «Türk qrameri» əsəri // T.İ.Hacıyev-70. «Filologiyanın aktual problemləri» möv-

- zusunda elmi-nəzəri konfransın materialları. Bakı: 2006, s. 154-172.
258. Zeynalı H. Seçilmiş əsərləri. Bakı: Yazıçı, 1983, 320 s.
259. Zeynalov F.R. Qədim türk yazılı abidələri (orta dövr). Bakı: ADU nəşri, 1980, 96 s.
260. Zeynalov F.R. Mahmud Kaşğari və onun «Divanü lüğat-it-türk» əsəri // ADU-nun Elmi Xəbərləri, Bakı: 1971, № 5, 18-26.
261. Zeynalov F.R. Müasir türk dillərində ədat və modal sözlər. Bakı: ADU, 1965, 68 s.
262. Zeynalov F.R. Müasir türk dillərində köməkçi nitq hissələri. Bakı: Maarif, 1971, 312 s.
263. Zeynalov F.R. Müasir türk dillərində qoşmalar. Bakı: ADU, 1964, 48 s.
264. Zeynalov F.R. Türk dillərinin müqayisəli qrammatikası. I hissə (fonetika, leksika, morfologiya). Bakı: MBM, 2008, 354 s.
265. Zeynalov F.R. Türk dillərinin müqayisəli qrammatikası. I hissə (adlar), Bakı: ADU nəşri, 1974, 142 s.
266. Zeynalov F.R. Türk dillərinin müqayisəli qrammatikası. II hissə (fe'llər), Bakı: ADU nəşri, 1975, 131 s.
267. Zeynalov F.R. Türkologiyanın əsasları. Bakı: 1981, 348 s.
268. Ziya Zeynal. Süleyman Dəmirəlin hədiyyəsi // *Ekspress* qəzeti, 9 noyabr 2006.
269. XIII-XVI əsrlər Azərbaycan şe'ri. Bakı: Elm, 1984, 543 s.

Türk dilində:

270. Abdurrahim Hasan. Kaşgarlı Mahmud'un Mezarı və Mimari Yapısı // TK, sayı 268, Ağustos 1985, s. 544-547.
271. Abdurrazak Gökçe Yükselen. Kaşgarlı Mahmud'un Sağladığı Bilgilere Göre On Birinci Yüzyılda Türk Dünyasında Sosyo-Linguistik Durum // Kaşgarlı Mahmud və Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 11.
272. Abdurrahman Varis. Divanü Lugatı't-Türk'teki Türk İllerinin Çağdaş Çin Kaynakları ile Mukayesesi ve Değer-

- lendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara: 1997, 137 s.
273. Acaroğlu Türker. Ozanlar ve Yazarlar. İstanbul: 1967, 96 s.
274. Adaloğlu Hasan Hüseyin. XI Yüzyılda Kaşgar'dan Bağdad'a Türk Dünyasının Siyasi Durumu//Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 11-12.
275. Agah Sırrı Levend. Tarih Boyunca Türk Dili // TDAY-B, 1965, s. 129-147.
276. Agah Sırrı Levend. Türk Edebiyatı Tarihi. Ankara: TTK, 1984, 666 s.
277. Ahmedov Toktosun. Kaşgarlı Mahmud'un Divanü Lugat'it-Türk'ü ve Çağdaş Kırgız Dili // Divanü Lugat'it-Türk Bilgi Şöleni Bildirileri. Ankara: 7-8 Mayıs 1999, TDK, s. 96-101.
278. Akalın Mehmet. Tarihi Türk Şiveleri. Ankara: 1979, 276 s.
279. Akar Ali. Divanü Lugat'it-Türk ile Anadolu Ağızlarındaki Ortak Unsurlar Üzerine Bir Deneme//Divanü Lugat'it-Türk Bilgi Şöleni Bildirileri. Ankara: 7-8 Mayıs 1999, TDK, s. 106-129.
280. Akarpınar R.Bahar. Türk Kültürünün Yazılı Kaynaklarından Biri: Divanü Lugat-it-Türk; Türkiye'de Eser Üzerinde Yapılmış Çalışmalarla İlgili Kısa Bir İnceleme // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 12.
281. Akın İ.Behçet. Büyük Türk Filolog ve Türkoloğu Kaşgarlı Mahmut // *Kopuz* Dergisi, sayı 4, 1943.
282. Akın İ.Behçet. Divanü Lugat-it-Türk Müellifi // *Karainci* Dergisi, sayı 6, 1943.
283. Akın İ.Behçet. Müslüman-Türk Hareketlerinin Müjdecisi: Kaşgarlı Mahmut // *Orkun* Dergisi, sayı 55, 19 Kasım 1951.
284. Akkaya Musaliha. Divanü Lugat-it-Türk'teki Türk Halk Edebiyatı Örnekleri. Türkiyat Enstitüsü Türkoloji Tezi, № 325.

285. Akkaya M.Şükrü. İstilah (Terim) Taramaları: Divanü Lugat-it-Türk // TD, sayı 3, Temmuz 1933, Ankara.
286. Akkoyunlu Ziyat. Kaşgarlı Mahmud'un Divanü Lugat-it-Türk'ü Hakkında Bazı Notlar//Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 12.
287. Akmataliyev Abdıldacan. Kaşgarlı Mahmud ve Kırgız Edebiyatı // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 13.
288. Aksakal Ali. Ölümünün 60. Yılında Kitap Dostu Ali Emiri Efendi // TK, sayı 250, 1984, s. 25-28.
289. Aksoy Ömer Asım. Gaziantep Ağzında Atasözleri // TD [Belleten], sayı 78, 1941, s. 82-112.
290. Akün Ömer Faruk. Kaşgarlı Mahmud // DİA, İstanbul: 2002, c. 25, s. 9-15.
291. Altıntaş Ayten. Divanü Lügat-it-Türk'teki Tıbbi Bilgiler // TDA, 25 Ağustos 1983, s. 136-148.
292. Amanoğlu Ebülfez Kulı. Divanü Lügat-it-Türk'teki Kişi Adları Üzerine // Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, sayı 15, Erzurum: 2000, s. 5-13.
293. Arat Reşit Rahmeti. Eski Türk Şiiri. Ankara: 1986, 506 s.
294. Arat Reşit Rahmeti. Kutadgu Bilig. I. Metin. İstanbul: 1947, LIX+ 656 s.
295. Arat Reşit Rahmeti. Kutadgu Bilig. II. Çeviri. Ankara: 1947, XXVIII+ 477 s.
296. Arat Reşit Rahmeti. Kutadgu Bilig. III. İndeks. İstanbul: 1979, XY+565.
297. Artam Nurettin. Divanü Lugat-it-Türk ve Dilimizin Zenginliği // *Ulus*, 3 Temmuz 1940.
298. Artam Nurettin. Divanü Lugat-it-Türk (cilt: 2) ve Türkçenin Bir Hususiyeti // *Ulus*, 5 Şubat 1941.
299. Artam Nurettin. Kaşgarlı Mahmud'a Göre Türk // *Ulus*, 13 Haziran 1940.
300. Asım Necib. Eski Savlar. İstanbul: 1338-1343 (h), Evkaf Matbaası, 59 s.
301. Asım Necib. Eski Savlar // Edebiyat Fakültesi Mecmuası, 1338 (h), sayı 2, s. 153-159.

302. Asım Necib. Eski Savlar // Edebiyat Fakültesi Mecmuası, 1338 (h), sayı 4, s. 312-328.
303. Asım Necib. Eski Savlar // Edebiyat Fakültesi Mecmuası, 1338 (h), sayı 5, s. 421-435.
304. Asım Necib. Eski Savlar // Edebiyat Fakültesi Mecmuası, 1338 (h), sayı 6, s. 487-502.
305. Asker Ramiz. Divanü Lugat-it-Türk İstatistikleri // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 13-14.
306. Asker Ramiz. DLT'nin DTS'de Yansıması//Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi İCANAS-38. Ankara: 10-15 Eylül 2007, Bildiri Özetleri Kitabı, s. 9-10.
307. Asker Ramiz. Kutadgu Bilig'de Devlet Yöneticileri // Azerbaycan Mustakillikten Sonra. Beynelhalk Konferansın Materialları. Baku: 3-4 Mart 2003, s. 288-291.
308. Asker Ramiz. Kutadgu Bilig'in Dili ve Kelime Hazinesi Üzerine // *Kutadgubilig* Dergisi, sayı 4, Ekim 2003, s. 283-298.
309. Asker Ramiz. Kutadgu Bilig'le İlgili Yanlış Yorumlar // Prof. Dr. Mehmet Saraya Armağan. Türk Dünyasına Bakışlar. DA Yayınları, İstanbul: 2003, s. 117-123.
310. Aşçı Ufuk Deniz. Kaşgarlı Mahmud'un ve W.Radloff'un Sözlükçülüğü // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 15.
311. Ata Aysu. Divanü Lugat-it-Türk'ün Orta Çıkış Nedenlerinden Biri de Kur'an Tercümeleri mi? // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 16.
312. Atalay Besim. Divanü Lugat-it-Türk Tercümesinin Tenkidi Dolayısıyla Bay Atıf Tüzüner'e Teşekkür Ederken // *Yeni Sabah*, 4, 5, 17 Ekim 1940.
313. Atalay Besim. Divanü Lugat-it-Türk Tercümesi Dolayısıyla Dil Sözlüklerine Dair Düşünceler // *Tan*, 27 Ağustos 1940.

314. Atalay Besim. Divanü Lugat'ın Tenkidi Münasebetiyle M.Nuri Erdoğan'a Cevap // *Yeni Sabah*, 2, 6, 7 ve 8 Eylül 1940.
315. Atalay Besim. Önsöz. Divanü Lugat-it-Türk Tercümesi. Çeviren: Besim Atalay. Ankara: 1939, I cilt, s. V-XXXVI.
316. Atalay Besim. Türk Dili Kuralları. Ankara: 1931, 110 s.
317. Aygün Veysel. Kaşgarlı Mahmud, Balasagunlu Yusuf ve Nizamü'l Mülk'e Göre Türk Ordusu. Yüksek Lisans Tezi. Qazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara: 2006, 105 s.
318. Bağcı Kemal. Divanü Lugat-it-Türk Çinde İlk Kez Uy-
gurca Yayındandı // *Milliyet-Aktüalite*. 17 Nisan 1983.
319. Bağdaş Cahit. DLT'deki Şiirlerde İsmi Hal Eklerinin
Kullanılışı // *İlmi Araştırmalar*. İstanbul, 2001, sayı 11, s. 29-40.
320. Banarlı N.S. Resimli Türk Edebiyatı Tarihi (Destanlar
Devrinden Zamanımıza Kadar). İstanbul: 1987, I c., 634 s.
321. Banguoğlu Tahsin. Kaşgari'den Notlar. I: Uygurlar ve
Uygurca Üzerine // TDAY-B, 1958, s. 87-113.
322. Banguoğlu Tahsin. Kaşgari'den Notlar. 2: Oğuzlar ve
Oğuzeli Üzerine // TDAY-B, 1959, s. 1-26.
323. Banguoğlu Tahsin. Kaşgari'den Notlar, 3: Oğuz Lehçesi
Üzerine // TDAY-B, 1960, s. 23-48.
324. Barthold W.W. (Açıklama: M.F.Köprülü). İslam Mede-
niyeti Tarihi. Ankara: 1984, XXIV+367 s.
325. Barthold W.W. Kutadgu Bilig'in Zikrettiği Buğra Han
Kimdir? // Kutadgu Bilig. Tıpkıbasım. I. Viyana Nüshası.
İstanbul, 1942, s. 112-114.
326. Barthold W.W. Orta Asya Türk Tarihi Hakkında Ders-
ler. Ankara: TTK, 1975, 390 s.
327. Baskakov N.A. Karahanlı Türkçesinde Eski Tip Yükleme
Üzerine – Kaşgarlı Mahmud'un Divanü Lügat-it-Türk
Eserinin Esasında // TDK, BB, Ankara: 1975, s. 401-404.
328. Battal-Taymas A. Divanü Lugat-it-Türk Tercümesi //
TM, VII-VIII, 1940-42, s. 212-252.
329. Battal-Taymas A. Divanü Lugat-it-Türk Tercümesi //
TM, XI, 1954, s. 75-100.

330. Battal-Taymas A. Divanü Lugat-it-Türk Tercümesi // *Yeni Sabah*, 6 Ağustos 1940.
331. Battal-Taymas A. Divanü Lugat-it-Türk'te Türk ve Türkçe Manalarına Gelen Sözleri Nasıl Anlamalı? // TY, c. XXVI, 1942, s. 89-93.
332. Battal-Taymas A. Divanü Lugat-it-Türk // *Varlık*, sayı 202, 1 Aralık, 1941.
333. Bayat Fuzuli. Divanü Lugat-it-Türk'te Tengriçilik veya Gök Tengri Dini // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 16.
334. Bayraktar Nesrin. Kaşgarlı Mahmud'da Modern Dil Biliminin İzleri // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 16-17.
335. Bekin Ahmet Rıza. Çinde Kaşgarlı Mahmut ve Divanü Lugat-it-Türk İle İlgili Araştırmalar // DD, sayı 33, Temmuz, 1995, s. 56-59.
336. Beydili Celal. Türk Mitolojisi. Ansiklopedik Sözlük. Ankara: Yurt kitap-yayın, 2004, 630 s.
337. Bıktagirova Zubayda. Kaşgarlı Mahmud'un Divanü Lugat-it-Türk'deki Atasözlerinin Örnekleri // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 17.
338. Bilge Rifat (Kilisli). Bildiklerim // *Yeni Sabah*, 30 Eylül 1945; 4, 7, 11, 14, 18 Kasım 1945.
339. Bilge Rifat (Kilisli). Divanü Lugat-it-Türk Tercümesi Münasebetiyle // *Yeni Sabah*, 9-10 Eylül 1940.
340. Bilge Rifat (Kilisli). Divanü Lugat-it-Türk'ün Başındaki Makale // TM, c. VI, İstanbul: 1939, s. 355-358.
341. Bilge Rifat (Kilisli). Divanü Lugat-it-Türk'ün Telifi Tarihi // TM, c. VI, İstanbul, 1939, s. 358-360.
342. Bilge Rifat (Kilisli). Divanü Lugat-it-Türk ve Emiri Efendi // TK, sayı 88, Şubat 1970, s.253-270.
343. Bilginer Engin. Yasak Kentlere Girdik // *Hürriyet*, 12 Kasım 1984.
344. Bir Dilsever Prof. Fındıkoğlu ve Kaşgarlı Mahmut // TD, sayı 183, Aralık 1966, s. 236-238.

345. Birttek Ferit. En Eski Türk Sıvları. Divanü Lugat-it-Türk'ten Derlemeler. Ankara: 1944, 118 s.
346. Boratav Pertev Naili. Kaşgarlı Mahmud: Divanü Lugat-it-Türk // *Ülkü*, seri 2, sayı 16, 16 Mayıs 1942, s. 21.
347. Boz Erdoğın. Divanü Lugat-it-Türk'te Belirli ve Belirsiz Nesne Yapıları // *Türkish Studies*, Volume 31/Winter 2008, s. 236-241.
348. Bozkaplan Şerif Ali. Divanü Lugat-it-Türk'te +La- // *Türkoloji Araştırmaları*, Osman Nedim Tuna Armağanı, c. 2, sayı 4, Erzincan: Bahar 2007, s. 109-120.
349. Bozkurt Fuat. Divan'da Dil ve Dilbilgisi Çözümlemeleri // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 18.
350. Brockelmann Carl. Divanü Lugat-it-Türk Tercümesi Hakkında // *Türk Amacı*, yıl 1, 1 Eylül 1942, s. 103-108.
351. Brockelmann Carl. Divanü Lugat-it-Türk'teki Halk Şiirleri. I. // *Türkün Mecmuası*, 1936, sayı 6, s. 54-69.
352. Brockelmann Carl. Divanü Lugat-it-Türk'teki Halk Şiirleri. II. // *Türkün Mecmuası*, 1936, sayı 7, s. 65-72.
353. Brockelmann Carl. Divanü Lugat-it-Türk'teki Halk Şiirleri. III. // *Türkün Mecmuası*, 1936, sayı 8, s. 65-72.
354. Brockelmann Carl. Divanü Lugat-it-Türk'teki Halk Şiirleri. IV. // *Türkün Mecmuası*, 1937, sayı 9, s. 1-8.
355. Brockelmann Carl. Divanü Lugat-it-Türk'teki Halk Şiirleri. V. // *Türkün Mecmuası*, 1937, sayı 10, s. 32-40.
356. Brockelmann Carl. Divanü Lugat-it-Türk'teki Halk Şiirleri. VI. // *Türkün Mecmuası*, 1937, sayı 11, s. 29-32.
357. Brockelmann Carl. Eski Türkistan Halk Edebiyatı // Edebiyat Fakültesi Mecmuası, İstanbul: 1339, sayı 23, s. 108-117.
358. Buğra Mehmet Emin. Divanü Lugat-it-Türk 880 Yaşında // *Türkistan Dergisi*, sayı 1, Nisan 1953, s. 5-10.
359. Buğra Muhammet Emin. Şarki Türkistan Tarihi. Ankara: 1987, 662 s.
360. Caferoğlu Ahmet. Divanü Lugat-it-Türk'ün Sonundaki En Kadim Türk Cihan Haritası // *Ülkü Dergisi*, sayı 52, 1937, s. 315-316.

361. Caferoğlu Ahmet. İlk Türk Dilcisi Kaşgarlı Mahmud. İstanbul: 1938, 26 s
362. Caferoğlu Ahmet. Kaşgarlı Mahmud. İstanbul:1970, 62 s
363. Caferoğlu Ahmet. Kaşgarlı Mahmud. İstanbul:1985, 42 s
364. Caferoğlu Ahmet. Kaşgarlı Mahmud'a Göre Akraba Adları // TD, sayı 253, Ekim 1972, s. 23-26.
365. Caferoğlu Ahmet. Karahanlılar Devri Türk Edebiyatı. Ankara: 1976.
366. Caferoğlu Ahmet. Türk Dili Tarihi. İstanbul: 1958, I cilt, VIII + 184 s.
367. Caferoğlu Ahmet. Türk Dili Tarihi. İstanbul: 1964, II cilt, XV+ 256 s.
368. Caferoğlu Ahmet. Türkçemizdeki -ğıl ve -gil Emir Eki // TDAY-B, Ankara: 1971, s. 1-10.
369. Canpolat Mustafa. Günümüzde Kutadgu Bilig ve Divanü Lugati't-Türk // Türk Dilleri Araştırmaları, cilt 14, İstanbul: 2004, s. 31-34.
370. Canpolat Mustafa. Kaşgarlı Mahmud ve Etimoloji // Divanü Lugati't-Türk Bilgi Şöleni Bildirileri. Ankara: 7-8 Mayıs 1999, TDK, s. 19-29.
371. Cıylan Ferhat. Kaşgarlı Mahmut. Türkçenin İlk Aliminin Gerçek Yaşam Öyküsü. İstanbul: 2006, 512 s.
372. Clauson Sir Gerard. Eski Türkçe Üzerine Üç Not // TDAY-B, 1966. Ankara: 1966, s. 1-18.
373. Cumagulov Çetin. Kaşgarlı Mahmud'un Divanü Lugati't-Türk Eserindeki Bazı Antroponimlerin Kırgızistan'ın Epigrafik Abidelerinde Yansıması // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 18-19.
374. Coşkun Ali Osman. Kaşgarlı Mahmud ve Miliyetçilik Meselesi // TK, sayı 226, Şubat 1982, s. 237-240.
375. Çağatay Saadet. Divanü Lugat-it-Türk'te Bukuk // TD, sayı 253, Ekim 1972, s. 53-55.
376. Çağatay Saadet. Divanü Lugat-it-Türk'te İnançla İlgili Sözcükler // BB, 1972, TDK, Ankara: 1975, s. 385-391.
377. Çakmak Tülay. Çin'de Tang Dönemi Şiiri ile Divanü Lugati't-Türk'teki Manzum Parçaların Karşılaştırılması.

- Doktora Tezi, A. Ü., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1995, 320 s.
378. Çatıkkaş Ata. Türk Dilleri Lugatçiliği ve Bazı Türkçe Lugatler // TDA, 41, Nisan 1986, s. 207-251.
379. Çeneli İlhan. Divanü Lugati't-Türk'te Hayvan Adları // TKA, sayı 11-14, 1973-1975. Ankara: 1975, s. 99-122.
380. Çetin Altan. Kaşgarlı Mahmud'dan Yararlanan Bir Memlük Tarihçisinin Oğuzlara Dair Verdiği Bilgiler // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 19.
381. Çetin Engin. Divanü Lugati't-Türk'teki Yiyecek Adları ve Bu Adların Türkiye Türkçesindeki Görünümleri // Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 2005, sayı 2, s. 185-200.
382. Çiçekli Ali. Kaşgarlı Mahmut. Divanü Lugat-it-Türk. İstanbul: 1970.
383. Çiftçi Musa. Kaşgarlı Mahmud'un Dil Öğretim Yöntemi Üzerine // V Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri. I. Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara: 2004, s. 571-596.
384. Çobanoğlu Özkul. Divanü Lugat-it-Türk'te 'Türk' ve 'Öteki' Kavramsallaştırmaları Üzerine Tespitler // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 19.
385. Danişmend İsmail Hami. Divanü Lugat-it-Türk // *Cumhuriyet*, 15 Ocak 1942.
386. Dedeoğlu Behçet. Kaşgarlı Mahmut Hakkında Bibliyografya // *Çağrı*, sayı 11 (105), Ekim 1966, s. 4-8.
387. Delibaşı Ali Süha. Türk Dili Hakkında Düşünceler: Divanü Lugat-it-Türk'ün Tercümesi Münasebetiyle // *Cumhuriyet*, 6 Ağustos 1940.
388. Deliömeroğlu Yakup. Kaşgarlı Mahmut 1000 Yaşında veya 2008 Kaşgarlı Mahmut Yılı // *Kardeş Kalemler*, sayı 6, Haziran 2007, s. 80-89.
389. Demirel Süleyman. Sunuş. Mahmud Kaşgari // Divanü lügat-it-türk. Tərcümə edən və nəşrə hazırlayan Ramiz Əskər. Bakı: Ozan, 2006, I cild, s.5-6.

390. Dilaçar A. Carl Brockelmann // TD, sayı 5, Temmuz 1956, s. 612-624.
391. Dilaçar A. Kaşgarlı Mahmud'un Kişiliği // DD, sayı 33, Temmuz 1995, s.7-9
392. Dilaçar A. Kaşgarlı Mahmud'un Kişiliği // TD, sayı 253, Ekim 1972, s. 20-26.
393. Dilaçar A. Rifat Bilge (1876-1953) // Dilcilere Saygı. Ankara: 1966, s. 99-101.
394. Dilaçar A. Kutadgu Bilig İncelemesi. Ankara: 1995, 208 s
395. Dil Dergisi Mahmut Kaşgarlı Özel Sayısı. Sayı 33, 1995, s. 793.
396. Dilçin Cem. 11. Yüzyıl Türk Şiiri ve Aruz // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 20.
397. Dilçin Dehri. Arap Alfabesine Göre Divanü Lugat-it-Türk Dizini. Ankara: 1957, 448 s.
398. Dinçer Aslıhan. Divanü Lugat-it-Türk'teki Yemek Adları Üzerine // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 20.
399. Divanü Lugat-it-Türk Tercümesi. Çeviren: Besim Atalay. Ankara: I, 1939, XXXVI+530 s.
400. Divanü Lugat-it-Türk Tercümesi. Çeviren: Besim Atalay. Ankara: II, 1941, 366 s.
401. Divanü Lugat-it-Türk Tercümesi. Çeviren: Besim Atalay. Ankara: III, 1943, 452 s.
402. Divanü Lugat-it-Türk Dizini. Endeks. Yazan: Besim Atalay. Ankara: IV, 1943, LX+868 s.
403. Divanü Lugat-it-Türk. Dizini. Ankara:1972, XXII+168 s
404. Divanü Lugat-it-Türk. Tıpkıbasım. Ankara: 1941, 638 s.
405. Divanü Lugat-it-Türk. (Tıpkıbasımı). Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara: 1990, 638 s.
406. Divanü Lugati't-Türk Bilgi Şöleni Bildirileri. Ankara: 7-8 Mayıs 1999, TDK, 146 s.
407. Dizdaroğlu Hikmet. Kaşgarlı Mahmut // TD Belleten, seri 3, sayı 10-11, 1947, İstanbul: 1948, s. 43-45.
408. Donuk Abdulkadir. Eski Türk Devletlerinde İdari-Askeri Unvan ve Terimler. İstanbul: 1998, X+109 s.

409. Donuk Abdulkadir. Kültür Tarihi Açısından Divanü Lugat-it-Trkn Deęerlendirilmesi // DD, sayı 33, Temmuz 1995, s. 65-69.
410. Donuk Abdulkadir. Türk Devletinde Hakimiyet Anlayışı // TED, sayı XXI, yıl 1979-1980, İstanbul: s. 44-56.
411. Donuk Abdulkadir. Türk Hükümdarı. İstanbul: 1990, 595 s.
412. Durgut Hüseyin. Karahanlı ve Harezmi Türkçesi Eserlerinde İsmi Halleri. Doktora Tezi. Çanakkale Onsekiz Mayıs Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Çanakkale, 1999, s. 59-75.
413. Düzgün Hüseyin. Divanü Lugat-it-Trkn Farsça Çevirisi // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri zetleri, s. 20.
414. Eckmann Janos. Çaçatayca // Tarihi Türk Şiveleri. Ankara: 1998, s. 211-245.
415. Eckmann Janos. Harezmi Türkçesi // Tarihi Türk Şiveleri. Ankara: 1998, s. 173-210.
416. Eckmann Janos. İslami Orta Asya Türk Edebi Dilinin zellikleri // TDA, sayı 57, Aralık 1988, s. 193-201.
417. Egeubayev Askar. Eski Türk Edebiyatı Mirasındaki Mitolojik ve Halk Kültürleri ile İlgili Akımlar, Tarihi ve Toponimik Efsaneler, Adlandırmalar // Divanü Lugati't-Türk Bilgi Şöleni Bildirileri. Ankara: 7-8 Mayıs 1999, TDK, s. 62-71.
418. Ekberzade Şahmar. Divanü Lugati't-Türk ve Türk Maneviyatı // Divanü Lugati't-Türk Bilgi Şöleni Bildirileri. Ankara: 7-8 Mayıs 1999, TDK, s. 57-61.
419. El-Cahiz. Hilafet Ordusunun Menkıbeleri ve Türklerin Faziletleri. Çeviri ve Açıklama: Ramazan Şeşen. Ankara: 1967, 108 s.
420. Elçin Şükrü. Kaşgarlı Mahmut ve Kavak Aęacı // TK, sayı 359, Mart 1993, s. 149-151.
421. Eker Süer. Divanü Lugat-it-Türk'te 'İranlı' Kavramı // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri zetleri, s. 20.

422. Ekrem Erkin. Karahanlı Devletinin Adı Meselesi // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 21.
423. Emet Erkin. Divanü Lugat-it-Türk ve Uygur Ağızları // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 21.
424. Emet Erkin. Doğu Türkistan ve Çinde Divanü Lugat-it-Türk Üzerine Yapılan Dil ve Edebiyat Araştırmaları // DD, sayı 33, Temmuz 1995, s. 60-64.
425. Emre Ahmet Cevat. Eski Türk Koşuğu ve Ses Düzeni // TD Belleten, ser. 3, sayı 45, Kasım 1945, Ankara: 1945, s. 338-341.
426. Erarslan Kemal. Divanu Lugat-it-Türk'de Aruz Vezniyle Yazılmış Şiirler // TADY-B, 1991, s. 113-117.
427. Erarslan Kemal. Sözlük Çalışmalarında Divanü Lugat-it-Türk'ün Önemi // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 22.
428. Ercilasun Ahmet Bican. Alp Er Tonga'ya Ait Bazı Sözler // TK, Şubat, 1976, sayı 160, s. 220-222.
429. Ercilasun Ahmet B. Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi. Ankara: 2006, 486 s.
430. Ercilasun Ahmet B. Divanü Lugat't-Türk'de Ünlü Uzunluklarıyla İlgili Kayıtlar//Divanü Lugati't-Türk Bilgi Şoleni Bildirileri. 7-8 Mayıs 1999, Ankara: TDK, s. 51-54.
431. Ercilasun Ahmet B. Divanü Lugati't-Türk'ü Koruyan Aile // *Yeni Orkun*, Eylül 2003, s. 26-28.
432. Ercilasun Ahmet B. Divanü Lugati't-Türk'ü Koruyan Aile // *Yeni Orkun*, Ekim 2003, s. 28-30.
433. Ercilasun Ahmet B. Karahanlı Devri Türk Edebiyatı // Büyük Türk Klasikleri. I, İstanbul: 1985, s. 114-179.
434. Ercilasun Ahmet B. Kaşgarlı Mahmud ve Divanü Lugati't-Türk // Büyük Türk Klasikleri. I. İstanbul: 1985, s. 118-131.
435. Ercilasun Ahmet B. Kaşgarlı Mahmud'un Müzipliği // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 22.

436. Ercilasun Ahmet B. Kutadgu Bilig Grameri. Fiil. Ankara: 1984, 196 s.
437. Ercilasun Ahmet B. Makaleler. Ankara: 2007, 752 s.
438. Ercilasun Ahmet B. İlk Müslüman Devletlerinde Dil ve Edebiyat // Türkler, c. 5, Ankara: 2002, s. 759-783.
439. Ercilasun Ahmet B. Kaşgarlı Mahmud'da -sa/se Eki // DD, sayı 33, Temmuz 1995, s. 65-59.
440. Ercilasun Ahmet B. Türkçede Emir ve İstek Kipi Üzerine // TD, sayı 505, Ocak 1999, s. 3-9.
441. Ercilasun Bilge. Divanü Lugat-it-Türk'ten Modern Edebiyata/Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 22.
442. Erdoğan Mehmet Nuri. Divanü Lugat-it-Türk Tercümesi Münasebetiyle // *Yeni Sabah*, 28 Ağustos 1 Eylül 1940.
443. Eren Hasan. Sovetskaya Tyurkologiya Dergisinin Divanü Lugat-it-Türk Özel Sayısı // TD, sayı 253, Ekim 1972, s. 121-124.
444. Eyüboğlu İsmet Z. Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü. İstanbul, 1991, 782 s.
445. Fındıkoğlu Ziyaettin Fahri. Dil Sosyolojisi ve Mahmud-u Kaşğari. I. // *Türk Yurdu Dergisi*, sayı 9, Ağustos 1966.
446. Fındıkoğlu Ziyaettin Fahri. Dil Sosyolojisi ve Mahmud-u Kaşğari. II. // *Türk Yurdu Dergisi*, sayı 10, Eylül 1966.
447. Gabain Annemarie von. Codex Cumanicus'un Dili // *Tarihi Türk Şiveleri*. Ankara: 1998, s. 67-109.
448. Gabain Annemarie von. Eski Türkçe // *Tarihi Türk Şiveleri*. Ankara: 1998, s. 29-66.
449. Gabain Annemarie von. Eski Türkçenin Grameri. Ankara: 1988, 313 s.
450. Galanti Avram. Eski Savların Eksikliği // *Edebiyat Fakültesi Mecmuası*, 1339 (h), yıl 2, sayı 6.
451. Gariper Cafer - Küçükcoşkun Yasemin. Orhun Abidelerinden Divanü Lugat-it-Türk'e Kollektif Bilincin İnşası ve Sürekliliği // *Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu*. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 22.
452. Gencan Tahir Nejat. Divanü Lugat-it-Türk // TD, sayı 250, 1972, s. 304-309.

453. Gencan Tahir Nejat. Divanü Lugat-it-Türk'te Dil Kuralları // TD, sayı 253, Ekim 1972, s. 27-52.
454. Gencan Tahir Nejat. Divanü Lugat-it-Türk'te Türkçülük ve Öz Türkçe Sevgisi // BB, 1972, TDK, Ankara: 1975, s. 475-478.
455. Gencan Tahir Nejat. Kaşgarlı Mahmud'un Öz Türkçeciliği // TD, sayı 249, 1972, s. 192-195.
456. Genç Reşat. Karahanlı Devlet Teşkilatı. İstanbul: 1981, 265 s.
457. Genç Reşat. Karahanlılar Tarihi // Genel Türk Tarihi. 2. Ankara: 2002, s. 693-716.
458. Genç Reşat. Kaşgarlı Mahmud'a Göre XI Yüzyılda Türk Dünyası. Ankara: 1997, 412 s.
459. Genç Reşat. Kaşgarlı Mahmud'a Göre XI Yüzyılda Türk İllerinin Siyasi ve Etnik Durumu // TKA, c. 11-14, Ankara: 1973-75, s. 176-213.
460. Genç Reşat. Kaşgarlı Mahmud'a Göre XI Yüzyılda Türklerde Ziraat // DD, sayı 33, Temmuz, 1995, s. 76-91.
461. Genç Reşat. Kaşgarlı'dan Anadolu'ya Uzanan Kültür Değerlerimiz // Divanü Lugati't-Türk Bilgi Şöleni Bildirileri. Ankara: 7-8 Mayıs 1999, TDK, s. 7-9.
462. Gençboyacı Melek. Ali Amiri Efendi ve Divanü Lugat-it-Türk // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 22-23.
463. Genç Shimin. Çinde Türkoloji Araştırmalar // *Yeni Türkiye* Dergisi, sayı 43, 2002, s. 114-119.
464. Gezin Hakkı Süha. Divanü Lugat-it-Türk // *Vakit*, 9 Eylül 1940.
465. Golden P.B. Kara-Hanlıların Menşei // Bilge. 1999, sayı 21, s. 35-36.
466. Gökalp Ziya. Türk Medeniyeti Tarihi. İstanbul: 1976, 416 s.
467. Gökçeoğlu Mustafa. Divanü Lugati't-Türk ve Kıbrıs Türklerinin Dillerinde Yaşayan Sözcükler // Divanü Lugati't-Türk Bilgi Şöleni Bildirileri. Ankara: 7-8 Mayıs 1999, TDK, s. 72-77.

468. Gökyay Orhan Şaik. Divanü Lugat-it-Türk ve Alp Er Tunga // TD, sayı 253, Ekim 1972, s. 56-59.
469. Gömeç Sadettin. Divanü Lugat-it-Türk'te Geçen Yer Adları // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 23-24.
470. Gül Bülent. Eski Türk Tarım Terimlerinin Metaforlu Kullanımları Üzerine // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s.24.
471. Gülensoy Tuncer. Divanü Lugat-it-Türk ve Kutadgu Bilig'deki Moğolca Kelimeler Üzerine // TKA, c. 22, Ankara: 1984, 90-103.
472. Gülensoy Tuncer. Divanü Lugat-it-Türk'ü Yeniden Okumak // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 24.
473. Gülensoy Tuncer. Doğu Anadolu Ağızları ve Divanü Lugati't-Türk // V Milletlerarası Türkoloji Kongresi. İstanbul: 23-28 Eylül 1985. Tebliğler. 1. Türk Dili. Cilt 1, İstanbul: 1985, s. 107-115.
474. Gülmeden Nevhis. Kaşgarlı Mahmut ve Türkçülüğü // *Emre Dergisi*, sayı 23, Mart 1966, s. 11-13.
475. Gülsün Arife. Divanü Lugat-it-Türk'te Kadın ve Onun Dünyası // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 25.
476. Günay Turgut. Türk Halk Şiirinde İlk Deyişme Örnekleri // Şükrü Elçin Armağanı. Ankara: 1983, s. 43-46.
477. Günay Turgut. Yazılışının 900. Yıldönümüne Doğru Divanü Lugat-it-Türk // TK, sayı 100, Şubat 1971, s. 298-302.
478. Güney Fatma Şahan. Divanü Lugat-it-Türk'te Fiilden Türemiş İsimler ve Sıfatlar: Sözdizimsel ve Anlambilimsel Bir İnceleme//Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 25-26.
479. Gürsoy-Naskali Emine. Divanü Lugati't-Türk'de Bir Kurt Avı ve Anadoludaki Şekli//Divanü Lugati't-Türk Bilgi Şöleni Bildirileri. Ankara: 7-8 Mayıs 1999, TDK, s. 55-56.
480. Hacıeminoğlu Necmettin. Karahanlı Türkçesi Grameri. Ankara: 2003, 214 s.

481. Hartmann Martin. Divanü Lugat-it-Türk'e Ait Birkaç Mülâhaza // MT, sayı 4, 1916, s. 167-170.
482. Hasan Zeynep. Çin'de Kaşgarlı Mahmud ve Divanü Lugat-it-Türk Üzerine Yapılan Çalışmalar // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 26.
483. Hazai György. Genel Leksokografya Açısından Kaşgarlı Mahmut Hakkında Düşünceler // BB, 1972, TDK, Ankara: 1975, s. 419-424.
484. Haziyeva Güzeliye. Türk Dillerinde Doğa Kültleriyle İlgili Erkek Adlarının Tipolojik Birliği // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 27.
485. Hidayet Nuraniye. Çin Kaynaklarına Göre Karahanlılar (840-1231). Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1992, 87 s.
486. Hidayet Nuraniye. Karahanlılar Devrinde Uygur Halk Edebiyatı // *Doğu Türkistanın Sesi—Şarki Türkistan Avazı*, 1991, № 4, s.27-29.
487. Hunkan Ömer Soner. Kaşgarlı Mahmut Döneminde Ülkenin İdari Yapısı ve Siyasi Olaylarına Bir Bakış. Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 28.
488. Hüseyinoğlu Ali Şamil. Kaşgarlı Mahmud'un Divanü Lugat-it-Türk Eserini Türkçeye İlk Çeviren Tercüman // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 28-29.
489. Hüseyinov Gaysa. Bir Sistem Olarak Eski Türk Edebiyatı ve Kaşgarlı Mahmud'un Divanü Lugat-it-Türk Adlı Eseri // Divanü Lugat-it-Türk Bilgi Şöleni Bildirileri. Ankara: 7-8 Mayıs 1999, TDK, s. 78-83.
490. Işıtman İshak Refet. Dil Kurultayı Dolayısıyla: Türkçe İçin Bir Konferans. Kütahya: 1932, 16 sayfa.
491. İbrahim Hasan. Kaşgarlı Mahmud'un Mezarı ve Mimari Yapısı // TK, sayı 268, Ağustos 1985, s. 544-547.

492. İbrayev Şakir. Kaşgarlı Mahmud Döneminde Edebi Gelenek//Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 29.
493. İlaydın Hikmet. Divan'la İlgili Bazı Gözlemler ve Düşünceler // DD, sayı 33, Temmuz 1995, s. 49-55.
494. İlaydın Hikmet. Divan'la İlgili Bazı Gözlemler ve Düşünceler // TD, sayı 253, Ekim 1972, s. 96-103.
495. İltebir Abdulhekim Baki. Kaşgarlı Mahmut, Divanü Lügat-it-Türk ve Doğu Türkistan // DD, sayı 33, Temmuz 1995, s. 30-43.
496. İnân Abdulkadir. Divanü Lügat-it-Türk'te Datif Hali // TD, sayı 26, Kasım 1953, s. 80-81.
497. İnân Abdulkadir. Divanü Lügat-it-Türk'te Şamanizm İle İlgili Kelimeler // TK, sayı 100, Şubat 1971, s. 293-297.
498. İnân Abdulkadir. Divanü Lügat-it-Türk'te Şamanizm İle İlgili Kelimeler // Makaleler ve İncelemeler. 2. Ankara, 1991, s. 317-321.
499. İnân Abdulkadir. Türk Yazı Dili Tarihinden Notlar // TK, Ankara: sayı 57, 1967, s. 653-659.
500. İnayet Alimcan. Divanü Lügat-it-Türk'te Doğumla İlgili Örf, Adet ve Ritüeller//Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 30.
501. İzgi Özkan. Uygurların Siyasi ve Kültürel Tarihi. Ankara, 1987, 154 s.
502. Kabataş Orhan. Divanü Lügati't-Türk'ten Türkiye Türkçesine // TDAY-B, c. 1-2, sayı 44, Ankara: 2001, s. 147-161.
503. Kaçalın Mustafa S. Divanü Lügati't-Türk // DİA, İstanbul: 1994, c. 9, s. 446-449.
504. Kadaşeva Karlıgaş. Kaşgarlı Mahmud'un Divanü Lügat-it-Türk Eserinde Bulunan Kelimelerin Türk Dilini Öğrenmedeki Önemi//Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 30.
505. Kafalı Mustafa. Divanü Lügat-it-Türk'ün Tarihi Coğrafya Bakımından Kaynak Olarak Değerlendirilmesi // DD, sayı 33, Temmuz 1995, s. 92-93.

506. Kafesoğlu İbrahim. Türk Milli Kültürü. İstanbul: 1984, 445 s.
507. Kafesoğlu İbrahim. Eski Türk Dini. Ankara: 1980, 130 s.
508. Kara Abdulvahab. Divanü Lugat-it-Türk'ü Bulan Ali Emiri Efendinin Hayatı ve Şahsiyeti // *Kardeş Kalemler*, sayı 3, Mart 2007, s. 74-77.
509. Karabulut Ferhat. Dünya Dilbilimi Tarihi İçinde Divanü Lugat-it-Türk'ün Yeri ve Önemi // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 31.
510. Karahan Akartürk. Divanü Lugat-it-Türk'e Göre Çigil Lehçesi ve Karahanlı Yazı Dili ile İlişkisi // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 31-32.
511. Karahan Leyla. Yükleme (Accusative) ve İlgi (Genitive) Halı Ekleri Üzerine Bazı Düşünceler // 3. Türk Dili Kurultayı Bildirileri. Ankara: 1999, s. 605-611.
512. Karimov Gulam. Edebiyatta Kaşgarlı Mahmut İmgesi Üzerine // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 32.
513. Karimova Surayo. X-XI Yüzyılda Orta Asiya'da Bilim // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 32-33.
514. Kartal Ahmet. Divanü Lugati't-Türk Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi // TK, sayı 366, XXXI, s. 624-636.
515. محمود بن الحسين الكاشغرى كتاب ديوان لغات الترك [Mahmud bin el-Hüseyin el-Kaşğari. Kitabu Divanı Lugati't-Türk. Dar ül-Xilafet-i Aliye, Matbaa-yi Amire, cildi evvel, İstanbul: 1333, 436 + 12 s. (R.Kilisli nêşri, 1. cild, 1915)].
516. محمود بن الحسين الكاشغرى كتاب ديوان لغات الترك [Mahmud bin el-Hüseyin el-Kaşğari. Kitabu Divanı Lugati't-Türk. Dar ül-Xilafet-i Aliye, Matbaa-yi Amire, cildi sani, İstanbul: 1333, 294 + 25 s. (R.Kilisli nêşri, 2. cild, 1915)].
517. محمود بن الحسين الكاشغرى كتاب ديوان لغات الترك [Mahmud bin el-Hüseyin el-Kaşğari. Kitabu Divanı Lugati't-Türk. Dar

- ül-Xilafet-i Aliye, Matbaa-yi Amire, cildi salis, 1335, İstanbul: 347 + 8 s. (R.Kilisli nâşri, 3. cild, 1917)].
518. Kaşgarlı Mahmud. Divanü Lugatî't-Türk. Çeviri, Uyarlama, Düzenleme. Hazırlayanlar: Seçkin Erdi, Serap Tuğba Yurteser. İstanbul: Kabalcı, 2005, 725 s.
519. Kaşgarlı Mahmut // Ana Britannica, cilt 13, İstanbul: 1992, s. 59.
520. Kaşgarlı Mahmut // Büyük Ansiklopedi, cilt 2, İstanbul: 1980, s. 990.
521. Kaşgarlı Mahmut // DİA Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, cilt 25, Ankara: 2002, s. 9-15.
522. Kaşgarlı Mahmut // Gelişim Hacettepe Ansiklopedisi, cilt 6, İstanbul: 1986, s. 2298-2299.
523. Kaşgarlı Mahmut // Türk Ansiklopedisi, cilt 21, Ankara: 1974, s. 389-392.
524. Kaşgarlı Mahmut // Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, cilt 2, İstanbul: 1977, s. 353-356.
525. Kaşgarlı Mahmut // Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, cilt 5, İstanbul: 1982, s. 216-217.
526. Kaşgarlı Mahmut // Yeni Türk Ansiklopedisi, cilt 5, İstanbul: 1985, s. 1476.
527. Kaşgarlı Sultan Mahmut. Büyük Türk Bilgini Kaşgarlı Mahmut'un Kişiliği ve Türklük Bilinci // DD, sayı 33, Ankara: Temmuz 1995, s. 10-15.
528. Kaşgarlı Sultan Mahmut. Büyük Türk Bilgini Kaşgarlı Mahmut'un Kişiliği ve Türklük Bilinci // TK, sayı 420, Ankara: 1997, s. 193-200.
529. Kaşgarlı Sultan Mahmut. Kaşgarlı Mahmud'un Mezarı // *Doğu Türkistanın Sesi-Şarki Türkistan Avazı*, 1985, sayı 78, bet 51-53.
530. Kelly James M. Divanü Lugat-it-Türk'ün Yeni Baskısı Üzerine // TD, sayı 253, Ekim 1972, s. 104-109.
531. Kılıç Hüseyin. Divanü Lugat-it-Türk'teki Fiilden Fiil Yapan Ekler // İD, c. 5, sayı 57, Ankara: 1966, s. 10-11.
532. Kılıç Hüseyin. Divanü Lugat-it-Türk'teki Fiilden Fiil Yapan Ekler // İD, c. 5, sayı 58 Ankara: 1966, s. 12-13.

533. Kılıç Hüseyin. Divanü Lugat-it-Türk'teki Fiilden Fiil Yapan Ekler // İD, c. 5, sayı 60, Ankara: 1966, s. 10-11.
534. Kılıç Rüya. Türklerin İslamiyeti Kabulünde Tasavvufun Rolü: Genel Bir Bakış Denemesi // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s.33.
535. Kocagöz Samim. Divanü Lugat-it-Türk ve Hocam Kilisli Rifat Bilge // TD, sayı 250, Temmuz 1972, s. 319-322.
536. Kocaoğlu Timur. Modern Dilbilimi Açısından Divanü Lugatı't-Türk'e Bir Bakış // Divanü Lugatı't-Türk Bilgi Şöleni Bildirileri. Ankara: 7-8 Mayıs 1999, TDK, s. 47-50.
537. Kocatürk Vasfi Mahir. Büyük Türk Edebiyatı Tarihi. Ankara: 1964, s. 22-35.
538. Kononov A.N. Son Yıllarda SSCB'de Türkoloji Araştırmaları // TDAY, 1964, Ankara: s. 113-126.
539. Kononov A.N. Sovyetler Birliği'nde Kaşgarlı Mahmud'un Divan'ını Konu Alan Araştırmalar // BB, Ankara: 1975, s. 393-399.
540. Kononov A.N. Sovyetler Birliği'nde Kaşgarlı Mahmud'un Divan'ını Konu Alan Araştırmalar // TDAY, Ankara: 1978, s. 181-190.
541. Kononov A.N. Sovyetler Birliği'nde Kaşgarlı Mahmud'un Divan'ını Konu Alan Araştırmalar//Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Türkoloji Özel Sayısı, II kitap, Bışkek: 2004, s. 147-152.
542. Kononov A.N. SSSB'deki Türk Filolojisi (1917-1967) // Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Türkoloji Özel Sayısı, II kitap, Bışkek: 2004, s. 153-181.
543. Konukseven Mustafa. Kutadgu Bilig ve Mahmudu Kaşgarı'ye Göre Devlet İdaresinin Esas Prensipleri. Lisans Tezi, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, İstanbul, 1968, 44 s.
544. Korkmaz Zeynep. Anadolu Ağızlarının Etnik Yapı ile İlişkisi Sorunu // TDAY-B, Ankara: 1988, s. 21-32.
545. Korkmaz Zeynep. Kaşgarlı Mahmud ve Bilinçli Bir Anadolu Sevgisi // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 34.

546. Korkmaz Zeynep. Kaşgarlı Mahmut ve Divanü Lugat-it-Türk // MK, c. 2, sayı 10, Mart 1981, s. 15-19.
547. Korkmaz Zeynep. Kaşgarlı Mahmut ve Oğuz Türkçesi // TD, sayı 253, Ekim 1972, s. 3-19.
548. Korkmaz Zeynep. Kaşgarlı Mahmut ve Oğuz Türkçesi // *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, cilt 1, TDK, Ankara: 1995, s. 241-253.
549. Korkmaz Zeynep. Oğuz Türkçesinin Tarihi Gelişme Süreçleri ve Divanü Lugati't-Türk // TD, sayı 570, Haziran 1999, s. 459-470.
550. Korkmaz Zeynep. Oğuz Türkçesinin Tarihi Gelişme Süreçleri ve Divanü Lugati't-Türk'deki İlk Örnekleri//Divanü Lugati't-Türk Bilgi Şöleni Bildirileri. Ankara: 7-8 Mayıs 1999, TDK, s. 10-18.
551. Korkmaz Zeynep. Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi). Ankara: 2003, TDK, 1224 s.
552. Koşay Hamit Zübeyir. Divanü Lugat-it-Türk'teki Terimlerden Örnekler//BB, 1972, TDK, Ankara: 1975, s. 479-496.
553. Kozanoğlu C.Muhittin. Divanü Lugat-it-Türk'ün Mukaddemesi // *Erciyes Dergisi*, sayı 19, s. 559.
554. Köprülü[zade] M.F. Divanü Lugat-it-Türk // MT, 1915, c. 2, sayı 5, s. 381-383.
555. Köprülü[zade] M.F. Milli Kültürümüzün Eski Bir Abidesi: Divanü Lugat-it-Türk // *Cumhuriyet*, 24 Nisan 1933.
556. Köprülü[zade] M.F. Milli Kültürümüzün Eski Bir Abidesi: Divanü Lugat-it-Türk // *Cumhuriyet*, 1 Mayıs 1933.
557. Köprülü M.F. Karahanlılar veya Hakaniye Devleti // *Türkiye Tarihi*. İstanbul, 1923, cilt 1, s. 106-120.
558. Köprülü M.F. Kay Kabilesi Hakkında Yeni Notlar // *Belleten*, sayı 33, s. 435-444.
559. Köprülü M.F. Türk Dili ve Edebiyatı Hakkında Araştırmalar. İstanbul: 1934, s. 33-44.
560. Köprülü M.F. Türk Edebiyatı Tarihi. İstanbul: Ötüken, 1986, XXIY+437 s.
561. Köprülü M.F. Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar. Ankara: 1984, 415 s.

562. Köprülü M.F. Türk Edebiyatının Menşeleri // MT, II/IV, 1331 (h), s. 71-73.
563. Kurgan Şükrü. Divanü Lugat-it-Türk Üzerine // TD, sayı 253, Ekim 1972, s. 60-80.
564. Laszlo F. Kağan ve Ailesi // *Türk Hukuk Tarihi Dergisi*, c. I, Ankara: 1944, s. 37-50.
565. Ligeti L. Bilinmeyen İç Asya. Ankara: 1986, 362 s.
566. Maden Muzaffer. Kaşgar ve Ötesi // Gezi Notları, Anılar ve Düşünceler. İstanbul: 1994, s. 70-76.
567. Mahmudov Huziahmet. Divanü Lugatı't-Türk'teki Ata Sözleri ve Onların Bugünkü Versiyonları // Divanü Lugat-i't-Türk Bilgi Şöleni Bildirileri. Ankara: 7-8 Mayıs 1999, TDK, s. 84-89.
568. Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. Türkoloji Özel Sayısı. I Kitap, Sayı 11, Bışkek: 2004, 260 s.
569. Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. Türkoloji Özel Sayısı. II Kitap, Sayı 11, Bışkek: 2004, 274 s.
570. Mansuroğlu Mecdut. Karahanlıca // Tarihi Türk Şiveleri, Ankara: 1979, s. 141-182.
571. Mansuroğlu Mecdut. Türkçede -ğay, -gey Eki ve Türemleri // Jean Deny Armağanı, Ankara: 1958, s. 171-183.
572. Mansuroğlu Mecdut. Türkçede -ğu Ekinin Fonksiyonları // TM, cilt X, İstanbul, 1953, s. 341-348.
573. Mansuroğlu Mecdut. Türkçede -mış Ekinin Fonksiyonları // Fuat Köprülü Armağanı, İstanbul: 1953, s. 345-350.
574. Mansuroğlu Mecdut. Türkçede -taçı Ekinin Fonksiyonları // TDE, sayı 12, İstanbul: 1956, s. 105-108.
575. Mehran Aziz. Divanü Lugat-it-Türk'teki -sA Yapım Eki Üzerine // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 34.
576. Mirzaoğlu F.Gülay. Divanü Lugat-it-Türk Işığında Müzikal İcra Ortamları // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 35.
577. Mungan Güler. Türkçede Fiillerden Yapılmış İsimlerin Morfolojik ve Semantik Yönden İncelenmesi. İstanbul: Simurg, 2002.

578. Musabayeve G.G. Kaşgarlı Mahmud'un Yaşamı Üzerine Yeni Veriler // TD, sayı 253, Ekim 1972, s. 110-120.
579. Musabayeve G.G. Kaşgarlı Mahmud'un Yaşamı Üzerine Yeni Veriler // DD, sayı 33, Temmuz 1995, s. 20-29.
580. Mutiy İbrahim, Osmanov Mirsultan. Kaşgarlı Mahmud'un Yurdu, Hayatı ve Mezarı Hakkında // *Bilig.* Güz 2002, sayı 23, s. 189-208.
581. Mutiy İbrahim. Uygur Türkleri'nin İslam'ı Kabul Ettikleri İlk Dönemlerdeki İslam Medreseleri // *Doğu Türki-stan'ın Sesi*, yıl 23, sayı 66, 2006, s. 41-52.
582. Nadir İlhan-Şenel Mustafa. Divanü Lugat-it-Türk'e Göre Av, Avcılık ve Hayvancılıkla İlgili Kelimeler ve Kavram Alanları // *Türkish Studies*, Volume 31/Winter 2008, s. 259-277.
583. Nalbant Mehmet Vefa. Divanü Lugat-it-Türk Grameri-I. İsim. İstanbul: Bilge Oğuz, 2008, 293 s.
584. Nalbant Mehmet Vefa. -DUK Eki ve Divanü Lugat-it-Türk'te -DUK Ekli Görülen Geniş Zaman Çekimi // *Türkoloji Dergisi*, XV cilt, sayı 1, Ankara: 2002.
585. Nalbant Mehmet Vefa. Evet Kelimesinin Kökeni Üzerine // *Dil ve Edebiyat Araştırmaları Sempozyumu*. Ankara: 2003, s. 109-117.
586. Nalbant Mehmet Vefa. Kutadgu Bilig'te Zarf Tamlayanları ve Bunların Derin Yapısı. Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli, 1999.
587. Nalbant Mehmet Vefa. Sözcüklere Türkçe Bakan Bir Köken Bilimci: Kaşgarlı Mahmud ve Ödünçleme Sözcükler Üzerine Yaptığı Köken Bilgisi Çalışmaları // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 35.
588. Nayır Yaşar Nabi. Divanü Lugat-it-Türk Tercümesi Dolayısıyla. I. // *Varlık*, sayı 209, 15 Mart 1942, s. 394-395.
589. Nayır Yaşar Nabi. Divanü Lugat-it-Türk Tercümesi Dolayısıyla. II. // *Varlık*, sayı 210, 1 Nisan 1942, s. 418-419.
590. Nayır Yaşar Nabi. Divanü Lugat-it-Türk Tercümesi Dolayısıyla. III. // *Varlık*, sayı 211, 15 Nisan 1942, s. 447-448.

591. Neşet Adnan. Kaşgarlı Mahmut ve Eseri. Irmak Dergisi, 1928, sayı 15, s.
592. Nisanbayev Abdumalik. Mahmut Kaşgari'nin Sosyolojik Felsefesi//Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 35-36.
593. Nuri Abdülhat. Atasözleri. Kastamonu Vilayet Matbaası, 1334-1339 (h).
594. Olgun İbrahim. Kaşgarlı Mahmut'ta Türklük Bilinci // TD, sayı 253, Ekim 1972, s. 81-86.
595. Onan Bilginer. Divanü Lugati't-Türk'ün Dil Öğretim Yöntemleri ve Dünya Filolojisine Katkıları Bakımından Bir Değerlendirilmesi // Türklük Bilimi Araştırmaları, 2003, sayı 13, s. 425-445.
596. Orkun Hüseyin Namık. Eski Türk Yazıtları. Ankara: 1987, 962 s.
597. Orkun Hüseyin Namık. Divanü Lugat-it-Tercümesi. *Yeni Sabah*, 27 Ağustos 1940.
598. Orkun Hüseyin Namık. Divanü Lugat-it-Türk'e Nazaran Hakan // *Dergah* Dergisi, sayı 8, Ağustos 1337 (h).
599. Orkun Hüseyin Namık. Eski Türk Adetleri // *Dergah* Dergisi, sayı 10, Eylül 1337 (h).
600. Orkun Hüseyin Namık. Eski Türk İtikatları // *Dergah* Dergisi, sayı 12, Ekim 1337 (h).
601. Orkun Hüseyin Namık. Eski Türklerde Tebabet, Milli Oyunlar, Harp // *Dergah* Dergisi, sayı 23, Mart 1338 (h).
602. Orkun Hüseyin Namık. Kaşgarlı Mahmut Hakkında // *Varlık*, sayı 168, Ankara: 1940, s. 605-606.
603. Orkun Hüseyin Namık. Milli Türk Yemekleri // *Dergah* Dergisi, sayı 20, Şubat 1338 (h).
604. Orkun Hüseyin Namık. Tarihte Türk Kadınlığı. *Dergah* Dergisi, sayı 22, Mart 1338 (h).
605. Ormuşev Asan. Kaşgarlı Mahmud'un Divanü Lugat-it-Türk Sözlüğünün Tarihi Kaynak Olarak Önemi // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 36-37.

606. Oruzbayeva Byubina. Mahmut Kaşgari'nin Divan'ı ve Kırgız Dil Tarihinin Bazı Sorunları // BB, 1972. TDK, Ankara: 1975, s. 447-453.
607. Ögel Bahaddin. Türk Kültür Tarihine Giriş. I-IX ciltler, İstanbul: 1985-1987.
608. Ögel Bahaddin. Türk Kültürünün Gelişme Çağları. İstanbul: 1971, 788 s.
609. Ögel Bahaddin. Türk Mitolojisi. TTK, Ankara: c. 1, 1971, 644 s.
610. Ögel Bahaddin. Türk Mitolojisi. TTK, Ankara: c. 2, 1995, 610 s.
611. Ögel Bahaddin. Türklerde Devlet Anlayışı. Ankara: 1982, 392 s.
612. Ölmez Mehmet. Kaşgarlı Mahmud'un Kabri ve Yurdu // Türk Dilleri Araştırmaları, cilt 14, İstanbul: 2004, s. 207-240.
613. Özbay Murat - Melanlıoğlu Deniz. Yabancılarla Türkçenin Öğretiminde Temel İlkeler ve Divanü Lugat-it-Türk // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 37.
614. Özdemir Ahmet. Türk Dünyasının En Büyük Kitabı Divanü Lugat-it-Türk ve Ali Emiri Efendi // DD, sayı 33, Temmuz 1995, s. 16-19.
615. Özdemir Nebi. Karşılaştırmalı Kültür Bilimi Araştırmaları ve Divanü Lugat-it-Türk'ün Uluslar Arası İlişkiler Boyutu // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 37-38.
616. Özkırımlı Atilla. Kaşgarlı'ya Göre Türklerde Askerlik // TD, sayı 253, Ekim 1972, s. 87-95.
617. Özmen Mehmet. Divanü Lugat-it-Türk'te ve Kutadgu Bilig'de *aymak* Fiiliyle Kurulan Dolaysız Anlatım Cümleleri Üzerine // Türk Dilleri Araştırmaları, cilt 14, İstanbul: 2004, s. 67-77.
618. Pristak O. Karahanlılar (840-1212) // İA, c. VI, İstanbul: 1952, s. 251-273.
619. Pritsak O. Mahmut Kaşgari Kimdir? // TM, c. X, 1951-53, İstanbul: 1953, s. 243-246.

620. Rasony L. Tarihte Türklük. Ankara: TTK, 1993, 420 s.
621. Reichl Karl. Divanü Lugat-it-Türk'ün Kahramanlık Şiirleri ve Orta Asya'da Yaşayan Türklerin Halk Destanı // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 38.
622. Safa Peyami. Türkçenin En Büyük Anıtı // *Cumhuriyet*, 21 Haziran 1940.
623. Sakaoğlu Saim. Bir Bibliyografya Üzerine // *Çağrı*, c. 12, sayı 110, Konya: 1 Mart 1967, s. 16-21.
624. Sakaoğlu Saim. Divanü Lugati't-Türk Bibliyografyasına Yeni İlaveler // TKA, XI-XIV, 1975, s. 270-280.
625. Sakaoğlu Saim. Divanü Lugati't-Türk'deki Atasözlerinin Anadoludaki İzleri // Divanü Lugati't-Türk Bilgi Şöleni Bildirileri. Ankara: 7-8 Mayıs 1999, TDK, s. 36-46.
626. Sakaoğlu Saim. Divanü Lugati't-Türk'ün Halk Edebiyatı Açısından Taşıdığı Değer // Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Bilimleri Dergisi, sayı 13, Erzurum: 1985, s. 301-319.
627. Sakaoğlu Saim. Karaman Ağzına Divanü Lugati't Türk Açısından Bir Yaklaşım. Tarih Boyunca Türk Dili Bilgi Şöleni // Barış Dili Türkçe. Karaman, 1314 Mayıs 1997, Ankara: 1998, s. 122-129.
628. Sarıhanov Mamed Durdı. Kaşgarlı Mahmud'un Divanü Lugati't-Türk Eserinin Türklükte Öğrenilmesi ve Kullanılışı // Divanü Lugati't-Türk Bilgi Şöleni Bildirileri. Ankara: 7-8 Mayıs 1999, TDK, s. 96-101.
629. Sarıhanov Mammetdurdı. Kaşgarlı Mahmud'un Divan'ındaki Oğuz-Türkmence ve Çağdaş Türkmen Dili // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 38.
630. Sarıyev Berdi. Kaşgarlı Mahmud'un Divan Sözlüğü ve Bugünkü Türkmence // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 38-39.
631. Sertkaya Osman Fikri. Son Bulunan Belgeler Işığında Kaşgarlı Mahmud'un Hayatı Hakkında Yeni Bilgiler // Divanü Lugati't-Türk Bilgi Şöleni Bildirileri. Ankara: 7-8 Mayıs 1999, TDK, s. 130-144.

632. Sev Gülsev. Divanü Lugati't-Türk'te İkilemeler // TD, c. 88, sayı 463, Ankara: 2004, s. 497-510.
633. Sezer Engin. Divanü Lugat-it-Türk'ün İngilizce Çevirisi // TD, c. 45, sayı 372, Ankara: 1982, s. 377-378.
634. Solak Fahri. Doğu Türkistan İle İlgili Türkiyede Yapılan Tezler // *Doğu Türkistanın Sesi – Şarki Türkistan Avazı*, sayı 65, İstanbul: s. 43-53.
635. Soysal Metin. Çin'den Gelen Haber // *Hürriyet*, 3 Nisan 1983.
636. Sümer Faruk. Oğuzlar (Türkmenler). Tarihleri-Boy Teşkilatı-Destanları. Ankara: 1967, 532 s.
637. Şahin Hatice. Divanü Lugat-it-Türk'te er- Filli // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 39.
638. Şamil Ali. Halit Said: Ömrünü Ortak Türk Kültürüne Adayan Adam // Yom (Türk Dünyası Medeniyet Dergisi). Baku: 2007, sayı 6, s. 60-74.
639. Şamil Ali. Halit Said'in Umumtürk Dilinin ve Kültürünün Korunmasında Rolü // Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi İCANAS-38. Ankara: 10-15 Eylül 2007, Bildiri Özetleri Kitabı, s. 34.
640. Şapolyo Enver B. Kaşgarlı Mahmud // *İller ve Belediyeler Dergisi*, 17 (186), Nisan 1961, s. 115-116.
641. Şehsuvaroğlu B.N. Kaşgarlı Mahmud ve Türklüğe Hizmetleri // *Tercüman*, 1 Nisan 1968.
642. Şehsuvaroğlu Lütfü. Asya'nın Bin Yıllık Kanidil Kaşgarlı Mahmud // *Radyo Televizyon Dergisi*, Mart 2007, sayı 24, s. 46-47.
643. Şen Serkan. Anlam İyileşmesi ve Kötüleşmesine Divanü Lugati't-Türk Merkezli Örnekler // TD, sayı 591, Ankara: Mart 2001, s. 268-275.
644. Talu Ercümen Ekrem. Divanü Lugat-it-Türk // *Son Posta*, 26 Haziran 1940.
645. Tavkul Ufuk. Divanü Lugat-it-Türk'te Sosyal Tabakalaşmaya Dair Terminoloji // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 39.

646. Tekeli Sevim. İlk Japonya Haritasını Çizen Türk Kaşgarlı Mahmut // *Ertem Dergisi*, sayı 3, Eylül 1985, s. 645-651.
647. Tekeli Sevim. İlk Japonya Haritasını Çizen Türk Kaşgarlı Mahmut // *TA*, XXI, s. 389-392.
648. Tekeli Sevim. İlk Japonya Haritasını Çizen Türk Kaşgarlı Mahmut // *TDEA*, II, s. 353-356.
649. Tekin Talat. Karahanlılar Dönemi Türk Şiiri // *TD*, sayı 409, Ocak 1986, s. 81-157.
650. Tekin Talat. Orhon Türkçesi Grameri. İstanbul: 2003, 272 s.
651. Tekin Talat. Türk Dillerinde Birincil Uzun Ünlüler. Ankara: 1995, 192 s.
652. Teres Ersin. Divanü Lugat-it-Türk ve Budist Uygur Metinlerinde Ortak Birkaç Sözcük Üzerine//Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi İCANAS-38. Ankara: 10-15 Eylül 2007, Bildiri Özetleri Kitabı, s. 142.
653. Teres Ersin. Divanü Lugat-it-Türk ve Budist Uygur Metinlerinin Sözcük varlığı bakımından Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul, 2006, 813 s.
654. Teres Ersin. Divanü Lugat-it-Türk'ten Seçmeler. İstanbul: 2007, 142 s.
655. Tevfikoğlu Muhtar. Ali Emiri Efendi. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1989, 206 s.
656. Thomsen W. Çözülmüş Orhon Yazıtları. Ankara: 1993, 240 s.
657. Thuri Jozsef. On Dörlüncü Asır Sonlarına Kadar Türk Dili Yadigarları // *MT*, sayı 4, 1331 (h), s. 81-133.
658. Timurtaş Faruk. Tarih İçinde Türk Edebiyatı. İstanbul: 1981, 263 s.
659. Togan Zeki Velidi. Divanü Lugat-it-Türk'ün Telif Senesi Hakkında//*Atsız Mecmuası*, sayı 16, Ağustos 1932, s.77-80.
660. Togan Zeki Velidi. Eski Türk ve Moğolların Haritaları ve Haritacılığı Meselelerine Dair Notlar. I. Mahmut Kaşgarinin Haritası // *Kopuz Dergisi*, sayı 5, Ağustos 1939.
661. Togan Zeki Velidi. Mahmut Kaşgari'ye Ait Notlar // *Atsız Mecmuası*, sayı 17, Eylül 1932, s. 133-136.

662. Togan Zeki Velidi. Karahanlılar (840-1212). İstanbul: 1967 Yılı Ders Notları, 145 s.
663. Togan Zeki Velidi. Tarihte Usul. İstanbul: 1969, 350 s.
664. Togan Zeki Velidi. Umumi Türk Tarihine Giriş. İstanbul: 1946, c. 1, s. 57-60, 81-82.
665. Toker Mustafa – Kaya Emel. Divanü Lugat-it-Türk'te Geçen Hastalık ve Organ Adlarının Tatar Türkçesi ile Anadolu Türkçesindeki Durumlarının Karşılaştırmalı Çözümlemesi // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 40.
666. Toprak Funda. Divanü Lugat-it-Türk'te İşteş Çatılı Fiillerden Yola Çıkarak Türkçede İşteşlik Kavramının Fonksiyonları // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 40.
667. Turan Fikret. Türk Dili ve Kültürünün İslam Medeniyetine Eklemlenmesi Sürecinde Divanü Lugat-it-Türk'te Yansıtılan Türk Kimliği // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 41.
668. Turan Osman. İlig Unvanı Hakkında // TM, sayı VII-VIII, 1940-42, s. 192-199.
669. Turan Osman. Terken Unvanı // *Türk Hukuk Tarihi Dergisi*, I, 1944, s. 67-73.
670. Turan Osman. Türk Cihan Hakimiyeti Mefkuresi Tarihi. I c., İstanbul: 1995, XX+216 s.
671. Turan Osman. Türk Cihan Hakimiyeti Mefkuresi Tarihi. II c., İstanbul: 1995, XIII+347 s.
672. Turan Osman. Türk Cihan Hakimiyeti Mefkuresi Tarihi. İstanbul: 1978, 628 s.
673. Turan Şekür. Uygur Türkleri Edebiyatı // Türk Dünyası El Kitabı. 3. cilt, Edebiyat, Ankara: 1992, s. 769-778.
674. Tursun Emin. Karahanlıca ve Hotan Diyalekti // TDA, II, 1983, s. 18-28.
675. Tülücü Süleyman. Divanü Lugat-it-Türk'te Kadın İçin Kullanılan Sözcükler // TDA, sayı 16, Şubat 1982, s. 149-168.
676. Türk Dili. Divanü Lugat-it-Türk Özel Sayısı. Sayı 253, Ekim 1972, s. 4-124.

677. Türk Dünyası El Kitabı. Coğrafya-Tarih. I cilt, Ankara: 1992, 544 s.
678. Türk Dünyası El Kitabı. Edebiyat. III c., Ankara: 1992, 778 s.
679. Türk O. Kemalettin. Futbol, Polo, Boks ve Divanü Lugat-it-Türk // *Beden Terbiyesi ve Spor* Dergisi, sayı 24, Aralık 1940.
680. Türk O. Kemalettin. Türk Dili ve Divanü Lugat-it-Türk // *Yeni Mecmua*, sayı 82, 20 Senteşrin 1940.
681. Türkay Kaya. Kaşgarlı'dan Günümüze Gelen Atasözleri // TDAY-B, 1980-1981, s. 39-42.
682. Türkay Kaya. Kaşgarlı'nın Derlediği Yansıma Sözcükler // Ömer Asım Aksoy Armağanı, TDK, Ankara: 1978, s. 241-257.
683. Türkçe Sözlük. 10. Baskı, Ankara: 2006, 2244 s.
684. Türkmen Fikret. Günümüz Halk Şiirinde Kullanılan Şekil ve Türlerin Divanü Lugati't-Türk'deki İlk Örnekleri // Divanü Lugati't-Türk Bilgi Şöleni Bildirileri. Ankara: 7-8 Mayıs 1999, DTK, s. 30-35.
685. Tüzüner Atıf. Divanü Lugat-it-Türk Tercümesi Münasebetiyle Besim Atalayı Tebrik Ederken // *Yeni Sabah*, 12, 13, 16, 17, 18, 20, 22, 23 Ağustos 1940.
686. Uçar Erdem – Yener Mustafa Levent. Eski Türkçede İlk Hecede Ünlüler Meselesi ve Divanü Lugat-it-Türk // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 41.
687. Uluçay M. Çağatay. İlk Müslüman Türk Devletleri. İstanbul: 1977, XVI + 336 s.
688. Uzun N. E., Uzun L.S., Aksan Y.K., Aksan M. Türkiye Türkçesinin Türetim Ekleri Bir Döküm Denemesi. Ankara: 1992, xx s.
689. Ülkütaşır M. Şakir. Büyük Türk Dilcisi Kaşgarlı Mahmut. 2. baskı, Ankara: 1972, 225 s.
690. Ülkütaşır M. Şakir. Büyük Türk Dilcisi Kaşgarlı Mahmut. Yurt Sesi, sayı 67, Ankara: 1946.

691. Ülkütaşır M. Şakir. Divanü Lugat-it-Türk'ün Folklor ve Etnografya Bakımından Tetkikine Dair Bir Tecrübe // *Bar-tın Gazetesi*, 29 Haziran 1931.
692. Ülkütaşır M. Şakir. Kaşgarlı Mahmut. Ankara: 1962, 22 s.
693. Ülkütaşır M. Şakir. Kaşgarlı Mahmut // *Ulus*, 11 Şubat 1966.
694. Üşenmez Emek. Divanü Lugat-it-Türk'te Geçen Dini Kelimeler Üzerine//Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 41-42.
695. Üşenmez Emek. Karahanlı Türkçesinin Söz Varlığı // Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi İCANAS-38. Ankara: 10-15 Eylül 2007, Bildiri Özetleri Kitabı, s. 138.
696. Va-Nu. Besim Atalay'ın Lugat-it-Türk Tercümesi // *Akşam*, 27 Haziran 1940.
697. Vurucu İkbāl. Türk Birliği Perspektifinden Kaşgarlı Mahmud'u Yeni Bir Okuma Denemesi // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 42.
698. Yaltkaya Şerafeddin. Keşfü'z-Zünun. İstanbul: 1941, cilt 1, s. 808.
699. Yasin Yüsüpcan. Kaşgarlı Mahmud'a Göre Türklerde Harp // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 42-43.
700. Yıldırım Dursun. Çok Bağlamlı Bir Metin: Divanü Lugat-it-Türk ve Işık Çalan Ok // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 43.
701. Yılmaz Nuran. 11. Yüzyıl Müslüman Dünyasındaki Din Anlayışının Divanü Lugat-it-Türk'teki Yansımaları // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 43-44.
702. Wang Yuan-Xin. Çin'deki Uygur Diyalektleri Araştırma Tarihi. Ankara, 1994, 134 s.
703. Wang Yuan-Xin Qinq Zhou Zheng. Çin'de Divanü Lugat-it-Türk Üzerine Yapılan Çalışmalar // *Çevren Bilim Kültür Dergisi*, c. 18, sayı 81-82, Priştine: 1991, s. 107-112.

704. Zekiye Mirfatih. Çok Eski Türkler ve Onların İslamca Medeniyeti // Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 44.
705. Zekiye Mirfatih. Kaşgarlı Mahmut ve Türk Boylarının Etnik Birliğini Oluşturma Çabaları // Divanü Lugati't-Türk Bilgi Şöleni Bildirileri. Ankara: 7-8 Mayıs 1999, TDK, s. 90-95.
706. Zieme Peter. Kaşgari ve Türkçe Turfan Metinleri // BB, 1972, TDK, Ankara: 1975, s. 463-468.
707. Zülfikar Hamza. Terim Sorunları ve Terim Yapma Kılavuzu. Ankara: 1991.
708. Zülfikar Hamza. Ünlemler ve Ses Yansımalı Kelimeler // Türk Gramerinin Sorunları. II. Ankara: 1999, s. 492-495.

Özbək dilində:

709. Abdulloyev F. «Devonu luğotit turk» asarida uğuz komponentining urni masalasi // *Uzbek tili va adabiyoti*, 1971, № 5, bet 51-56.
710. Aliyev A. «Devonu luğotit turk»daqi ayrim affikslarning Namanqan gruppasi shavalari kullanişi // *Uzbek tili va adabiyoti*, 1971, № 5, bet 68-70.
711. Buronov M. Çorvaçilik leksikasidan // *Uzbek tili va adabiyoti*, 1971, № 5, bet 70-81.
712. Fitrat A. Anq aski turk adabiyoti namunalari. Samarkand-Toşkent: 1927, 128 bet.
713. Fitrat A. Aski uzbek adabiyoti namunalari. Samarkand-Toşkent: 1928, bet 18-27.
714. Fozilov E. Maxmud Koşğariy «Devoni» nashrlarinqi kiyasiy tatqiq etiş tajribasi. BB, 1972, Ankara: 1975, bet 457-462.
715. Fozilov E. Maxmud Koşğariy va uning «Devon»i // *Uzbek tili va adabiyoti*. Toşkent: 1971, № 5, bet 34-39.
716. Fozilov E. Şarkning maşxur filolqlari Maxmud Koşğariy, Abu Xayyon, Jamoliddin Turkiy. Toşkent: Fan, 1971, 80 bet.

- 717.İbroximov S., Asomuddinova M. XI asrdaqi turkiy tillar-da kasb-xunar atamaları va ularning «Devonu luğotit turk»da aks etişi // *Uzbek tili va adabiyoti*, 1971, № 5, bet 57-62.
- 718.İşoyev A. «Devonu luğotit turk» va uzbek şevalari // *Uzbek tili va adabiyoti*, 1971, № 5, bet 63-67.
- 719.Jumaniyozov R. Solix Mutallibov // *Uzbek tili va adabiyoti*. Toşkent: 1969, № 1, bet 79-81.
- 720.Kononov A.N. Maxmud Koşğariy va uninq «Devonu luğotit turk» asari // *Uzbek tili va adabiyoti*, 1972, № 1, bet 31-38.
- 721.Kononov A.N. Maxmud Koşğariy va uninq «Devonu luğotit turk» asari // *Uzbek tili va adabiyoti*, 1972, № 2, bet 29-35.
- 722.Maxmud Koşğariy. Turkiy Suzlar Devoni (Devonu luğotit turk). Tarjimon va naşrqqa tayarlovçi S.M.Mutallibov. Toşkent: Fan, 1960, I tom 500 bet.
- 723.Maxmud Koşğariy. Turkiy Suzlar Devoni (Devonu luğotit turk). Tarjimon va naşrqqa tayarlovçi S.M.Mutallibov. Toşkent: Fan, 1961, II, tom, 428 bet.
- 724.Maxmud Koşğariy. Turkiy Suzlar Devoni (Devonu luğotit turk). Tarjimon va naşrqqa tayarlovçi S.M.Mutallibov. Toşkent: Fan, 1963, III tom, 466 bet.
- 725.Maxmud Koşğariy. Turkiy Suzlar Devoni (Devonu luğotit turk). Ğ.Abduraxmonov va S.Mutallibovlar iştiraki va taxriri ostida. Toşkent: Fan, 1967, IV tom (indeks), 543 bet.
- 726.Maxmud Koşğariy // *Uzbek Sovet Ensiklopediyasi*. Toşkent, 1976, tom VII, bet 91-93.
- 727.Maxmudov K. Qrammatik kursatkiç // Maxmud Koşğariy. Turkiy Suzlar Devoni (Devonu luğotit turk). Toşkent: Fan, 1967, IV tom (indeks), s. 406-476.
- 728.Mutallibov S.M. Devonu luğotit turk va uninq tarjimasi // *Uzbek tili va adabiyoti*, 1971, № 5, bet 40-44.
- 729.Mutallibov S.M. Maxmud Koşğariyning «Devonu luğotit turk» asari xakida. Известия АН УзССР, 1947, № 4, bet 27-30.

730. Mutallibov S.M. Morfoloqiya va leksika tarixidan kiskaça oçerk. Toşkent, 1959, 210 bet.
731. Mutallibov S.M. XI asr yozma yodiqarliklarida fel kateqoriyasi. Toşkent, 1955, 81 bet.
732. Mutallibov S.M. XI asrning buyuk filoloqlari va ularning noyob asarlari // Maxmud Koşğariy. Turkiy suzlar devoni –Devoni luğotit turk. Tarjimon va naşrq taylorlovçı S.M. Mutallibov. Toşkent: Fan, 1960, I tom, bet 7-39.
733. Niqmatov H. XI asrdaqi turkiy tillarning M.Koşğariy ta-manidan kilingan tasnifi // *Uzbek tili va adabiyoti*, 1969, № 4, bet 51-53.
734. Uzbek adabiyoti tarixi. Toşkent: Fan, 1978, I tom, 328 bet.
735. Valiyev U.N. «Devonu luğotit turk»da -çı/-çi affiksi tuğri-sida // *Uzbek tili va adabiyoti*, 1964, № 3, bet 74-76.
736. Xasanov X. Maxmud Koşğariy. Xayoti va qeoqrafik me-rosi. Toşkent: 1963, 83 bet.

Uyğur dilində:

737. Abduşükür Muhəmmət İmin. Balasağunning orni məsilisi həkkidə // XDİJ, 1995, № 4, bet 1-21.
738. Ahat Ablimit. Uyğur tilidiki bir kançə isimlərninq tarixiy mənbisi toğrisidə // XDİJ, 1986, № 1, bet 30-50.
739. Arziyev Ruslan. «Kutağdu Bilik» və uninq leksika-stilis-tikilik alahidilikliri. Almuta: 1966, 226 bet.
740. Arziyev Ruslan. Uyğur tili. Almuta: Mektep, 2006, 448 bet.
741. Ataklik uyğur alimi Məxmud Kəşkəri və uninq ölməs əsəri «Türkiy tillar divanı» // Kəşkəri Məxmud. Türkiy Tillar Di-vanı - Divanü lüğat-it-türk]. Ürümçi: Xəlik nəşriyiti, 1981, tom I, bet 1-69.
742. Ayup Tursun. Kədimki uyğur tili okuşluki. Beyjin: 1998, 382 bet.
743. Ayup Tursun. «Kəşkər tili» toğrisidə mülahizə // *Türkiy tillar tətqiqati*. 3. Beyjin: 1990, bet 19-50.

744. Baki Abdülhəkim. Uyğur tilidiki sözlərnı türgə bölüş prinsipliri // *Tıl və Tərcümə* jurnili, 1983, № 1, bet 40-58.
745. Erşidinov Batır. Uyğur klassikleri icadiyitinde dastan janrı. Almuta: 1988, 168 bet.
746. Hacı Nur Hacı. Karaxanılərnıñ kiskiçə tarixi. Ürümçi: Şıncanq Xəlik Nəşriyiti, 1984, 207 bet.
747. Həmdulla Reveydulla. Divanü lüğat-it-türk və folklor // XDİJ, 1987, № 4.
748. İsiyev D. Uyğur tarixi. Almuta: 1995, 174 bet.
749. İmin Tursun. Xakaniyə tili və Xotən şevisi // *Türkiy tıllar tətqiqati*. 2. Beyjin: 1983, bet 21-44.
750. مە ھموت قە شقە رى ديوان لغات الترك - تركى تىللار ديوانى [Kəşkəri Məxmut. Türkiy Tıllar Divanı - Divanü lüğat-it-türk]. Ürümçi: Xəlik nəşriyiti, 1981, tom I, 62+687 bet.
751. مە ھموت قە شقە رى ديوان لغات الترك - تركى تىللار ديوانى [Kəşkəri Məxmut. Türkiy Tıllar Divanı - Divanü lüğat-it-türk]. Ürümçi: Xəlik nəşriyiti, 1983, tom II, 533 bet.
752. مە ھموت قە شقە رى ديوان لغات الترك - تركى تىللار ديوانى [Kəşkəri Məxmut. Türkiy Tıllar Divanı - Divanü lüğat-it-türk]. Ürümçi: Xəlik nəşriyiti, 1984, tom III, 612 bet.
753. Kurban Vəli. Biznıñq tarixiy yeziklerimiz. Ürümçi: 1986, 255 bet.
754. Lan Yin. «Kutadğu Bilik» və şarik-ğərip mədəniyiti. Ürümçi: 1994, 368 s.
755. Mütiy İbrahim, Osman Mirsultan. Məxmut Kəşkərinıñq yurti, həyati və məzari toğrisidə // *Tarım* jurnili, 1984, san 3, bet 9-25.
756. Mütiy İbrahim, Osman Mirsultan. Məxmut Kəşkərinıñq yurti, həyati və məzari toğrisidə // Uyğur tili boyıçə təkşürüşlər. Almuta: 1988, bet 141-148.
757. Rahman Abdukərim. «Divanü lüğat-it-türk»din şaman dinigə karaş // XDİJ, 1987, № 3.
758. Ruzi Ablimit. Alim Məxmut Kəşkəriy və unıñq «Divanü luğat-it-türk» namlık kitabı // XDİJ, ictimaiy pən kısmi, 1981, № 1, bet 17.
759. Sadvakasov Qocəxmət. İlmiy əmgəklər. Almuta: Alem, 2000, 320 bet.

- 760.Sadvakasov Qocəxmət. Məşhür «Divanu luğət-it türk-ninq» uyğurçə tərcimisi həkkidə // İlmiy əmgəklər. Almuta: Alem, 2000, bet 205-215.
- 761.Şirvani Yusif Ziya. Məxmüt Kəşkəri və uninq «Divanu lüğət-it-türk» əsəri // *Şark hakikati*, Taşkənt: 1947, № 3.
- 762.Talipov Tuğlukcan. Hazirki zaman uyğur tili. Fonetika və leksika. Ürümçi: 1986, 364 bet.
- 763.Talipov Tuğlukcan. Hazirki zaman uyğur tili. Morfolo-giya və sintaksis. Ürümçi: 1986, 456 bet.
- 764.Tuğun Almas. Kədimki uyğur ədəbiyiti. Kəşkər: 1988, 376 bet.
- 765.Tuğun Almas. Uyğurlar. Almuta: 1992, tom 1, 224 bet.
- 766.Tuğun Almas. Uyğurlar. Almuta: 1993, tom 2, 230 bet.
- 767.Uyğur klassik ədəbiyyit tarixi. Ürümçi: 2001, 298 bet.
- 768.Uyğur tili məsililiri. Ürümçi: 1984, 751 bet.
- 769.Uyğurşunaslik boyıçə tətkikatlar. Almuta: 2002, 219 bet.
- 770.Ziyaiy Əxmət. Tarixiy meras—«Kutadğu Bilig» tuğrisidə mühakimə və bəyan // «Kutadğu Bilig» həkkidə bəyan. I. Kəşkər: 1986, bet 1-69.

Qazax dilində:

- 771.Baypakov K., Nürjanov A. Ülı jibek jolı jəne ortağasırılık Kazakstan. Almatı: 1992, 208 bet.
- 772.Beketayev K., İbatov E. Maxmut Kaşkari. Tübi bir türki tili (Diواني lüğət-it-türük). Almatı: 1993, 192 bet.
- 773.Əbdiraxmanov A. Maxmud Kaşkari jəne onomastika mə-seleleri//*Kazakstan mektebi*, Almatı: 1971, № 10, s. 88-91.
- 774.Kaşkari Maxmut. Türük sözdiqi (Diواني lüğət-it-türük). Audarğan, alğısözi men ğılımi tüşünikterin jazıp baspağa dayındağan A.K. Eqeubay. Almatı kalası: Xant baspası, I tom, 1997, 592 bet.
- 775.Kaşkari Maxmut. Türük sözdiqi (Diواني lüğət-it-türük). Audarğan, alğısözi men ğılımi tüşünikterin jazıp baspağa dayındağan A.K. Eqeubay. Almatı kalası: Xant baspası, II tom, 1997, 528 bet.

776. Kaşkari Maxmut. Türik sözdüqi (Diuanı lüğat-it-türik). Audarğan, alğısözi men ğılımi tüşünikterin jazıp baspağa dayındağan A.K. Egeubay. Almatı kalası, Xant baspası, III tom, 1998, 600 bet.
777. Kazak ədəbi tilinin tarixi kökderi. Almuta: Ğılım, 1989, 256 bet.
778. Kerimov Ə., Dosmuxamed X. M. Kaşkaridin «Diuan»ın tünqüş zertteuşi // Изв. АН Каз. ССР, серия филологическая, 1992, № 6, bet 31-43.
779. Kürişjanov Ə. Turki dildərinin en alğaş zetteyli jayında (M. Kaşkari enbeginin 900 yıldığıında) // Изв. АН Каз. ССР, серия общественная, 1972, № 1, bet 89-91.
780. Maxmut Kaşkari // Kazak Sovet Ensiklopeadiyası. Almatı, 1975, tom VII, bet 533.
781. Şəlekenov U. Kum baskan kala. Almatı: 1992, 120 bet.

Türkmen dilində:

782. Abıtov B. Mahmıt Kaşgarlı – öz dövrününq beyik alımı // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ılımını esaslandırıdır» atlı Halkara ılımı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 99.
783. Agayev K. Mahmıt Kaşgarlınınq sölüginde türkmen has atları // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ılımını esaslandırıdır» atlı Halkara ılımı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 98-99.
784. Axallı S. Mahmıt Kaşgarlınınq sözlügi və türkmen dili. Aşqabat: Ilım, 1958, 208+5 s.
785. Amanguliyeva G. Mahmıt Kaşgarlınınq «Divanı lüğatit-türk» eseri ve ondakı halk edebiyatınınq nusgaları // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ılımını esaslandırıdır» atlı Halkara ılımı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 129-130.
786. Amanova O. Mahmıt Kaşgarlınınq «Divanında» öten zaman ortak işlik yasayan kəbir goşulmalar hakkında//«Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ılımını esaslandırıdır» atlı Halkara ılımı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 116-117.

787. Annanepesov H., Gadamov G. Mahmıt Kaşğarlınıñ söz-lüğinde derman ösümlikler ve lukmançılık adalgaları // «Mahmıt Kaşğarlı türkologiya ılımını esaslandırıdır» atlı Halkara ılımı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 94.
788. Arazov A. Mahmıt Kaşğarlınıñ “Divanı lugatit-türk” eseriniñ fonetikasi // «Mahmıt Kaşğarlı türkologiya ılımını esaslandırıdır» atlı Halkara ılımı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 103-104.
789. Aşyarov T., Çakanov H. Mahmıt Kaşğarlınıñ işinde geografik maglumatlar // «Mahmıt Kaşğarlı türkologiya ılımını esaslandırıdır» atlı Halkara ılımı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 149-150.
790. Atajanova O., Çariyeva O. Mahmıt Kaşğarlı ve onunq «Divanı lugatit-türk» eseriniñ türkmen tarihını övrenmekdäki ähmiyeti // «Mahmıt Kaşğarlı türkologiya ılımını esaslandırıdır» atlı Halkara ılımı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 70-71.
791. Atayev J. Türkmen diliniñ altın hazınası // «Mahmıt Kaşğarlı türkologiya ılımını esaslandırıdır» atlı Halkara ılımı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 147.
792. Atayev M. Mahmıt Kaşğarlınıñ “Divanı lugatit-türk” kitabı gadımı türki halkların edebi yadıgärligidir // «Mahmıt Kaşğarlı türkologiya ılımını esaslandırıdır» atlı Halkara ılımı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 128-129.
793. Atayeva G. Mahmıt Kaşğarlınıñ “Divanı lugatit-türk” kitabında oğuzların inançları hakkında maglumatlar // «Mahmıt Kaşğarlı türkologiya ılımını esaslandırıdır» atlı Halkara ılımı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 89.
794. Atdayev E. Mahmıt Kaşğarlı ve halk pedagogikası // «Mahmıt Kaşğarlı türkologiya ılımını esaslandırıdır» atlı Halkara ılımı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 91-92.
795. Atdayev S. Mahmıt Kaşğarlınıñ dörediciliginde türki gahrıman Alp Ər Tonqanıñ keşbi // «Mahmıt Kaşğarlı türkologiya ılımını esaslandırıdır» atlı Halkara ılımı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 150-151.

796. Babayeva G. Milli ayrıntılıklarımızı övməkdə Mahmüt Kaşğarlınınq sözlüğünün əhmiyyəti // «Mahmüt Kaşğarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 89-90.
797. Baltayev A. Gadımı saklardan galan etnografiki izler haqında // «Mahmüt Kaşğarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 152.
798. Baymıradov A. Mahmüt Kaşğarlınınq sözlügi ve gündoğar eposınınq şahirana kökleri // «Mahmüt Kaşğarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 80-81.
799. Baymıradov B. Mahmüt Kaşğarlınınq “Divanında” ve beyleki çeşmelerde Afrasiyabınq umumulaşdırılan keşbi // «Mahmüt Kaşğarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 126.
800. Bayramov K. Mahmüt Kaşğarlınınq “Divanında” oğuzlar ve qarlıklar haqında // «Mahmüt Kaşğarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 72.
801. Bayramova J. Mahmüt Kaşğarlınınq sözlüğində ahlak bilimi ve edep kaydaları haqında // «Mahmüt Kaşğarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 155-156.
802. Begliyev M. Mahmüt Kaşğarlınınq “Divanınınq” sözlük dizimi // «Mahmüt Kaşğarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 99-100.
803. Bekjəyev T. Mahmüt Kaşğarlınınq sözlüğindəki kər-hünər sözləri ve hazırki zaman türkmen dilininq frazeologiyası // «Mahmüt Kaşğarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 102.
804. Berdiyev B., Jumayeva M. Mahmüt Kaşğarlınınq “Divanı” türkmen dilininq söz yasalşınınq yollarınınq biri barada // «Mahmüt Kaşğarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı

- Halkara ılmı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 108.
805. Borjakova K. Mahmit Kaşgarlınınq sözlüğindäki goşgular // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ılmını esaslandırııcıdır» atlı Halkara ılmı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 138-139.
806. Çarriyev M. Mahmit Kaşgarlınınq mirası ve türkmen edebiyatı // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ılmını esaslandırııcıdır» atlı Halkara ılmı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 137.
807. Esenmedova A. Mahmit Kaşgarlınınq sözlügi ve türkmen dilininq morfologiyası // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ılmını esaslandırııcıdır» atlı Halkara ılmı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 109-110.
808. Gajarov N., Sahıdov T. Mahmit Kaşgarlı ve Merkezi Aziyadakı türki halklar // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ılmını esaslandırııcıdır» atlı Halkara ılmı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 59-60.
809. Garriyeva A. Mahmit Kaşgarlınınq “Divanı lugatit-türk” sözlüğinde türkmen halkınınq folklor-epiki mirası//«Mahmit Kaşgarlı türkologiya ılmını esaslandırııcıdır» atlı Halkara ılmı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 84.
810. Geldiyev G. Həzirki zaman oğuz-türkmen nakıllarınınq Mahmit Kaşgarlınınq “Divanı luqatit-türk” eserindäki nusgası // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ılmını esaslandırııcıdır» atlı Halkara ılmı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 77-78.
811. Geldiyeva Ş. Mahmit Kaşgarlınınq “Türki dillerinq divanı” möhüm edebi çeşmedir // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ılmını esaslandırııcıdır» atlı Halkara ılmı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 123-124.
812. Gılıjov R. Mahmit Kaşgarlınınq “Divanını” türkmen diline terjime etmegin tejribesi ve meseleleri // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ılmını esaslandırııcıdır» atlı Halkara ılmı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 159-160.
813. Gubayev A., Hanmıradov G. Kaşgar – kerven yollarının çatırındakı şəherdir // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ılmını esaslandırııcıdır» atlı Halkara ılmı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 161-162.

- mini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ılmı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 56-57.
814. Gummanova G. “Divanı lugatit-türk” ve “Kutadgu Bilig” // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ılmını esaslandırıcıdır» atlı Halkara ılmı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 140-141.
815. Gurbanov H.D. “Divanı lugatit türk” türkmenlerin q orta asır tarihiniq, etnografiyasiniq ve filologiyasiniq çeşmesi hökmünde // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ılmını esaslandırıcıdır» atlı Halkara ılmı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 66-67.
816. Gurbangeldiyev J. Mahmıt Kaşgarlıniq işinde qarlık, yağma, çigil boyları hakda // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ılmını esaslandırıcıdır» atlı Halkara ılmı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 69-70.
817. Gurbangeldiyev O. Mahmıt Kaşgarlıniq “Divanı lugatit-türk” kitabında söz yasalış barada // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ılmını esaslandırıcıdır» atlı Halkara ılmı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 115.
818. Gurbannazarov R. Mahmıt Kaşgarlıniq sözlüğindeki oğuz-türkmen pəhimleri // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ılmını esaslandırıcıdır» atlı Halkara ılmı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 136-137.
819. Guzuçiyeva G. Türkmen nakıllariniq köklerini övrenmekde Mahmıt Kaşgarlıniq sözlüğiniq hizmatı // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ılmını esaslandırıcıdır» atlı Halkara ılmı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 79-80.
820. Güjükov S. Mahmıt Kaşgarlıniq “Divanı lugatit-türk” eserinde alkışlar ve dilegler // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ılmını esaslandırıcıdır» atlı Halkara ılmı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 86-87.
821. Gündoğdiyev A. Mahmıt Kaşgarlıniq kartası // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ılmını esaslandırıcıdır» atlı Halkara ılmı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 61-62.
822. Hatamov J. Mahmıt Kaşgarlı hormatlı unvanlar (titullar) hakında // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ılmını esaslandı-

- ricıdır» atlı Halkara ılımı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 67-68.
823. Hıdırov Saparmırat. Dünýä dil bilimining tükenmez hazı-
nası // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ılımını esaslandırı-
cıdır» atlı Halkara ılımı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak
2008, s. 74-75.
824. Hıdırov Seyitməmmet. Münq yıl ozal doglan dövürdeş-
imiz // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ılımını esaslandırı-
cıdır» atlı Halkara ılımı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak
2008, s. 157-158.
825. İlməmmədov R. Kaşgarlınınq, Halil ibn Ahmedinq ve Za-
mahşarınınq sözlüklerininq usul ayrıntılıkları // «Mahmıt
Kaşgarlı türkologiya ılımını esaslandırıcıdır» atlı Halkara
ılımı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 104-105.
826. İlyasova Gurbancemal. Mahmıt Kaşgarlınınq “Divanı
lugatit-türk” kitabındaki ağı nusgaları // «Mahmıt Kaşgarlı
türkologiya ılımını esaslandırıcıdır» atlı Halkara ılımı mas-
lahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 82.
827. İlyasova Gülbahar. Mahmıt Kaşgarlınınq “Divanı lugatit-
türk” işinde milli lingvistik dəpler // «Mahmıt Kaşgarlı
türkologiya ılımını esaslandırıcıdır» atlı Halkara ılımı mas-
lahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 114.
828. İsmayılova N. “Türki Dillerinq Divanı” ılımı çeşme hök-
münde // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ılımını esaslandırı-
cıdır» atlı Halkara ılımı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak
2008, s. 92.
829. Janbekov K. Türkmen diline değışli arap dilli golyazmalar
// «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ılımını esaslandırıcıdır» at-
lı Halkara ılımı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s.
148-149.
830. Jumayev Ç. Mahmıt Kaşgarlınınq “Divanında” saz sunqa-
tı bilen bağılanışıklı sözler // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya
ılımını esaslandırıcıdır» atlı Halkara ılımı maslahatı. Aşqa-
bat: 21-22 baydak 2008, s. 93-94.
831. Jumayev Ş. Mahmıt Kaşgarlınınq “Divanı lugatit-türk”
sözlüğü türkmen dilinin tarihnı övrenmegin möhüm çeş-
mesidir // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ılımını esaslandırı-

- cıdır» atlı Halkara ılımı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 106.
832. Kayumova A. Mahmıt Kaşgarlıda geyimler bilen bağlanışıklı sözler // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ılımını esaslandırıcıdır» atlı Halkara ılımı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 100-101.
833. Kıyasova G., Məmmədov A. Mahmıt Kaşgarlınınq sözlügininq ılımı-çeperçilik gımatı hakkında // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ılımını esaslandırıcıdır» atlı Halkara ılımı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 120-121.
834. Kömekova G. Mahmıt Kaşgarlınınq “türkmen” sözüne beryən düdüşdirişi ve tarıhı çeşmelerdəki maglumatlar // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ılımını esaslandırıcıdır» atlı Halkara ılımı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 88-89.
835. Kuliyev Ç. Edebiyat teoriiyası ve “Divanı luga-tit-türk” // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ılımını esaslandırıcıdır» atlı Halkara ılımı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 141-142.
836. «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ılımını esaslandırıcıdır» atlı Halkara ılımı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, 392 s.
837. Məmmətijumayev A. Mahmıt Kaşgarlınınq “Divanı luga-tit-türk” sözlüğünde “kö:lüg” sözününq düşündirilişi // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ılımını esaslandırıcıdır» atlı Halkara ılımı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 107-108.
838. Muhadova G. Mahmıt Kaşgarlınınq “Divanında” söz ya-saylı goşulmalar // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ılımını esaslandırıcıdır» atlı Halkara ılımı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 113.
839. Muhammedov A. Mahmıt Kaşgarlınınq “Divanı luga-tit-türk” eseri ve “Gadımanı türk sözdügi” // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ılımını esaslandırıcıdır» atlı Halkara ılımı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 118.
840. Musayev G., Orazmuhammedova G. Mahmıt Kaşgarlı ve türkmen halkınınq tarıhı // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya

- ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ılmı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 65.
841. Mustakov R. Mahmit Kaşgarlı ve türkmen edebiyatı // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ılmı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 131.
842. Mustakova J., Nazarov A. Türkmen sözlükşınaslığının ösüş yolu // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ılmı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 133-134.
843. Nartıyev N., Miradov A. Mahmit Kaşgarlınınq “Divanı” tarıhı sözşınaslığınq çeşmesidir // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ılmı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 78-79.
844. Nazarova Y. Mahmit Kaşgarlınınq sözlüğünde şay-sep ve bezeg adalgaları // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ılmı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 90-91.
845. Nurbadova G. Mahmit Kaşgarlının “Divanı” ılım-bilim ve onunq əhmiyeti hakkında // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ılmı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 131-132.
846. Nurmammedov A. Mahmit Kaşgarlınınq “Divanı” türkmen dilininq çekimli fonemalarını şöhlendiryən ilkinçi çeşmedir // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ılmı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 112-113.
847. Nuriyev N. Alı Emiri ve onunq ılım dünyəsindəki hizmetları // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ılmı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 111-112.
848. Nuriyeva G. Mahmit Kaşgarlınınq “Divanındakı” şıgırlar ve onların tematikası // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ılmı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 139-140.
849. Nuriyeva O. Mahmit Kaşgarlınınq “Divanında” hal işlik şekilleri // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandı-

- ricıdır» atlı Halkara ılmı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 117-118.
850. Penjiyev M. Mahmıt Kaşgarlı türki dillerinğ klassifikasiyasını esaslandırııcıdır // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ılmını esaslandırııcıdır» atlı Halkara ılmı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 103.
851. Petjikova M. Mahmıt Kaşgarlınınğ “Divanında” sıpat yasaylı -lı, -li goşulmasının ulanlışı barada // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ılmını esaslandırııcıdır» atlı Halkara ılmı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 115-116.
852. Rahmankulov F. Mahmıt Kaşgarlınınğ “Divanı” halk dörediciligininğ çeşmesidir // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ılmını esaslandırııcıdır» atlı Halkara ılmı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 85-86.
853. Recepov R. Eski türkmen edebiyatı. Aşqabat: ılım, 1991, s. 188-248.
854. Roziyeva A. Mahmıt Kaşgarlınınğ sözlüğinde ulanılyan atlarınğ tematik bağılyı // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ılmını esaslandırııcıdır» atlı Halkara ılmı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 92-93.
855. Sariyev B. Mahmıt Kaşgarlınınğ sözlüğinde türkmenoğuz-türk etnogenez üsburluğı // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ılmını esaslandırııcıdır» atlı Halkara ılmı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 63-64.
856. Seyidov N. Türkmenlerde müçe yılları hakındakı rovyatlar ve onunğ Mahmıt Kaşgarlınınğ kitabındakı bir nusgası // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ılmını esaslandırııcıdır» atlı Halkara ılmı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 83.
857. Sometova M. “Türki Dillerin Divanı” eserinde Zülkarneyn hakdakı maglumatlar // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ılmını esaslandırııcıdır» atlı Halkara ılmı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 153-154.
858. Söyegov M. Gadımı alanlarınğ dilini haysı yol bilen dikkeldip boylar? // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ılmını esaslandırııcıdır» atlı Halkara ılmı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 97-98.

859. Şihıyeva O. Mahmıt Kaşgarlınınq sözlüğinde gadım sintaktik guruluşlarınq görnüşleri // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ılımını esaslandırıcıdır» atlı Halkara ılımı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 113-114.
860. Təjimov A. “Divanı lugatit-türk” kitabındaki şahıryanalık // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ılımını esaslandırıcıdır» atlı Halkara ılımı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 137-138.
861. Tuvakov M. Perhat Ciylanınq “Kaşgarlı Mahmıt” romanında dövür ve şahsiyet // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ılımını esaslandırıcıdır» atlı Halkara ılımı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 135-136.
862. Türkmen ədəbiyyatının tarixi. Aşqabat: İlim, 1975, I tom, 480 s.
863. Yağşımıradoy G. Mahmıt Kaşgarlınınq «yoğ» sözünə düşündirişi ve onunq həzirki zaman yas dəpelerine gatnaşığı // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ılımını esaslandırıcıdır» atlı Halkara ılımı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 84-85.
864. Veyisov B. Mahmıt Kaşgarlı ve həzirki zaman türkologiyası // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ılımını esaslandırıcıdır» atlı Halkara ılımı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 145-146.
865. Yagmurov M. Mahmıt Kaşgarlı ve onunq dilimiz üçün eden ulı xızmatları // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ılımını esaslandırıcıdır» atlı Halkara ılımı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 157.
866. Yazgulyev A. Arap dilininq Mahmıt Kaşgarlı sözlüginə təsiri // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ılımını esaslandırıcıdır» atlı Halkara ılımı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 156-157.
867. Yusubov H. Mahmıt Kaşgarlı “etrek” sözününq etimologiyası barada // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ılımını esaslandırıcıdır» atlı Halkara ılımı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 124-125.

Tatar dilində:

868. Məxmütov X. Məngəlek yadıkyar. Kazan: Tatar Kitap nəşriyatı, 2002, 127 bet.
869. Məxmütov X. Borıñılar öytken süzlər (VII-XVII yüz-törki tatar yadıkyarlerinde aforizmlər). Kazan: Fiker, 2002, 256 bet.
870. Tatar ədəbiyatı tarixi. Kazan: Tatar Kitap nəşriyatı, 1984, I tom, 567 bet.

Başqırd dilində:

871. Şəripova Z.Y. Borıñgo törki yazma komartkıları. Məxmüt Kaşkarıniñ «Divanı lüğət it-türk» əsəre // Başqort ədəbiyatı tarixi. Öfö: Başqort Kitap nəşriyatı, 1990, I tom, bet 43-46.

Tacik dilində:

872. Çoreyev T.M. Mahmud bin əl-Hüseyn əl-Kaşgari və «Divanı lüğət-it-türk». Düşənbə: 1990.

Fars dilində:

873. محمود ال قاشغری دیوان لغات الترك تبریز نشر اختر [Mahmud əl-Kaşgari. Divanu lüğət-it-türk. Tərcümə edən Hüseyn Düzgün. Təbriz: Əxtər nəşriyyatı, 2004, 628 s.].

Çin dilində:

874. Chen Shi Minq. Cong Tu Tszüe Yuy Datsıdyan Kan Wey Wu Er Yü «R» De Yan-Bian [«Divanı lüğət-it-türk»ə görə uıǵur dilindəki «r» samitinin dəyişməsi haqqında]. XDİJ, 1985, № 4, bet 60-65.
875. Chen Zong Zhen. Tu Tszüe Yuy Datsıdyan Zhong De Yan-Yu [«Divanı lüğət-it-türk»dəki atalar sözləri]. Min-Zu Yu-Wen [«Milli azlıqların dilləri» jurnalı], 1980, № 4.

876. Chen Zong Zhen. Cong Tu Tszüe Yuy Datsıdyan Zong Yu Tu-Jue Hui-Gu Shi-Di Ji Ming-Su Yan-Jiu You-Guan De Zi Liao [«Divanü lüğat-it-türk»də türklərin və uyğurların tarixi, coğrafiyası və adətlərinin tədqiqinə dair materiallar]. Xi-Bei Min-Zu Wen-Cong [«Şimal-qərb milli azlıqlarını araşdırma toplusu»], 1984, № 2; Xi-Bei Min-Zu Xue-Bao [«Şimal-qərb milli azlıqlar institutunun jurnalı»], 1985, № 1.
877. Chen Zong Zhen. Cong Tu Tszüe Yuy Datsıdyan Kan Ka-La-Han Wanq-Chao De-Wien Zı [«Divanü lüğat-it-türk»ə görə Qaraxani dövlətinin yazısına dair bir araşdırma]. Zhong-Guo Min-Zu Gu-Wen-Zı [«Milli azlıqların qədim abidələrinin tədqiqi»], 1984.
878. Geng Shi-Min. Ka-La-Han Wang-Chao Wen-Xian [Qaraxanilər dövrünə aid mətnlər]. Zhong-Yang Min-Zu Xue-Yuan Xue-Bao [«Mərkəzi Milli Azlıqlar İnstitutunun jurnalı»], 1978, № 1-2-3.
879. Hacı Nur Hacı. Şi-Yi (XI) Şi-Ji Wey-Wu Er-Zu Yu-Yan Xue-Jia Ma-He-Mu-De Ka-Şi-Ge-Li [XI əsr dilçisi Mahmud Kaşğari]. «Xinjiang Gəziti», 2.05.1980.
880. Hu Zhen-Hua, Geng Shi-Min. Tu Tszüe Yuy Datsıdyan Jie-Shao [«Divanü lüğat-it-türk» haqqında məlumat]. «Xinjiang ədəbiyyati» jurnili, 1964, № 4.
881. Liao Ze-Yu. Tu Tszüe Yuy Datsıdyan Zhong De Min-Jian Chuan-Shuo [«Divan»dakı xalq əfsanələri haqqında]. Xin-Jiang Min-Zu Wien-Xue Yan-Jiu [«Sintzyan milli azlıqları ədəbiyyat araşdırmaları» jurnalı], 1985, № 3.
882. Li Jing Wey. Tu Tszüe Yuy Datsıdyan Yu-Fa Xing-Shi Suo-Yin-Shi [«Divanü lüğat-it-türk»dəki qrammatik kateqoriyalar haqqında]. Ka-Shi Shi-Fan Xue-Yuan Xue-Bao [«Kaşğar Maarif İnstitutunun jurnalı»], 1981, № 1.
883. Li Zeng-Xiang, Li-Jing Wey. Tu Tszüe Yuy Datsıdyan Ji-Qi Yan-Jui Qing-Kuang [«Divanü lüğat-it-türk» və onun tədqiqi haqqında]. Tu-Shu Ping-Jie [«Kitab tənqidi və reklamı» jurnalı], 1980, № 4.

884. Lui Yi-Tang. Han-Yi Tu-Hui-Yu Be-Shi Ba-Li [Çinçə mətnlərdə rastlanan Be-şi Ba-li (Beşbalık) sözünün izahı]. Bian-Zheng Xue-Bao [«Sərhədlər siyasəti jurnalı»], 1968, № 7.
885. Lui Yi-Tang. Tuf-Jue Ke-Han Shi Xi-Kao [Türk xaqanları şəcərəsinin izahı]. Bian-Zheng Yan-Jiu-Suo Nian-Bao [«Sərhədlər siyasəti institutunun illiyi»], 1976, № 7.
886. Mütiy İbrahim. Tu Tszüe Yuy Datsıdyan Ji-Qi Zuo-Zhe Ma-He-Mu-De Ka-Şi-Ge-Li [«Divanü lüğət-it-türk» və onun müəllifi Mahmud Kaşğari]. Bai-Ke Zhi-Shi [«Ensiklopedik məlumat jurnalı»], 1984, № 1.
887. Niğmət Minqcani. Tu Tszüe Yuy Datsıdyan Yu Xian-Dai Ha-Sa-Ke-Yu De Guan-Xi [«Divan»ın dilinin müasir qazax dili ilə əlaqəsi]. Xin-Jiang She-Hui Ke-Xue [«Sintszyan ictimai elmlər jurnalı»], 1981, № 1; 1982, № 1.
888. Niu Ru-Cheng. Tu Tszüe Yuy Datsıdyan Di-Yi-Juan Zhong-Ya Di-Minq Yan-Jui. [«Divanü lüğət-it-türk»ün I cildində verilmiş Orta Asiya yer adları haqqında]. Xi-Bei Shi-Di [«Şimal-qərb çağ jurnalı»], 1987, № 2.
889. Rəhman Abdukerim. Tan Tu Tszüe Yuy Datsıdyan Zhong Suo-Yin Şhi-Ge De Zhe-Xue Jia-Zhi [«Divanü lüğət-it-türk»dəki şeirlərin fəlsəfi dəyəri haqqında]. XDİJ, 1983, № 3.
890. Tu Tszüe Yuy Datsıdyan, دیوان لغات الترك [Divanü lüğət-it-türk], Beyjin: Millətlər nəşriyiti, 2002, I cild, 554 bet.
891. Tu Tszüe Yuy Datsıdyan, دیوان لغات الترك [Divanü lüğət-it-türk], Beyjin: Millətlər nəşriyiti, 2002, II cild, 378 bet.
892. Tu Tszüe Yuy Datsıdyan, دیوان لغات الترك [Divanü lüğət-it-türk], Beyjin: Millətlər nəşriyiti, 2002, III cild, 442 bet.
893. Xiao Zhong-Yi. Yüe-Tan Tu Tszüe Yuy Datsıdyan Ji-Qi Yan-Jiu Zhong De Ji-Ge Wien-Ti Jiang-Tan Tu Tszüe Yuy Datsıdyan Han Wen Yi-Ming De Que-Ding [«Divanü lüğət-it-tür»ün tədqiqinin bəzi problemləri və əsərin adının Çin dilinə tərcüməsinin dəqiqləşdirilməsi haqqında]. Yu-Yuan Yu Fan-Yi [«Dil və tərcümə» jurnalı], 1985, № 2.

894. Zhang Guang-Da. Guang-Yu Ma-He-Mu-De Ka-Şi-Ge-Li De Tu Tszüe Yuy Datsıdyan-Hui Yu Jiang-Yu Ci-Shu Ve Yuan-Xing Di-Tu [Mahmud Kaşğarının «Divanü lüğat-it-türk» əsərindəki yuvarlaq dünya xəritəsi haqqında]. Zhong-Yang Min-Zu Xue-Yuan Xue-Bao [«Mərkəzi Milli Azlıqlar İnstitutunun jurnalı»], 1978, № 2.
895. Zhu Zhinminq. Wey Wu Er Yü Li De Xan Yü Jie Si [Uyğur dilində Çin dilindən alınma sözlər]. Zhong Guo Yu-Wen [«Çin dilləri jurnalı»], 1965, № 5, s. 12-25.

Yapon dilində:

896. Fucimoto Katsuji. Mafumudo Kaşugari Toruko-Arabu-go Citen no Hoya-ku Çime-iben [Mahmud Kaşğarının türkcə-ərəbcə lüğətinin yapon dilinə tərcüməsi: yer adları qismi]. Tozai-gakucutsu Kenkyü-co İho, 5, 1957, s. 36-48.
897. Haneda Akira. Kaşugari to Toruko-Arabu-go Citen [Kaşğari və onun türkcə-ərəbcə lüğəti]. İvai-hakuşi Koki Kinen Tenseki Ron-şu, 1963, s. 521-526.
898. Sumi Hiyedoşi. Çuo Asia Toruko-go: Kaşugaru-Hogen no Kenkyu (Orta Asiya türkcəsi: Kaşğar şivəsi haqqında araşdırmalar). Tokyo: Ryubin-şok-yoku, 1944, s. 52-56.

Rus dilində:

899. Абдуллаев Х. Построение народных пословиц в произведении «Диван лугат ат-тюрк» // «Mahmıt Kaşğarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, c. 355.
900. Абдиназимов Ш. М.Кашгари—основоположник тюркского языкознания // «Mahmıt Kaşğarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, c. 388-389.
901. Абдыл Гапур М.А. Вклад Махмуда Кашгари в развитие тюркского языкознания // «Mahmıt Kaşğarlı türkologiya

- ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, c. 306-307.
902. Абдурахманов Г.А. Исследование по старотюркскому синтаксису. XI в. М.: 1967, 210 с.
903. Абдурахманов Г. К вопросам перевода и исследования «Диван лугат ат-тюрк» М.Кашгари // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, c. 388.
904. Абдурахманов Г.А., Шукуров Ш.Ш. Грамматический очерк старотюркского языка XI века. Maxmud Koşğariy. Turkiy Suzlar Devoni (Devonu luğotit türk). Toşkent: Fan, 1967, IV tom (luqat-indeks), c. 479-525.
905. Абибулла М. К вопросу об изучении в Китае творчества Махмуда Кашгарлы // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, c. 356-357.
906. Агаджанов С.Г. Государство сельджукидов и Средняя Азия в XI-XII вв. М.: Наука, 1991, 303 с.
907. Агаджанов С.Г. Очерки истории огузов и туркмен Средней Азии в IX-XIII вв. Ашхабад, Ылым, 1969, 295 с.
908. Агаджанов С.Г. Сельджукиды и Туркмения в XI-XII вв. Ашхабад, Ылым, 1973, 163 с.
909. Адилов М. Почему «Диван лугат ат-тюрк» дошел до нас в единственном экземпляре // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, c. 277.
910. Азизов С. Астрономические сведения в «Диван лугат ат-тюрк» М.Кашгари. // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, c. 380-381.
911. Ализаде С.Г. Именные части речи в «Шухаданаме». АКД, Баку: 1966, 27 с.
912. Алниязов А. Синтаксические особенности пословиц и поговорок в «Диван лугат ат-тюрк» // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, c. 276.

913. Алпатов В.М. Махмуд Кашгарский и когугакуся // *Türkologiya*, 1999, № 1-4, с. 20-26.
914. Аразов А.. Фонетика “Диван лугат ат-тюрк” М.Кашгари // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 336.
915. Аристов Н.А. Заметки об этническом составе тюркских племен и народностей и сведения об их численности // Живая старина, год IV, вып. III-IV, СПб.: 1896, с. 277-456.
916. Асланов В.И. «Дивану лугат ит-тюрк» Махмуда Кашгари и азербайджанский язык // СТ, 1972, № 1, с. 61-74.
917. Ауэзова З.-А.М. Введение//Махмуд ал-Кашгари. Диван Лугат ат-Турк. Перевод и предисловие З.-А.М.Ауэзовой, индексы Р.Эрмерса. Алматы: Дайк-Пресс, 2005, с. 3-5.
918. Ауэзова З.-А.М. Предисловие//Махмуд ал-Кашгари. Диван Лугат ат-Турк. Перевод и предисловие З.-А.М.Ауэзовой, индексы Р.Эрмерса. Алматы: Дайк-Пресс, 2005, с. 6-50.
919. Ауэзова З.А. Тюркские образы всевластного времени в «Диван лугат ат-тюрк» // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 278.
920. Ахаллы С. Словарь Махмуда Кашгарского и туркменский язык. АКД, Ашхабад: 1958, 21 с.
921. Ахмад Нисар. Махмуд Кашгари—гений-новатор // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 310.
922. Аширов А. “Словарь тюркских языков” М.Кашгари — важный источник по изучению этнографии тюркских народов // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 301-302.
923. Бабаяров Г., Кубатин А. К освещению истории тюркских народов в произведениях Бируни и Кашгари // «Mah-

- mit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 296.
924. Билал Угуз. Махмуд Кашгари–великий ученый Востока //«Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 307.
925. Бобоев Ф. Проблема жанра поэтических текстов «Диван лугат ат-тюрк» // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 352-353.
926. Бавдинов Р. Тюркский языковый космос и феномен М.Кашгари // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, s. 382.
927. Байрамов Г.А. Фразеологические единицы в тюркских языках в словаре Махмуда Кашгарского «Диван лугат ат-тюрк»//Ученые записки Азербайджанского государственного университета. Серия языка и литературы, 1966, № 3, с. 3-12.
928. Баласагунский Юсуф. Благодатное знание. Перевод С.Н.Иванова. М.: 1983, 560 с.
929. Балчык Мустафа. Махмуд Кашгари – выдающийся ученый Центральной Азии // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 285-286.
930. Бартольд В.В. Баласагун // Сочинения, т. III, М.: Наука, 1965, с. 355-357.
931. Бартольд В.В. Двенадцать лекций по истории турецких народов Средней Азии // Сочинения, т. V, М.: Наука, 1968, с. 19-195.
932. Бартольд В.В. Илек-ханы // Сочинения, т. II, ч. 2, М.: изд-во восточной лит-ры, 1963, с. 519-520.
933. Бартольд В.В. История культурной жизни Туркестана// Сочинения, т. II, ч. 1, М.: изд-во восточной лит-ры, 1963, с. 169-392.

934. Бартольд В.В. История турецко-монгольских народов// Сочинения, т. V, М.: Наука, 1968, с. 196-229.
935. Бартольд В.В. История Туркестана // Сочинения, т. II, ч. 1, М.: изд-во восточной лит-ры, 1963, с. 109-162.
936. Бартольд В.В. Обзор содержания словаря Махмуда Кашгарского и выписки к нему (фонд 86, опись 1, № 181).
937. Бартольд В.В. Очерк об истории Семиречья//Сочинения, т. II, ч. 1, М.: изд-во восточной лит-ры, 1963, с. 23-106.
938. Бартольд В.В. Туркестан в эпоху монгольского нашествия // Сочинения, т. I, М.: изд-во восточной лит-ры, 1963, 760 с.
939. Бартольд В.В. Тюрки. (Историко-этнографический обзор) // Сочинения, т. V, М.: Наука, 1968, с. 576-595.
940. Баскаков Н.А. Введение в изучение тюркских языков. М.: 1962, 176 с.
941. Баскаков Н.А. Введение в изучение тюркских языков. М.: Высшая школа, 1969, 384 с.
942. Баскаков Н.А. Историко-типологическая морфология тюркских языков: структура слова и механизм аглютинации. М.: Наука, 1979.
943. Баскаков Н.А. Историко-типологическая характеристика структуры тюркских языков. Словосочетание и предложение. М.: Наука, 1975, 287 с.
944. Баскаков Н.А. К этимологию огуз, огуз каган // СТ, 1982, № 1, с. 88-90.
945. Баскаков Н.А. Каракалпакский язык. М.: изд-во АН СССР, 1951, 411 с.
946. Баскаков Н.А. Причастие -ды/-ты в тюркских языках // Труды Московского института востоковедения, 1951, вып. 6, с. 205-217.
947. Баскаков Н.А. Роль уйгуро-карлукского языка караханидского государства в развитии литературных тюркских языков средневековья // СТ, 1970, № 4, с. 13-19.
948. Баскаков Н.А. Тюркская лексика в «Слове о полку Игореве». М., Наука, 1985, 2008 с.

949. Баскаков Н.А. Тюркские языки. М.: изд-во восточной лит-ры, 1960, 247 с.
950. Благова Г.Ф. К теории тюркского склонения // СТ, 1978, № 5, с.3-9.
951. Благова Г.Ф. К теории тюркского падежного склонения. //«Тезисы докладов I Международного симпозиума ученых соц. стран на тему: «Теоретические проблемы восточного языкознания», ч. I, М.: 1977, с. 33-35.
952. Благова Г.Ф. Тюркское склонение в ареально-историческом освещении (юго-восточный регион). М.: Наука, 1982, 304 с.
953. Богородицкий В.А. Законы сингармонизма в тюркских языках. Казань: 1927.
954. Бомбачи А. Тюркские литературы//Введение в историю и стиль. ЗТ, вып. I, М.: 1968, с. 191-193.
955. Боровкова Т.А. Грамматический очерк языка «Дивану лугат ит-тюрк». АКД, 1966, 15 с.
956. Боровкова Т.А. К вопросу о долготе гласных в языке «Дивану лугат ит-тюрк» Махмуда Кашгари // Тюркологическая конференция в Ленинграде 7-10 июня 1976 г. Тезисы докладов, Ленинград: 1967, с. 12-13.
957. Боровкова Т.А. О губных согласных в «Дивану лугат ит-тюрк» // ТС, М.: 1966, с. 24-27.
958. Боровкова Т.А. О фонетической терминологии в Словаре Махмуда Кашгарского//Изв. АН СССР, ОЛЯ, 1966, № 6, с. 528-531.
959. Боровкова Т.А. Относительно первого издания Словаря Махмуда Кашгарского // НАА, 1964, № 5, с. 133-135.
960. Бубенок А. Печенег и огузы-тюрки в Саркеле // «Mahmüt Kaşgarlı türkolojiya ilmini esaslandırıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 282-285.
961. Буниятов З.М. Гарс ан-Нима ас-Саби и Камал ад-Дин ибн ал-Фувати об истории Караханидов. // Письменные памятники Востока. Историко-филологические исследования, 1974. М.: Наука, 1981, с. 5-10.

962. Валидов Джемаль. О словаре турецких языков Махмуда Кашгарского // Вестник Научного Общества Татароведения. Казань: 1927, № 7, с. 107-112.
963. Валитова А.А. К вопросу о классовой природе Караханидского государства // Труды Киргизского филиала АН СССР, Фрунзе: т. 1, вып. 1, 1943, с. 127 -136.
964. Велиев И.Д. Форма выражения прошедшего времени в «Дивану лугат ит-тюрк» // Ученые записки АГУ. Серия язык и литературы, 1968, № 5..
965. Галиев А. Самоидентификация тюрков по “Диван лугат ат-тюрк” М.Кашгари // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 303-306.
966. Гарипов Т.М. Кыпчакские языки Урало-Поволжья // Опыт синхронической и диахронической характеристики. М.: 1979..
967. Гарипов Т.М. Махмуд Кашгари и кыпчакские языки Урало-Поволжья // СТ, 1972, № 1, с. 47-51.
968. Григорьев Г.Г. Караханиды в Мавераннахре по Тарихи-Мунедджимбаши, СПб.: 1874, 18 с.
969. Гулиев А. Самоидентификация тюрков по «Диван лугат ат-тюрк» Махмуда Кашгари // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 303-306.
970. Гулиев Т. Стихосложение в «Диване» Махмуда Кашгарлы // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 359-360.
971. Гулиева Я. Махмуд Кашгарлы об огузах // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 293-294.
972. Гюрсес И. Тема единства в произведении М.Кашгари «Словарь тюркских языков» // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 379-380.

973. Давидович Е.А. Вопросы хронологии и генеалогии Караханидов второй половины XII в. // Средняя Азия в древности и средневековье. М.: Наука, 1977, с. 177-187.
974. Давидович Е.А. Нумизматические материалы для хронологии и генеалогии среднеазиатских караханидов // Труды ГИМ, вып. XVI (Нумизматический сборник), М., 1957, с. 91-119.
975. Давидович Е.А. О двух караханидских каганатах // НАА, 1968, № 1, с. 67-76.
976. Даулетов А. К вопросу о природе и функции сингармонизма в тюркских языках и труды М.Кашгари // «Mahmüt Kaşgarlı türkolojiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ıltmı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 373-374.
977. Демирчизаде А.М. Сравнительный метод лингвиста XI века Махмуда Кашгарского // Известия АН Азерб. ССР. Серия общественных наук. 1964, № 4, с. 45-55.
978. Демирчизаде А.М. Сравнительный метод Махмуда Кашгари // СТ, 1972, № 1, с. 31-42.
979. Джафар А. Из истории применения сравнительно-исторического метода к изучению тюркских языков // Материалы I научной конференции востоковедов. Ташкент: 1958, с. 856-862.
980. Джолдасбеков М. Древнетюркские литературные памятники и их отношение казахской литературе. АКД, Алма-Ата: 1969, 26 с.
981. Дмитриев Н.К. Грамматика башкирского языка. М.-Л.: изд-во АН СССР, 1948, 267 с.
982. Дюерфер Г. Махмуд Кашгари об аргу и халаджах // СТ, 1987, № 1, с. 37-44.
983. Древнетюркский словарь. Под ред. В.М.Наделяева, Д.М.Насилова, Э.Р.Тенишева, А.М.Щербака. Ленинград: 1969, 676 с.
984. Егубаев А. Идеино-художественное влияние поэмы «Кутадгу Билиг» Юсуфа Баласагунского на развитие казахской литературы. АКД, Алма-Ата: 1989, 24 с.

985. Елгеади М.А. Литературное наследие М.Кашгари – кладь мировой культуры // «Mahmüt Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 275.
986. Жузе П.К. К выяснению значения слова «тат»//Известия Азербайджанского ГНИИ, т. I, вып. 3, Баку: 1930, с. 11-15.
987. Жузе П.К. Thesaurus Linguarum Turkocum // Известия восточного факультета Азерб. государственного университета. Востоковедение, I, 1926, с. 74-94.
988. Жузе П.К. Thesaurus Linguarum Turkocum // Известия восточного факультета Азерб. государственного университета. Востоковедение, II, 1927, с. 27-35.
989. Захир М.Н. Махмуд Кашгари о туркменах // «Mahmüt Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 303.
990. Ибрагимов С., Асамуддинова М. Отражение профессиональной терминологии в «Дивану лугат-ит-тюрк» и «Кутадгу Билиг» // СТ, 1972, № 1, с. 114-122.
991. Ибрагимов С.К., Храковский В.С. Махмуд Кашгари о расселении племен на территории Казахстана // Вестник АН Каз. ССР, 1958, № 11, с. 93-98.
992. Ибрагимов С.К., Храковский В.С. Материалы из истории образования казахского языка // Известия АН Каз. ССР, серия истории, археологии и этнографии, 1959, вып. 2 (10), с. 94-100.
993. Исхакова Н. Внимательный падеж в словосочетаниях «Диван»а Махмуда Кашгари // СТ, 1977, № 1, с. 94-97.
994. Исламов М.И. Древние формы личных местоимений в диалектах и говорах азербайджанского языка // СТ, 1972, № 3, с.16-28.
995. Исламов М.И. Местоимения в диалектах и говорах азербайджанского языка. АДД, Баку, 1973, 75 с.
996. Исследования по сравнительной грамматике тюркских языков. Морфология, М.: 1956, 335 с.
997. Исмаилзаде Н. Великий ученый-энциклопедист огузотюркского мира // «Mahmüt Kaşgarlı türkologiya ilmini

- esaslandırıcıdır» atlı Halkara ılmı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 386.
998. Исова Л. Историографический аспект исследования наследия М. Кашгари // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ılmını esaslandırıcıdır» atlı Halkara ılmı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 377-378.
999. Исоматов М. Сведения М.Кашгари об этнониме «таджик» в контексте современных исследований // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ılmını esaslandırıcıdır» atlı Halkara ılmı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 376-377.
1000. Казембек М. Общая грамматика турецко-татарского языка. Казань, 1846, 457 с.
1001. Кайдаров А.Т. Уникальный лексикографический труд // Вестник АН Каз. ССР, вып. 2, 1960, с. 109-111.
1002. Канаатов Т. Применеие поэтических форм эпохи М. Кашгари в детском стихосложении // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ılmını esaslandırıcıdır» atlı Halkara ılmı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 361.
1003. Караев О. Историко-географические данные, сообщаемые Махмудом Кашгари // СТ, 1972, № 1, с. 111-113.
1004. Караев О. История Караханидского каганата. Фрунзе: 1983, 301 с.
1005. Караев О. Земля тогузогузов, карлуков, хазлажия, хилхия, кимаков и киргизов по карте аль-Идриси // Арабо-персидские источники о тюркских народах. Фрунзе: Илим, 1973, с. 4-48.
1006. Каримов К. Категория падежа в языке «Кутадгу Билиг». АҚД. Ташкент: 1962, 26 с.
1007. Каримов К., Умаров Э. Салих Муталлибов. СТ, 1980, № 3, с. 106-107.
1008. Картабаева Е. М.Кашгари и эпоха “мусульманского ренессанса” // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ılmını esaslandırıcıdır» atlı Halkara ılmı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 312-313.
1009. Картал А. Вклад Махмуда Кашгари в мир науки // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ılmını esaslandırıcıdır» atlı

- Halkara ılmı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 335.
1010. Кервенов Т. Повествования и притчи, использованные М.Кашгари в “Дивану лугат ат-тюрк” // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ılmını esaslandırııcıdır» atlı Halkara ılmı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 320.
1011. Кляшторный С.Г. Древнетюркские рунические памятники. М.: Наука, 1964, 215 с.
1012. Кляшторный С.Г. История тюркского населения Восточного Туркестана//Восточный Туркестан глазами русских путешественников. Алма-Ата: 1988, с. 44-58.
1013. Кляшторный С.Г. Эпоха «Кутадгу Билиг» // СТ, 1970, № 4, с. 82-86.
1014. Кляшторный С.Г. Эпоха Махмуда Кашгарского // СТ, 1972, № 1, с. 18-23.
1015. Кондратьев В.Г. Очерк грамматики древнетюркского языка. Ленинград: 1970, 165 с.
1016. Кононов А.Н. Грамматика современного турецкого литературного языка. М.-Л.: 1956, 569 с.
1017. Кононов А.Н. Грамматика узбекского литературного языка. М.-Л.: 1960, 446 с.
1018. Кононов А.Н. Грамматика языка тюркских рунических памятников (VII-XI вв.). Ленинград: 1980, 255 с.
1019. Кононов А.Н. Изучение «Дивану лугат ит-тюрк» Махмуда Кашгарского в СССР. СТ, 1973, № 1, с. 3-9.
1020. Кононов А.Н. История изучения тюркских языков в России: дооктябрьский период. Л.: Наука, 1982, 360 с.
1021. Кононов А.Н. Махмуд Кашгарский и его «Дивану лугат ит-тюрк» // СТ, № 1, 1972, с. 3-17.
1022. Кононов А.Н. Махмуд Кашгарский и его «Словарь тюркских языков» // Филология и история стран зарубежной Азии и Африки. Тезисы. Ленинград: 1965, с. 25-27.
1023. Кононов А.Н. Поэма Ю.Баласагунского «Благодатное знание» // Юсуф Баласагунский. Благодатное знание. М.: Наука, 1983, с. 495-517.

- 1024.Кононов А.Н. Родословная туркмен. Сочинине Абу-л Гази хана Хивинского. М.: изд-во АН СССР, 1958, 190+94 с.
- 1025.Кононов А.Н. Способы и термины определения стран света // ТС, 1974. М.: 1978, с. 72-89.
- 1026.Кононов А.Н. Тюркская филология в СССР. 1917-1967. М.: Наука, 1968, 48 с.
- 1027.Кононов А.Н., Нигматов Х.Г. Махмуд Кашгарский о тюркских языках // «История лингвистических учений: Средневековый Восток». Ленинград: Наука, 1981, с. 130-142.
- 1028.Короглы Х.Г. Алп Эр Тонга и Афрасияб по Юсуфу Баласагуни, Махмуду Кашгари и другим авторам//СТ, 1970, № 4, с. 108-115.
- 1029.Короглы Х.Г. Взаимосвязи эпоса народов Средней Азии, Ирана и Азербайджана. М.: Наука, 1983, 336 с.
- 1030.Короглы Х. Г. Древнетюркская литература // СТ, 1988, № 5,с.16-21.
- 1031.Короглы Х.Г. Узбекская литература. М.:1977, с. 75-86.
- 1032.Котвич В. Исследования по алтайским языкам. М.: 1962, 371 с.
- 1033.Кочетов А.Н. Буддизм. М.: 1968, 175 с.
- 1034.Кочнев Б.Д. К идентификации некоторых ранне-караханидских титулов и лакабов // История и археология Средней Азии. Ашхабад, Ылым, 1978, с. 220-225.
- 1035.Кочнев Б.Д. Шаш (Чач) и Илак при Караханидах (по нумизматическим материалам) // Древняя и средневековая культура Чача. Ташкент, Фан, 1979, с. 110-166.
- 1036.Кулиев Г.К. О форме винительного падежа *sözün, tewesin* в тексте «*Divanü lugat-it-türk*» Махмуда Кашгари // СТ, 1970, № 4, 67-70.
- 1037.Курышжанов А. Из истории исследования сочинения Махмуда Кашгарского//Труды Института Языкознания АН Каз.ССР, т. III, 1963, с. 182-189.
- 1038.Курышжанов А. Махмуд Кашгари о кыпчакском языке // СТ, № 1, 1972, с. 52-60.

1039. Курышжанов А. О первой исследовательской работе по тюркским языкам (к 900-летию труда Махмуда Кашгари) // Известия АН Каз. ССР, СО, 1972, № 1, с. 79-81.
1040. Кучкартаев И. Лексика «Дивану лугат-ит-тюрк» Махмуда Кашгари и современный узбекский литературный язык // СТ, 1972, № 1, с. 83-90.
1041. Кучкартаев И. О глаголах речи в «Дивану лугат ит-тюрк» Махмуда Кашгари // «Вопросы узбекской и русской филологии». Труды ТашГУ, вып. 412, Ташкент: 1971, с. 3-15.
1042. Кыпчак Мамедали. Категория падежа в тюркских языках. Баку: изд-во БГУ, 1994, 152 с.
1043. Лебиб С.М.А. Роль «Диван лугат ат-тюрк» в развитии тюркских языков // «Mahmit Kaşgarlı türkolojiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 341.
1044. Ма Пинлан. Изучение саларского языка по «Словарю тюркских языков» // «Mahmit Kaşgarlı türkolojiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 330.
1045. Мажитов С. М. Кашгари и геополитический код тюркского мира // «Mahmit Kaşgarlı türkolojiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 314-315.
1046. Малов С.Е. Автореферат: Древнетюркская письменность // Рефераты научно-исследовательских работ за 1944 г. Изв. АН СССР, ОЛЯ, М.: 1945, 4 с.
1047. Малов С.Е. Енисейская письменность тюрков. М.-Л.: 1952, 116 с.
1048. Малов С.Е. К истории и критике «Codex Cumanicus» // Изв. АН СССР, ОГН, 1930, № 5, с. 347-375.
1049. Малов С.Е. Мир Алишер Навои в истории тюркских литератур и языков Средней и Центральной Азии // Изв. АН СССР, ОЛЯ, 1947, т. 6, вып. 6, с. 475-480.
1050. Малов С.Е. Образцы древнетурецкой письменности с предисловием и словарем. Ташкент: 1926, 84 с.

1051. Малов С.Е. Памятники древнетюркской письменности. Тексты и исследования. М.,-Л.: 1951, 452 с.
1052. Малов С.Е. [Рец. на:] Фитрат. Образцы древнетюркской литературы. На узбекском языке // ЗКВ, т. 3, вып. 1, 1928, с. 213-217.
1053. Мамадалиев Х.. Гарлыки в XI-XII вв. и их описание в “Словаре” М.Кашгари // «Mahmüt Kaşgarlı türkolojiya ilmini esaslandırııcıdır» atlı Halkara ılımı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 333-334.
1054. Мамедов М. Тенгри и его воспевание в «Диван лугат ат-тюрк» Махмуда Кашгари // «Mahmüt Kaşgarlı türkolojiya ilmini esaslandırııcıdır» atlı Halkara ılımı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 362-363.
1055. Махмуд Кашгари. БСЭ, изд. 3, т. 15, М.: 1974, с. 324.
1056. Махмуд ал-Кашгари. Диван Лугат ат-Турк. Перевод и предисловие З.-А.М.Ауезовой, индексы Р.Эрмерса. Алматы: Дайк-Пресс, 2005, 1288 с.+2 с. вкл.
1057. Махмудов К. Грамматический указатель//Mahmud Koşğariy. Turkiy Suzlar Devoni (Devonu luğotit turk). Тоşkent: Fan, 1967, IV tom (indeks), s. 406-476.
1058. Махпиров В.У. Антропонимы в «Дивану лугат ит-тюрк» и «Кутадгу Билиг» // СТ, 1979, № 4, с. 22-28.
1059. Махпиров В.У. Некоторые этимологии антропонимов, этнонимов и топонимов по Махмуду Кашгарскому // Вестник АН Казахской ССР, 1980, № 11.
1060. Махпиров В.У. Собственные имена в памятнике XI в. «Дивану лугат ит-тюрк» Махмуда Кашгарского. АКД, Алма-Ата:1980, 26 с
1061. Махпиров В.У. Тюркские топонимы в «Дивану лугат ит-тюрк» // СТ, 1983, № 1, с. 34-39.
1062. Мелиоранский П.М. Памятник в честь Кюль-Тегина // ЗВОРАО, т. XII, вып. II-III, СПб.: 1899, с. 1-144.
1063. Мифологический словарь. М.: 1991, 736 с.
1064. Мусаев К. Лексика тюркских языков в сравнительном освещении. М.: Наука, 1975, 358 с.

1065. Мусабаев Г.Г. Некоторые сведения о жизни Махмуда Кашгари // Исследования по тюркологии. Алма-Ата: 1969, с.48-62.
1066. Мусабаева З.М. Омонимы в «Дивану лугат ит-тюрк» Махмуда Кашгарского. АКД, Фрунзе: 1975, 51 с.
1067. Муталлибов С.М. О словаре Махмуда Кашгарского «Дивану лугат-ит-тюрк» // Известия АН Узб. ССР, 1947, № 4, с. 25-30.
1068. Муталлибов С.М. Филолог XI в. Махмуд Кашгарский и его произведение «Дивану лугат ит-тюрк» // Материалы I Всесоюзной конференции востоковедов в Ташкенте, 4-11 июня 1957 г., Ташкент: 1958, с. 884-892.
1069. Муталлибов С.М. Махмуд Кашгарский // «Вопросы методов изучения истории тюркских языков», Ашхабад: 1961, с. 109-112.
1070. Муталлибов С.М. «Дивану лугат ит-тюрк» Махмуда Кашгарского (Перевод, комментарии, исследования), АДД, Ташкент: 1967, 75 с.
1071. Мутъий Ибрагим, Осман Мирсултан. О родине, жизни и гробнице М.Кашгарского // СТ, 1987, № 4, с. 79-89.
1072. Мухлисов Ю. Об уйгурском переводе «Дивану лугат-ит-тюрк» // СТ, 1972, № 1, с. 150.
1073. Наджип Э.Н. Историко-сравнительный словарь тюркских языков XIV века. М.: 1979, 479 с.
1074. Наджип Э.Н. Исследования по истории тюркских языков XI-XIV вв. М.: 1989, 284 с.
1075. Наджип Э.Н. Кыпчакско-огузский литературный язык мамлюкского Египта XIV века. АДД, М.: 1965, 52 с.
1076. Наджип Э.Н. О некоторых недостатках в изучении истории тюркских языков // СТ, 1970, № 6, с. 48-55.
1077. Наджип Э.Н. О диалектном составе словаря Махмуда Кашгари // Всесоюзная тюркологическая конференция. Тезисы. Алма-Ата: 1976.
1078. Наджип Э.Н. О средневековых литературных традициях и смешанных письменных тюркских языках // СТ, 1970, № 1, с. 87-92.

1079. Наринбаев А.Н. Из истории общественной мысли древних и средневековых уйгуров. Бишкек: 1994, 188 с.
1080. Назирова Х. Спортивная лексика в “Диван лугат ат-тюрк” М. Кашгари // «Mahmîr Kaşğarlı türkolojiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 339.
1081. Насери М. Махмуд Кашгари и его эпоха // «Mahmîr Kaşğarlı türkolojiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 291-292.
1082. Насилов В.М. Древнеуйгурский язык. М.: изд-во вост. лит-ры, 1963, 124 с.
1083. Насилов В.М. Язык орхоно-енисейских памятников. М.: изд-во восточной лит-ры, 1960, 87 с.
1084. Насилов В.М. Язык тюркских памятников уйгурского письма XI-XV вв. М.: 1974, 45 с.
1085. Насирова М. Влияние “Диван лугат ат-тюрк” на средневековую лексикографию // «Mahmîr Kaşğarlı türkolojiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 337-338.
1086. Нигматов Х.Г. Залоги глагола в восточно-тюркском языке XI-XII вв. // СТ, 1973, № 1, с. 46-61.
1087. Нигматов Х.Г. Махмуд Кашгарский о взаимовлиянии тюркских и иранских языков // «Иранская филология», М.: 1969, с. 101-104.
1088. Нигматов Х.Г. Морфология тюркского глагола по материалам Словаря Махмуда Кашгарского. АКД, Ленинград: 1970, 24 с.
1089. Нигматов Х.Г. Морфология языка восточно-тюркских памятников XI-XII веков (по материалам сочинений Юсуфа Баласагунского, Махмуда Кашгарского и Ахмеда Югнакского). АДД, Баку: 1978, 48 с.
1090. Нигматов Х.Г. Некоторые особенности тюркских авторских примеров в «Диване» Махмуда Кашгари // СТ, 1972, № 1, 100-102.

1091. Нигматов Х.Г. О глагольных корях типа СГС и СГ по материалам Словаря Махмуда Кашгарского // СТ, 1970, № 3, с. 39-44.
1092. Нигматов Х.Г. О классификации тюркских племенных языков Махмудом Кашгарским // «Письменные памятники и проблемы истории культуры народов Востока», Ленинград: 1969, с. 144-147.
1093. Нигматов Х.Г. Опрошение в тюркских глагольных корнях по материалам Словаря Махмуда Кашгарского // «Филология и история стран зарубежной Азии и Африки». Тезисы. Ленинград: 1965, с. 27-29.
1094. Нигматов Х.Г. Отыменные основообразования тюркского глагола в XI в. // СТ, 1971, № 3, с. 33-42.
1095. Нигматов Х.Г. Принципы описания морфологии восточно-тюркского языка // СТ, 1973, № 6, с. 27-35.
1096. Нигматов Х.Г. Соотношение категорий времени и наклонения в тюркском глаголе // СТ, 1970, № 5, с. 51-57.
1097. Нигматов Х.Г. Соотношение категорий падежа и принадлежности в языке тюркских памятников XI-XII вв. // СТ, 1977, № 4, с. 16-24.
1098. Нигматов Х.Г. Соотношение частей речи в восточно-тюркском языке XI-XII вв. // СТ, 1975, № 1, с. 41-54.
1099. Орузбаева Б.О. Словарь Махмуда Кашгари как источник для изучения лексики киргизского языка в историческом плане // СТ, 1972, № 1, с. 43-46.
1100. Осмоналиева Б. Об отражении лексики киргизского языка в Словаре Махмуда Кашгарского «Дивану лугат-ит-тюрк» // СТ, 1972, № 1, с. 97-99.
1101. Пахратдинов Ю. Махмуд Кашгарлы и каракалпакский фольклор. // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandıdırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 311.
1102. Пекер Х. Религиозные термины в сочинении Махмуда Кашгари // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandıdırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 329.

- 1103.Первый Всесоюзный тюркологический съезд. 26 февраля – 5 марта 1926. Баку: 1926, 432 с.
- 1104.Плоских В. М.Кашгари из Барсхана к проблеме исследования караханидских памятников Иссык-Куля // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 279.
- 1105.Рагимов А.Р. «Дивани-лугати-тюрк» Махмуда Кашгари и лексика азербайджанского языка. АКД, Баку: 1985, 26 с.
- 1106.Рагимов М.Ш. «Дивану лугат-ит-тюрк» Махмуда Кашгари и древнетюркские элементы в диалектах и говорах азербайджанского языка // СТ, 1972, № 1, с. 75-82.
- 1107.Раджабов А.А. Язык орхоно-енисейских памятников древнетюркской письменности. Морфология. АКД, Баку: 1967, 27 с.
- 1108.Раджабов А. Музыкально-теоретическая мысль эпохи М.Кашгари и ее значение в истории культуры народов Ближнего и Среднего Востока. // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 290.
- 1109.Рамстедт Г.И. Введение в алтайское языкознание. Морфология. М.: изд-во иностранной лит-ры, 1957, 254 с.
- 1110.Расих М.С. Махмуд Кашгари и литература тюркоязычных народов // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 366.
- 1111.Резолюция Всесоюзной тюркологической конференции, посвященной 900-летию труда Махмуда Кашгарского «Дивану лугат-ит-тюрк». Фергана, 9 октября 1971 года. СТ, 1972, № 1, с. 156-157.
- 1112.Розен В. Рассказ Хилаля ас-Саби о взятии Бухары Бограханом//ЗВОРАО, 1888, том II, вып. III и IV, с. 272-275.
- 1113.Рустамий С. Тюркологические термины М.Кашгари // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 376-377.

- 1114.Рустамов А. О переводе «Дивану лугат ит-тюрк» на русский язык. СТ, 1972, № 1, с. 129-139.
- 1115.Рясянен М. Материалы по исторической фонетике тюркских языков. М.: изд-во иностранной лит-ры, 1955, 222 с.
- 1116.Сабыр Абдул. Махмуд Кашгари и тюркология. // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırııcıdır» atlı Halkara ılımı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 389.
- 1117.Садвакасов Г.С. Изучение уйгурского языка в СУАР КНР // СТ, 1985, № 2, с.81-85.
- 1118.Садвакасов Г.С. Мәхмүт Кәшкәрий. Түркий tillar divani. СТ, 1983, № 5, с. 96-98.
- 1119.Садыков Касимжон. Языковые особенности «Кутадгу Билиг». АДД, Ташкент: 1987, 26 с.
- 1120.Садр ад-Дин Али ал-Хусайни. Ахбар уд-Даулат ус-Селджукиййа (Зубдат ат-Таварих). Издание текста, перевод, введение, примечания и приложения З.М.Буниятова. М.: Наука, 1980, 273 с.
- 1121.Саидбобоев З. Историография изучения карты мира Махмуда Кашгари // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırııcıdır» atlı Halkara ılımı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 289-290.
- 1122.Сатарбаев А. Концепция тюркских народов о природе в «Диване» Махмуда Кашгари // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırııcıdır» atlı Halkara ılımı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 297-298.
- 1123.Сейтова Д. Махмуд Кашгари великий ученый своей эпохи // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırııcıdır» atlı Halkara ılımı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с.281.
- 1124.Серебренников Б.А. Из истории звуков и форм тюркских языков // СТ, 1974, № 6, с. 3-17.
- 1125.Серебренников Б.А., Гаджиева Н.З. Сравнительно-историческая грамматика тюркских языков. М.: Наука, 1986, 303 с.

- 1126.Список слов с языковыми и диалектными пометами по словарю Махмуда Кашгарского. Приложение I. // Древнетюркский словарь. Ленинград: Наука, 1969, с. 644-648.
- 1127.Сравнительно-историческая грамматика тюркских языков. Морфология. М.: Наука, 1988, 560 с.
- 1128.Сравнительно-историческая грамматика тюркских языков. Фонетика. М.: Наука, 1984, 484 с.
- 1129.Стеблева И.В. Арабо-персидская теория рифмы и тюркоязычная поэзия // ТС, М.: 1966, с. 246-254.
- 1130.Стеблева И.В. К анализу типа повествования в поэтических текстах «Диван лугат ат-турк» Махмуда ал-Кашгари // Turcologica. Ленинград: Наука, 1976, с. 319-324.
- 1131.Стеблева И.В. К вопросу формирования образной системы лирики в классической тюркоязычной поэзии // Проблемы исторической этики литератур Востока. М.: 1988, с. 176-188.
- 1132.Стеблева И.В. О происхождении жанра туюг // ТС, М.: 1970, с. 135-147.
- 1133.Стеблева И.В. Поэзия тюрков VI-VIII веков. М.: Наука, 1965,147 с
- 1134.Стеблева И.В. Развитие тюркских поэтических форм в XI в. М.: 1971, 299 с.
- 1135.Стеблева И.В. Рифма в тюркоязычной поэзии XI века // СТ, 1970, № 1, с. 93-99.
- 1136.Стеблева И.В. Связь формы и содержания в жанре туюг //Теория жанров литератур Востока. М.: Наука, 1985, с. 45-58.
- 1137.Стеблева И.В. Синкопирование слов в поэтических текстах «Диван лугат ат-тюрк» Махмуда Кашгари // ТС, 1971, М.: 1972, с. 206-212.
- 1138.Сулейменова Б.А. О состоянии исследования языка древнетюркских и средневековых памятников в Казахстане // СТ, 1970, № 6, с. 96-101.

1139. Тагирзаде А. Древнетюркский лексико-грамматический пласт в диалектах и говорах азербайджанского языка. АКД, Баку: 1983, 24 с.
1140. Тагирзаде А. Халид Саид Ходжаев // СТ, 1988, № 3, с. 96-97.
1141. Тенишев Э.Р. О наддиалектной природе языка карахидско-уйгурского литературного языка // «Социальная и функциональная дифференциация литературных языков». М.: Наука, 1977, с. 67-78.
1142. Тенишев Э.Р. Тюркская историческая диалектология и Махмуд Кашгарский // СТ, № 6, 1973, с. 54-61.
1143. Тенишев Э.Р. Тюркские языки в эпоху Махмуда Кашгарского // «Древнетюркская письменность». Алма-Ата: 1971, с. 20-21.
1144. Тенишев Э.Р. Указатель грамматических форм к «Дивану лугат ит-тюрк» Махмуда Кашгарского // Труды Института Языкознания АН Каз. ССР, т. III, Алма-Ата: 1963, с. 190-212.
1145. Тенишев Э.Р. Языки древне- и среднетюркских письменных памятников в функциональном аспекте // ВЯ, 1979, № 2, с. 80-90.
1146. Толстов С.П. Города гузов // Советская этнография, 1947, № 3, с. 55-102.
1147. Томанов М. Махмуд Кашгари // «Великие ученые Средней Азии и Казахстана IX-XIX вв.». Алма-Ата: 1964, с. 153-166.
1148. Тугушева Л. «Дивану лугат ит-тюрк» Махмуда Кашгарского и его связи с раннесредневековой тюркоязычной литературой // СТ, 1988, № 1, с. 86-94.
1149. Тухлиев Бокижан. Поэтика «Кутадгу Билиг» Юсуфа Хас Хаджиба. АКД, Ташкент: 1983, 18 с.
1150. Тюркмен Фикрет. Этнонимы в произведении «Диван лугат ат-тюрк» // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ılımını esaslandırıcıdır» atlı Halkara ılımı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 365.
1151. Тюркологический сборник. 1974. М.: Наука, 1978, 304 с.

- 1152.Тюркологический сборник. 1975. М.: Наука, 1978, 280 с.
- 1153.Тюркское языкознание в СССР за семьдесят лет // СТ, 1987, № 5, с. 3-38.
- 1154.Умаров Э.А. О двух омонимах в «Диван»е Махмуда Кашгари // СТ, 1972, № 1, с. 103-105.
- 1155.Умняков И.И. Самая старая турецкая карта мира XI в. // Труды Самаркандского госинститута им. А.М.Горького, вып. I, Самарканд: 1940, с. 103-132.
- 1156.Усманов Х. Древние истоки тюркского стиха. Казань, 1984, 149 с.
- 1157.Фазылов Э.И. Знаменитые восточные филологи: Махмуд Кашгари, Абу Хаййан, Джамал-ад-дин Турки. Ташкент: 1971, 80 с.
- 1158.Фазылов Э.И. Огузские языки в трудах восточных филологов XI-XVIII вв. // СТ, 1971, № 4, с. 83-97.
- 1159.Фазылов Э.И. Об изданиях и издателях «Диван»а Махмуда Кашгари // СТ, 1972, № 1, с. 140-149.
- 1160.Фазылов Э.И. Первый тюркологический съезд в Анкаре // СТ, 1973, № 1, с. 131-136.
- 1161.Фазылов Э.И., Данилова Л.В. Всесоюзная тюркологическая конференция, посвященная 900-летию труда Махмуда Кашгарского «Дивану лугат-ит-тюрк» // СТ, 1972, № 1, с. 151-155.
- 1162.Фазылов Э.И., Расулова Н. Языкознание в Узбекистане за последние годы // СТ, 1971, № 1, с. 82-89.
- 1163.Федоров М.Н. Баласагун при Караханидах (по данным нумизматики) // Изв. АН Кирг.ССР, 1975, № 2, с. 87-94.
- 1164.Федоров М.Н. Из истории взаимоотношений Караханидов и Сельджукидов до образования Сельджукского государства. (Историко-нумизматический экскурс) // Общественные науки в Узбекистане, 1966, № 8, с. 53-55.
- 1165.Федоров М.Н. К истории Караханидов второй четверти XI века // Общественные науки в Узбекистане, 1965, № 3, с. 48-54.

1166. Федоров М.Н. Клад Караханидских дирхемов начала XI века из Ташкента // История материальной культуры Узбекистана, вып. 5, 1965, с. 96-111.
1167. Федоров М.Н. Новые данные к политической истории государства Караханидов. (Опыт историко-нумизматического исследования) // Общественные науки в Узбекистане, 1965, II, с. 51-53.
1168. Федоров М.Н. Новые факты из истории Караханидов первой четверти XI века в свете нумизматических данных // Из истории культуры народов Узбекистана. Ташкент, 1965, с. 45-55.
1169. Федоров М.Н. О политической истории Узгенда конца X-XI вв. (По данным караханидской нумизматики) // Изв. АН Кирг.ССР, 1973, № 1, с. 90-97.
1170. Федоров М.Н. Очерк истории Караханидов второй четверти XI века (по нумизматическим данным) // История материальной культуры Узбекистана, вып. 7, 1966, с. 134-150.
1171. Федоров М.Н. Политическая история Караханидов в конце X - в начале XI вв. // *Нумизматика и эпиграфика*. 1972, т. X, с. 131-154.
1172. Федоров М.Н. Ферганский клад караханидских дирхемов // *Советская археология*, 1968, № 3, с. 221-227.
1173. Хай Фэн. Вклад великого ученого-филолога Махмуда Кашгарлы в историю Китая // «Mahmit Kaşgarlı türkolo-giya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 287-288.
1174. Хайитметов А. О древней поэзии тюрков (по материалам «Дивану лугат-ит-тюрк» Махмуда Кашгари) // СТ, 1972, № 1, с. 123-128.
1175. Халидов А.Б. «Диван лугат ит-тюрк» в сравнительном освещении с его арабским прототипом // СТ, 1984, № 4, с. 85-90.
1176. Халил А. К структурному анализу паремиологических единиц кипчакского происхождения в книге «Дивану лугат ат-тюрк» М.Кашгарского // Материалы III научной

- конференции «Лингвистическое кавказоведение и тюркология: традиции и современность». Карачаевск: 2004.
- 1177.Халил А. О знаковой природе пословичных изречений (по текстам пословичных изречений из книги «Диван лугат ат-турк» Махмуда Кашгарского) // *Elmi axtarışlar*. Bakı: 2001, III toplu, s. 180-184.
- 1178.Халил А. О пословичной семиотической системе (по текстам пословичных изречений из книги «Диван лугат ат-турк» Махмуда Кашгарского) // *Elmi axtarışlar*. Bakı: 2001, V toplu, s. 156-160.
- 1179.Халлыев К. Изучение научного наследия М.Кашгари в Узбекистане // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, c. 384-385.
- 1180.Хамидов Х. Отражение лексики каракалпакского языка в “Словаре тюркских языков” М.Кашгари // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, c. 332-333.
- 1181.Хамраев М.К. Основы тюркского стихосложения. Алма-Ата: 1963, 214 с.
- 1182.Хамраев М.К. Пламя жизни (О системе стихосложения тюркских народов). Ташкент: 1988, 254 с.
- 1183.Хаят Хан Азамат. История тюркских народов в труде Махмуда Кашгари // «Mahmıt Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, c. 295.
- 1184.Хасанов Х. Географическое наследие ученых Средней Азии. АДД, Ташкент: 1967, 47 с.
- 1185.Хасанов Х. Нерасшифрованная надпись на карте Махмуда Кашгарского // Известия АН СССР, серия географическая, 1964, № 6, с. 107-108.
- 1186.Хасанов Х. Среднеазиатский филолог-географ XI века //Известия Узбекистанского филиала Всесоюзного географического общества, т. V, Ташкент: 1960, с. 91-100.

- 1187.Хасанов Х. Ценный источник по топонимике Средней и Центральной Азии // Топонимика Востока. Труды совещания. М.: 1962, с. 31-36.
- 1188.Ходжаев Х.С. «Дивани лугати тюрк» Махмуда Кашгарского // Труды Азербайджанского филиала АН СССР, серия лингвистическая, Баку: 1936, № 31, с. 105-112.
- 1189.Ходжаев Х.С. «Дивани лугати тюрк» Махмуда Кашгарского // СТ, 1988, № 3, с. 97-103.
- 1190.Ходжиев А. Адаптация арабской лингвистической литературы в «Диван лугат ат-тюрк» М.Кашгари // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 286-287.
- 1191.Ху Чжен-хуа. «Диван лугат ат-тюрк» в Китае // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 274.
- 1192.Худайбергенов М., Ханматов М. Употребление некоторых слов из “Диван”а М.Кашгари в туркменском и каракалпакском языках // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 342.
- 1193.Чакры Р. Названия домашних животных в «Словаре тюркских языков» Махмуда Кашгари // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 363-364.
- 1194.Четин И. Объяснение понятия «мудрость» в «Словаре тюркских языков» // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini esaslandırıcıdır» atlı Halkara ilmi maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 358.
- 1195.Чобанзаде Б. О близком родстве тюркских наречий // I Всесоюзный тюркологический съезд. 26 февраля-5 марта 1926. Баку: 1926, с. 96-102.
- 1196.Черкасский М.А. Тюркский вокализм и сингармонизм. М.: Наука, 1965, 142 с.
- 1197.Шамгунов Р. Век великих событий, великих людей и великих творений // «Mahmit Kaşgarlı türkologiya ilmini

- esaslandırıcıdır» atlı Halkara ılmı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 354.
- 1198.Ширалиев М.Ш. Махмуд Кашгарский как диалектолог // СТ, № 1, 1972, с. 24-30.
- 1199.Щербак А.М. Грамматика староузбекского языка. М.-Л.: изд-во АН СССР, 1962, 271 с.
- 1200.Щербак А.М. Грамматический очерк языка тюркских текстов X-XIII вв. из Восточного Туркестана. М.-Л.: 1961, 201 с.
- 1201.Щербак А.М. О тюркском вокализме. Тюркологические исследования, М.-Л.: изд-во АН СССР, 1963, с. 24-40.
- 1202.Щербак А.М. Очерки по сравнительной морфологии тюркских языков (глагол). Ленинград: 1981, 181 с.
- 1203.Щербак А.М. Очерки по сравнительной морфологии тюркских языков (имя). Ленинград: 1981, 191 с.
- 1204.Щербак А.М. Очерки по сравнительной морфологии тюркских языков (наречие, служебные части речи, избразительные слова). Ленинград: Наука, 1987, 151 с.
- 1205.Щербак А.М. Сравнительная фонетика тюркских языков. Ленинград: Наука, 1970, 204 с.
- 1206.Щербак А.М. Тюркский консонантизм. ВЯ, М.: 1964, № 5, с. 16-35.
- 1207.Эйвазова Р.Г. Язык «Диван»а Кишвери (морфологические особенности). АКД, Баку: 1977, 32 с.
- 1208.Эмет Эркин. «Диван» Махмуда Кашгари на уйгурском и китайском языках // «Mahmüt Kaşgarlı türkologiya ılmını esaslandırıcıdır» atlı Halkara ılmı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 383.
- 1209.Эрмерс Р.Й. Морфологический анализ в «Диван лугат ат-тюрк» М.Кашгари // «Mahmüt Kaşgarlı türkologiya ılmını esaslandırıcıdır» atlı Halkara ılmı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 275-276.
- 1210.Юдже Нури. Основные причины, побудившие М.Кашгари к написанию «Диван лугат ат-тюрк» // «Mahmüt Kaşgarlı türkologiya ılmını esaslandırıcıdır» atlı Halkara ılmı maslahatı. Aşqabat: 21-22 baydak 2008, с. 275.

İngilis dilində:

1211. Alizade A. Divanü lugat-it-türk work after Mahmud Kashgari // «Азербайджан и азербайджанцы». Баку: 2003, № 3-4.
1212. Barat Kahar. Central Asia Reader: Rediscovery of History. New York-London: 1994, pp. 77-81.
1213. Barat Kahar. Discovery of History: The Burial Site of Kashgarli Mahmut // Aacar Bulletin, II/3, Connecticut: 1989, pp. 9-22.
1214. Barthold W. W. The Bughra Khan, mentioned in the Kutadgu Bilik // Bull. of the School of Oriental Studies, 1922, III, pp. 151-158.
1215. Biran M. Qarakhanid Studies. A View from the Qara Khitai Edge // Cahiers d'Asie Centrale, 9, 2001.
1216. Bosworth C.E. İlek-khans or Karakhandis // The Encyclopedia of İslam. Leiden-London, New ed., 1971, vol. III, pp. 1113-1117.
1217. Che Shiming. The Study of Uyghurs Chinese Teaching in Xinjiang // Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi İCANAS-38. 10-15 Eylül 2007, Ankara: Bildiri Özetleri Kitabı, s. 138.
1218. Chen Dajun. Xinjiang Today. Beijing, 1988, pp. 75-76.
1219. Clauson Sir Gerard. An Etimological Dictionary of Pre-Thirteenth Century Turkish. Oxford: 1972, 48+989 p.
1220. Dankoff R. Kashghari on the Tribal and Kinship Organization of the Turks // Archivum Ottomanicum. IV, 1972, pp. 23-43.
1221. Dankoff R. Kashghari on the Beliefs and Superstitions of the Turks // Journal of American Oriental Society, 95.1, 1975, pp.68-80.
1222. Dankoff R. The Alexander romance in the Diwan Lughat at-Turk // Humaniora İslamica, I, 1973, pp. 233-244.
1223. Dankoff R. On nature in Karakhanide Literature. *Journal of Turkish Studies*, 4, 1980, pp. 27-35.

1224. Dankoff R. Qarakhanid Literature and the Beginnings of Turco-Islamic Culture//Central Asian Monuments (ed. Hasan B. Paksoy). İstanbul, 1992, pp. 73-80.
1225. Dankoff R. Some Notes ot the Middle Turkic Glosses// *Journal of Turkish Studies*, 5, 1981, pp. 41-44.
1226. Dankoff R. Textual Problems in Kutadgu Bilig//*Journal of Turkish Studies*, 3, 1979, pp. 88-89.
1227. Devreux Robert. Al-Kashghari and Early Turkish İslam. MW, XLIX, 1959, pp. 133-138.
1228. Devreux Robert. Mahmud al-Kashghari and his Diwan. MW, LII, 1962, pp. 87-96.
1229. Doerfer Gerard. Dankoff R.–Kelly J. Mahmud al-Kashghari. Compendium of the Turkic Dialects. Part 1 // UAJb, vol. 4, 1984, pp. 276-278 (rəy).
1230. Doerfer Gerard. Dankoff R.–Kelly J. Mahmud al-Kashghari. Compendium of the Turkic Dialects. Part 2-3 // UAJb, v. 5, 1985, pp. 297-298 (rəy).
1231. Ehrensvarđ Ulla. A Pilgrimage to the Moseleum of Mahmud al-Kashgari // Svenska Forskningsinstitut i İstanbul Meddelanden. 1992, № 17, pp. 64-72.
1232. Esin Emel. Tonga ve Ödleđ On Kashgharis Version of Afrasiab / Tonga Alp Er Epic // TUBA, 10, Harvard University, 1986, s. 97-109.
1233. Hazai G. Al-Kashghari // Eİ, 1979, vol. 4, pp. 699-701.
1234. Kamberi Dolkun. The Hometovñ and Masterpriece of Muhammad Qashqari//Kaşgarlı Mahmud ve Dönemi Sempozyumu. Ankara: 2008, Bildiri Özetleri, s. 30-31.
1235. Kelly J. Kashghari, Mahmud al-. // Encyclopedia of Asian History. New York: 1988, II, p. 277.
1236. Kelly J. On defining Dhu al-Arbāa // *Journal of American Oriental Society*, 91. 1, 1972, pp. 132-136.
1237. Kelly J. Remarks on Kashghari's Phonology. I. Linguistik Terminology // UAJ, № 44, 1972, pp. 179-193.
1238. Kelly J. Remarks on Kashghari's Phonology. II. Orthografya // UAJ, № 45, 1973, pp. 144-162.

1239. Kelly J. Remarks on Kashghari's Phonology. III. Structure of the Diwan // UAJ, № 48, 1976, pp. 151-158.
1240. Mahmud al-Kashghari. Compendium of the Turkic Dialects (Diwan Lughat at-Turk). Edited and Translation with Introduction and Indices by Robert Dankoff in collaboration with James Kelly. Harvard: part I, 1982, pp. XI+ 416.
1241. Mahmud al-Kashghari. Compendium of the Turkic Dialects (Diwan Lughat at-Turk). Edited and Translation with Introduction and Indices by Robert Dankoff in collaboration with James Kelly. Harvard: part II, 1984, pp. III+381.
1242. Mahmud al-Kashghari. Compendium of the Turkic Dialects (Diwan Lughat at-Turk). Edited and Translation with Introduction and Indices by Robert Dankoff in collaboration with James Kelly. Harvard: part III, 1985, p. 337+ microfiche.
1243. Rona-Taş A. Mahmud al-Kashghari. Compendium of the Turkic Dialects (Diwan Lughat at-Turk). Edited and Translation with Introduction by Robert Dankoff in collaboration with James Kelly. AOF, XL, 1986, s. 335-339.
1244. Rossi Ettore. A note to the Manuscript to the Diwan Lughat at-Turk // *Christeria Orientalia*, Praha: 1956, pp. 280-285.
1245. Schöning Claus. On some unclear, doubtful and contradictory passages in Mahmud al-Kashghari's Diwan Lughat at-Turk // *Türk Dilleri Araştırmaları*, cilt 14, İstanbul: 2004, s. 35-56.
1246. Tekin Talat. A Grammar of Orkon Turcic. Bloomington: 1968, 419 p.
1247. Yusuf Khass Hajib. Wisdom of Royal Glory (Kutadgu Bilig). A Turko-Islamic Mirror of Princes. Translated, with an introduction and notes by Robert Dankoff. University of Chicago Press, 1983, VIII+281 p.

Alman dilində:

1248. Bergstrasser G. Das Vorbild von Kaschghari's Divan Lughat at-Türk // *Orientalische Literaturzeitung*, XXIV, 1921, № 7-8, pp. 154-155.
1249. Brockelmann Carl. Alttürkestanische Volkspoesie. I. // *Asia Major*. Berlin: 1923, pp. 3-24.
1250. Brockelmann Carl. Alttürkestanische Volkspoesie. II. // *Asia Major*. Proband (Hirth Festschrift), Anniverisary Volume, vol. 1, Leipzig, 1924, pp. 24-44.
1251. Brockelmann Carl. Alttürkestanische Volksweiseit//*Ost-asiatische Zeitschrift*, VIII, 1919-20, pp. 49-73.
1252. Brockelmann Carl. Geschichte der Arabische Litteratur. Erster Supplementband. Leiden: 1936, pp. 195-196.
1253. Brockelmann Carl. Hofsprache in Alttürkestan // *Donum Natalicum Schiren*. 1929, pp. 222-227.
1254. Brockelmann Carl. Mahmud al-Kaschghari's Darstellung des Türkischen Verbalaus//KSz, XVIII, 1918-19, pp. 29-49.
1255. Brockelmann Carl. Mahmud al-Kaschghari über die Sprachen und Stämme der Türken im XI Jahrhundert // KCs Archivum, I, 1921, pp. 26-40.
1256. Brockelmann Carl. Mitteltürkischer Wortschatz nach Mahmud Kaschghari's Divan Lughat at-Türk. Bibliotheca Orientalis Hungarica, Budapest-Leipzig: 1928, VI+252 p.
1257. Brockelmann Carl. Mitteltürkischer Wortschatz nach Mahmud Kaschghari's Divan Lughat at-Türk // UJb, Berlin: 1930, Heft 4, pp. 448-450.
1258. Brockelmann Carl. Naturlaute im Mitteltürkische // UJb, 1928, VIII, Heft 314, 1919-20, pp. 256-265.
1259. Brockelmann Carl. Volkskundliches aus Alttürkestan // *Asia Major*, II, pp. 110-124.
1260. Brockelmann Carl. Östtürkische Grammatik der Islamischen Literatursprachen Mittelasiens. Leiden: 1954, 8+429 p.

1261. Doerfer Gerard. Mahmud al-Kashghari, Argu, Chaldsch // UAJb, 7, 1987, pp. 105-114.
1262. Doerfer Gerard. Eine sonderbare Stelle bei Mahmud al-Kashghari // CAJ, 31, 1987, pp. 199-208.
1263. Gabain Annemarie von. Alttürkische Grammatik. Leipzig: 1950, 302 p.
1264. Gandjei T. Überblick über den vor- und frühislamischen Versbau // Der Islam. Bd. 33. H. 1-2, Berlin: 1957.
1265. Grönbech Kaare. Der Türkische Sprachbau. Copenhague: 1936, 182 p.
1266. Grunzel C. Entwurf einer vergleichenden Grammatik der Altaischen Sprachen. Leipzig: 1895.
1267. Hartmann Richard. Brockelmann C. Mitteltürkischer Wortschatz nach Mahmud al-Kaschghari's Divanu Lughat at-Türk // ZDMG, 76, 1930.
1268. Hauenschild M. Die Tierbezeichnungen bei Mahmud al-Kaschghari. Eine Untersuchung aus sprach und kulturhistorischer. Wiessbaden: Otto Harrassowitz, 2003, 246 p.
1269. Hermann Albert. Die älteste Türkische Weltkarte (1076 n. Ch.) // *Imago Mundi*, 1935, pp. 21-28.
1270. Hofmann Helmut. Die Qarluq in der tibetischen Literatur // *Oriens*, 1950, vol. 3, № 2, pp. 190-208.
1271. Hommel F. Zu den Alttürkischen Sprichwörtern // *Asia Mayor*, Anniverisary Volume, 1924, pp. 182-193.
1272. Köprülü M.F. Zur Kenntnis der Alttürkischen Titulatur // KszA, Budapest-Leipzig, 1935, Bd. 1, Heft X, pp. 330-338.
1273. Kraelitz F.V. Brockelmann C. Mitteltürkischer Wortschatz nach Mahmud al-Kaschgharis Divanu Lughat at-Türk // WZKM, 36, Wien: 1929, pp. 331-333.
1274. Mansuroğlu Mecdut. Das Karachanidische // *Philologiae Turcicae Fundamenta*. I, Wiesbaden: 1959, pp. 87-112.
1275. Meyer İ.R. Kaschghari und Einige Probleme der Vokallänge im Türkischen // BB, 1972, Ankara: 1975, pp. 425-430.
1276. Miller Konrad-Haensler Heinrich. Weltkarte von al-Kaschghari // *Seria Mappe A*, volume 5, 1931.

1277. Pritsak O. Die Karachaniden (mit einer genealogischen Tafel) // Der Islam, Bd. 31, Heft 1, 1953, pp. 17-68.
1278. Pritsak O. Die Karachanidesche Streitfragen. 1-4 // *Oriens*, vol. III, Leiden: 1950, № 2, pp. 209-228.
1279. Pritsak O. Kaschgharis Angabet über die Sprache der Bulgaren // ZDMG, Bd. 34, Wiesbaden: 1959, pp. 92-116.
1280. Pritsak O. Qara. Studie zur Türkischen Rechtssymbolik // 60. Doğum Yıldönümü Münasebetiyle Zeki Velidi Togan Armağan. Symbolae in honorem Z.V.Togan. İstanbul: 1950-1955, s. 239-263.
1281. Pritsak O. Von den Karluk zu den Karachaniden // ZDMG, Bd. 26, Wiesbaden: 1951, pp. 270-300.
1282. Rachmati G.R. Brockelmann C. Mitteltürkischer Wortsatz nach Mahmud al-Kaschgharis Divanu Lughat at-Türk // UJb, X/4, 1930, pp. 448-450.
1283. Radloff W. Alttürkische Studien // İzv. AN, SPb.: 1911, № 5-6, pp. 427-452.
1284. Radloff W. Phonetik der Nördlichen Türkisprachen. Leipzig: 1882, 318 p.
1285. Radloff W. Zur Geschichte des Türkischen Vocal-systems // İzv. AN, SPb.: 1914, t. 14, № 4, pp. 452-462.
1286. Rasanen Martti. Versuch eines etymologischen Wörterbuchs der Türksprachen. Helsinki, 1969, 16+533 p.
1287. Türkische Weltkarte von al-Kaschgari // Islamic Geography. Edited by Fuat Sezgin. Institute for the History of Arabic-Islamic Science at the J.W.Goethe University, Vol. 241, 1994, Frankfurt am Main, pp. 142-148.
1288. Vasmer R. Zur Müzkunde der Qarahaniden // Mitteilungen des Seminars für orientalische Sprachen an der (Königlichen) F.-Wilhelms-Universität zu Berlin. 1930, Abt. 2, Jg. XXXIII, pp. 83-104.
1289. Zieme Peter. Kaschghari und die Türkischen Turfan Texte // BB, 1972, TDK, Ankara: 1975, pp. 469-474.

Fransız dilində:

1290. Bazin Louis. Les dates de redaction du Divan de Kasgari // AOH, VII/2-3, 1957, pp. 21-25.
1291. Bombaci Alessio. Histoie de la Litterature Turque. Trad. par. İ. Melikoff, preface de L.Bazin. Paris: 1968, 68-75 pp.
1292. Caferoğlu A. La Litterature de l'époque des Karakhani-des // Philologiae Turcicae Fundamenta. II, Wiesbaden: 1964, pp. 267-275.
1293. Grenard M.F. La legende de Satok Boghra Khan et l'histoire // JA, 1900, Ser. 9, t. XV, pp. 5-79.
1294. Kotwics W. Les Pronoms dans les langues altaïques. Krakow: 1936, 80 p.
1295. Thomsen W. Sur le système des consonnes dans la langue Ouïgoure // KSz, 1901, II, № 4, pp. 241-259.

İtalyan dilində:

1296. Bombaci A. Storia della letteratura Turca, dall antico impero di Mongolia all odierna Turcia. Milano: 1956, pp. 91-106.
1297. Bombaci A. Storia della letteratura Turca. Milano: 1962, p. 91-97.
1298. Bonelli Luigi. Del Kutadgu Bilik, Poema Turco dell XI sec. // Annali del R. Istituto Orientale di Napoli: VI, 1933, pp. 3-38.

Macar dilində:

1299. Czegledi K. Kaczgari földrajzi neveihez // Magyar Nyelv, LIX, 1963 [Kaşğarının əsərindəki coğrafi adlar].
1300. Nemeth Gyula. Sandor celya // Körösi Szoma. Budapest: 1936, pp. 13-16.
1301. Thury Jozef. Török nyelvmemek a XIV szakat vegeig [XIV əsrin sonuna qədərki türk dili yadigarları]. Budapest: 1903, pp.12-13.

«DİVANÜ LÜĞAT-İT-TÜRK»ÜN GRAMMATİK GÖSTƏRİCİSİ VƏ ONUN ƏHƏMİYYƏTİ

Azərbaycanda nəşr olunan elmi kitablarda bir qayda olaraq indeks verilmir. Yalnız son dövrlərdə bəzi əsərlərin indeksi də hazırlanaraq kitabların sonuna əlavə edilir. Halbuki bunsuz əsərin elmi dəyəri xeyli aşağı düşür. Çünki indeks olmadan oxucu kitabda adı çəkilən və onu maraqlandıran hər hansı müəllif, tarixi şəxsiyyət, tayfa, yer adı və s. dərhal tapmaq imkanına sahib olmur, bunun üçün bütün kitabı vərəqləmək məcburiyyətində qalır, dolayısı ilə kitabdan səmərəli şəkildə istifadə edə bilmir.

Ölkəmizdə, təəssüf ki, əsərlərin qrammatik göstəricisini hazırlamaq da dəbdə deyil. Bunun səbəbi hər şeydən əvvəl ondadır ki, qrammatik göstərici hazırlamaq çox ağır, üzücü, həttə məşəqqətli işdir. İkincisi, bəzi alimlərin fikrincə, qrammatik göstərici özlüyündə elmi deyil, texniki işdir və ona sərf edilən vaxta, enerjiyə və zəhmətə dəyməz. Üçüncüsü, bu tipli göstəricilər gənc tədqiqatçıları tənbelləşdirir, hazırda nazir edir, onların axtarış həvəsini azaldır, az qala, elmdən uzaqlaşdırır. Mən bu düşüncələri paylaşmıram.

Məlum olduğu kimi, bu il dahi türk dilçisi Mahmud Kaşğarının 1.000 illik yubileyi bütün dünyada qeyd edilir. Bir əhli-qələm və türkoloq olaraq mən də bu bayrama öz töhfəmi vermək üçün bəzi layihələri gerçəkləşdirməyə çalışdım. Əziz müəllimim və böyük dostum professor Tofiq Hacıyevin tövsiyəsi ilə «Mahmud Kaşğarının «Divanü lüğat-it-türk» əsərinin morfolojiyası» mövzusunda doktorluq işimi bitirdim və müdafiəyə təqdim etdim. Nəzərdə tutulan plana uyğun olaraq əsərin rus dilinə tərcüməsini, habelə «Mahmud Kaşğari və onun «Divanü lüğat-it-türk» əsəri» adlı monoqrafiyayı da

nəşriyyata verdim. Ümid edirəm ki, bu ilin sonuna qədər, yeni yubiley başa çatmadan bunlar işıq üzü görəcək.

Bir neçə ay bundan əvvəl «Mahmud Kaşğarının 1.000 illik yubileyinə 1.000 biblioqrafik göstərici»¹ adlı əsəri çap etdirmişdim. Bu ilin may ayında Ankarada Hacəttəpə Universiteti Türkiyyat Araşdırmaları İnstitutu tərəfindən keçirilən «Mahmud Kaşğari və dönəmi» adlı beynəlxalq simpoziumda müxtəlif ölkələrdən gələn həmkarlarım bu göstəricini böyük maraqla qarşıladılar. Daha sonra həmin mövzuda axtarışları davam etdirərək Mahmud Kaşğari və onun «Divan»ı barədə müxtəlif dillərdə və dövrlərdə yazılmış təqribən 1.300 əsərin adını ehtiva edən yeni göstəricini divanşünasların istifadəsinə təqdim etmək fikrinə düşdüm. Həm də genişləndirilmiş biblioqrafik göstərici ilə qrammatik göstəricini eyni kitabda birlikdə vermək qərarına gəldim. Zənnimcə, bu, alimlər və mütəxəssislər üçün daha rahat və səmərəli olacaq.

«Divanü lüğətittürk»ün qrammatik göstəricisi əsərdə işlənmiş isim, sifət, say, əvəzlilik, zərf və felləri əmələ gətirən şəkilçiləri əhatə edir. Burada əsas məqsəd XI əsrdə türkcənin sözyaratma və sözdüzəltmə imkanlarını göstərmək, dilin zənginliyini və qüdrətini, qrammatik ifadə vasitələrinin genişliyini gözlər önünə sərməkdir.

İltisai dil olmaq etibarilə türk dillərində sözdüzəldici şəkilçilərin sayı olduqca çoxdur. Məsələn, N.Uzun, L.Uzun, Y. Aksan və M.Aksan çağdaş türk dilində bu qəbildən 191 şəkilçi², Həmzə Zülfüqar təqribən 170 şəkilçi³ olduğunu bildirmişlər. Biz Zeynəb Korkmazın müasir türk dilinin morfologiyasına həsr olunmuş fundamental kitabında sözdüzəldici şəkilçilərin ümumi sayını 193 olaraq təsbit etdik ki, bunlardan 61-i adlardan isim düzəldir⁴.

Təbii ki, çağdaş türk dillərində Şərq, Qərb mənşəli bir sıra alınma şəkilçilər də vardır. Məsələn, Azərbaycan ədəbi dilində ərəb mənşəli -iyyə (səh+iyyə), -iyyət (cəm+iyyət), -iyyat

¹ Ramiz Əskər. Mahmud Kaşğarının 1.000 illik yubileyinə 1.000 biblioqrafik göstərici. Bakı: MBM, 2008, 96 s.

² N.E.Uzun, L.S.Uzun, Y.K.Aksan, M.Aksan. Türkiyə Türkçesinin Türetim Ekleri Bir Döküm Denemesi. Ankara: 1992, s. 23.

³ Hamza Zülfikar. Terim Sorunları ve Terim Yapma Kılavuzu. Ankara: 1991, s. 48.

⁴ Zeynep Korkmaz. Türkiyə Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi). Ankara: 2003, TDK, s. 33-136.

(ədəb+iyyat), -at, -ət (tədqiq+at, qəfl+ət), -i, -vi (elm+i, lüğə+vi), fars dilindən keçmə -dar (heyvan+dar), -keş (zəhmət+keş), -şünas (təbiət+şünas), -stan (gül+ü+stan) kimi çoxlu şəkilçi, Şərq və Qərb mənşəli -izm (sosial+izm), -ist (material+ist) kimi şəkilçilər, na- (na+razı), ba- (ba+xəbər), bi- (bi+vəfa), anti- (anti+faşist), a- (a+normal) kimi önşəkilçilər və s. mövcuddur.

S.Cəfərov şəkilçiləri sözdüzəldici (leksik-qrammatik) və sözdəyişdirici (qrammatik-leksik, qrammatik) olmaqla iki qrupa bölür¹. Bu bölgü DLT üçün də məqbuldur. Lakin biz burada sırf texniki səbəblərə görə həmin qrupları fərqləndirmirik və hamısını birlikdə veririk.

«Divan»da müxtəlif şəkilçilər vasitəsilə eyni kökdən yaranan sözlər kifayət qədərdir. Əyanilik naminə bir neçə misal göstərək: *baş* kökündən *baş+ak* «təmrən, ox başlığı» (I, 380), *baş+gak* «sümük çıxıntısının üstü» (I, 457), *baş+ğan* «xalqın başcısı; böyük bir balıq» (I, 430), *baş+ğıl* «başı ağ» (I, 464), *baş+ıl* «başı ağ» (I, 392), *baş+mak* «ayaqqabı» (I, 454), *baş+nak* «zirehsiz və dibilqəsis adam» (I, 454), *baş+tar* «oraq» (I, 444) sözləri və s. yaranır. Eləcə də *öl-* kökündən *öl+məs* «ölməz» (III, 48), *öl+üg* «ölü» (I, 65), *öl+üm* (II, 110), *öl+üt* «öldürmə» (I, 124) sözləri, *kıs-* kökündən isə *kıs+ğa* «qısa» (II, 40), *kıs+ğaç* «kəlbətin, qısğaç» (I, 444), *kıs+ıg* «həbs; sıxıntı» (I, 377), *kıs+ır* «qısır» (III, 80), *kıs+mak* «üzənginin iki yanında olan qayıq; ilgəklili ip, kəmənd» (II, 225), *kıs+rak* «qısraq, madyan» (III, 83) kimi sözlər meydana gəlir.

Bu tipli misalların sayını ismlər, fellər, sifətlər üzrə istənilən qədər artırmaq olar.

Çağdaş türkcədə feldən isim yaradan şəkilçilərin sayı 51 olaraq hesablanmışdır². Zeynəb Korkmazın həmin kitabında bu rəqəm 79-dur³. Qədim və orta türk dövrünə aid mətnlərdə fellərdən isim düzəldən şəkilçilər də çoxdur. Məsələn, Annemari fon Qaben əski türkcədə feldən isim yaradan 31 şəkilçi⁴,

¹ S.Cəfərov. Müasir Azərbaycan dili. Bakı: Maarif, 1982, s. 155-157.

² G.Mungan. Türkcədə Fiillerden Yapılmış İsimlerin Morfolojik və Semantik Yönden İncelenmesi. İstanbul: Simurg, 2002, s. 47.

³ Zeynep Korkmaz, həmin əsər, s. 67-109.

⁴ Annemari von Gabain. Eski Türkçenin Grameri. Ankara: 2000, s. 51-55.

Tələt Təkin isə Orxon abidələrində 26 şəkilçi¹ olduğunu yazmışdır. Nəcməddin Hacıeminoğlu qaraxanlıcada bu qəbildən 17 şəkilçinin² varlığından söz açmış, Robert Dankoff və Ceyms Kelli isə DLT-də 13 şəkilçi³ qeydə almışlar. Bizim qrammatik göstəricidə adlardan isim yaradan şəkilçilərin miqdarı 30-dan artıq, fellərdən isim yaradan şəkilçilərin sayı isə 25-dən çoxdur.

Zeynəb Korkmazın həmin kitabına görə, çağdaş türkcədə adlardan fel yaradan 26 şəkilçi⁴, fellərdən fel yaradan 27 şəkilçi mövcuddur⁵. Əhməd Bican Ərcilasun «Qutadğu Bilig»də felə həsr olunmuş monoqrafiyasında fellərdən fel düzəldən 21 şəkilçi göstərmişdir⁶. Təqribən 13 min misra olan bu irihəcmli bədii əsərdə morfoloji baxımdan situativ məqamların çoxluğu diqqəti cəlb edir və orada bütün şəkilçilərə rast gəlmək mümkündür. DLT-də isə misallar bir qayda olaraq III şəxsin təkində verilir və məxsusən göstərilməmişsə, müvafiq misallar tapmaq çox çətindir. Bizim tərtib etdiyimiz göstəricidə bu rəqəm adlardan fel yaradan şəkilçilər üzrə 40-a yaxın, fellərdən fel yaradan şəkilçilər üzrə isə 50-dən artıqdır.

«Divan»da adlardan sifət yaratmada təqribən 15, fellərdən sifət düzəltmədə 15 şəkilçi, zərflərin əmələ gəlməsində isə 7 şəkilçi iştirak edir.

Ayrı-ayrı nitq hissələri və ya bölmələr üzrə baxdıqda, şəkilçilərin miqdar etibarilə çoxluğu diqqətimizi cəlb edir. Məsələn, «Divan»da sifətin yaranması çağdaş dilimizdə olduğundan xeyli fərqlənir. Burada sifətlər *-lığ, -lig, -luğ, -lüg, -sız, -siz, -suz, -süz, -lık, -lik, -luk, -lük, -kı, -ki, -dak, -dük, -da+kı, -də+ki, -al, -əl, -ıl, -il, -ul, -ül, -ğıl, -kil, -kin, -kül, -çıl, -çil, -sığ, -siğ, -sak, -sək, -suk, -sük, -ğak, -gək, -ağu, -əgü, -əz, -üz, -rək, -ut, -üt, -ru, -mul, -sal, -çın, -ğ, -ığ, -ig, -uğ, -üg, -k, -ık, -ik, -uk, -ük, -inç, -inç, -unç, -ünç, -nçu, -ınçı, -inçi, -unçu, -ünçü, -(ı)nçığ, -*

¹ Talat Tekin. Orhon Türkçesi Grameri. İstanbul: 2003, s. 90-94.

² Necmettin Hacıeminoğlu. Karahanlı Türkçesi Grameri. Ankara: 2003, s. 18-27.

³ Mahmud al-Kashghari. Compendium of the Turkic Dialects (Diwan Lughat at-Turk). Edited and Translated with Introduction and Indices Robert Dankoff in collaboration with James Kelly. Harvard: part III, 1985, p. 317-318.

⁴ Zeynep Korkmaz, həmin əsər, s. 33-136.

⁵ Zeynep Korkmaz, həmin əsər, s. 33-136.

⁶ Ahmet Bican Ercilasun. Kutadgu Bilig Grameri. Fiil. Ankara: 1984, s. 21-45.

(i)nçak, -ğun, -ğın, -gin, -kun, kın, -kin, -ğak, -ğuk, -druk, -lak, -lək, -ma, -mə, -ğa, -gə, -yuk, -yüg, -ın, -in, -un, -ün, -nak, -ğıl, -u, -ağan, -əgən -p, -m və sair şəkilçilər vasitəsilə yaranır ki, bunlardan bir çoxu müasir dilimizdə işlənmiş.

DLT-də fel, xüsusən də felin təsriflənməyən növü müasir dilimizdən bəzi xüsusiyyətləri ilə seçilir. Hər şeydən əvvəl həmin dövrdə hərəkət adları indikindən daha zəngin olmuş, hazırda işlədilən -mak, -mək və -ış, -iş, -uş, üş şəkilçiləri ilə yanaşı -ık, -ığ, -ig və -ğu, -gü, -sığ, -sig, -suğ, -süg şəkilçiləri də hərəkət adları yaratmışdır.

Feli sifətlərdə də bəzi fərqlər müşahidə olunur. Burada da şəkilçilərin çoxluğu və zənginliyi diqqəti cəlb edir. Misal üçün, «Divan»da işlənmiş -duk, -düg, -ğu, -gü, -ku, -kü, -ındı, -indi, -undı, -ündi, -daçı, -dəçi, -taçı, -təçi, -ğuçı, -güçi, -kuçı, -ıgsak, -ıgsək, -ğlı, -ığlı, -igli, -uğlu, -ügli, -ğlık, -glik, -ığlık, -ıglık, -ıgşı, -ıgsı, -ğsık, -gsik, -ğuluk, -gülük, -ğusuz, -güsüz, -ındı, -indi, -undi, -ündi şəkilçiləri müasir dilimizdə yoxdur, -ası, -əsi, -r, -ar, -ər, -ır, -ir, -ur, -ür, -mas, -məs, -mış, -miş, -an, -ən, -ğan, -gən, şəkilçiləri isə müştərəkdir. Əvəzində -acaq, -əcək, -malı, -məli, -dığı, -diyi, -duğu, -düyü şəkilçiləri ilə yaranan feli sifət formaları DLT-də görünür.

Feli bağlamalara gəlinə, burada da fəqliliklər və bənzərliklər müşahidə olunur. Məsələn, DLT-də işlənmiş feli bağlama şəkilçilərindən -ğalı, -kalı, -gəli dilimizdə işlənmiş, -ğınça, -gінçə şəkilçisi isə dilimizdəki -(y)ınca, (y)incə, -(y)un-ca, -(y)üncə, habelə -dıqca, -dikcə, -duqca, -dükcə şəkilçilərinin ekvivalentidir. «Divan»da intensiv istifadə olunan -p, -ıp, -ip, -up, -üp və -ıban, -ibən, -uban, -übən şəkilçiləri Azərbaycan dili üçün də xarakterikdir, hətta yazılı abidələrimizdə bunların -ubanı, -übəni variantı da var. Feli bağlama yaradan -a, -ə, -u, -ü həm dilimiz, həm də DLT üçün müştərəkdir, -laşu, -ləşü və -madhip, -mədhip şəkilçiləri isə Azərbaycan dilinə yabançıdır.

Biz burada köməkçi nitq hissələrinə toxunmaq fikrində deyildik. Çünki DLT-də köməkçi nitq hissələri şəkilçilərdən daha çox xüsusi söz qrupları vasitəsilə ifadə olunmuşdur. Ancaq «Divan»da əks olunmuş qoşma, bağlayıcı, ədat və nidalar, habelə vokativlər, modal, təqlidi və predikativ sözlər indikindən əsaslı surətdə fərqləndiyinə görə, onları da göstəriciyə da-

xil etmək qərarına gəldik. Məsələn, DLT-dəki *layu*, *ləyü* qoşması, *azu* bölüşdürmə bağlayıcısı, *abanq* və *kalı* şərt bağlayıcısı dilimizə yaddır.

Əsərdəki ədatlardan çoxu (*çu*, *çü*, *şu*, *şü*, *la*, *yəmə*, *yana*, *yanqıla*, *çak*, *mat*, *mət*, *ərki*, *ərinç*, *yəmü*, *kədh*, *mə*, *ap*) Azərbaycan dilində heç vaxt işlənməmişdir, yalnız bəzi ədatlar (*ta-kı*, *dakı*, *uş*, *-mı*, *-mü*) yazılı abidələrimizdə müşahidə olunur.

DLT-dəki əsil nidaların (*va*, *awa* *awa*, *əssis*, *ah*, *aç*, *kı*, *ay*) və xitab çaları daşıyan nidaların (*uva*, *iləl*, *yah*, *av* və s.) əksəriyyətindən dilimizdə istifadə edilməmişdir. Əsərdəki vokativlər də (*tah-tah*, *çuh-çuh*, *kah-kah*, *çək-çək*, *çilik-çilik*, *həç-həç*, *tuşu-tuşu*, *op-op*, *öp-öp*, *uş-uş* və i. a.) dilimizin lüğət tərkibində olmamışdır.

Bundan başqa, «Divan»dakı modal sözlər (*abalı*, *ayluk* *ayluk*) dilimizə xas deyil, təqlidi sözlər (*kürt kürt*, *karç-kurç*, *bıç bıç*, *kağ kuğ*, *sart-surt*) isə dilimizə formal baxımdan uyğundur.

«Divan»dakı *bar*, *yok*, *təgül*, *əməs* / *ərməs* predikativ sözləri cüzi imla fərqi ilə dilimizdə də işlənmişdir.

Bütün bunları müasir Azərbaycan dili ilə, yazılı abidələrimiz, dialekt və şivələrimizlə müqayisə etmək, fərqli və bənzər cəhətləri üzə çıxarmaq baxımından sistemli qrammatik göstərici çox böyük əhəmiyyət daşıyır. Onun nümunəsində başqa mühüm əsərlərin göstəricisini hazırlamaq, aparılacaq elmi-tədqiqat işlərini asanlaşdırmaq və sürətləndirmək mümkündür. Bu mənada türkologiyanın ən mühüm, ən qədim və irihəcmli əsəri olan «Divanü lüğət-it-türk»ün qrammatik göstəricisi dilçiliyimiz üçün müqayisəli araşdırmalarda baza, etalon rolunu oynaya bilər. DLT ana dilimizə tərcümə olunduqdan sonra bütün ümumtürk və Azərbaycan yazılı abidələrinin tədqiqi zamanı alimlər hökmən «Divan»a müraciət edir, öz arqument və fərziyyələrini bu əsərə istinadən əsaslandırırlar. Biz inanırıq ki, bu qrammatik göstərici də mütəxəssislərin köməyinə çatacaq.

Təbii ki, fundamental türkoloji araşdırmalar üçün təkcə «Divanü lüğət-it-türk»ün qrammatik göstəricisi kifayət deyil. Tezliklə türkcənin oğuz qrupunun şah əsəri «Kitabi-Dədə Qorqud»un, karluq qrupunun incisi «Qutadğu Bilig»in, eləcə

də daha qədim dil yadigarlarından Orxon-Yenisey abidələrinin və «Altun yaruk»un qrammatik göstəriciləri də hazırlanaraq milli filologiyamızın elmi döviyyəsinə daxil edilməlidir. Azərbaycanda «Altuk yaruk» üzrə heç bir iş görülməməsi isə elmi-miz üçün bağışlanmaz bir qüsurdur.

Bizim tərtib etdiyimiz bu göstəricidə 930-dan artıq şəkilçi və söz vardır. Şübhəsiz ki, dilçiliyimizdə ilk təcrübə kimi bu iş nöqsan və çatışmazlıqlardan da xali deyildir. Bəzi şeylər diqqətdən yayınmış, unudulmuş, yaxud yanlış izah edilmiş ola bilər. Zətən, yanlışlar ilk təcrübənin naxışı, ilklərin öz sahəsində çıxır açması isə onların özəlliyi və gözəlliyidir. Vaxt ötdükcə ilklər bir qayda olaraq daha çox minnətdarlıq duyğusu ilə xatırlanır. Biz isə əsla təşəkkür gözləmir, yalnız xoşgörüyə sığınırıq. Bu işdə tərifi və təqdirə şayan nə varsa, hamısı əziz ustadım, Azərbaycanda türkçülüyn və türkologiyanın bayraqdadarı hörmətli Tofiq Hacıyevə aiddir.

Grammatik göstəricilər nitq hissələrinə görə sola çıxıntılı şəkildə qara şriftlə ardıcıl düzülmüş və eyni qrupa daxil olan iki, üç, dörd və daha artıq variantlı şəkilçilərin bir-birindən aralı düşməməsinə fikir verilmişdir. Bu zaman hər şəkilçinin yaratdığı nitq hissəsi və köməkçi nitq hissəsi, onların daxilindəki bölmələr də kursivlə göstərilmiş, daha sonra müvafiq misallar (bəzən ərəb əlibası ilə də) verilmişdir. Bəzi şəkilçilərin qarşısındakı nümunələrin çoxluğu diqqəti cəlb edə bilər. Bu da həmin şəkilçinin yaratdığı mənə qruplarının çoxluğu ilə əlaqədardır. Biz hər mənə qrupuna dair bir nümunə vermək istədik. Bir bölmədə eyni cür iki şəkilçi gördükdə onlardan birinin adlardan, digərinin fellərdən düzəltmə söz yaratdığını nəzərə almaq lazımdır. Göstəricidə misallar və şəkilçilər bir-birinə + işarəsi ilə bağlanmışdır.

Tədqiqatçılara uğurlar arzusu ilə,

Ramiz ƏSKƏR.
Bakı, 25 iyun 2008-ci il.

GRAMMATİK GÖSTƏRİCİLƏR

a) Adlardan və fellərdən isim yarananlar:

- çı** isim, **أَيَاقِی** ayak+çı «təmirçi, qalayçı» (III, 267), **یَزْغِی** yazıg+çı «mirzə, katib» (III, 54), **تَرْغِی** tarıg+çı «əkinçi» (III, 227), **اِشْجِی** iş+çı «işçi» (I, 455), **اُمْدُوْی** umdu+çı «dilançı» (I, 197), **اَوْجِی** ok+çı «oxçu» (II, 209), **اَوْجِی** aw+çı «ovçu» (I, 132), **سَاقِی** saw+çı «peyğəmbər; elçi» (III, 155), **تَبْغِی** tapuğ+çı «xidmətçi» (I, 377).
- çi** isim, **تِیْمِی** tim+çi «şərabçı, meyxanaçı; əyyaş» (III, 141), **یِیْجِی** yi+çi «dərzi» (II, 33), **بُورْکِی** börk+çi «papaqçı» (II, 72), **اَمْجِی** əm+çi «həkim» (III, 236), **کُؤْمِی** küsəm+çi «zülmkar» (III, 129), **اَتْکِی** ötük+çi «minnətçi» (II, 166).
- lik** isim, **اَقِیْلِی** akı+lik «cömərdlik» (III, 169), **اَدَاشْلیق** adaş+lik «dostluq» (I, 204), **اَشْلیق** aş+lik «aşxana, mətbəx; buğda» (I, 174), **یَنْلِی** yan+lik «heybə, dağarcıq» (III, 46), **تَرْغِی** tarıg+lik «taxıl anbarı» (I, 480).
- lik** isim, **کُؤْوَزْلی** köwəz+lik «ərköyünlük, şiltaqlıq» (I, 484), **اِسْگِی** isig+lik «sevgi, məhəbbət, eşq» (I, 207), **اَلِیْگِی** əlig+lik «əlcək» (I, 208), **تَرْلی** tər+lik «təri əmən keçə, palan» (I, 461), **بِیْتِکِی** bitik+lik «yazı ləvazimatı» (I, 484), **اِزْلی** iz+lik «çarıq» (I, 167), **اِچْلی** iç+lik «keçə, palan» (I, 167), **جَجْکِی** çəçək+lik «çiçəklik, gülüstan» (I, 484), **کِپْکِی** kəpək+lik «kəpək saxlanan yer» (I, 484), **چَرْلی** çər+lik «vaxt» (I, 338), **کِپْزِی** kəpəz+lik «pambıq bitən yer» (I, 483), **سَمِزْلی** səmiz+lik «köklük» (I, 483).
- luk** isim, **سُفْلی** suw+luk «sarıq, çalma, əmmamə» (II, 247), **اَتْلی** ot+luk «axur» (I, 162), **اَتْکِلی** otunq+luk «odunluq, odun damı» (I, 214), **بُزْلی** buz+luk «buzluq, buzxana, içində buz

saxlanan yer» (I, 453), جُمُشْلُق çumuş+luk «ayaqyolu, hələ» (I, 480), تَقْرَلُق tawar+luk «mal qoyulan yer» (I, 480), اُلْغَلُق uluğ+luk «ululuq, böyüklük» (I, 205), اُجْزَلُق uçuz+luk «ucuzluq» (I, 205).

-lük isim, edhgü+lük «yaxşıluq» (I, 117), üzüt+lük «xəsislik» (I, 206), tünq+lük «baca, pəncərə» (III, 31), sögüt+lük «söyüdlük, söyüd bitən yer» (I, 482), tüş+lük «düşərgə» (I, 461), təmür+lük «dəmir əridilən, süzülən yer» (I, 483), kün+lük «günlük, gündəlik» (I, 464), çöküt+lük «boyda balacalıq» (I, 482).

-lığ isim, اَتْلَغ اَنِ تُلْدُرْدِي at+lığ anı tuldurdi = atlı ona çarpdı (II, 189), اَلْمِغْ بِيرْمَلِكْدِن اَزْشَدِي alım+lığ berim+ligdin üzlüşdi = borc sahibi ilə borclu ödəşdilər (I, 276), Bakır+lığ «Balasağuna yaxın bir yerin adı» (I, 474).

-lig isim, berim+lig «borclu» (I, 276), kapağ+lığ «bakirə» (I, 475), تُمْلِغْ كَلْب قِيسْدِي tum+lığ kəlip kapsadı = soyuq, şaxta hər yanı qapladı (I, 451).

-luğ isim, çaruk+luğ «oğuzlardan bir boyun adı» (I, 475), ulayund+luğ «bir oğuz boyu» (I, 128).

-lüg isim, كُورْكِ كُورْكِ körk+lüg «gözəl, görkəmli» (I, 360).

-daş isim, قَنْكَدَاشْ قَدْش kanq+daş ka+daş =atabir qardaşlar (III, 330), قَنْكَدَاشْ قَمَا اُرُورْ اِكْدِشْ اُرُورْ تَرْتَار kanq+daş kuma urur, ikdiş örü tartar = atabir qardaşlar bir-birinə paxıllıq edər və çox dalaşar, anabir qardaşlar isə bir-birinə kömək edərlər (III, 330), karın+daş «qardaş, qarındaş, eyni bətdən çıxan» (I, 405), kol+daş «qoldaş, dost» (I, 449).

-dəş isim, könqül+dəş «sirdaş, könüldəş» (I, 405), yer+dəş «həmyerli» (I, 405), əmik+dəş «süd qardaşı» (I, 405), tü+dəş «həmrəng» (I, 404).

-diş isim, ik+diş «anabir qardaş» (III, 330).

-k isim, orta+k «ortaq» (I, 163), botu+k «köşək, dəvə balası, botux» (III, 207).

-ak isim, yol+ak «yol, iz, cığır» (III, 24), yul+ak «bulaq» (III, 23), baş+ak «ox və ya nizənin ucuna keçirilmiş dəmir, ucluq» (I,

- 380), oğl+ak «oğlaq, çəpiş» (I, 179), yaz+ak «otlaq» (III, 22).
- ək** *isim*, tün+ək «zindan, həbsxana; *hərən*: «qaranlıq yer» (I, 406), ərək+ək «erkək» (I, 172), öz+ək «belin iç qismində olan damar» (I, 139).
- lağ** *isim*, tarığ+lağ «tarla, darı, toxum əkilən yer» (I, 478), turuğ+lağ «durulacaq yer; düşərgə» (I, 478), yay+lağ «yaylaq» (I, 63) kış+lağ «qışlaq» (I, 63), kuş+lağ «quşların çox olduğu yer» (I, 452), suw+lağ «heyvan suvarılan yer, yalaq, musluq» (I, 452).
- lək** *isim*, ödh+lək «zaman, zəmanə, fələk» (I, 115).
- dam** *isim*, yor+dam (dilimizdə: yol-yordam, *şifahi nitqdə*).
- dəm** *isim*, أردم بئى تىل ər+dəm başı tıl = ərđəmin başı dildir (I, 169).
- tam** *isim*, بیر اۆتم يير bir ok+tam yer = bir ox atımı yer, bir ox məsafəsi (I, 169).
- təm** *isim*, أل يُمُشَقا برتم بردى ol yumuşka bir+təm bardı = o, elçiliyə elə bir dəfəlik getdi, I, 466), üs+təm «yəhərə, kəmər başına, toqqalara işlənən qızıl, gümüş, inkrustasiya» (I, 169).
- çak** *isim*, orun+çak «əmanət» (I, 204), bağır+çak «eşşək çulu» (I, 479), kabır+çak «tabut» (I, 479), karın+çak «qarışqa». Oğuzca. «قرنچا karınça» da deyilir (I, 479).
- çək** *isim*, tərın+çək «qolsuz qadın geyimi» (I, 485), kün+çək «günəşdən qoruyan yaxa, yaxalıq» (I, 463), pür+çək «birçək; insanın kəkili, atın yalı» (I, 461).
- çık** *isim*, sığır+çık «sığırçın quşu» (I, 479).
- çuk** *isim*, kudhur+çuk «qız uşaqlarının düzəlttikləri kukla, bəbə(k)» (I, 479), oğul+çuk «ana bətni» (I, 204), baka+çuk «qurbağa, çömçəquyruq» (III, 214), kaya+çuk «ətirli bir bitki, türfə yarpağı, zəfəran» (I, 173), yan+çuk «pul və ya tütün kisəsi» (III, 46).
- çük** *isim*, کُنْجى kün+çük «yaxa, yaxalıq» (I, 463).
- ç** *isim*, ائچ ana+ç «hamının anasıymış kimi özünü sevdiren, uşalıqdan böyük bir dərrakə göstərən qız uşağı» (I, 125), ائچ

- ata+ç «özünü xalqın böyüyü kimi aparan uşaq» (I, 125), أَكْجَ əkə+ç «özünü hamıya bacı kimi sevdiren, uşaqıqdan dərrakə və zirəklik göstərən qız» (I, 125), Yenisey abidələrində əgə+ç «bibisi» (Y, 41) variantı da var.
- aç *isim*, اِى قُجَنكَار بَشَى بىر أَشَجَتَا بِشَمَاس iki koçnqar başı bir aş+aç+ta pışmas=iki qoçun başı bir qazanda qaynamaz (III, 330).
- əç *isim*, بَکَج bək+əç «təkinlərin titulu» (I, 364), بَگَج bəg+əç «bəyciyəz» (I, 364), كُزَج köz+əç «parç, piyalə» (I, 365), كُجَج ködh+əç «parç, piyalə», arguca (I, 366).
- iç *isim*, كُش قَلَج قَلَا سِغَمَاس koş kıl+iç kinka sığmas = qoşa qılınç qına sığmaz (I, 365), aş+iç «qazan, tava» (I, 125).
- iç *isim*, كُتَج köt+iç «söyüş» (I, 365).
- uç *isim*, تَوُج tok+uç «çörək» (I, 364).
- aş *isim*, اَدَش ad+aş «arxadaş, dost» (I, 131).
- kı *isim*, اَتَاقَى ata+kı «atacığım, atacan» (III, 203), اَنَاقَى ana+kı «anacığım, anacan» (III, 203).
- kıya *isim*, اُغَلَقَا oğul+kıya «oğulcuğaz» (III, 167), قِيز قَا kız+kıya «qızıcığaz» (III, 167), mənqlig kara tuz+kıya = ey xalcığazı olan əsmər (III, 312).
- kiyə *isim*, اَرَكَا ər+kiyə «ərciyəz, kişiciyəz» (III, 167), بىرَكَا مَنكَا سَوَزَكَا berinq manqa söz+kiyə = mənə (bircə) sözcüyəz veriniz (III, 312), يَلَقَن yalwın tutar köz+kiyə = şirin üzlü, gözciyəzi əfsunlu (III, 312).
- duruk *isim*, سَقَلْدُرُق sakal+duruk «çənənin altından keçərək papağı başda saxlayan ipək qaytan» (I, 500), بُونْدُرُق boyun+duruk «boyunduruq» (III, 175), كَالَالْدُرُق Kalal+duruk «kişi adı» (I, 500), يَنَكَلْدُرُق yanqal+duruk «yapıncının arxasına, boynuna tikilmiş bir keçə parçası; kukulet, başlıq» (III, 336).
- dürük *isim*, كُزَلْدُرُق közül+dürük «at quyuğundan hörülən, ağrıyan gözə qoyulan müalicəvi tor» (I, 500), كُملْدُرُق kömül+dürük «atın sinəsindən keçən qayıq» (I, 500).

- türük** *isim*, جَنْشُرُكُ çiniş+türük «Çində bitən bir meyvə» (I, 500).
- tık** *isim*, كِلْتَق kıl+tık «saçda olan kəpək» (I, 460).
- tuk** *isim*, كَوْلُتُق kot+tuk «qoltuq» (I, 460).
- unq** *isim*, اَوْتُك ot+unq «odun» (ot «od» sözündəndir, I, 191).
- ünq** *isim*, كَوْلُك köl+ünq «gölməçə, su yığıntısı» (köl «göl» sözündəndir, III, 322).
- xan** *isim*, بُرْخَان bur+xan «büt, buddist heykəli» (I, 428), تَرْخَان tar+xan «islamdan öncə verilən bir ad, ləqəbdır, bəy deməkdir», arğuca (I, 428).
- kan** *isim*, جَبْقَان çip+kan «innab» (I, 439), كَرَاكَان kara+kan «dağda bitən bir ağac növü» (I, 439), يَكْرِقَن yakrı+kan «fıniq boyda qırmızı meyvəsi olan bir bitki» (III, 54).
- kən** *isim*, يَتِيكَان Yeti+kən «Böyük Ayı bürcü» (III, 39), اَوْتُكَان Ötü+kən «Tatarıstan çöllərində bir yer adı» (I, 194).
- ğan** *isim*, sar+ğan «şoran yerlərdə bitən bir ot» (I, 430), sağız+ğan «saxsağan» (I, 491), arpa+ğan «arpaya bənzər bitki, başağı olan, dəni olmayan bitki» (I, 195), baş+ğan «çəkisi əlli ritlədən yüz ritlədək olan böyük balıq; xalqın başçısı» (I, 430).
- gən** *isim*, tənqri+gən «alim, bilgin adam» (III, 327), çüm+gən «çəmənlik, ayrığ otu» (I, 434).
- ğa** *isim*, kar+ğa «qarğa» (I, 420), sarıç+ğa/sırıç+ğa «çəyirtkə» (I, 469), kobur+ğa «bayquş» (I, 469), yımirt+ğa «damarı olmayan ispanaq, gül kələmi kimi təzə-tər tərəvəz; xiyar kimi kövrək olan nəsnə» (I, 373), yumurt+ğa «yumurta» (I, 373), yorınç+ğa «yonca» (III, 373).
- gə** *isim*, çəkür+gə «çəyirtkə» (I, 470).
- lan** *isim*, ars+lan «aslan» (III, 358), burs+lan «bəbir» (III, 362).
- dak** *isim*, bağır+dak «lifçik, önlük» (I, 479).
- duk** *isim*, burun+duk «buruntax» (I, 479).
- lak** *isim*, bağır+lak «bağırtlak deyilən quş» (I, 480), kaşğa+lak «qaşqaldaq» (I, 498), kız+lak «qaraquş deyilən bir quşdur, quyruğu qırmızı olur; ağacdələ» (I, 459).

- dİç** *isim*, sağ+dİç «dost, sağdış» (I, 444), suğ+dİç «qışda dostlar arasında növbə ilə düzəldilən şülən, gəzmə ziyafəti» (I, 444), saw+dİç «qələmçələrdən hörülərək içinə meyvə və buna bənzər şeylər qoyulan nəsənin adı; səbət, sələ» (I, 444).
- ağU** *isim*, قاراغُو kır+ağU=qırov. Soyuq gecələrdə düşür (I, 437), بُزاغُو buz+ağU «buzov» (I, 437), تاقاغُو tak+ağU «toyuq» (I, 438), تۇماغُو tum+ağU «timov, nəzlə, qrip» (I, 438), باقاغُو buk+ağU «qandal», oğruların qollarına vurulur (I, 437).
- əgü** *isim*, كُزَاكُو كُيْماس اَزُون بۇسا اِلِك köz+əgü uzun bolsa, əlig köyməs = maşa uzun olsa, əl yanmaz (I, 438), كَرَاكُو kər+əgü = türkmənlərin dilində «çadır» deməkdir, köçərilərə görə, «qışlıq ev» mənasına gəlir (I, 438).
- ağut** *isim*, alp+ağut «təkbaşına düşməyə hücum edən igid, yenilməz güləşçi, bahadır, pəhləvan», (I, 199), ur+ağut «qadın, arvad» (I, 194).
- (a)muk** *isim*, kara+muk «buğda içində bitən qaramuq» (I, 468), kızıl+amuk «qızılca, qızılcaya bənzər sivilcələr» (I, 498), çıça+muk «çəçələ barmağın yanındakı barmaq, üzük barmağı, adsız barmaq» (I, 468), oğul+muk «üstünə tir atılmaq üçün uzadılmış düz dirək» (I, 205) sol+amuk «sola-xay, solaq» (I, 468).
- kın** *isim*, cəm şəkİlçisi, kız kır+kın «cariyələr» (I, 340). Kır+kın sözü kız sözü ilə (r<z əvəzlənməsi) əlaqədardır.
- nak** *isim*, kır+nak «cariyə. Yabaku, kay, çomul, basmıl, oğuz, yəmək və qıpçaq dillərində» (I, 459). Kır+kın sözününün sinonimidir. (Burada da r<z əvəzlənməsi var).
- sak** *isim*, kuruğ+sak «mədə, qursağ» (I, 479).
- suk** *isim*, bağır+suk «bağırsaq» (I, 479), tolar+suk «ayaq dabanı» (I, 479).
- düz** *isim*, kün+düz «gündüz» (I, 447).
- danq** *isim*, ol+danq «padoş, çarığın altı» (I, 176).
- dənq** *isim*, iz+dənq «balıq ovunda işlədilən tor növü» (I, 176).
- dınq** *isim*, ay+dınq «aydın, ay işığı» (I, 177).
- ğak** *isim*, baş+ğak «sümük çıxıntısının üstü» (I, 457).

- gük** *isim*, üb+gük «şanapipik, hop-hop quşu», çigilcə (I, 171), səmür+gük «bülbulə bənzər bir quş» (II, 285), kös+gük «göz qaytarmaq üçün üzüm bağlarına və bostanlara qoyulan müqəvvə, bostan oyugu» (II, 284).
- ça** *isim*, karın+ça «qarışqa» (I, 479), ka+ça «qab» (III, 202), ka-ka+ça «qab-qacaq» (III, 202), bar+ça «bütün, hamısı» (I, 414).
- çə** *isim*, ne+çə «neçə, nə qədər» (III, 209).
- mak** *isim*, بِشْمَق baş+mak «başmaq». Oğuzca (I, 454).
- tar** *isim*, بَشْتَر baş+tar «oraq». Arğuca (I, 444).
- mən** *isim*, كَوْزْمَان köz+mən «közdə bişirilən çörək» (I, 435).
- ma** *isim*, bulğa+ma «bulama, yağsız, dadsız bulamac» (I, 471), kıy+ma «əriştə» (III, 170), tut+ma «sandıq» (I, 425)
- mə** *isim*, süz+mə «keş» adlanan yağsız quru pendir, ayran süzməsi» (I, 426), kəs+mə «pərçəm, yal, kəkil» (I, 426), tüg+mə «düymə» (I, 426), tiz+mə «şalvarın bağı, torbanın ağız bağı və buna bənzər nəsnələr» (I, 426).
- mak** *isim*, çak+mak «qov, çaxmaq» (I, 456), boğ+mak «köynək düyməsi; boyunbağı, sinəbənd, gərdəbənd» (I, 454), kıs+mak «üzəngi qayışı, kəmənd» (I, 459, 460), yar+mak «pul» (III, 130), tokı+mak «toxmaq» (III, 173), udh+mak «şəyird, davamçı, ustasına uyan» (I, 162), tar+mak «yırtıcı heyvanların pəncəsi, caynaq» (I, 455).
- mək** *isim*, tür+mək «yemək, dürmək» (I, 461), iç+mək «quzu dərisindən tikilmiş kürk» (I, 195).
- man** *isim*, سِقْمَان sık+man «üzüm sıxma mövsümü» (I, 435), قُرْمَان kur+man «sadaq, oxdan, ox qabı» (I, 435), بَتْمَان bat+man «batman, ağırlıq ölçüsü» (I, 435).
- mən** *isim*, سَكْمَان sök+mən «savaşda qoşun səflərini sökən, yaran igidlərə verilən ləqəb» (I, 435), اَرْتَمَان ört+mən «örtmə, talvar, çardaq, dam» (III, 358).
- mış** *isim*, اُسْقُمِشَا سَاقِغ قَمِغ سَوْف كُرْنُور usuk+mış+a sakığ kamuğ suw görünür = susamışa ilğim [sərab] bütün su görünər (I, 239).

- miş isim, مِيل يَمِش körpə ye+miş = təzə meyvə (I, 413), مِيل يَمِش mayıl ye+miş = yetişmiş şaftalı və qovun kimi meyvələrin çürüməyə, xarab olmağa üz tutması (III, 166).
- ç isim, سَاقِجْ sakın+ç «sıxıntı (III, 293), اِنْتِجْ inan+ç (I, 190), اِنْتِجْ awın+ç «ovunma» (I, 189), اِنْتِجْ ökün+ç «peşmanlıq» (I, 189), يَكُنْجْ yükün+ç «namaz, ibadət» (I, 223), اُجْلِجْ üçlü+ç «başları bir dəmirlə birləşdirilərək üç çubuqla düzəldilən dovşan tələsi» (I, 159).
- əç isim, اَتِجْ ət+əç «uşaqların cöyüz-cöyüz oynadıqları çökək» (I, 125), كَمِجْ köm+əç «külə basdırılaraq bişirilən çörək» (I, 366).
- üç isim, كَمِجْ köm+üç «dəfinə, xəzinə, gömü» (I, 366), اِنْتِجْ en+üç «gözə enən pərdə, katarakt» (I, 126).
- inç isim, اَدْحُو قِنِجْ edhgü kıl+inç = xoş əxlaq (III, 324).
- inç isim, سَوْ+inç «sevinc» (III, 323).
- unç isim, اُمْنِجْ تَنْكِرِيكَا um+unç tənqrigə = ümid tanrıyadır, tanrıdan mədəd (III, 384).
- ünç isim, بُو اَيْشِكَا نَا اِنْتِجْ کرَاک bu işkə nə ög+ünç kərək = bu işlə öyünməyə nə gərək var (I, 189), ürk+ünç «hürkmə, vahimə, kaos» (I, 284).
- ş isim, oyna+ş «oynaş, başqa biri ilə sevişən» (I, 180).
- ış isim, at+ış «atış, atışma» (I, 130), alk+ış «alqış, dua etmək, kimisə öymək, yaxşılıqlarını saymaq» (I, 161), karğ+ış «qargış, bəddua, lənət» (I, 449).
- iş isim, تَغِشْ təg+iş «mübadilə, dəyişmə» (I, 372).
- uş isim, تَقِشْ tok+uş «toquşma» (I, 63), قُجْشْ koç+uş «qucaqlaşma, qucuşma» (I, 372), اُرْشْ ur+uş «vuruş, vuruşma» (I, 63), اُكْشْ uk+uş «zəka, dərrakə, ağıl» (I, 131).
- üş isim, سَوْغِشْ sög+üş «söyüş, söyüşmə» (I, 372), اُلْشْ ül+üş «bölüşdürmə, pay, hissə» (I, 132).
- m isim, يَمِ ye+m «yemək, təam» (III, 147).
- ım isim, اَدْرِمْ adhr+ım «yəhərin altına iki tərəfdən qoyulan keçə» (I, 169), سَرِمْ sar+ım «filtr, mayenin süzülməsi üçün qabların ağzına gərilən ipək qumaş» (I, 396), يَدِمْ yadh+ım «döşək, yayğı» (III, 25), بَر بِيْجِم قَاغُونْ bir bıç+ım kağun = bir dilim

- qovun (I, 394), *بِير سَعِم سَوْتُ* bir sağ+ım süt = bir sağım süd (I, 369), *فَرَقَنج قِيم بُلْدَى* korkunç kıy+ım boldı = qorxunc qıyım oldu, böyük dəhşət yaşandı (III, 166), *أَل أَلْمِن أَلْدَى* ol al+ım+ın aldı = o, borcunu aldı (I, 220).
- im** *isim*, *بِير تَلَم* tam kər+imi = divara gərilən örtü (I, 396), *بِير تَزِم يَنْجُو* bir tiz+ım yinçü = bir düzüm mirvari (I, 395), *أَكْرَم* əgr+ım «suyun toplandığı, qaynadığı və girdablandığı yer» (I, 169), *بِير أَكَم يِير* bir ək+ım yer (I, 143), *أَلْمَلِغ بِيرْمَلَكْدِن أَزَلْشَدَى* alımlıq ber+ım+lıgđin üzlüşdi = borc sahibi ilə borclu ödəşdi (I, 276).
- um** *isim*, *بِير أَرُم أَت* bir or+um ot = bir çəngə ot, bir xorum ot (I, 143), *بِير أَرْتُرْمَى سَوْفُ* bir ər tur+umı suw = bir adam boyu dərinlikdə su (I, 395), *بِير يَغْرُم أَوْن* bir yoğr+um un = bir xəmirlik, bir yoğrum un (III, 47), *كُونُم* kon+um «yurd, oymaq» (II, 133).
- üm** *isim*: *بِير أُم مُون* bir öp+üm mün = bir qurtum şorba (I, 142), *بِير يَكْرُم يِير* bir yügr+üm yer = bir dəfəyə qət ediləcək qədər yer (III, 47), *أَلْ+üm* «ölüm» (I, 143).
- ın** *isim*, *أَقِن* ak+ın «axın» (III, 41).
- in** *isim*, *أَسِن* əs+in əsdi = əsinti, külək əsdi (I, 218), *كَلِن* kəl+in «gəlin» (I, 403), *أَكِن* ək+in «şum» (I, 145).
- un** *isim*, *بُلْن يُلْنْدَى* bul+un yolundı = əsir buraxıldı, azad edildi (III, 78).
- ün** *isim*, *تُگْن* tüg+ün «düyün» (I, 399), *تُتْن* tüt+ün «duman, tüstü» (I, 399).
- t** *isim*, *أَل قَوَى دَن قَرُت سَعْدَى* ol koydan kuru+t soğdı=o, qoyun-dan qurut əldə etdi (II, 43), *يَغْرَت قِيلْدَى* yoğur+t koyuldı= yoğurt, qatıq qatılaşdı (III, 185), *بِرْت* ber+t «ağanın hər il öz köləsindən aldığı vergi» (I, 351).
- it** *isim*, *سِغْ+it* «ağlama, sızlama, sığama» (I, 353).
- it** *isim*, *kir+it* «qıfıl» (I, 364).
- ut** *isim*, *bas+ut* «kömək, arxa» (I, 361).

- üt** *isim*, yet+üt «qoşuna göndərilən əlavə kömək» (II, 282), kedh+üt berdi = hörmət əlaməti olaraq xələt, paltar verdi (I, 354), köç+üt «at» (I, 363), ög+üt «öyüd» (III, 155).
- ğ** *isim*, يَرِغَ yara+ğ «fürsət, imkan» (III, 20), يَمَغ yama+ğ «yamaq» (III, 32).
- k** (ق ka) *isim*, يُرُق yori+k «xasiyyət, rəftar, gedişat» (III, 22).
- k** (ك ke) *isim*, تِلَاک tilə+k «dilək, arzu» (I, 410), اِسْتِک قَبْدِ istə+k kopdı = istək yarandı (I, 179).
- ak** *isim*, kuç+ak «qucaq, ağuş» (I, 383).
- ək** *isim*, ər biç+ək kikçürdi = adam bıçaqları bir-birinə sürtdü (II, 206), tüw+ək «silah növü»; tüw- «tüpür-» kökündəndir, tüt+əng də bu sözdəndir, yaş söyüd ağacının və ya buna bənzər ağacın qabığı boru şəklində çıxarılır, sərcələri vurmaq üçün içinə yumru daş qoyularaq atılır» (I, 388).
- ık** *isim*, kat+ık «tutmac yeməyinə sirkə və yoğurtla birlikdə tökülən nəsnə, qatıq» (I, 383).
- ik** *isim*, اَلْ قَلْنِ ثَبْکِ تَبْدِ ol kulin təp+ik təpdı=0, qulunu təpiklədi (I, 387).
- uk** *isim*, kon+uk «qonaq, müsafir» (I, 385), tan+uk «şahid» (II, 61), bıç+uk «kəsilmiş bir şeyin yarısı» (I, 379).
- ük** *isim*, yit+ük «itik, itən şey» (III, 24), kedh+ük «yapıncı, yağmurluq, plaş» (I, 390).
- ığ** *isim*, کورِغ kor+ığ «bəylərin və ya başqalarının qoruğu» (I, 377), ayt+ığ «sual» (I, 174).
- ig** *isim*, تِزِک tiz+ig «sıra, səf, düzüm, cərgə» (I, 387), bil+ig «bilik, elm» (I, 368).
- uğ** *isim*, قَشْغ koş+uğ «şeir, qəsidə» (I, 377), تَئِغ tap+uğ «sitayiş, ibadət; xidmət, qulluq» (I, 375), تَتْغ tut+uğ «rəhin, girov; əfsun, sehr» (I, 375), يورْتِغ yort+uğ «daim xaqanın yanında olan adamlar, məyyəət» (III, 43).
- üg** *isim*, سُرْک sür+üg «sürü» (I, 389), اُتْک üt+üg «ütü» (I, 137), öl+üg «ölü» (I, 65).
- ğa** *isim*, kap+ğa «iri qapı, darvaza, qala qapısı» (I, 420).

- gə** *isim*, bil+gə «alim, filosof» (I, 422), ö+gə «müşavir, yaşlı və ağıllı adam» (I, 154).
- ğı** *isim*, yum+ğı «topa» (III, 37).
- gi** *isim*, ter+gi «süfrə, dəstərxan» (I, 423), təz+gi «qaça-qaç, vahimə» (I, 423).
- ğu** *isim*, bıç+ğu «mişar» (I, 63), sor+ğu «qan alan alət, neştər» (I, 66).
- gü** *isim*, ber+gü «vergi, borc» (I, 422), bilə+gü «bülöv» (I, 438), kül+gü «gülüş, yumor» (I, 160), kedh+gü «geyim, paltar» (I, 424), bəl+gü «bəlgə, nişan, əlamət» (I, 422).
- ür+gə** *isim*, kös+ür+gə «köstəbək, çöl siçanı cinsindən bir heyvan» (I, 470), çək+ür+gə «çəyirtkə». Oğuzca. Digər türklər çəyirtkə uçmazdan əvvəl ona belə deyirlər (I, 470).
- ür+gü** *isim*, kəs+ür+gü «dağarcıq» (I, 470), tüş+ür+gü «qolun çaya qarışan ağzı, dəyirmandan çaya axan su» (I, 470), köt+ür+gü «götürgə, onunla bir şey götürülən nəsnə» (I, 470), süp+ür+gü «süpürgə» (I, 470).
- nqu** *isim*, سَلْنَقُو sal+nqu «sapand» (III, 328), قَلْنَقُو kal+nqu «suyun üstündə durmaq, suyun üzünə çıxmaq» (III, 328).
- nqü** *isim*, كُزْنَقُو köz+nqü «güzgü, ayna» (III, 328).
- ğaç** *isim*, قِسْغَاج kış+ğaç «qışqac, kəlbətin» (I, 444), قُشْغَاج kuşğaç «sərçə quşu» (I, 444), فُسْغَاج kus+ğaç «kiçik, qara bir heyvandır, adamı dişləyir», oğuzca (I, 444).
- ğuç** *isim*, بَجْغُوج bıç+ğuç «qayçı, hər hansı bir şeyi kəsən nəsnə» (I, 442), يَغْغُوج yuğur+ğuç «oxlov» (I, 473), sar/a/+ğuç «qadın yaşmağı, qadın örtüsü» (III, 196), tut+ğuç «qəlyanal-tı, bir azca yemək» (I, 442).
- kaç** *isim*, sar+kaç «qaramuq otu, kasnı, yabanı hindibaya bənzər bir ot» (I, 443).
- küç** *isim*, ör+küç «qadınların başındakı saç hörgüsü, topası» (I, 159), ör+küç «sacayağı» (I, 159).
- ğak** *isim*, tut+ğak «avanqard, önçü kəşfiyyat bölüyü» (I, 454), yat+ğak «keşikçi, mühafiz, qarovul» (III, 43), yapuş+ğak

- «tikanlı bir ot, pıtrax» (III, 51), tar+ğak «daraq» (I, 454), or+ğak «oraq» (III, 45), kap+ğak «qapaq» (I, 458).
- gək** *isim*, tür+gək «boğça» (II, 284), kür+gək «qar təmizləyən kürək» (II, 284).
- ğuk** *isim*, تَپْزَغْ tapuz+ğuk tapızdı = tapmaca tapdırdı (II, 180), kay+ğuk «qayıq» (I, 235).
- gük** *isim*, əs+gük «xalta, itin boynuna keçirilən halğa» (II, 284).
- ğan** *isim*, sıç+ğan «siçan» (III, 243), tawış+ğan «dovşan» (I, 354).
- gən** *isim*, kösür+gən «köstəbəyin bir növü» (I, 494).
- kan** *isim*, sakır+kan «siçovul» (I, 493), yoğur+kan «yorğan» (I, 243).
- sığ** *isim*, kün bat+sığ «günbatar, qərb» (I, 450).
- suğ** *isim*, kün toğ+suğ «gündoğar, şərq» (I, 450), tut+suğ «vəsiyyət» (I, 450).
- di** *isim*, ög+di ol ərığ kanıtğan = tərif o adamı həmişə vəcdə gətirir, coşdurur (I, 489), təg+di «gəlinin ata evini ziyarət etməsi» (III, 217).
- du** *isim*, sın+du «qayçı, dərzi qayçısı» (I, 415), um+du «dilək, istək, umu, umunc» (I, 184).
- ti** *isim*, sök+ti «kəpək» (I, 413).
- tu** *isim*, yar+tu «yonqar, talaşa» (III, 33), sok+tu «kolbasa» (I, 413).
- tü** *isim*, ik+tü «əldə bəslənən heyvan, əhliləşmiş heyvan», ikit- «eyitmək, tərbiyə etmək sözündəndir» (I, 174).
- çək** *isim*, bilin+çək «oğrunun əlində tutulan əşyayi-dəlil» (I, 485).
- çuk** *isim*, sarma+çuk «bir ərıştə növü» (I, 498).
- çük** *isim*, bürün+çük «şal, kəlağayı» (I, 247), ör+çük «kəkil» (I, 166).
- maç** *isim*, tut+maç «xəngəl» (I, 442), فُغْماج koğur+maç «qovurğa» (I, 473), قُفْماج kawur+maç «qovurğa» (I, 473), كِيْمَج بُرْ kıy+maç börk = tiftikdən [keçi tiftiyindən] hazırlanan ağ papaq (III, 171).

- məç** *isim*, yörgə+məç «bağırsaq içində bişirilən bir yemək növü» (III, 54).
- rak** *isim*, top+rak «torpaq» (I, 454), bat+rak «ucuna bir ipək parçası taxılan mizraq» (I, 452), kıs+rak «qısraq, madyan» (I, 459).
- çu** *isim*, أَقْجُو akın+çu «axınçı, gecə ikən düşməni basan əsgər» (I, 190, nadir hallarda).
- çü** *isim*, köm+çü «dəfinə, yatır, xəzinə» (I, 415), yörgən+çü «sarıq, dolaq; yorğan, bürüncək» (II, 336).
- a** *isim*, uw+a «bir yemək adı» (I, 154).
- ı** *isim*, tol+ı «dolu, buzlu yağış» (I, 195), yaz+ı «çöl, yazı» (I, 191).
- u** *isim*, yak+u «yağmur yapınçısı, plaş» (III, 214).
- ü** *isim*, sünq+ü «süngü» (I, 357), sər+ü «rəf, taxça, tərək» (III, 210).
- mur** *isim*, yağ+mur «yağış, yağmur» (I, 170).
- nək** *isim*, ter+nək «yığıncaq, toplantı, dərnək» (I, 461).
- lar** *cəm şəkilçisi*, أُرَاغْتَ لَار يُوْرَن يَبْلَشْدَى urağut+lar yüzün yıplaşdı = qadınlar bir-birlərinin üzünə ip salaraq epilyasiya etdilər (III, 114), اَلْب لَار كُكْرَشْدَى alp+lar kökrəşdi = igidlər nəre çəkдилər (II, 228).
- lər** *cəm şəkilçisi*, بَكَلَار بِيرَبِيرَكَا يَغْتَى bəğ+lər bir birgə yağıktı = bəylər bir-birinə yağı oldular (III, 72).
- la** *cəm şəkilçisi*, turğan uluğ iş+la+ka=böyük iş+lər+ə qalxışan, tergi urup aş+la+ka=yemək+lərə süfrə açıb, tumluğ kadir kış+la+ka=soyuq, sərt qış+lara (qarşı çıxan adam), kodhtı ərig umduru=xalqı ümid içində qoydu (II, 73).
- lə** *cəm şəkilçisi*, tægür məninq sawımı bilgə+lə+gə, ay=ey, mənim sözümlü bilgə+lərə yetir (III, 158).
- an** *cəm şəkilçisi*, اَغْلَان اَتِكْتَى oğl+an ətikti=oğlan ətə-qana doldu, tonbullaşdı, böyüdü (I, 240).
- ən** *cəm şəkilçisi*, اَرْن ثُوْبْلُكْ tüplüg ər+ən=soylu adamlar, əsalətli kişilər (III, 128).

- t** *cəm şəkilçisi*, teg+it «تَکِينِ tegin» sözünün cəmidir. Lüğəvi mənası «kölə» deməkdir, sonra xaqan oğullarına unqun [ünvan] olmuşdur. Bu, qaydaya zidd bir cəmdir» (I, 362).
- z** *cəm və qoşalıq şəkilçisi*, إِكْزَاغْلان ikki+z oğlan = ekiz uşaq (I, 198). *DLT yazılan dövrdə öz əski funksiyasını itirmişdir*.
- ğun** *cəm şəkilçisi*, قَدْ قَدْناغْن kadhın kadhna+ğun = qayın, qaynalar. Kürəkənlər üçün söylənir, ard-arda, qoşa söylənir (I, 499).
- kın** *cəm şəkilçisi*, kız kır+kın «cariyə+lər» (I, 340).
- (**n**)**inq** *yişəlik hal şəkilçisi*, تَافْغَاقْ خَانِکْ تُرْقُوسِ تَلَم Tawğaç xan+ninq turkusı təlim=Tabğaç xanının ipəyi çoxdur (I, 421).
- (**n**)**inq** *yişəlik hal şəkilçisi*, بُرْنِکْ أَرْتَقْ böri+ninq ortak=qurdun ovu ortaqdır (I, 431), küni+ninq külinə təgi yağı = günü gününün külinə qədər düşməndir (III, 221).
- (**n**)**unq** *yişəlik hal şəkilçisi*, فَرْغُونْکْ یَغَاقْ بَاشِنْدَا kuzğun+unq yığaç başında = quzğunun ovu isə ağac başındadır (I, 431).
- (**n**)**ünq** *yişəlik hal şəkilçisi*, تُونْ کُونْکْ قَرَشِیسی أَل tün kün+ünq qarşısı ol = gecə gündüzün qarşısı, ziddidir (I, 419).
- ka** *yönlük hal şəkilçisi*, يَلَاوْجَقَا أَلْقَشْ بِيرِکَل yalavaç+ka alkış bergil =Məhəmməd peyğəmbərə salavat çevir (I, 161), kuruk kaşuk ağız+ka yaramas = quru qaşuq ağıza yaramaz (I, 348), kuruğ söz kulak+ka yakışmas = quru söz qulağa yaraşmaz (I, 348), tağ tağ+ka kawuşmas = dağ dağa qovuşmaz (III, 153).
- gə** *yönlük hal şəkilçisi*, ol bəg+gə alkış berdi = o, bəyə alqış etdi, dua etdi (I, 161), kişi kişi+gə kawuşur = insan insana qovuşar (III, 153), tör+gə keç = yuxarı başa keç (I, 130), ol əw+gə barışsadi = o, evə getmək istədi (III, 293).
- a** *yönlük hal şəkilçisi*, ol məni atam+a oxşatdı=o məni atama oxşatdı, bənzətədi (I, 292), usukmuş+a sakığ kamuğ suv körünür = susamışa ilğim tamam su görünər (I, 239).
- ə** *yönlük hal şəkilçisi*, məninq közüm+ə nənq ilərdi = mənim gözümə bir şey ilişdi, göründü (I, 229), ol məninq közüm+ə sakıdı =o mənim gözümə xəyal kimi göründü (I, 247).

- ra** *istişamət hal şəkilçisi*, بَشْرًا قَتَلْدِي baş+ra kakıldı = nə isə başa qaxıldı, qaxınc oldu (II, 158).
- rə** *istişamət hal şəkilçisi*, تَتَغ كُوزًا، تَكَانِك ثَبْرًا tatıg köz+rə, tikanig túb+rə=tatın gözünə, tikanın dibinə vur (II, 277).
- ru** *istişamət hal şəkilçisi*, أَل مَنِك ثَبَارُ كَلْدِي ol məninq taba+ru kəldi = o mənim tərəfimə gəldi (I, 436), أَر يَقَارُ ثَرْدِي ər yo-ka+ru turdı = adam ayağa qalxdı (II, 209).
- ar** *istişamət hal şəkilçisi*, كُنْدَا اِشِي يُكْسَبَن يَوْقَارَاغَار kündə ışı yüksəbən yok+ar ağar = onun işi gündən-günə yüksələr, hər-fən: yuxarı yüksələr (I, 337).
- r** *istişamət hal şəkilçisi*, قَلِيلٌ اَنْكَرَ اَغْرِيقُ kılğıl anqa+r ağırlıq = ona hörmət elə (I, 175), بَك اَنْكَارَات بِيرْدِي bəg anqa+r ot berdi = bəy ona ağı verdi, onu zəhərlədi (I, 110), مَن مَنكَر اَيْدَم mən munqa+r aydım = mən buna söylədim (III, 316).
- karu** (**ka+ru**) *istişamət hal şəkilçisi*, يَغِي قَارُ كَرِش قَرْدُم yaği+ka+ru giriş kıldım = düşməyə qarşı ox-yayımı çəkdim, hücum etdim (II, 117).
- kerü** (**ke+rü**) *istişamət hal şəkilçisi*, اَمَكَك كَرُوَالْنَدِي əmgək+kə+rü ulındı = əzaba, sıxıntıya düşər oldu (I, 249).
- ğaru** (**ğa+ru**) *istişamət hal şəkilçisi*, قِش يايَغَرُو سَقْلَنُور kış yay+ğa+ru sövlənür = qış yaya pıçıldayır (III, 254).
- gerü** (**ge+rü**) *istişamət hal şəkilçisi*, اَنْدَا بُلْب تَنْكَرِيكُرُو ثَبَغِن اَتَار an-da bolup tənqri+gerü tapğın ötər=orada tanrıya ibadət borcunu ödər (III, 235).
- iğ** *təsirlik hal şəkilçisi*, اَر اَشَغ تَتَغْنَدِي ər aş+iğ tatğandı=adam aşı dadlı hesab etdi (II, 242), أَل فِيزَغ سِنَكْلَنْدِي ol kız+iğ sinqilləndi = o, qızı özünə bacı saydı (III, 354).
- ig** *təsirlik hal şəkilçisi*, اَلْب اَرَك يَقَرْتَمَا alp ər+ig yawrıtma = alp adamı pisləmə (I, 195), يَكِت لَرَك اِشْلُثُو yigitlər+ig işlətü = igidləri işlədərək (I, 293).
- uğ** *təsirlik hal şəkilçisi*, اَر فَشَغ اَمَجَلَادِي ər kuş+uğ əməçlədi= adam quşu nişan aldı (I, 319).
- üğ** *təsirlik hal şəkilçisi*, اَل سَوَزُك اَنْكَلَادِي ol söz+üğ anqladı =o, sözü anladı (I, 312).

- ı** *təsirlik hal şəkilçisi*, təgür məninq sawım+ı=çatdır mənim sözümlü (III, 158), kizləp tutar tayım+ı = gizlər mənim dayçamı (III, 68), alktı məninq yayım+ı = məhv elədi yayımı (III, 184), sürdi məninq koyum+ı = qoyunlarımı sürüb apardı (II, 122), kaz takı kordayım+ı = qazımı, ördəyimi (II, 190), aldı Turumtayım+ı = Turumtay adlı qulumu aldı (II, 138).
- nı** *təsirlik hal şəkilçisi*, ol bu at+nı ağırlandı = o bu atı bahalı hesab etdi (I, 314), **أنا سِن أمدى** kənç anası+nı əmdi = uşaq anasını əmdi (I, 221).
- ni** *təsirlik hal şəkilçisi*, bəg+ni yağı basdı = yağı bəyi basdı, basqın elədi (I, 44), ər+ni yel tokıdı = adamı yel çarpdı, yel toxundu (III, 247).
- n** *təsirlik hal şəkilçisi*, ol kız+ı+n əgətlədi = o, qızını cariyə sahibi etdi, qızına cariyə verdi (I, 319), oğl+ı+n işka tıgrattı=oğlunu işə həvəsləndirdi (II, 317), ol at+ı+n tigrətti=o, atını finxırdaraq, kişnədən sürdü (II, 317), ol anqar köz+ı+n alarttı = o ona gözünü bərəltti (III, 369).
- da** *yeyirlik-çıxışlıq hal şəkilçisi*, **تَشُك سُقدا بَلْكَرَار** teşük suw+da bəlgürər = deşik suda bəlli olar (I, 387), **أَلْ أُنَى تَاغْدَا يِيلْتَى** ol anı tağ+da yaylattı = o onu dağda yaylatdı (II, 337), **تِلْدَا جَقَار أَدْكَوْ** tıl+da çıxar edhgü söz = dildən çıxar yaxşı söz (III, 160), **قَوِيدَا يَاغْ أَكْسُومَاس قَزْدَا قَارَاكْسُومَاس** kuz+da kar əksüməs, koy+da yağ əksüməs = quzeydən qar, qoyundan yağ əskik olmaz (I, 340), **بُوْ أَتْ أَدَا يِيك** bu at an+da yeg = bu at ondan yaxşıdır (III, 146), **أَرْتُقْ أَرْتُقْ قُغْرَقْنَدَا** yoğurkan+da artuk adhak kösülsə, üşiyür = ayaq yorğandan artıq uzadılsa, üşüyər (II, 159).
- də** *yeyirlik-çıxışlıq hal şəkilçisi*, **كُنْدَا إِرْكَ يُقْ** kün+də irük yok = günəşdə çat olmaz (I, 138), **بَكْدَا قِيَقْ يُقْ** bəg+də kıyık yok = bəydə sözdən dönmək olmaz (I, 138), **يَزِيدَا بُرَى أَلَيْسَا أَقْدَا إِتْ** yazı+da böri ulısa əw+də ıt bağırtı tartışur= çöldə qurd ulasa, evdə qurda acıyan köpəyin bağırtı sızlar (III, 238), **بِلْمِشْ يَاكْ بِلْمَادْكَ كِشِيدَا يِيك** bilmiş yek bilmədik kişi+də yeg = tanıdığın şeytan tanımadığın adamdan yaxşıdır (III, 159), **كُنَى**

- يُوقِ kōni barır keyikninq közin+də
adhın başı yok = düz gedən geyikin gözündən başqa yarası
yoxdur (III,152), أَرَأَيْتَ سَيِّدَا أَرَأَيْتَ أَرَأَيْتَ öpkəsin+də ürüldü =
adam qəzəbindən şişdi, (I, 242).
- ta** *yeyirlik-çıxışlıq hal şəkilçisi*, مَن بَوَّأَيْتَا أَلْنَدِمَ mən bu iş+ta ulındım
= mən bu işdən usandım, bezdim (I, 249), أَرَأَيْتَ بُشْتَى تَرْنَدَى
ər iş+ta buştı tarındı = adam işdən bezdi, sıxıldı (II, 166), أَلْ
بُوَّأَيْتَا فُئْرَدَى ol bu iş+ta kudurdı = o bu işdə çox çalışdı, işin
üstünə düşdü (II, 112).
- dan** *çıxışlıq hal şəkilçisi*, anı suw+dan keçürdi = onu sudan
keçirdi (II, 179), ər tağ+dan kıldı ıldı = adam dağdan aşağı
endi (I, 221), ol kümüş altun+dan çöktürdi = o, qızıldan
gümüşü ayırdı (II, 194).
- dən** *çıxışlıq hal şəkilçisi*, ol ər ol özin kişi+dən abıtğan = o adam
özünü hər kəsdən gizləyəndir (I, 208), köz+dən yırasa,
könqül+dən yəmə yırar = gözdən iraq olan könüldən də uzaq
olar (III, 317).
- dın** *çıxışlıq hal şəkilçisi*, ol məni suw+dın keçrükli ərđi = o məni
sudan keçirənlərdən idi (II, 183), tağ+dın inildi= dağdan
enildi (II, 154).
- din** *çıxışlıq hal şəkilçisi*, küç el+din kirsə = zorakılıq (*məcazi*:)
qapıdan girsə (II, 46).
- dun** *çıxışlıq hal şəkilçisi*, أَيْتَ تَيْشَى بَوُزْدُنْ سِزْلَادَى anınq tışı buz+
dun sızladı = onun dişi buzdan sızladı (III, 267), أَلْ مَنَى أَرْنَدُنْ
دُرْغَرْدَى ol məni orun+dun turgurdı = o məni yer[im]dən
durguzdu (II, 191).
- dün** *çıxışlıq hal şəkilçisi*, أَلْ مَدْنَنْ أُنْكَدُنْ بَرْدَى ol məndən önq+dün
bardı = o məndən öncə getdi (I, 114).
- tan** *çıxışlıq hal şəkilçisi*, أَلْ أَدْكَونَى يَقْلَاقْتَنْ أَدْرَدَى ol edhgüni yaw-
lak+tan ədhirdi = o, yaxşını pisdən, düzü əyridən, xeyiri
şərdən ayırdı (I, 228).
- tən** *çıxışlıq hal şəkilçisi*, تَرُوْ تَنْكَلَى تَنْ جِقَارْ törü tünqlük+tən çıxar
= törə bacadan çıxar (II, 46).

- tın** *çıxışlıq hal şəkilçisi*, təgmə yanqak+tın budun aklışdı = hər tərəfdən xalq axışdı (I, 277), ər ış+tın tıdhındı = adam işdən qaçındı (II, 166).
- tin** *çıxışlıq hal şəkilçisi*, kişi alası iç+tın, yolkı alası taş+tın = adamın alası içində, heyvanın alası çölündədir (I, 155).
- in** *alətlilik hal şəkilçisi*, al+ın arslan tutar = al ilə aslan tutular (I, 148), kuş kanat+ın, ər at+ın = quş qanadı ilə, ər atı ilə (I, 109), yolkı yaz+ın atlanır=ilkı yazda atlaşır, at olur (I, 309), tıl+ın tügmişni tış+ın yazmas = dillə düyülən dişlə açılmaz, dilin vurduğu düyünü diş açə bilməz (II, 48).
- in** *alətlilik hal şəkilçisi*, küç+in oyuk tutmas = güc ilə oyuq tutulmaz (I, 148), kınqır köz+in bakiştılar = qızgın gözlə baxışdılar (I, 365), kılıç kınka küç+in sığdı = qılınc qına güclə sığdı (I, 365), olar iç+in etişdilər = onlar öz aralarında barışdılar (I, 143), bilig+in uluğlukka təgdim = biliklə ululuğa çatdım (II, 123).
- un** *alətlilik hal şəkilçisi*, kamuğ tolın+un tokıştılar = bütün silahlarla vuruşdular (I, 365), süsi ot+un oruldı = (düşməni) əsgəri ot kimi biçildi (I, 242).
- ün** *alətlilik hal şəkilçisi*, kılın küç+ün bolmas anı tok, bay = onu güclə tox və zəngin etmək olmaz (III, 224).
- lıkın** (-lık+ın) *alətlilik hal şəkilçisi*, kutkı+lık+ın tapınğıl = səmimiyyətlə xidmət et (II, 162).
- ligin** (-lig+in) *alətlilik hal şəkilçisi*, isiz+li+gin kəlmə = şərlə gəlmə (II, 123).
- lügün** (-lüg+ün) *alətlilik hal şəkilçisi*, edhgü+lüg+ün kəl = xeyirlə gəl (II, 123), bakkıl anqar edhgü+lüg+ün = ona yaxşılıqla bax (I, 186).
- lə** *alətlilik hal şəkilçisi*, tüzün bir+lə uruş, utun bir+lə üstərmə = xoşxasiyyət adamla lap vuruş, alçaq adamla yarışma, çünki qabarar, pislik edər (I, 262), kanığ kan bir+lə yumas = qanı qanla yumazlar (III, 157), ol əwin tawar bir+lə toşğurdu = o, evini malla doldurdu (II, 191).
- m** *mənsubiyyət şəkilçisi*, ol məni ata+ma oxşatdı = o məni atama oxşatdı, bənzətədi (I, 292).

- im** *mənsubiyyət şəkilçisi*, eşyək ayur baş+ım bolsa, sundırıda suw içgəymən = eşşək deyər ki, bircə başım salamat olsun, də-nizdən su içərəm (I, 472), məninq kız+ım = mənim qızım (I, 340), məninq kur+ım uluğ = mənim məqamım yüksəkdir (I, 339), bəg oğrında məninq iş+ım etildi = bəyin dövləti sayə-sində işim düzəldi (I, 126).
- im** *mənsubiyyət şəkilçisi*, məninq əlig+ım taruska təgişdi = mənim əlim tavana dəydi, çatdı (II, 134), qaşınmaq məninq yin+ım əmritti = qaşınmaq mənim bədənimi qıdıqlandırdı (I, 292).
- um** *mənsubiyyət şəkilçisi*, munq+um məniniq bilinqə = mənim əzabımı, nələr çəkdiyimi biləsən (III, 313), ol məninq oğl+um ol = o mənim oğlumdur (I, 112).
- üm** *mənsubiyyət şəkilçisi*, ol məninq köz+üm+ə sakıdı = o mənim gözümə xəyal kimi göründü (I, 247).
- y+üm** (nadir hallarda) *mənsubiyyət şəkilçisi*, kükü+y+üm kəldi = bibim gəldi (III, 217).
- nq** *mənsubiyyət şəkilçisi*, yağı+nq taba titrü bakıp bügdə+nq bilə=düşməninin tərəfinə düz bax, xəncərini itilə (III, 249)
- inq** *mənsubiyyət şəkilçisi*, bu işta səninq tablağ+inq barmu= bu işdə sənin razılığın, rızan varmı (I, 450).
- inq** *mənsubiyyət şəkilçisi*, səninq kəzik+inq kəldi = sənin sıran, növbən çatdı (I, 391).
- unq** *mənsubiyyət şəkilçisi*, səninq barğ+unq kaçan = sənin getməyin, səfərin nə zamandır (II, 84).
- ünq** *mənsubiyyət şəkilçisi*, könql+ünq nə tək = sənin könlün necədir (III, 317).
- sı** *mənsubiyyət şəkilçisi*, aninq ata+sı (III, 201), kız ana+sı birlə yıp əgrişti=qız ip əyirməkdə anası ilə yarışdı (I, 273).
- ı** *mənsubiyyət şəkilçisi*, aninq baş+ı ağrıdı= onun başı ağrıdı (I, 301), aninq tawar+ı üpləndi = onun malı yağmalandı, talan edildi (I, 288), kündə iş+ı yüksəbən yokar, ağar =iş gündən-günə yüksələr (I, 337), xan iş+ı bolsa, katun iş+ı kalır = xanın işi olanda, xatunun işi təxirə salınır (I, 407), ehdgü ər sünqügi ərir, at+ı kalır = yaxşı adamın sümüyü çürüyər, adı qalar (III, 319), könqli köyüp, kan+ı kurıp = könlü yanıb,

- qanı quruyub (II, 199), aş tatıǵ+ı tuz = aşın dadı duzdur (III, 34), anıñq oǵl+ı = onun oǵlu (III, 201).
- i** *mənsubiyyət şəkilçisi*, anıñq köz+i öşərdi=onun gözü qaraldı (I, 229), bu ər ol köz+i öşərgən = bu, aclıqdan daim gözü qaralan adamdır (I, 211), ölüğ yüz+i tumluğ=ölü üzü soyuqdur (I, 45), anıñq yin+i ərəkəkləndi = onun tükü ürpərdi (I, 332), anıñq küç+i köwrədi = onun gücü azaldı (III, 257), anıñq əw+i üşəldi = onun evi axtarıldı, arandı (I, 244), ər söz+i bir, ədhər kök+i üç = kişi sözü bir olar, yəhər bağı üç (II, 279).
- miz** *mənsubiyyət şəkilçisi*, اِئِمِز يَرْلِغِي idhi+miz yarlıǵı = tanrı-mızın əmri, buyruǵu (I, 152).
- ımız** *mənsubiyyət şəkilçisi*, at+ımız «atımız» (I, 341),
- umuz** *mənsubiyyət şəkilçisi*, bizimq anda bir çart alǵu+muz bar = bizim onda bir az alacaǵımız var (I, 351)
- nqız** *mənsubiyyət şəkilçisi*, سِزْنِک تَيْغِجِي sizinq tapuǵçı[nqız] = sizin xidmətçi[niz] (I, 377).
- ları** *mənsubiyyət şəkilçisi*, قَدْش لاری تَبالادی kadhaş+ları tabaladı = [onun] qohumları tənə vurdu (III, 288).
- ləri** *mənsubiyyət şəkilçisi*, يِکْت لَرک اِشَلْتُو yigit+ləri işlətə = [bizim] igidləri işlədərək (I, 293).
- mən** *xəbər şəkilçisi*, sundırıda suw içgəy+mən = dənizdən su içərəm (I, 472).
- sən** *xəbər şəkilçisi*, kimsən = sən kimsən (I, 359).
- dim** *xəbər şəkilçisi*, mən anda ər+dim = mən orada idim (I, 171), mən unamas ər+dim, ol mənə unattı = mən bu işə razı deyildim, o mənə razı saldı (I, 257).
- dinq** *xəbər şəkilçisi*, kanda ər+dinq =sən harada idin (I, 415).
- di** *xəbər şəkilçisi*, ol məninq birlə ər+di = o mənimlə birlikdə idi (I, 424).

b) Adlardan və fellərdən sifət yaradanlar:

- lıǵ** *sifət*, اَتْلِغ ار at+lıǵ ər = atlı adam (I, 161), اِتْلِغ اَف it+lıǵ əw = köpəkli ev (I, 162), اَغْرِلِغ ار ağır+lıǵ ər = sayılan, əzizlənən, ağırılan adam (I, 202), بَدُک بَغْرِلِغ bedük baǵır+lıǵ = ciyəri,

- bağrı böyük, *məcəzi*: cəsür (I, 366), yeti baş+lığ yıl bükə = yeddi başlı əjdaha (III, 214).
- lig** *sifət*, اَمِكَلِك إشلار əmik+lig işlər = əmzikli, əmizdirən qadın (I, 208).
- luğ** *sifət*, اَتْلَغ تاغ ot+luğ tağ = otlu dağ (I, 161), قَبْلَغ آف kapuğ+luğ əw = qapılı ev (I, 475).
- lüg** *sifət*, اِكِي يَزَلِك آر iki yüz+lüg ər = ikiüzlü adam (III, 46), كُذْلِك كُفَج لِي كُرِيمَس kedhük+lüg öliməs, küfəc+lig küriməs=yapıncılı adam islanmaz, qantarğalı at özündən çıxmaz (III, 238), كُجَلِك بِلَكَلِك كِشِي küç+lüg bilək+lig kişi = güclü-biləkli adam (I, 485), كُورَكَلِك كِشِي كَا سَوَز كَلِير körk+lüg kişigə söz kəlir = gözəl qıza söz gələr (I, 336).
- sız** *sifət*, اَرَقَا سِيز اَلْب جَرِيك سِيُومَاس arka+sız alp çərig sıyumas= arxasız alp qoşun basmaz (I, 183), اَرپَا سِيز اَت اَشُومَاس arpa+sız at aşumas = arpasız at çöl aşmaz (I, 183).
- siz** *sifət*, اَسْرِيْزِي بُرْقَار əs+sis yüzi burkurar = solğun üzü bürüşər (II, 199).
- suz** *sifət*, يَزُقُسُر بِلْمَاس yigit yazuk+suz bolmas = igid günahsız olmaz (III, 23).
- süz** *sifət*, اَوْتُ تَتْسُسُر بِلْمَاس ot tütün+süz bolmas = od tüstüsüz olmaz (III, 23).
- lık** *sifət*, اَچَقْلِق يِير oçak+lık yer = ocaq yeri (I, 205), kaşık+lık «qaşıqlıq, qaşığı düzəltmək üçün ayrılan material» (I, 481).
- lik** *sifət*, اَشِيكَلِك يِغَاچ eşik+lik yığaç = astana düzəltmək üçün hazırlanan ağac (I, 207), بُو يِغَاچ اَل قَبْعَا تِرَكَلِك bu yığaç ol kapuğka tirəklik = bu ağac o qapıya dirək üçün hazırlanmışdır (I, 486).
- luk** *sifət*, قَنَقْلِق آف konuk+luk əw = qonaq üçün ayrılan ev (I, 481).
- lük** *sifət*, اَتُكَلِك سَغَرِي ətük+lük sağrı = məst tikmək üçün ayrılan tumac (I, 207).
- kı** *sifət*, كُتْ كِي ڪُتْقِي آر kut+kı ər = təvazökar, həlim adam (I, 422), اَزَاقِي بِلْكَ اَنجَا اَيْمِيش uza+kı bilgə ança aymış = keçmiş zaman bilgəsi belə demiş[dir] (I, 153).
- ki** *sifət*, اَنَكْدُنْ كِي يَلِغ önqdün+ki yalığ = yəhərin ön qaşısı (III, 21), كِيْدِنْ كِي يَلِغ kidin+ki yalığ = yəhərin arxa qaşısı (III, 21).

- dak** *sifət*, يَلْدَقْ yalın+dak ər = çılpaq adam (III, 51).
- dük** *sifət*, كَمْدُكْ سُنْقُوكْ kəm+dük sünqük = sıyrılmış, əti yeyilmiş, gəmirilmiş sümük (I, 463).
- da+kı** *sifət*, يَزِيدَاقِي سُقْلِينْ أَدْرَكْلِي أَقْدَاكِي تَقَاغُوْ إَجْغِمَا yazı+da+kı süwlin ədhərgəli əw+də+ki takağu içğınma = çöldəki qırqovulu axtararkən barı evdəki toyuqdan olma (I, 437), يَقَادَاكِي يَلْغَاغَالِي يَجْغَنُورْ أَلْكَدَاكِي yaka+da+kı yalğağalı əlig+də+ki içğınur = yaxadakı, yaxaya tökülən yemək yalanırkən əldəki boşqab düşər (III, 274).
- də+ki** *sifət*, بَزَاغُوْ أَوْزُ بَلْمَاسْ أَقْدَاكِي əw+də+ki buzağu öküz bolmas = evdəki buzovdan öküz olmaz (I, 437), أَلْكَندَاكِي نَانَكْنِي يِيرِدَا əlignin+də+ki nənqni yerdə urdı = əlindəki nəsnəni yerə qoydu (I, 217).
- druk** *sifət*, يَلْدَرَقْ نَانَكْ yal+druk nənq = cilalı ləyən kimi parlayan nəsnə (III, 372), يَلْدَرَقْ أَشْلَارْ yal+druk işlər = süslü, sığallı qadın (III, 372).
- lak** *sifət*, يَلْقَقْ كِشِي yaw+lak kişi = bədxasiyyət adam (III, 44).
- lək** *sifət*, تُلَاكْ يَلْقِي tül+ək yılkı = qış tükünü tökən heyvan (I, 410).
- al** *sifət*, قِقَالْ بَرْنْ kıw+al burun = düz, düzgün burun (I, 410).
- əl** *sifət*, تُكَالْ أَلْغَلْ tük+əl alğıl = tam al, hamısını al (I, 410).
- ıl** *sifət*, بَشِيلْ قُوْ baş+ıl koy = başında ağı olan, qaşqa qoyun (I, 392), يَاشِيلْ أُنْكَ لَكْ تُونْ yaş+ıl önqlüg ton = yaşıl rəngli don, paltar (I, 114), قَزَلْ مَنَقِزْلِي kız+ıl mənqizlig = qırmızı bənizli (III, 316).
- il** *sifət*, أَكْلْ كِشِي ök+il kişi = çox adam (I, 142).
- ul** *sifət*, يَسْلْ تَاغْ yas+ul tağ = yastı dağ (III, 25), بُوْغَرْلْ قُوْ boğr+ul koy = boğazı ağ qoyun (I, 464).
- ül** *sifət*, بُوْغَرْلْ أَتْ bögr+ül at = böyürləri ağ at. Alaca qoyuna və başqa heyvanlara da belə deyilir (I, 464).
- ğıl** *sifət*, بَشِغْلْ يَلْقِي baş+ğıl yılkı = başı ağ heyvan (I, 464), قَرِغْلْ أَرْ kır+ğıl ər = saçına qır düşmüş adam, orta yaşlı adam» (I, 465).
- ğul** *sifət*, قَزْغْلْ أَتْ kız+ğul at = rəngi boz ilə qır arasında olan at (I, 465).
- kil** *sifət*, يِيْكِلْ تُونْ yip+kil ton = ərğüvan rəngində paltar» (III, 47).

- kin** *sifət*, yip+kin yaşıl yüzkəşip = bənövşəyi-yaşıl üzə çıxıb (I, 394).
- kül** *sifət*, ثَرْكُلْ أَفْ tört+kül əw = dördkünc ev (III, 362), üç+kül «üçbucaq, üç bucaqlı nəsnə» (I 168).
- çıl** *sifət*, يَغْمُرْ جِلْ yağmur+çıl yer = yağmuru çox olan yer (III, 56).
- çil** *sifət*, ثَبْجِلْ يِيرْ tüp+çil yer = daim boranlı yer (III, 56), اِيَكْجِلْ ig+çil = uzun müddət xəstə olan adam (III, 56).
- sığ** *sifət*, قُلْسِغْ أَرْ kul+sığ ər = qula bənzəyən adam (III, 136), بُوْ أَلْ أَعْلَانْسِغْ bu karı ol oğlan+sığ = bu qocanın xasiyyəti uşaq kimidir (III, 136).
- sig** *sifət*, بُوْ أَرْ أَلْ بَكْسِغْ bu ər ol bəg+sig = bu adamın xasiyyəti bəyinkinə bənzəyir (III, 136), بُوْ أَعْلْ أَلْ أَرْسِغْ bu oğul ol ər+sig = bu uşağın xasiyyəti ərlərin xasiyyətinə bənzəyir (III, 136).
- sak** *sifət*, بَغْرَسَقْ كِشِي bağır+sak kişi = rəhmdil, müşfiq adam (I, 479), أَلْ أَرْ أَلْ تَقْرَسَقْ ol ər ol tawar+sak = o adam mal hərisidir (II, 74), تَبْغَسَقْ أَرْ tapuğ+sak ər = xidmət sevən adam, II, 182).
- sək** *sifət*, بُوْ أَرَاغْتْ أَلْ أَرَسَاK bu urağut ol ər+sək = bu qadın ər, kişi düşkünüdür (II, 74), أَرَسَكْ إِشْلَارْ ər+sək işlər = ortalığa düşmüş pozğun qadın, fahişə (I, 166).
- suk** *sifət*, تَنْكَسَقْ نَانَكْ tanq+suk nənq = qərribə şey, heyrət ediləcək şey. Bir adamın çox nadir hallarda tapdığı nəfis yeməyə də تَنْكَسَقْ أَشْ tanq+suk aş deyilir (III, 331).
- ğak** *sifət*, kadhır+ğak «çox işləmək üzündən əldə yaranan qabar, [ağac kimi qabar]» (I, 479, فَذْ kadhız «ağac qabığı» sözündən, I, 370, qabar ağacın qabığına bənzədilmişdir).
- gək** *sifət*, müngüz+gək «çox işləməkdən dolayı əldə yaranan qabar, [sümük kimi qabar]» (III, 335, qabar مُمْقُزْ münqüz, III, 316 sözüə bənzədilmişdir), kidhiz+gək «təzəliyi, tərəvəti gedən, keçələnmiş qovun [keçə kimi qovun]» (II, 285, كَذْ kidhiz «keçə» deməkdir).
- ağu** *sifət*, قَرْنُغُوْ أَرْ karn+ağu ər = xaşal adam (I, 471).
- əgü** *sifət*, كَرْشْ كَوَاتْ kərş+əgü at = kürək sümüyünün altında yağırlı olan at (I, 471), سَنْقَرْ كَوَاتْ sənqr+əgü at = əngi xəstəliyi olan at (III, 335), iç+əgü «qabırğa sümüklərinin daxili tərəfində

- olan şeylərin adı; içalat» (I, 193), inə+gü «göbək qarşısında olur, qulunca bənzer bir xəstəlikdir» (I, 193).
- əz *sifət*, köw+əz «məğrur, şıltaq, ərköyün» (I, 339).
- uz *sifət*, yaf+uz «pis, acıqlı, yavuz» (yawa sözündən, III, 18), kudh+uz «dul qadın, məcazi: quduz» (I, 370).
- rək *sifət*, ət+rək «ət rənginə çalan» (I, 165).
- ut *sifət*, يَشْت نَانِك yaş+ut nənq = gizli şey (III, 16).
- üt *sifət*, بَكْت بَكْت yaş+ut-bək+üt şəklində qoşa deyilir (III, 16).
- ru *sifət*, اَل يَشْرُو كَلْدِي ol yaş+ru kəldi = o, gizlin gəldi (III, 34), يَشْرُو ايش yaş+ru iş = gizli iş (III, 34).
- mul *sifət*, بِيْمَل اَت boy+mul at = boynunda ağılıq olan at (III, 172).
- sal *sifət*, اَرَسَل سَج ar+sal saç = qızıla çalan saç (I, 168).
- nak *sifət*, اَر بَشْنَق baş+nak ər = başında dəbilqəsi, əynində zirehi olmayan əsgər (I, 454).
- çın *sifət*, balıq+çın «balıqcıl, balıq yeyən quş» (I, 487).
- ğ *sifət*, اَكْلِمَاس قُرْغ يَغَاج kuru+ğ yığaç əgilməs = quru ağac əyilməz (I, 244), اَل قَاتِغ نَانِكْنِي كَفَشْتِي ol katı+ğ nənqni kəwşətti = o, qatı nəsnəni yumşaltı (II, 323).
- iğ *sifət*, اَش بِشِغ پِشْ pış+iğ aş = bişmiş yemək (I, 375).
- ig *sifət*, اَر سِيلَك sil+ig ər = təmiz, incə, yaraşıqlı adam (I, 390).
- uğ *sifət*, اَر اُدْغ udh+uğ ər = oyaniq, huşyar adam (I, 133).
- üg *sifət*, اَت يُكْرُك yügr+üg at = qaçağan at, yürək at (III, 46).
- k (ق ka) *sifət*, يِرَاق يِرَ yıra+k yer = uzaq yer (III, 32).
- k (ك ke) *sifət*, اَرَسَاوْزَسَايْن يَنْوَمَاس نَجَا يِتَك neçə yiti+k biçək ərsə, öz sapın yonımas = bıçaq nə qədər iti olsa da, öz sapını yonmaz (I, 386).
- ık *sifət*, اَت بِشِيق pış+ık ət = bişmiş ət (I, 380).
- ik *sifət*, اَتَزْ تَرَك كِشِي təz+ik kişi = işdən qaçan adam (I, 387).
- uk *sifət*, يَتَق نَانِك yat+uk nənq = atılan, unudulan hər şey (III, 21), يَتَق كِشِي yat+uk kişi = tənbel adam (III, 21), اَتَزْ يِرَق يُلْدُوْزِي toğdı yar+uk yulduzu = doğdu parlaq ulduzu (I, 160), يِرَق يِرَ yar+uk yer = aydınlıq yer (III, 22).
- ük *sifət*, اَتَزْ تَشْشُك تَشْشُك tüş+ük kişi = işdən-gücdən qaçan, avara adam (I, 388), اَتَزْ بَدْكَ تَقِي bəd+ük təwi = böyük dəvə (I, 386), سَرْشُك

- sürt+ük işlər=özünü sürtüşdürən, sürtük qadın (I, 462),
سُزْكَ سُوفْ süz+ük suw=süzülmüş su (I, 389).
- inç *sifət*, اُلْ يَوْلُ ul+inç yol = düz olmayan, qıvrılan yol (I, 189).
- inç *sifət*, تَزْكَ يَوْلُ təz+ginç yol = qıvrım yol (III, 334).
- unç *sifət*, كَرْقَتْ قِيمْ بُلْدَى kork+unç kıyım boldı = qorxunc kıyım oldu, böyük dəhşət yaşandı (III, 166).
- ünç *sifət*, kü+ünç «gülünc» (III, 324).
- nçu *sifət*, اِدْجُو سَاجْ idhı+nçu saç = kişinin sonradan buraxılan, uzadılan saçı (I, 190).
- nçü *sifət*, كِزْلَجُو كَلْدَا kizlə+nçü kəлиндə = gizli şey gəлиндə olar, çünki o, yaxşı şeyləri əri üçün saxlayar (III, 227).
- inçu *sifət*, اَتْجُو نَانْ at+inçu nənq = atılan nəsnə (I, 190), اَقْتَجُو نَانْ aw+inçu nənq = ovunulan, alışılan şey (I, 190), اَقْتَجُو نَانْ aw+inçu = cariyə (məcazi mənada, I, 190).
- inçü *sifət*, اِيتْجُو نَانْ it+inçü nənq = itilən [itələnən] nəsnə (I, 190).
- (i)nçiğ *sifət*, يَارْسِنْجْ نَانْ yars+inçiğ nənq = pis, iyrənc, murdar şey (III, 56), اِتْ بَالَسَى اَخْسِنْجْ it balası oxşa+nçiğ = quş balası iyrənc, it balası qucağa alıb oxşanacaq qədər gözəl olur (III, 218).
- (i)nçək *sifət*, بَاسِنْجْ آرْ bas+inçək ər=zəif görünən adam, önəm verilməyən adam (I, 479).
- ğün *sifət*, tut+ğün «tutulan, yaxalanan, dustaq, əsir» (I, 430).
- ğın *sifət*, كَاچْ غِنْ آرْ kaç+ğın ər = qaçan adam (I, 71).
- gin *sifət*, چِوْ جَقْکِنْ اَشْ çiw+gin aş = doyuran, yağlı aş. Heyvanları kökəldən bir ota da چِوْ جَقْکِنْ اَتْ deyilir (I, 434), کَقْکِنْ اَشْ kəw+gin aş = doyurmayan aş. Bu, چِوْ جَقْکِنْ aştan tonimidir. Heyvanları doyurmayan qüvvəsiz ota da کَقْکِنْ اَتْ deyilir (I, 434).
- kun *sifət*, تَرْفُونْ سُوفْ tur+kun suw = durğun su (I, 432).
- kın *sifət*, بَرَقْنْ کِشَى bar+kın kişi = heç bir vəchlə yolundan sapdırılmayan adam (I, 432).
- kin *sifət*, تَرْکِنْ سُوفْ tər+kin suw = yığılmış su (I, 434), اَجْکِنْ آرْ iç+kin ər = düşməndən olduğu halda qaçıb bu tərəfə sığınan və amanda olan adam (I, 170), اَشْکِنْ ثِرَاقْ eş+kin toprak = axıb enən, üyünən, eşilən torpaq (I, 170).

- ğak** *sifət*, سَجْغاق كِشِي saç+ğak kişi = malını saçan adam (I, 457),
يُمغاق تَنَا yum+ğak tənə = yuvarlaq danə (III, 45).
- ğuk** *sifət*, uç+ğuk «uçuq, çökük, xaraba» (I, 162).
- gək** *sifət*, تَزْكَاک آر təz+gək ər = işdən və ya işə bənzər şeydən
qaçan, çəkinən adam (II, 284).
- ma** *sifət*, بِجْمَا يُرِينْجَا bıç+ma yorincğa = biçmə yonca (I, 424), قَتْمَا
کات+ما یوغا kat+ma yuğa = ufalanmış çörək (I, 426).
- mə** *sifət*, اَرْمَا سَاج ok+mə toprak = yığma torpaq (I, 187), اَرْمَا سَاج
ör+mə saç = hörmə saç (I, 187), کُجْرْمَا اُجْ köçür+mə oçak =
bir yerdən başqa yerə köçürülən ocaq (I, 470).
- ğa** *sifət*, یورِیغا ات yorı+ğa at = yorğa at (I, 170).
- gə** *sifət*, بَیْر تِلْکَا اَت bir til+gə ət = bir dilim ət (I, 423).
- yuk** *sifət*, اُسَاقِ آر usa+yuk ər = qəflətdə olan, qafil adam (I, 213),
بُلْغِیق سَوْف bulğa+yuk suw = bulanıq su (III, 175).
- yüg** *sifət*, ögrə+yüg «alışılan şey, ənənə, görünək» (I, 213).
- ın** *sifət*, کَالْ بُلْتُغْ ثَبِی سَرَار kal+ın bulutuğ tüpi sürər = qalın buludu
boran qovar (III, 206). يَاقِنْ یَیْر yak+ın yer = yaxın yer (I, 144).
- un** *sifət*, اُتُونْ بَرَلَا اُسْتَرْمَا ut+un birlə üstərmə = alçaq adamlar
yarışma (I, 262), تُولُونْ اَي tol+un ay = on dörd gecəlik ay, do-
lunay (I, 148), بُو آر اَلْ اَزُونْ يَشَاغُو bu ər ol uz+un yaşağı =
uzun yaşamaq bu adam haqqıdır (III, 38).
- ün** *sifət*, تُوْزُنْ بَرَلَا اَرش tüz+ün birlə uruş = düzgün, xoşxasiyyət
adamlar vuruş (I, 262).
- ğıl** *sifət*, بَیْچْ+ğıl «çat, çatlaq, çatlamış» (I, 464), تَرْغَلْ يَلْقَى tarğıl
yılı ki deyilir ki, belində ağı-qaralı zolaqlar olan alçalı hey-
van deməkdir. Bu sifət atdan başqa hər heyvana şamildir (I,
465).
- u** *sifət*, سَغْرَقْ تُولُوكْزَلِیُو sağrak tol+u köz ləyü = sürəhi dolu göz ki-
mi (I, 165).
- ağan** *sifət*, اَقْکَا بَرْغَان aqka bərgən ol ər ol əwgə bar+ağan = o adam evə
çox, daim gedəndir (II, 73).
- əgən** *sifət*, اَلْ کِشِي اَلْ بَیْزَا کَلْکَان ol kişi ol bizgə kəl+əgən = o adam
bizə çox, daim gələndir (II, 73), بُو آر اَلْ تَلِمْ سُجْکْ اِجْرَکَان bu ər ol
təlim süçik içür+gən = bu adamın adəti başqasına şərab
içirtməkdir (I, 211), بُو اِشْلَا اَلْ تَلِمْ یِب اِکْرَکَان bu işlər ol təlim
yıp əgir+gən = bu qadın çox ip əyirəndir (I, 211).

- p** *sifət, müqayisə dərəcəsi (qeyri-oğuzlarda)* كُوب köp kök = gömgöy, tünd göy (I, 342), سب سرغ sap sarıġ = sapsarı, tünd sarı (I, 342), يَب يَزى yap yazı = [tam açıqlıq, çöllükbiyaban] (I, 342).
- m** *sifət, müqayisə dərəcəsi (oğuzlarda)* كُوم köm kök = gömgöy, tünd göy (I, 342).
- rak** *sifət, müqayisə dərəcəsi, اَزراق اَنَكِر az+rak anqar* öküngil = ona az heyfsilən, az üzül (III, 314).
- rək** *sifət, müqayisə dərəcəsi, uluġ+rak «daha ulu»* (Kutadġu Bilig, 1830), kız+rak «daha bahalı» (KB, 1724).
- süm** *sifət, müqayisə dərəcəsi, süm süçik nənq «şipşirin şey»* (I, 349).
- tüm** *sifət, müqayisə dərəcəsi, tüm kara at «dümqara, zil qara at»* (I, 348), tüm toruġ at «dümdoru at» (I, 348).
- çim** *sifət, müqayisə dərəcəsi, çim yik ət «lap yaş ət»* (I, 349), çim öl ton «lap yaş paltar» (I, 349).
- təs** *sifət, müqayisə dərəcəsi, تَس T ə s mübaliġə ədatıdır [şəkilçisidir].* Oğuzca. Oğuzlar yuvarlaq bir nəsnə barədə mübaliġə etmək istədikdə تَس تَكْرِمَا təs təgirmə deyirlər ki, bu da «dəsdəyirmi, yupyumru» mənasını verir (I, 341).
- ün** *sifət, müqayisə dərəcəsi, اُنْدَن اَوْسْتَن andan üst+ün = ondan yuxarı, ondan üstün* (I, 170).
- ın** *sifət, müqayisə dərəcəsi, ast+ın «aşağı»* (I, 170), alt+ın «aşağı» (I, 170).
- rə** *sifət, müqayisə dərəcəsi, اَلْ اَنْدَن اِسْرَا ol andan is+rə ol = həqiqətən o ondan aşağı və sonradır* (I, 185).
- şin** *sifət, müqayisə dərəcəsi, كُوكَشِين نَانَك kök+şin nənq = göyümsov nəsnə,* (I, 430).

c) Say yaradanlar:

- nç** *say, اِكْنِج نَانَك iki+nç nənq = ikinci nəsnə* (III, 384), يِكْرِمْنِج yigirmi+nç = iyirminci (I, 189).
- inç** *say, بَرِنِج نَانَك bir+inç nənq = birinci nəsnə* (III, 323), بِيْشِنِج beş+inç = beşinci (I, 189).
- ünç** *say, تۆرتْتُنِج dört+ünç = dördüncü* (I, 189).

- unç** say, اُنْجَ يَرْمَاقْ on+unç yarmak = onuncu pul (I, 190).
 -**ndi** say, اِکْنْدِی نَانْکِ iki+ndi nənq = ikinci nəsnə (I, 196), بَکَلار بَیر
 اِکْنْدِی بَیرلَا اِکْنْدِی bəglər bir iki+ndi birlə ağışdı = bəylər bir-
 birlərini qovmaqda yarışdılar (I, 235), بَؤْڤَن بَیر اِکْنْدِی نَاقَلارن
 اِکْنْدِی budun bir iki+ndininq əwlərin örtəşdi = xalq bir-
 birinin evlərini yandırdı (I, 269).
 -**gü** say, بَیرِیْنکَلار کَیکُو barınqlar iki+gü = ikiniz gedin (II, 66).
 -**lə** say, بَیر تَیلکُو تَریسِن اِکِیلَا سَیْماس bir tilkü tərisin iki+lə soymas =
 bir tülkünün dərisi *iki dəfə* soyulmaz (III, 230).
 -**a** say, *numerativ söz*, بَیر قَتا اَیْدِم bir kat+a aydım = bir dəfə dedim
 (III, 207), قَچ قَتابَرْدِی نَاقار kaç kat+a berdinq tawar = neçə yol
 davar verdin (I, 476), قَچ قَتا اَیْدِم kaç kat+a aydım = neçə dəfə
 dedim (I, 337).

ç) Əvəzlik yaradanlar:

- mən** şəxs əvəzliyi, مَن اَنی اَبَسَادِم mən anı öpsədim = mən onu öpmək
 istədim (I, 302).
məninq şəxs əvəzliyi, اَل مَیْک تَقَارَغ سَتُّرْدِی ol məninq tawarığ
 satturdi = o mənim malımı satdırdı (II, 195).
manqa şəxs əvəzliyi, اَل مَنکَا اَت بَغِشَلَادِی ol manqa at bağışladı = o
 mənə at bağışladı (III, 295).
məni şəxs əvəzliyi, اَل مَنی اُغْزَلَادِی ol məni oğuzladı = o məni
 oğuz saydı (I, 322).
mini şəxs əvəzliyi, بُلْنار مِیْنی اُولاس کُوز bulnar mini ulas köz =
 əsir edər məni xumar göz (I, 130).
məndə şəxs əvəzliyi, مَندَا تَیْر قَرْغَلَاچ məndə tınar kargılaç =
 məndə dinər qaranquş (I, 499).
məndən şəxs əvəzliyi, اَل مَندَن اَنکَن بَرْدِی ol məndən öngdün
 bardı = o məndən əvvəl getdi (I, 114).
məndin şəxs əvəzliyi, اَل مَندِن یَچْنْدِی ol məndin yaçandı = o
 məndən utandı, həya etdi (III, 76).
bən şəxs əvəzliyi, Türklər «mən bardum», suvarlar, qıpçaqlar və
 oğuzlar isə «bən bardum» deyirlər (I, 105).
sən şəxs əvəzliyi, türklər «سَن سَن» deyirlər (III, 343), attın əmdü
 sən tönqül = atdan indi gəl sən dön, vaz keç (I, 142).

- səninq** *şəxs əvəzliyi*, سَنِي سَاب گَلْدِي səninq sap kəldi = sənin sıran, sənin növbən gəldi (III, 148).
- sanqa** *şəxs əvəzliyi*, مَن سَنكا كَلِكْسَادِم mən sanqa kəligsədim = mən sənin yanına gəlmək istədim (III, 259).
- sa** *şəxs əvəzliyi*, سَا اَيُر مَن sa ayur mən = sənə deyirəm (III, 200).
- səni** *şəxs əvəzliyi*, مَن سَنِي كُرُكْسَادِم mən səni körügsədim = mən səni görmək istədim (I, 306).
- səndə** *şəxs əvəzliyi*, سَنَدَا يَرْمَاق بَار مَوُ səndə yarmak bar mu = səndə pul varmı (III, 149).
- səndən** *şəxs əvəzliyi*, سَنَدَا قَجَر سَنَدِلَاج səndən kaçar sundılaç = səndən qaçar at quşu (I, 499).
- sin** *şəxs əvəzliyi*, سِين S i n: sən. Kənçək dilində... Kənçək dilində çox zaman sözlər kəsre ilə deyilir» (III, 143).
- biz** *şəxs əvəzliyi*, بِيز كَلْدِيْمِز biz kəldimiz = biz gəldik (I, 340).
- bizninq** *şəxs əvəzliyi*, بُو بِيزْنِيك اَوُزكُشِي اَوُل bu bizninq öz kişi = bu bizim qohumdur, yaxın adamdır (I, 119).
- bizgə** *şəxs əvəzliyi*, بُو نَانِك اَل بِيْزَا كَرَكَلِك bu nənq ol bizgə kərəklig = bu nəsnə bizə lazımlıdır, gərəklidir (I, 484).
- bizni** *şəxs əvəzliyi*, بِيْزْنِي تَتْمَا اَج bizni tutma aç = bizi ac saxlama (I, 442).
- siz** *şəxs əvəzliyi*, سِيْز siz (III, 132).
- sizinq** *şəxs əvəzliyi*, اَيْغَل سِيْزْنِك تَبْغِي اَتْنَرِيْنِكِي تَبْغِي ayğıl: sizinq tapuğçı ötnür yenqi tapuğ = de ki, sizin xidmətçi yeni əmrə müntəzirdir (I, 377).
- sizgə** *şəxs əvəzliyi*, مَن سِيْزَا كَلِكَلِي مَن mən sizgə kəligli mən = mən sizə gəlmək üzrəyəm (I, 74).
- sizdə** *şəxs əvəzliyi*, سِيْزْدَا بُلَرِيْغ sizdə bulur yakığ = sizdə tapar məlhəmi (I, 405).
- ol** *şəxs əvəzliyi*, اَل اَنِيْك بَرَا تِيْشْدِي ol aninq birlə tayışdı=o onunla sürüşməkdə yarışdı (III, 183).
- anınq** *şəxs əvəzliyi*, اَنِيْك مَنَقْزِي اَغْدِي aninq mənqzi ağdı = onun rəngi dəyişdi (I, 134).
- anı** *şəxs əvəzliyi*, اَل اَنِي اَقْتَا يَزْتُرْدِي ol anı okta yazturdı = o onu ox atmaqda yanıltıdı, çaşdırdı, uddu (III, 107),

- anqa** *şəxs əvəzliyi*, اَلْاَنكَا يَغَاج يَرْتُرْدِي ol anqa yığaç yarturdi = o ona ağac yarırdı (III, 107).
- anqar** *şəxs əvəzliyi*, اَلْاَنكَر يَسْتَقْ يَسْتَادِي ol anqar yastuk yastadı = o ona yastıq söykədi (III, 271).
- anda** *şəxs əvəzliyi*, اَنْدَا بِيَر جَرَتِ الْغَوْمُزْ بار bizimq anda bir çart algumuz bar = bizim onda bir az alacağımız var (I, 351).
- andan** *şəxs əvəzliyi*, اَنْدَنْ اَيِّدِم andan aydım = ondan sonra söylədim (I, 171).
- andin** *şəxs əvəzliyi*, اَلْاَنْدِنْ كُسدِي ol andın küsdi = o ondan küsdü (II, 40).
- olar** *şəxs əvəzliyi*, اَلْاَرَبُوْايشْغْ اَقْشَتِيلَار olar bu işıg ukuştılar = onlar bu işi anlayıb başa düşdülər, bu işi düşündülər (I, 235).
- olarda** *şəxs əvəzliyi*, اَلْاَلَرْدَا قُوْى سِيَقْ اَل olarda koy sık ol = onlarda qoyun azdır (III, 137).
- bu** *işarə əvəzliyi*, اَلْاَرَاغْتْ بُوْ اَرَاغْتْ bu urağut ol yənigü = bu qadın doğmaq üzrədir (III, 38), بُوْ اَزْنْ bu ajun = bu dünya (I, 144), بُوْ بُوْزْ اَيْنِيْ نَجَا bu böz eni neçə = bu bezin eni nə qədərdir (I, 122), بُوْ اُغُرْ اَلْ بُرِيْ اَلْيَغُوْ bu uğur ol böri ulıgu = indi qurdun uluşma vaxtıdır (I, 193), بُوْ اَوَيشْ اُسْغِيْ مُنْدَغْ bu iş osuğu mundağ = bu işin dəyişməsi belədir (I, 133).
- muni** *işarə əvəzliyi*, اَلْمُنِيْ اَمْدِيْ مُنِيْ اَلْاَنْکْ əmdi muni alınq = indi bunu alın (III, 322).
- munu** *işarə əvəzliyi*, مُونُوْ munu = bu, bunu deməkdir (III, 223).
- buni** *işarə əvəzliyi*, بُونِيْ اَتَمْ دَنْ خُمَارُوْ بُلْدِمْ buni atamdan xumaru buldım = bunu mən atamdan miras buldum, bu mənə atamdan miras qalmışdır (I, 436).
- munqar** *işarə əvəzliyi*, مُنْكَارْ اَيِّدِم munqar aydım = buna söylədim (III, 325).
- munda** *işarə əvəzliyi*, اَلْاَلْ مُنْدَا اَلْ ol munda ol = o buradadır (I, 416).
- mundın** *işarə əvəzliyi*, اَلْاَلْ مُنْدِنْ بَرْغَسَقْ تَكْلْ ol mundın barıgsak təgül = o buradan getməyi planlaşdırmamışdı (II, 75).
- ol** *işarə əvəzliyi*, اَلْاَلْ اَرْ اَلْ اَلْ يَقْلَاقْ تَقْشَغَانْ ol ər ol yawlak tokuşğan = o adam yaman çarpişan, davakar adamdır (I, 492), اَلْاَلْ اَزْنْ ol ajun = o dünya, axirət (I, 144).

- anı** *işarə əvəzliyi*, اَنِى كِشِيدَن اَبِيْدَى ol anı kişidin abıttı=onu hamıdan saxladı, gizlətdi (I, 257).
- anda** *işarə əvəzliyi*, مَن اَندا اَرْدِم mən anda ərdim = mən orada idim (I, 171).
- andan** *işarə əvəzliyi*, اَندن اَوْسْتَن andan üstün = ondan yuxarı, ondan üstün (I, 170).
- bular** *işarə əvəzliyi*, اَل تَتَجى تَرَلِكَن bular budhun ol tutçı terilgən = bunlar hər zaman [bir yerə] toplaşan bir boydur (I, 493).
- eylə** *işarə əvəzliyi*, اَيْلا E y l ə: elə, öylə. Oğuzca. اَيْلا قَلِغَل eylə kılğıl = elə et (I, 174), اَل اَنكَر اَيْلا بِيَرْدَى ol anqar eylə buyurdu =o ona elə buyurdu (III, 182).
- andağ** *işarə əvəzliyi*, اَندَاغ اَرى كيم اُتار andağ ərig kim utar = belə əri kim udar (I, 246), اَل اَندَاغ اَرْدَى ol andağ ərdi = o elə oldu, elə idi (I, 217).
- mundağ** *işarə əvəzliyi*, اُش مُنْدَاغ قِيل uş mundağ kıl = iştə, belə et (I, 111), اَكْرِىكى مُنْدَاغ اَق ögrəyügi mundağ ok = adət belədir ki (I, 213).
- kamuğ** *qeyri-müəyyən əvəzlik*, اَرَن قُمُغ تَقَار كُشَشْدَى ərən kamuğ tawar kösəşdi = hamı mal istədi (II, 131), اَذَلَك قُمُغ كُفَرْدَى ödhlək kamuğ küfrədi = zaman tamam zəiflədi (I, 166), قَقْلا رَقْمُغ كَلاردى kaklar kamuğ kələrdi = quru tamam göl oldu, torpaq bütünlüklə gölməçəyə dönlü (I, 230).
- bar+ça** *qeyri-müəyyən əvəzlik*, بَرى بَرْجا اَلْشَدَى bəri bar+ça ulışdı =bütün qurdlar ulaşdı (I, 237), بَرْجا كَلْدَى لار bar+ça kəldilər =hamısı gəldilər (I, 414), بَدُون بَرْجا سَقْلَشْدَى budhun bar+ça sıqlışdı = xalq tamam sıxışdı (II, 223).
- təg+mə** *qeyri-müəyyən əvəzlik*, تَكْمَا يَنْكَافَتِن بُوْدُن اَقْلَشْدَى təg+mə yanqaktın budun aqlışdı = hər tərəfdən xalq axışdı (I, 277), اَر تَكْمَا قَلِنَج قَلِنْدَى ər təg+mə kılınç kılındı = adam hər cür iş gördü (II, 174), تَكْمَا جَجَك اَكْلْدَى təg+mə çəçək öküldi =hər bir çiçək yığıldı, bütün çiçəklər yığıldı (II, 278).
- tük+əl** *qeyri-müəyyən əvəzlik*, قُلَان تُكَال قُمُتَى kulan tükəl kumut-tı=bütün qulanlar coşdu (I, 256), تُكَال اَلْغَل tükəl alğıl = tam al, hamısını al, bütünlüklə al (I, 410), تُكَال يَاغى تُرى تُغْدَى tükəl

yağı tōri toğdı = yağların tozu qopdu, bütün yağlar qaçdılar (I, 445).

kim *sual əvəzliyi*, کیم سۆزن انیڭ kim tutar = kim onu dinləyər (II, 144).

nə *sual əvəzliyi*, نە بو اغل ناتیر bu oğul nə ter = bu uşaq nə deyir (I, 142).

neçə *sual əvəzliyi*, نەچە ارسا اوزساین یئوماس neçə yitik bıçək ərsə, öz sapın yonumas = bıçaq nə qədər iti olsa da, öz sapını yonmaz (I, 386), نەچە اڭا ایل بلیر awçı neçə al bilsə, adhiğ ança yol bilir = ovçu neçə al, hiylə bilsə, ayı o qədər yol bilir (I, 132).

nətək *sual əvəzliyi*, نەتەك برقى تەك bəg yorıkı nətək = bəyin xasiyyəti, rəftarı necədir (I, 379).

kayu (türkcə) *sual əvəzliyi*, kayu nənq = hansı şey (I, 105).

xayu *sual əvəzliyi*, خایو xayu = hansı (III, 208).

kanı *sual əvəzliyi*, کانم قتی oğlum kanı = oğlum hanı, haradadır (III, 221).

kanu (arguca) *sual əvəzliyi*, kanu = hansı (I, 105).

kaç *sual əvəzliyi*, kaç türlüğ nənq = neçə növ əşya (I, 461), قەچ یارماق بیردی kaç yarmak berdi = neçə, nə qədər pul verdi (I, 337).

kaçan *sual əvəzliyi*, قەچن کؤرسا انی ترک kaçan körsə anı türk = haçan görsə onu türk (I, 358).

kanda (türkcə) *sual əvəzliyi*, kanda ərdinq = harada idin (I, 415).

xanda (oğuzca, qıpçaqca) *sual əvəzliyi*, خەندا اۆرەنگ xanda ərdinq = harada idin (III, 208).

kəndü *təyini/qayıdış əvəzliyi*, کەندۈ ایدی ol kəndü aydı = o özü dedi (I, 416), کەندۈ اکرین بلماس، تەقی بوینن اگری تیر yılan kəndü əgrisin bilməs, təwi boynın əgri ter = ilan öz ayrılığını bilməz, dəvənin boynu əyridir deyər (I, 185).

öz *təyini/qayıdış əvəzliyi*, اۆز بیتکین تۆندی ەر öz bitigin türündi = adam öz kitabını və ya məktubunu şəxsən özü dürdü, lülə şəklində бүkdü (II, 167), اۆز قرتنک قرئن öz kartınq kartan = öz yaranı sağalt; məcazi: həddini aşma (I, 248).

d) Adlardan və fellərdən zərf yaradanlar:

- in** *zərf*, سَرَنَلِقَن يِيغَلِيوُ الثَّن يِغار saranlık+ın yığlayu altun yığar = xəsislikdən aylayaraq altun yığar (I, 481), تَقْرَاقِن كُل tawrak+-ın kəl = tez gəl, davran gəl (I, 455), قُتْقَلِقَن تَبْنَعِل kutkılık+ın tapıngıl = səmimiyyətlə xidmət et (II, 162).
- in** *zərf*, أَل اَنِي بِجَاكِن سَنَجْدِي ol anı bıçək+ın sançdı = o onu bıçaqla vurdu, bıçaqladı (III, 364).
- un**, *zərf*, سُوسِي اَوْت+اَوْن اَوْرُلْدِي = (düşmən) əsgəri ot kimi biçildi (I, 242).
- ün** *zərf*, اَنكَار اَذْكُوْلُكُنْ bakkıl anqar edhgülüg+ün = ona yaxşılıqla bax (I, 186).
- la** *zərf*, أَل ايشِغ يَنْكِيلَا قَلْدِي ol işığ yanqı+la kıldı = o, işi yenidən gördü, təkrar başladı (III, 329), اَيَا قَدَش اَغْلَنِي جَنَلَا يِغار uya kədəş oğlunu çın+la boğar = qardaşı oğlunu gerçəkdən boğar (I, 150).
- yu** *zərf*, كَالْدِيَم كُونْقُل توملِي+يُو = könlüm donaraq qaldım (III, 266), يَيرْتِيَن يَاكَا اَوْرَلَا+يُو = yaxasını yırtıb bağıraraq (I, 237), سِكْرِپ اُونِي يَوْرَلَا+يُو = səsi tutulana qədər qışqıraraq (I, 237).
- yü** *zərf*, اَغْدِي بُولِيَت كُؤْكَرَا+يُؤ, يَآغْمُور, تُولِي سَاكْرِ+يُؤ, كَالِيك اَنِي اُؤْغْرِ+يُؤ, كَانْچَا بَارِيَر بَالْغُؤْسُؤ = Yüksəldi bulud kükrəyərək, Yağış, dolu səyriyərək, Hava onu sürüyərək, Hara gedir, bəlli deyil (I, 362), اُولْشِپ اَوْرَان بَوْرَلَا+يُؤ = ərənlər qurd kimi ulasıb (I, 237).
- miş+çə** *zərf*, تَنْلَا بُولِيَت اَوْرَتْسَا اَقْلِي اَرِي كَلْدَرْمِشْجَا بُولُور تَنْكَدَا بُولِيَت اَوْرَتْسَا اَقْلَا تُونْلَا بُولِيَت اَوْرَتْسَا اَقْلَا يَغِي كَرْمِشْجَا بُولُور bolur, tanqda bulit örtənsə, əwlgə yağı kir+mişçə bolur = axşam bulud qızarsa, qadın oğlan doğmuş kimi olur, dan üzü bulud qızarsa, evə düşmən girmişə bənzəyir (I, 284).
- ça** *zərf*, اَوْزَاكِي بِلْكَ اَنْجَا اَيَمِشْ اَوْزَاكِي بِلْكَ اَنْجَا اَيَمِشْ uzakı bilgə an+ça aymış = keçmiş zaman bilgəsi belə demiş[dir] (I, 153), بُو اَنِيَكْ جَا bu anıq ça = bu onun kimi (III, 199).
- çə** *zərf*, اَل مَانِيَكْ جَا ol məninq çə = o mənim kimi (III, 199).
- ru** *zərf*, اَل يَشْرُو كَلْدِي ol yaş+ru kəldi = o, gizlin gəldi (III, 34), قَدَش تَبَا اِتْ كَبِي قِينْكَرُو بَقَار kadhaş taba ıt kibi kinq+ru bakar

- =qohum-qardaş tərəfə it kimi əyri baxar (III, 27), أَفْكَ سَقْرُو أَفْكَ əwgə sok+ru kirdim = evə icazəsiz, gizlincə girdim (I, 418).
- rü zərf**, أَلْ أَنْكَارُ تَتْرُوبَقْدَى ol anqar tit+rü baktı = o ona dik baxdı, dik-dik baxdı (II, 289).
- sız+in zərf**, تَوَارُ سِزْنَ قَلْبُ بَكْ tawar+sız+in kalıp bəg = bəy sərvətsiz qalıb (I, 367).
- sız+in zərf**, أَرْسِزْنَ أَمَكْيُورُ ərən+sız+in əmgəyür = ərənsizlikdən əziyyət çəkir (I, 368).
- in zərf**, يَلْقَى يَزْنَ اَتَنْوَرُ yılkı yaz+ın atlanur = ilxı yazda at olur, atlasır (I, 309), وَزْ كَلِكِي يَابِنْ بَلْغُولُ küz kəligi yay+ın bəlgülüg = payızın gəlişi yaydan bəllidir (III, 160), أَلْ قَرْقَمُغْ ol kar kamuğ kış+ın inər = bütün qar qışda yağar (II, 213).
- lə zərf**, تُونُ لَإْ يَرْبُ كُنْدُزْ سَقْتُورُ tün+lə yorup kündüz səwnür = gecə ikən yol gedən gündüz sevinər (III, 79).
- din zərf**, أُنْكَدُنْ نَلْكَ يَلْقَرْمَدِنْكَ öñq+din nələk yalwarmadınq = nədən öncə yalwarmadın (I, 476).
- dün zərf**, أُنْكَدُنْ يَرْتْ öñq+dün yorit = atını öndən sür (I, 176).
- ın zərf**, بُوْ تِيدِنْ كَلْدَى bu tıdh+ın kəldi = bu vaxtda gəldi, bu vaxt gəldi (III, 168).
- in zərf**, كِيدِنْ تَلِمْ أُنْكَدَى kid+in təlim ökündi =sonra çox peşman oldu (I, 246).
- ok zərf**, أَمْدَى أَقْ أَيْدِمُ əmdı ok aydım = elə indicə dedim (I, 112), بَايَا أَقْ كَلْدِيمُ baya ok kəldim = bayaq gəldim (I, 112).
- ru zərf**, أَلْ نَارُؤُ اَتَنْدَى ol na+ru atındı = o, bir tərəfə atıldı, yuvarlandı (I, 245), أَلْ أَنْكَرُ يَغْرُؤُ يَرْيِمَاسُ ol anqar yağ+ru yorımas =o onun həndəvərinə yaxın getməz (III, 34).
- ra zərf**, تَامْغَا سُقَى تَشْرَا جَقْبُ تَاغْغُ اَتَارُ tamğa suwı taş+ra çıxıp tağığ ötər = damğa suyu kənara çıxıb dağı ötər (I, 420).
- rə zərf**, أَقْ كِشْ إِجْرَا جِغْلُ تِغْلُ قَلْدَى ok kiş iç+rə çığıl-tığıl kıldı = ox sadaxda, oxdanın içində çığıl-tığıl etdi (I, 392), تَكْرَا أَلْبُ أَكْرَلِمُ təg+rə alıp əgrəlim = dövrəyə alıb mühasirə edək (II, 41).
- ru zərf**, يِلَانُ يَرْبُزْدِنْ قَجَارُ. قَتْجَا بَرْسَا يَرْبُزْ أَتْرُؤْ كَلَرُ yılan yarpuzdın qaçar, kança barsa, yarpuz ut+ru kəlür = ilan yarpızdan qaçar, hara getsə, qabağına yarpız çıxar (III, 41).

- rü zərf*, أَجْ بَرُوكْل aç, bə+rü kəl = ey, bəri gəl (I, 110).
- tın zərf*, تَكْمَا يَنْكَافِتِنْ بَوْدُنْ أَقْلَشْدِي təgmə yanqak+tın budun aqlışdı = hər tərəfdən xalq axışdı (I, 277).
- ə zərf*, كَلَنْكَز لِيُو أَقْتِمَز kəndlər üz+ə çıktımız = şəhərlərin üstünə, üzərinə çıxdıq (I, 353).
- tən zərf*, تَرُو تُنْكَلِي تَنْ جِقَار törü tünqlük+tən çıkar = törə bacadan çıxar (II, 46).

e) Adlardan və fellərdən fel yarananlar:

- a fel*, ارْ قِشْلاَغْ دَا يَزَادِي ər kışlağda yaz+a+dı = adam yayı qışlaqda keçirdi (III, 80), ارْ أَشْ أَشْ+a+dı = adam yemek yedi (III, 237).
- ə fel*, أَلْ اِنِي تَقَارِنْ كُجَادِي ol anınq tawarın küç+ə+di = o onun malına əl qoydu, taladı (III, 240), أَلْ مَنْدَا تُنَادِي ol məndə tün+ə+di = o mənim yanımda gecələdi (III, 250).
- u fel*, ارْ بَبُودِي ər bay+u+dı = adam varlandı (III, 251).
- ü fel*, يَرِ كِينْكَودِي yer kinq+ü+di = yer genidi, yer genişləndi (III, 344).
- ı fel*, بُرُونْ قَنْدِي burun kan+a+dı = burun qanadı». Bir adamın bədəninin hər hansı bir yeri qanasa, yenə belə deyilir. Əsli «قَانِيدِي kan+i+dı»dır (III, 251).
- i fel*, اُرَاغْتْ يَنْيدِي urağut yən+i+di = qadın doğdu (III, 82).
- at fel*, تَايْ اَتْتِي tay at+at+ti = day at oldu, atlaşdı (I, 250).
- ət fel*, قِيزْ كُورْكَتِي kız körk+ət+ti = qız gözəlləşdi, görklü oldu (II, 324).
- ut fel*, اَلْ اَنْكَارْ اَقِنْ تَرُتِي ol anqar əwin tar+ut+ti = o ona evini dar elədi (II, 296).
- üt fel*, اَلْ اَغْلِنِي بُذْتِي ol oğlını бүdh+üt+ti=o, oğlunu oynatdı (II, 296).
- ar fel*, تَالْكََا اَلْرَدِي talka al+ar+dı = üzüm qızardı (I, 229), كُوكْ بُسْرَدِي kök pus+ar+dı = göy dumanlandı, buludlandı, sis бүrüdü (II, 113).
- ər fel*, كُوكْ رَدِي نَانْكَ kög+ər+di nənq = nəsnə göyərdi, göy rəngini aldı (II, 118), كُولْدِي سَوْفْ köl+ər+di suw = su gölləndi, yığıldı (II, 118).

- ğar fel*, *أَلْ أَت سَقْعَرْدِي* ol at suw+ğar+dı = o, at suvardı (II, 200), *أَلْ* ol *مَنِ أَتْعَرْدِي* ol mənı at+ğar+dı = o mənı ata mindirdi, I, 265).
- gər fel*, *أَلْ أَتِن أَقْكَ إِجْكَرْدِي* ol atın əwğə iç+gər+dı = o, atını evə çəkdi (I, 266).
- ğır fel*, *يَرِ تَرْغَرْدِي* yer toz+ğır+dı = yerdən toz qopan kimi oldu (II, 191).
- gir fel*, ol manqa kəl+gir+dı = o mənım yanıma gəlmək istədi (II, 207).
- kar fel*, *أَلْ أُنِي مُنْكَرْدِي* ol anı munq+kar+dı = o onu iztiraba, sıxıntıya saldı (III, 345).
- kər fel*, *أَلْ أَشِغْ ثَبْكَرْدِي* ol ışığ tüp+kər+dı = o, işin əslini, kökünü araşdırdı və izinə düşdü (II, 192).
- da fel*, *أَلْ أُنِي بَغْدَادِي* ol anı bağ+da+dı = güləşdə onu sarmaya saldı, onun ayağına sarma verdi (II, 342).
- də fel*, *أَلْ مَنِ أُنْدَادِي* ol mənı ün+də+dı = o mənı çağırıdı, hayladı (I, 300).
- ta fel*, *أَلْ أَقْتَتِي بَكْ* bəğ anı ok+ta+t+tı = bəy ona ox atdırdı (I, 291).
- la fel*, *أَلْ أُنِي قَرْنَلَادِي* ol anı karın+la+dı = o onun qarnına vurdu (III, 302), *أَلْ أُنِي أَغْزَلَادِي* ol anı oğuz+la+dı = o onu oğuz saydı, oğuzlara nisbət qıldı (III, 302), *أَلْ أُنِي قَلْجَلَادِي* ol anı kılıç+la+dı = o onu qılıncladı, qılıncla vurdu (III, 302), *بَامُقْ أَرُغْلَادِي* pamuk uruğ+la+dı = pambığı çiyiddən ayırdı (III, 302), *تَنْقَرِي مَنِ أَغْرَلَادِي* tənqri mənı ağır+la+dı = tanrı mənı əzəzlədi» (III, 302), *أَرْ تَاغْدَا يِيلَادِي* ər tağda yay+la+dı = adam dağda yayladı (III, 277), *إِنْكَاكْ بَزَاغُولَادِي* inqək buzağu+la+dı = inək buzov doğdu, buzovladı (III, 82), *قُشْ بَلَلَادِي* kuş bala+la+dı = quş balaladı (III, 82).
- lə fel*, *أَلْ أُنِي بَغْرَلَادِي* ol anı böğür+lə+dı = o onun böyrəyinə vurdu (III, 302), *أَلْ أُنِي ÇİĞİLَادِي* ol anı çigil+lə+dı = o onu çigillərə nisbət qıldı, çigil saydı (III, 302), *أَرْ أَشْكَا إِرْتَالَادِي* ər işka ertə+lə+dı = adam işə erkən, ertədən başladı (I, 332), *أَرْسَلَانْ أَلْ قِيزِنْ* arslan ənük+lə+dı = aslan balaladı (I, 326), *أَلْ أَكْتَلَادِي* ol kızın əgət+lə+dı = o, qızına cariyə verdi, qızı ilə ər evinə cariyə göndərdi (I, 319).

- la+n fel**, ار اتغ قیزلندی *ər atıǵ kızı+lan+dı* = adam atı bahalı hesab etdi (III, 191), آل انی قیزلندی *ol anı kızı+lan+dı* = o onu öz qızlarından biri saydı, öz qızları yerində tutdu (III, 191), تاغ تیتلندی *ağ tıt+lan+dı* = dağ şam ağacı ilə örtüldü, ağaclandı (III, 191), ار آتلندی *ər at+lan+dı* = adam atlandı, ata mindi (I, 288).
- lə+n fel**, ار تیلکولندی *ər tilkü+lən+di* = adam tülküləndi, yaltaqlandı (III, 194), کیشی کیرپیلندی *kişi kirpi+lən+di* = adam sərtləşərək kirpi kimi büzüldü və qaş-qabaq tökdü (III, 193), ار بړکلندی *ər bürǵə+lən+di* = adam qəzəbindən birə kimi sıçradı, birələndi (III, 194).
- la+ş fel**, برلا تئلشدی *olar ikki birlə tat+laş+dı*=onlar ikisi birlikdə tatca, farsca danışdılar (II, 215), آل اگی بلا سچلشدی *ol ikki bilə saç+laş+dı* = onlar ikisi saçlaşdı (II, 222).
- lə+ş fel**, آل مەنیک برلا گزئلشدی *ol məninq birlə köz+ləş+di*=o mənimlə göz-gözə baxmaqda yarışdı (II, 229), آل مەنیک برلا ایشلشدی *ol məninq birlə iş+ləş+di*=o mənimlə işdə yarışdı». Yardım da belədir (I, 276), آلار اگی ارئلشدی *olar ikki ər+ləş+di*=onlar ikisi ər olmaqda yarışdılar (I, 276).
- la+t fel**, آل ات تزلتی *ol ət tuz+lat+tı* = o, ət duzlatdı (II, 326), آل اتن تئلتی *ol anı taş+lat+tı* = o onu daşlatdı (II, 326), آل اتن تئلتی *ol atın tağ+lat+tı* = o, atını dağlatdı (II, 327), آل مەنکا اقق اقلتی *ol mənqa ıwıq aw+lat+tı* = o mənə geyik ovlatdırdı (I, 259).
- lə+t fel**, آل انی سئلتی *ol anı sən+lət+ti* = o ona «sən» dedirdi (II, 39), بو ییر انی اکلتی *bu yer anı ig+lət+ti* = bu yer onu xəstələndirdi (I, 295).
- sı fel**, سیرکا سقسیدی *sirkə suw+sı+dı* = sirkənin tündlüyü azaldı (III, 258), ازم اچغسیدی *üzüm açıǵ+sı+dı* = üzüm turşudu (I, 307).
- si fel**, اشیچ کەنقرسیدی *aşıç kənqir+si+di* = qazanın dibi yandı, qazandan iy yüksəldi (I, 354).
- sin fel**, آل بو اقی اقسیندی *ol bu əwni əw+sin+di* = o bu evi öz evi saydı, oraya yerləşdi (I, 286), ار اغل ارسیندی *ər+sin+di* =uşaq böyüyüb kişiləşdi (I, 286).

- (a)dh *fel*, اَر تُمْلُغْكَا بُوْدْتِي ər tumluğka bu+dh+tı = adam soyuqda buydu, dondu və öldü (III, 377). يَنْكَلِقْ اَغْلَى يَوْقَادُوْر، اَذْكُوَاتِي قَلِيْر. yalnquk oğlu yok+adh+ur, edhgü atı kalır = adəm oğlu ölər, yaxşı adı qalar (III, 332).
- ədh *fel*, اَغْلَان بِلْكَادْتِي oğlan bilg+ədh+ti = uşaq ağıllandı (II, 325), اَوْغُول اَرْنَسَا اَتَا تِنُوْر oğul ər+ədh+sə, ata tınur = oğul yetişsə, ata dincələr (I, 250).
- a *fel*, فَبَزَادِي kupz+a+dı = qopuz çaldı (I, 69).
- ə *fel*, تَپَزَادِي təpz+ə+di = həsəd etdi (I, 69)
- t *fel*, تَارِغْ اَرْتِي tarığ arı+t+tı = taxıl təmizlədi (I, 69), تُون قُرْتِي ton kuru+t+tı = paltar qurutdu (I, 69).
- çur *fel*, يَغْمُر تَمْجُرْدِي yağmur tam+çur+dı = yağış səpələdi (II, 189).
- çür *fel*, اَر كِكْجُرْدِي ol ikki ər kik+çür+di = o, iki adamı bir-birinin üzərinə salıxdırdı (II, 206).
- çuk *fel*, اَر تَنْجَقْتِي ər tun+çuk+tı = adam tincıxdı (II, 232), سَغُر تَنْجَقْتِي soğur tun+çuk+tı = ada dovşanı qış yuxusu üçün öz yuvasına çəkildi (II, 232).
- dı *fel*, اَت اَلْدِ اَلْدِي at ul+dı+dı = at nalsız, yalınayaq qaldı (I, 300), اَل قَلِجْ قَنْدِي ol kılıç kun+dı+dı = o, parlatğıcla qılinc parılatdı (III, 253).
- di *fel*, اَل يَنْجُو اَقْدِي ol yinçü əw+di+di = o, inci yığdı, topladı (I, 300).
- ıl *fel*, مَاحُل نَو، بَتِكْ اَقْلَدِي bitik ok+ıl+dı = kitab oxundu (I, 244).
- il *fel*, مَاحُل نَو، سَوْفْ كَجَلْدِي suw keç+il+di = su keçildi (II, 158).
- ul *fel*, مَاحُل نَو، كَيِكْ تَتْلَدِي keyik tut+ul+dı = geyik tutuldu (II, 146).
- ül *fel*, مَاحُل نَو، كُورْلَدِي kör+ül+di nənq = nəsnə görüldü (II, 159).
- ın *fel*, مَاحُل نَو، بَتِكْ اَقْدِي bitik ok+ın+dı = kitab oxundu (I, 248).
- in *fel*, مَاحُل نَو، تَرِي تِلْنَدِي təri til+in+di = dəri uzununa zol-zol kəsildi (II, 169).

- un** *fel, məchul növ*, يَتُوك بُلْدَى yitük bul+un+dı = itik tapıldı (II, 165).
- ün** *fel, məchul növ*, تُوْزِلْ يُوْنْدَى tüzl+ün+di yer = yer düzləndi, hamarlandı (II, 244).
- la+l** *fel, məchul növ*, كَيَكْ اَقْلَدَى keyik aw+la+l+dı=geyik ovlandı (I, 317), كُنْغَلْكَ بُوْغْمَلْدَى könqlək boğmak+la+l+dı= köynək düymələndi (III, 305).
- lə+l** *fel, məchul növ*, كَوَى اَتْلَدَى koy ət+lə+l+di=qoyun ət edildi (I, 316), اَر تَوَارَى اُبْلَدَى ər tawarı üp+lə+l+di = adamın malı talan edildi (I, 316), اِيْش اِشْلَدَى iş iş+lə+l+di = iş işləndi (I, 317).
- duk** *fel, məlum növ*, بُلْدُقْتَى نَانْكَ bul+duk+tı nənq = nəsnə tapıldı (II, 231).
- dük** *fel, məlum növ*, بِلْمِشْ يَاكْ بِلْمَاذْكَ كِشِيدَا يِيكْ bilmə+dük kişidə yeg = tanıdığın şeytan tanımadığın adamdan yaxşıdır (III, 159).
- ık** *fel, məlum növ*, يَغَى سَنْجَقْتَى yağı sanç+ık+tı =düşmən yenildi, məğlub oldu (II, 232), اَر اَرَجِيْقْدَى ər aç+ık+dı = adam acdı (I, 239).
- ik** *fel, məlum növ*, تَوْنْ كِرْكْتَى ton kir+ık+tı = paltar kirləndi (II, 143).
- uk** *fel, məlum növ*, يِيْلَقَى يُوْكَ يِيْلَقَى yılkı yut+uk+dı = ilxı quraqlıqdan lap arıqladı, bir dəri, bir sümük qaldı (I, 70), قَلِجْ تُوْكَ قَلِجْ kılıç tut+uk+tı = qılınç paslandı (II, 143).
- ük** *fel, məlum növ*, كَوَى بُوْلْكَتَى koy böl+ük+tı = qoyun bölüklərə ayrıldı (II, 144).
- n** *fel, qayıdış növ*, اَلْ سَجِنْ تُوْزْدَى ol saçın tara+n+dı = o, saçını daradı, başqasının köməyi olmadan özü daradı (II, 166). اَر اَرَانْدَى ər arı+n+dı = adam təmizləndi, yuyundu (I, 246).
- ın** *fel, qayıdış növ*, اَلْ يَرْمَاقِنْ اَلْدَى ol yarmakın al+ın+dı = o, pulunu başqasının köməyi olmadan özü aldı (I, 71).
- in** *fel, qayıdış növ*, اَر اِيْشِنْ بِلْدَى ər ışın bil+in+di = adam işini bildi (II, 165), اَر يَزُقِنْ بِلْدَى ər yazukın bil+in+di = adam suçunu anladı, söylədi, boynuna aldı, etiraf etdi (I, 165).

- un** *fel*, *qayıdış növ*, *أغل تُتدى* bəg mənı oğul tut+un+dı = bəy mənı oğulluğa qəbul etdi (II, 165), *أر كىك تُتدى* ər keyik tut+un+dı = adam təkbaşına geyik tutdu (II, 165), *أل اوزن* ol özin ur+un+dı = o, bir işə peşman olduğu üçün öz-özünü döydü (I, 246).
- ün** *fel*, *qayıdış növ*, *أل تُكُون تُكدى* ol tügün tüg+ün+dı = o, təkbaşına düyün düydü (II, 165), *أل اوزن أُكدى* ol özin ög+ün+dı = o özünü öydü, öyündü (I, 248).
- l** *fel*, *qayıdış növ*, *أر تُركا يىكلدى* ər tərka bələ+l+dı = adam tərə bələndi, tərə batdı, tərledı (III, 189).
- il** *fel*, *qayıdış növ*, *أسرك اذلى* əsrük adh+ıl+dı = sərxoş ayıldı (I, 245).
- il** *fel*, *qayıdış növ*, *سوتلیم اركلى* sü təlim irk+ıl+dı = çox əsgər toplandı (I, 284).
- ul** *fel*, *qayıdış növ*, *يیر ایلدى* yer oy+ul+dı = yer oyuldu, çuxurlaşdı (I, 279).
- ül** *fel*, *qayıdış növ*, *أر أفكا سندا اړدى* ər öpkəsində ür+ül+dı = adam qəzəbindən şişdı, qabardı (I, 242).
- ş** *fel*, *qarşılıqlı-müştərək növ*, *أل انكر اون الكشتى* ol anqar un əlgə+ş+ti = o, un ələməkdə ona kömək etdi (I, 275).
- ış** *fel*, *qarşılıqlı-müştərək növ*, *أل منكا يیر قزىدى* ol manqa yer kaz+ış+dı = o mənə yer qazmaqda kömək etdi (II, 130), *أل انىك برلا تفرتىدى* ol anıq birlə tawrat+ış+dı = o, davranmaqda (hansımız daha sürətliyik deyə) onunla yarışdı (II, 341), *أل انكار تُكُون يَزىدى* ol anqar tügün yaz+ış+dı = o ona düyün açmaqda kömək etdi. Yarışma da belədir (III, 69).
- iş** *fel*, *qarşılıqlı-müştərək növ*, *أل مىك برلا ينجو تىزىدى* ol məninq birlə yinçü tiz+ış+dı = o mənimlə inci düzməkdə yarışdı (II, 130).
- uş** *fel*, *qarşılıqlı-müştərək növ*, *أل منكا أف بۇزىدى* ol manqa əw boz+uş+dı = o mənə çadır sökməkdə yardım etdi, evi sökməkdə kömək etdi (II, 130).
- üş** *fel*, *qarşılıqlı-müştərək növ*, *أل مىك برلا كُرُشى* ol məninq birlə kör+üş+dı = o mənimlə göz-gözə gəldi (II, 129), *أل منكا يیر*

- تُرْشِدَى ol manqa yer tüz+üş+di = o mənə yeri düzəltməkdə, hamarlamaqda kömək etdi (II, 130).
- ruş** *fel, qarşılıqlı-müştərək növ*, سَقْدَا جُمْرُشْدَى olar məninq birlə suwda çum+ruş+di = onlar mənimlə birlikdə suya dalmaqda, cummaqda yarışdılar (II, 216), أَلْ أَنْكَرْ قِسْمَاقْ ol anqar kismak kış+ruş+di = o ona üzəngi qayışını qısaltmaqda, gödəltməkdə kömək etdi (II, 225).
- rüş** *fel, qarşılıqlı-müştərək növ*, اِكَيْ تَوْنْ كُزْرُشْدَى olar ikki ton kedh+rüş+di = onlar ikisi bir-birinin paltarını geyindilər (II, 228).
- la+ş** *fel, qarşılıqlı-müştərək növ*, اِكَيْ قُتْقَلْشْدَى olar ikki konuk +laş+di = onlar ikisi bir-birinə qonaq oldular (II, 257).
- lə+ş** *fel, qarşılıqlı-müştərək növ*, اَلْ مَنِكْ بَرَلَا كُزْلُشْدَى ol məninq birlə köz+ləş+di = o mənimlə göz-gözə baxmaqda yarışdı (II, 229), بِيرْ نَانِكْ بِيرَا تَنْكَلْشْدَى bir nənq birgə tənq+ləş+di = bir nəsnə o biri ilə tənleşdi, bərabərləşdi (III, 345).
- t** *fel, icbar növ*, اَلْ قُوزَى بَلْتَى ol kuzı bula+t+tı = o, quzunu qazanın buğunda bişirdi (II, 302), اَلْ كَبَاكْ جَلْتَى ol kəpək çıla+t+tı = o, kəpəyi islatdırdı (II, 302), اَلْ بَجَاكْ بَلْتَى ol bıçək bilə+t+tı = o, bıçaq itilətdi (o, bıçağın itilənməsini və bülöv ağzına çəkilməsini əmr etdi, II, 302), اَلْ قُتْقُغْ اَقْدَا تَنْتَى ol konukuğ əwdə tünə+t+tı=o, qonağı evdə gecələtdi (II, 304).
- it** *fel, icbar növ*, بَاغْ اَنِكْ بَيْنْ جَبْتَى bəg anın boynın çap+it+tı = bəy onun boynunu vurdurdu (II, 293), اَلْ اَنِي قَجْتَى ol anı kaç+it+tı = o onu qaçırtı (II, 294).
- it** *fel, icbar növ*, اَلْ تَرْغْ اِكْتَى ol tarıǵ ək+it+tı = o, toxum əkdirdi (I, 255),
- ut** *fel, icbar növ*, اَلْ مَنَكَا يُغْرَقَانْ اَشْتَى ol manqa yoğurkan aş+ut+tı =o mənim üstümə yorğan ötrdürdü, yorğan örtməyi əmr etdi (I, 253).
- üt** *fel, icbar növ*, اَرْ سَجِنْ يَلْتَى ər saçın yül+üt+tı = adam saçını düzəltmədi, tərş etdirdi (II, 307).
- ir** *fel, icbar növ*, يَاغْنِي تَرِيكَا سِنْكَرْدَى yağnı tərigə sinq+ir+di = yağnı dəriyə hopdurdu, yedirdi (III, 340).

- ur** *fel, icbar növ, أَلْ أَلْ* ol anı kaç+ur+dı = o onu qaçırtdı (II, 120).
- ür** *fel, icbar növ, أَلْ أَلْ* ol anı keç+ür+dı = o onu keçirtdı (II, 120).
- ğur** *icbar növ, أَلْ أَلْ* ol atıǵ tur+ğur+dı = o, atı durdurdu, zəiflətdi, durğunlaşdırdı, arıqlatdı (II, 191).
- gür** *fel, icbar növ, أَلْ أَلْ* ol əwgə bitik öt+gür+dı = o, evə məktub yolladı (I, 266).
- kür** *fel, icbar növ, أَلْ أَلْ* ol anqar ıt tüt+kür+dı = o ona it(ini) qısıqırtdı (II, 109).
- ğur+t** *fel, icbar növ, icbarın icbarı, مَنْ أَلْ* mən anı todh+ğur+t+tum = mən onu doyurtdum (I, 254), *أَلْ أَلْ* anınq atın ar+ğur+t+tı = onun atını yordurdu (I, 268).
- ğur+tur** *fel, icbar növ, icbarın icbarı, أَلْ أَلْ* ar+ğur+tur+dı = [yordurtdurdu] (I, 268).
- kür+tür** *fel, icbar növ, icbarın icbarı, أَلْ أَلْ* üş+kür+tür+dı = [xatırlatdırdı] (I, 268).
- dur** *fel, icbar növ, أَلْ أَلْ* ol manqa ətməgig yağka man+dur+dı = o mənə çörəyi yağa batızdırdı (II, 208).
- dür** *fel, icbar növ, أَلْ أَلْ* ol manqa at mün+dür+dı = o mənə at minməyi əmr etdi (II, 208).
- tur** *fel, icbar növ, أَلْ أَلْ* mən andan yarmak al+tur+dum = mən ondan pul aldardım (I, 264).
- sık** *fel, təsirsiz fel, أَلْ أَلْ* ər ar+sık+dı = adam aldadıldı (I, 70).
- sik** *fel, təsirsiz fel, أَلْ أَلْ* kaçığay ər yet+sik+dı = qaçan adama yetildi (III, 115), *أَلْ أَلْ* ol ər bil+sik+ti = o adamın gizlətdiyi şey və özü bilindi, faş oldu, üzə çıxarıldı (I, 71).
- suk** *fel, təsirsiz fel, أَلْ أَلْ* ər soy+suk+dı = adama soyuq dəydi (I, 70), *أَلْ أَلْ* ər yağka tut+suk+dı = adam düşməne əsir düşdü, tutuldu, yaxalandı (II, 231).
- uz** *fel, təsirli fel, أَلْ أَلْ* ər suw tam+uz+dı = adam su damlatdı (II, 180).

- üz *fel, təsirli fel, أُرَاغُتْ اُغْلِنْقَا* sūt urağut oğlınqa sūt əm+üz+di = qadın uşağına sūd əmizdirdi (I, 230).
- duz *fel, təsirli fel, أَلْ تَقَارِ الدُّزْدَى* ol tawar al+duz+di = o, malı əlindən aldırdı, onun malı soyuldu (II, 120).
- düz *fel, təsirli fel, أَلْ مَنكَا ايش بِلْدُزْدَى* ol manqa ış bil+düz+di = o mənə iş bildirdi, öyrətdi (II, 212).
- tür *fel, icbar növ, أَلْ اَنْكِرْ يَرْمَاقْ اَكْثَرْدَى* ol anqar yarmak ök+tür+di = o ona pul yığmağı əmr etdi (I, 263).
- mış *fel, keçmiş zaman, اَقْكَا بَرْمِشْ* əwgə bar+mış = mənim xəbərim olmadığı halda evə gəlmiş (II, 77).
- miş *fel, keçmiş zaman, أَلْ مَنكَا كَلْمِشْ* ol manqa kəl+miş = mənim xəbərim olmadan mənim yanıma gəlmiş (II, 77).
- dı *fel, keçmiş zaman, أَلْ جَقْمَاقْ جَقْدَى* ol çakmaq çak+di = o, çaxmaq çaxdı (I, 45), *بَكْ ايل اَلْدَى* bəg el al+di = bəy el aldı, ölkə tutdu (I, 220).
- di *fel, keçmiş zaman, كَيِكْ ثُرُقْقا اِلْنَدَى* keyik tuzakka ilin+di = geyik tələyə düşdü (I, 250), *تَكْمَا جَجْكَ اُكْلَدَى* təgmə çəçək ökül+di = hər növ çiçək yığıldı (II, 278).
- tı *fel, keçmiş zaman, كُونْ بَتَّى* kün bat+tı = günəş batdı (II, 290), *أَلْ مَنكَا بَتِكْ اَفْتَى* ol manqa bitik okıt+tı = o mənə kitab oxutdu (I, 255), *كُوزْدَنْ يَاشْ سَقْرُقْتَى* közdən yaş sawruk+tı = gözdən yaş sovruldu (II, 232).
- ti *fel, keçmiş zaman, اَرْ سَوْفْ كَجْدَى* ər suw keç+ti = adam su keçdi (II, 120).
- r *fel, indiki zaman, اَمْلَا رَمَنْ* əmlə+r mən = dərmanlayıram (I, 310).
- ar *fel, indiki zaman, اَذْنُوْ كَلْبْ بَقْرَمَنْ* udhnu kəlip bak+ar mən = oyanaraq gəlib baxıram (III, 188).
- ər *fel, indiki zaman, سِزْكَارَمَنْ* sezik+ər mən = sezirəm (II, 144).
- ır *fel, indiki zaman, قَنْجَا بَرِيرْ بِلْ كُوسُوزْ* kança bar+ır bəlgüsüz = hara gedir, bilinmir, bilinməz (I, 362).
- ir *fel, indiki zaman, كَلِيرْ* kəl+ir = gəlir (I, 75).
- ur *fel, indiki zaman, مَن تَنْكْرِيكَا سِغْنُورَمَنْ* mən tənqrigə sığın+ur mən = mən tanrıya sığınırım (II, 171).

- ür** *fel, indiki zaman*, سِزْلَتُورْ مَن sızlät+ür mən = siz deyə xitab etdirirəm (II, 329).
- yur** *fel, indiki zaman*, اَرَات مَنَنْ يَقْرِيورْ / اَرَات يَمَا سَقْرِيورْ ər at mənin yawra+yur, iglər yəmə sawrı+yur = ər və at məndə sağlam olur, xəstəliklər yenə azalır, seyrəlidir (III, 254).
- yür** *fel, indiki zaman*, اَذْكَ مَنَنْى كُجَايِرْ üdhük mənə küçə+yür = eşq mənə zülm edir (III, 240).
- ğay** *fel, qəti gələcək zaman*, اَلْ يَا قَرْقَاى ol ya kur+ğay = o, yay quracaq (II, 82), اَلْ اَقْكَ بَرْغَاى ol əwgə bar+ğay = o, evə gedəcək (II, 82).
- kay** *fel, qəti gələcək zaman*, اَلْ سُوْتْ سَاغْقاى ol süt sağ+kay = o, süd sağacaq (II, 82).
- gəy** *fel, qəti gələcək zaman*, اَلْ مَنْكَا كَلْكاى ol manqa kəl+gəy = o mənənim yanıma gələcək (II, 82), اَلْ يَرْمَاقْ تَيْرْكاى ol yarmak ter+gəy = o, pul yığacaq (II, 82).
- ğalır** *fel, yaxın gələcək zaman*, مَن بَرْغَالِرْ مَن mən bar+ğalır mən = mən getmək üzrəyəm, gedə-getdəyəm (II, 82), مَن ثَرْغَالِرْ مَن mən tur+ğalır mən = mən qalxmaq üzrəyəm, qalxa-qalxdayam (II, 82), اَلْ يَا قَرْغَالِرْ ol ya kur+ğalır = o, yay qurmaq üzrədir, o indicə yay quracaq (II, 82).
- kalır** *fel, yaxın gələcək zaman*, اَلْ تَاغْقا اَغْقاِلِرْ ol tağka ağ+kalır = o, dağa çıxmaq üzrədir, lap çıxax-çıxdadır (II, 82).
- gəlir** *fel, yaxın gələcək zaman*, اَلْ اَقْكَ كِرْكا لِرْ ol əwgə kir+gəlir = o, evə girmək üzrədir, girə-girdədir (II, 82), اَلْ يَرْمَاقْ تَيْرْكاِلِرْ ol yarmak ter+gəlir = o, pul yığmaq üzrədir, yığa-yığdadır (II, 83).
- ar** *fel, qeyri-qəti gələcək zaman*, كُرْ قَرْمَن kur+ar mən = quraram (II, 81, türklərdə), مَن يَا قَرْرَن mən ya kur+ar+an = mən yay quraram (oğuzlarda, II, 82).
- ər** *fel, qeyri-qəti gələcək zaman*, كُلْ kül+ər = gülər (türklərdə, II, 60), مَن كُلْرَن mən kül+ər+ən = mən gülərəm (oğuzlarda, II, 82).
- ır** *fel, qeyri-qəti gələcək zaman*, بَرِير bar+ır = gedər (II, 61).

- ir** *fel, qeyri-qəti gələcək zaman*, مَن كَلَرَان mən kəl+ir+ən = mən gələrəm (oğuzlarda, II, 82).
- ur** *fel, qeyri-qəti gələcək zaman*, أَل يُقَارُو تُرُ ol yokarı tur+ur = o, ayağa qalxar (II, 60).
- əyin** *fel, əmr şəkli*, جَيِّقَ أَتْ كُرَايِن çık et kör+əyin = hələ bir səsin çıxsın görüm, kişisən, səsin çıxar (III, 137).
- alım** *fel, əmr şəkli*, أَتَزْ اِجِبْ فِقْرَكِم ottuz içip kır+alım = üç dəfə içib qışqıraq (I, 198), قَلْقَن سُنْكَوْنُ جُمَشْلِم kalkan, sünqün çumş+alım = qalxanla, süngü ilə vuruşaq (I, 433), قَيْنَب يِنَا كَيْمَشْلِم kaynap, yana yumş+alım = qaynayıb yenə yumşalaq (I, 433), بَذْرَمَ قَلْبِ اَقْتَنِم bədhərəm kılıp awn+alım = bayram edib ovunaq (I, 293).
- əlim** *fel, əmr şəkli*, يُقَار قَبُب سَكْرَكِم yokar kopup səgr+əlim = yuxarı tullanaq (I, 198), اَرْسَلَن لَيُو كُكْرَكِم arslan layu kökr+əlim = aslan kimi kükrəyək (I, 198), سَقْتَج سَقْتَلِم kaçtı sakınç, səwn+əlim = qaçdı kədər, sevinək (I, 198), تَكْرَا اَلْب اَكْرَكِم təgrə alıp əgr+əlim=dövrəyə alıb mühasirə edək (II, 41), اَتْن تَشْب يَكْرَالِم attın tüşüp yügr+əlim = atdan düşüb yüyürək (II, 41), قَقْرَب اَتَغ كَمَشْلِم kıkırp atığ kəmş+əlim = qışqıraraq at sürək (I, 433).
- ğıl** *fel, əmr şəkli*, سَفْغَرِغِل suwğar+ğıl = suvar, suvarginən (II, 66).
- gil** *fel, əmr şəkli*, اَقْكَ كِرْكِل əwgə kir+gil = evə gir, girginən (II, 66), يَرْمَاق تَرِكِل yarmaq tər+gil = pul yığ, yıgginən (II, 66).
- kıl** *fel, əmr şəkli*, تَاغْكَ اَغْل tağka ağ+kıl = dağa çıx, çıxginən (II, 66), سَوْت سَغْل süt sağ+kıl = süd sağ, sağginən (II, 66).
- ınq** *fel, əmr şəkli*, بَرِنْكَ barınq = gediniz (türklərdə nəzakət forması, III, 322), اَمْدَى مُنَى اَلْنَك əmdi muni alınq = indi bunu alın (oğuzlarda, III, 322).
- inq** *fel, əmr şəkli*, اَمْكَ اَمْكِي بَلِنْكَ əmgək məninq bil+inq = əmək mənimdir, bunu bilin (oğuzlarda, III, 322).
- ınq+lar** *fel, əmr şəkli*, بَرِنْكَلَارَا كِيكُو bar+ınq+lar ikigü = ikiniz gedin (III, 322), بَرِنْكَلَار قَمْغ bar+ınq+lar kamuğ = hamınız gedin (III, 322).

- nq+ız fel, əmr şəkli, اقلب مَنى قِيمَنَز** awlap məni koyma+nq+ız = ovlayıb məni buraxmayınız (oğuzlarda nəzakət forması, II, 66), **ایق قِيمَنَز** ayık ayıp kayma+nq+ız = söz verib sözdən qaçmayınız (oğuzlarda nəzakət forması, II, 66).
- sun fel, əmr şəkli, بَرَسُن نَرُو** bar+sun naru = getsin o yana (II, 204), **يُولُ اُغْرَبِلْسُون** yol oğur bol+sun = yol uğurlu olsun (I, 126), **يَمَا سَقْلِسُون** kadhğu yəmә sawıl+sun = qayğı yenә sovulsun (I, 168).
- sün fel, əmr şəkli, كَلْسُون** kəl+sün = gəlsin (II, 80), **اَنَدِك كِشِي تِيتِلْسُون** əndik kişi titil+sün = axmaq adam ayılsın (I, 168), **اِيْل ثَرُو** el törü yitil+sün = yurda nizam yayılsın (I, 168), **يَتِلْسُون** toklı böri yetil+sün=quzu qurdla otlasın (I, 168).
- ma fel, əmr şəkli, اَلْمَا** alma = alma (I, 226), **اِلْمَا** ilma = enmə (I, 226), **بَرْمَاسُون** bar+ma+sun = getməsin (II, 80).
- mə fel, əmr şəkli, كَلْمَاسُون** kəl+mə+sün = gəlməsin (II, 80).
- ma+nq+lar fel, əmr şəkli, بَرْمَانِك لَار** bar+ma+nq+lar = getməyin (II, 80), **تُرْمَانِكَلَار** tur+ma+nq+lar = getməyin, qalxmayın (II, 80).
- sa fel, şərt şəkli, كَرَاك بُلْسَا قِيز اَلِير** kərək bol+sa kız alır = lazım olsa qız, yəni bahalı alar (III, 322), **اَنقْدُز بُلْسَا اَت اَلْمَاس** anqduz bol+sa, at ölməs = andız olsa, at ölməz (I, 175).
- sə fel, şərt şəkli, اَمَا كَلْسَا قَت كَلِير** uma kəl+sə, kut kəkir = qonaq gəlsə, qut gələr (I, 156), **كَلِنْق بِيرْسَا قِيز اَلِير** kalınc ber+sə kız alır = başlıq versə qız alar (III, 322), **اِم بِلْسَا اَر اَلْمَاس** im bil+ sə, ər ölməs = bəlgə bilsə ər ölməz (I, 112).
- sar fel, şərt şəkli, بُوْز قُش تَتَار** buşma+sar boz kuş tutar = (ovçu) bezməsə boz quş tutar (II, 40).
- sər fel, şərt şəkli, اِيْقَمَسَار اَرُونِك قُش تَتَار** ewmə+sər ürünq kuş tutar = tələsməsə ağ quş tutar (II, 40).
- sir fel, arzu şəkli, اَر كَلْسِرْدِي** ər kül+sir+di=adam özünü gülümsər göstərdi, II, 207).
- sa fel, arzu şəkli, اَرَقَاغُونَسَادِي** ər kağun+sa+dı = adamın ürəyi qo-vun istədi (I, 305), **اَل اَق اَتْسَادِي** ol ok at+sa+dı = o, ox atmaq

- istədi (I, 302), *أَر قُبُعُ أَجْسَادِي* ər kapuğ aç+sa+dı = adam qapını açmaq istədi (I, 303).
- sə *fel, arzu şəkli, أَر جَنِشْتُرُكْسَادِي* ər çiniştürük+sə+di = adamın ürəyi çiniştürük istədi (I, 305), *مَنْ أَنِي أَبْسَادِم* mən anı öp+sə+dim = mən onu öpmək istədim (I, 302), *أَل سَوْفُ إِجْسَادِي* ol suw iç+sə+di = o, su içmək istədi (I, 303).
- msin *fel, arzu şəkli, أَل بَجَاك بِلْمَسِنْدِي* ol bıçək bilə+msin+di = o, özünü elə göstərdi ki, guya bıçaq itiləyir (II, 259),
- ımsin *fel, arzu şəkli, أَر سَوْفُ قَا قَرْمَسِنْدِي* ər suwka kar+ımsin+di = adam özünü boğazında su qalan kimi göstərdi (II, 259).
- ımsin *fel, arzu şəkli, أَل أَكَا كَرْمَسِنْدِي* ol əwgə kir+ımsin+di = o, özünü guya evə girən kimi göstərdi (II, 259), *أَل يَرْمَاقُ تَرْمَسِنْدِي* ol yarmak tər+ımsin+di = o, özünü guya pul yığan kimi göstərdi (II, 259).
- umsin *fel, arzu şəkli, أَل أَنِي قَجْرْمَسِنْدِي* ol anı kaçr+umsin+di = o, gerçəkdən qaçırmadığı halda onu qaçırmış kimi göründü (II, 260).
- ümsin *fel, arzu şəkli, أَل أَنِيك يَا زُقِن كَجْرْمَسِنْدِي* ol anınq yazukın keçr+ümsin+di = o, əslində bağışlamadığı halda onun günahını bağışlayan kimi göründü (II, 260).
- ası *fel, lazım şəkli, بُو يَا قُرَاسِي أَغْر تَكُل* bu ya kur+ası oğur təgül = bu, yay qurası zaman deyil (II, 83), *بُو تُرَاسِي يِير تَكُل* bu tur+ası yer təgül = bu, durulası yer deyil (II, 83).
- əsi *fel, lazım şəkli, أَل بَزْكَا كَلْسِي بُلْدِي* ol bizgə kəl+əsi boldı = o bizə gələsi oldu (II, 84).
- ğu *fel, vacib şəkli, بُو يَا قُرْغُو أَغْر أَرْمَاس* bu ya kur+ğu oğur ərməs = bu, yay qurmalı (quracaq, qurulacaq, qurası) vaxt deyil (II, 83).
- gü *fel, vacib şəkli, بُو أَكَا كِرْكَو أَوْدُ أَل* bu əwgə kirkü ödh ol = bu, evə girmə vaxtıdır (II, 84).

Qeyd: qısalıq naminə xəbər şəklini cədvəllə veririk – t.=türklər, o.=oğuzlar deməkdir.

Cədvəl 1. DLT-də I-II-III şəxsdə (tək) xəbər şəklinin cədvəli

Zaman	Mən	Sən	Ol
İndiki zaman	bar+ır mən kəl+ır mən	bar+ır sən kəl+ır sən	bar+ır ol kəl+ır ol
Nəqli keç./z.	bar+mış mən kəl+mış mən	bar+mış sən kəl+mış sən	bar+mış ol kəl+mış ol
Şühudi keç./z.	bar+dım (t.) bar+duk (o.)	bar+dınq (t.) bar+duk (o.)	bar+dı (t.) bar+duk (o.)
Gələcək zaman	bar+ğay mən kəl+gəy mən	bar+ğay sən kəl+gəy sən	bar+ğay ol kəl+gəy ol
Yaxın gəl./z.	bar+ğalır mən kir+gəilir mən	bar+ğalır sən kir+gəilir sən	bar+ğalır ol kir+gəilir ol
Müzare şəkli	bar+ır mən (t.) mən bar+an (o.) mən külər+ən (o.)	bar+ır sən (t.) sən bar+an (o.) sən külər+ən (o.)	bar+ır ol (t.) ol bar+an (o.) ol külər+ən (o.)
İnkar şəkli	bar+mas mən (t.-o.) bar+ma+du (o.)	bar+mas sən (t.-o.) bar+ma+du (o.)	ol bar+mas (t.-o.) bar+ma+du (o.)

Cədvəl 2. DLT-də I-II-III şəxsdə (cəm) xəbər şəklinin cədvəli

Zaman	Biz	Siz	Olar
İndiki zaman	bar+ır+ız kəl+ır+ız	bar+ır+sız kəl+ır+ız	bar+ır+lar kəl+ır+lər
Nəqli keç./z.	bar+mış+ız kəl+mış+ız	bar+mış+sız kəl+mış+sız	bar+mış+lar kəl+mış+lər
Şühudi keç./z.	bar+dı+mız (t.) bar+duk (o.)	bar+dı+nqız (t.) bar+duk (o.)	bar+dı+lar (t.) bar+duk (o.)
Gələcək zaman	bar+ğay biz kəl+gəy biz	bar+ğay siz kəl+gəy siz	bar+ğay olar (?) kəl+gəy olar
Yaxın gəl./z.	bar+ğalır+ız kir+gəilir+ız	bar+ğalır+sız kir+gəilir+sız	bar+ğalır+lar kir+gəilirlər
Müzare şəkli	bar+ır+ız (t.) biz bar+an (o.) biz kül+ər+ən (o.)	bar+ır+sız (t.) siz bar+an (o.) siz kül+ər+ən (o.)	bar+ır+lar (t.) olar bar+an (o.) olar kül+ər+ən (o.)
İnkar şəkli	bar+mas+mız (t.) bar+ma+du (o.)	bar+mas+sız (t.) bar+ma+du (o.)	bar+mas+lar (t.) bar+ma+du (o.)

-mak *feli isim, məsdər, الماك* al+mak = almaq (I, 220).

- mək** *feli isim, məsdər, بېرماک* ber+mək = vermək (III, 177).
- ık** *feli isim, hərəkət adı, مَنِک يَرْقِم نَتَّک* məninq yor+ık+ım nətək = mənim gedişim, rəftarım necədir (II, 63), سَنِک يَرْقِنک نَتَّک səninq yor+ık+ınq nətək = sənin gedişin, rəftarın necədir (II, 63), اَنِک يَرْقِی نَتَّک aninq yor+ık+ı nətək = onun gedişi, rəftarı necədir (II, 63).
- ığ** *feli isim, hərəkət adı, اَنِک ایش قِلغی بَلکُولُک* aninq iş kıl+ığ+ı bəlgülüg = onun iş işləməsi məşhurdur (II, 63), سَکَل تَنغی اَرْتَقı səkəl tın+ığ+ı artaq = xəstənin nəfəs alması pisdir (II, 63).
- ig** *feli isim, hərəkət adı, اَنِک يَرماق تیرکی کور* aninq yarmak tər+ig+i kör = onun pul yığmasını gör (II, 64), تاز کَلیکی بُرکجیکا taz kəl+ig+i börkçigə = keçəlin gələsi yeri börkçü, papaqçı dükandır (II, 64).
- ış** *feli isim, hərəkət adı, قچش بُلسا قیا کُرماس* kaç+ış bolsa, kıya körməs = qaça-qaç olsa, heç kim bir-birinə baxmaz (I, 372), اِشتا جِقش یوقı ol ıšta çık+ış yok = o işdə bir çıxar, mənfəəət yoxdur (I, 372).
- iş** *feli isim, hərəkət adı, کَلِش بَرش* kəl+iş bar+ış «gediş-gəliş» (I, 373), اَلش بېریش al+iş ber+iş = bir haqqı almaq, bir haqqı vermək (I, 132).
- uş** *feli isim, hərəkət adı, تَقش اِجرا اُرش بَرِدِم* tok+uş içrə ur+uş berdim = savaşa girib vuruşdum (II, 118).
- üş** *feli isim, hərəkət adı, سَگش* sög+üş «söyüş, söymə, söyüşmə» (I, 372).
- ğu** *feli isim, hərəkət adı, سَنِک بَرغُونک قِجان* səninq bar+ğu+nq kaçan = sənin getmənin nə zamandır (II, 85), مَنِک بَرغُوم يَقْتی məninq bargum yaktı = mənim getməyim yaxınlaşdı (II, 85).
- sığ** *feli isim, hərəkət adı, kün bat+sığ* «günbatar, qərb» (I, 450),
- suğ** *feli isim, hərəkət adı, kün toğ+suğ* «gündoğar, şərq» (I, 450).
- an** *feli sifət, اَل بَران* bar+an ol = gedəndir (oğuzlarda, I, 107), اَران uran = vuran (oğuzlarda, I, 107).
- ğan** *feli sifət, اَل اَر اَل اَقکا بَرغان* ol ər ol əwgə bar+ğan = o adam evə çox gedəndir (II, 72), اَردى اَشين تَتَرغان, ərdi aşın tatur+ğan = aşını daddıran idi, qonaqpərvər idi (II, 110), اَل كِشى اَل تَرغ

ارتغان ol kişi ol tarığ arıt+ğan = o adam durmadan buğda arıtlayandır (I, 209), تەنقرى ال يىرىك يىرتغان tənqri ol yerig yar-at+ğan = yeri yaradan tanrıdır (III, 52), اۇدغرغان udhğur+ğan = daim oyadan (II, 255), تۇدغرغان todhğur+ğan = daim doyu-ran (II, 255).

-gən *feli sifət*, ال اقن بۆرتكان ol əwin bəzət+gən ol = o, evini daim bəzədəndir (II, 309), ال اتىغ كۆزتكان ol atıg közət+gən ol = o, daim atı gözətəndir (II, 309), ار كۆلسىركان külsir+gən ər = daima gülümsəyən ər (II, 255), ار كۆلكان kül+gən ər = çox gülən, güləyən adam (II, 73), كەۋشەن تاقى كەۋشەنكەن kawşən+gən təwəy = daim gövşəyən, gövüş gətirən dəvə (II, 255).

-ındı *feli sifət*, سەچىندى نانك saç+ındı nənq = saçılan, yayılan nəsnə (I, 439), قازىندى تېراق kaz+ındı toprak = qazılmış torpaq (I, 439).

-indi *feli sifət*, كەندى تون kedh+indi ton = çox geyilən don, paltar, (I, 439).

-ündi *feli sifət*, سۈرىندى ار sür+ündi ər = hər yerdən sürülən, sürgün olunan adam (I, 439), سۈزىندى سۇف süz+ündi suw = süzülmüş su (I, 439), كۆمىندى نانك köm+ündi nənq = gömülmüş, basdırılmış nəsnə (I, 440).

-undı *feli sifət*, سۇلىندى sul+undı kişinin arxaya doğru saldığı (ənsədə saxladığı) saç. Əsli «سالىندى نانك sal+ındı nənq»dir, «salınan, buraxılan nəsnə» deməkdir. Bu, fəsih olmayan sözdür (I, 440).

-duk *feli sifət*, انىك باردۇقى بىر anıq bar+duki bar+ma+ dukı bir = onun varması ilə varmaması eyni şeydir (II, 65).

-düg *feli sifət*, انىك كەلدۇقى بىر anıq kəl+dügi kəl+mə+dügi bir = onun gəlməsi ilə gəlməməsi eyni şeydir (II, 65), سەنىك سەنىك كۆردۈگۈنك كۆرەلمەگۈنك səninq kör+dügünq kör+mə+dügünq bir = sənin gördüyünlə görmədiyini birdir (II, 65), بىلمەش ياكى بىلمەك bilmiş yek bil+mə+dük kişidən yeg = tanıdığın şeytan tanımadığın adamdan yaxşıdır (III, 159).

- ğu** *feli sifət*, بُوْ يا قُرْغُو اُغْر اَرْمَاس bu ya kur+ğu oğur ərməs = bu, yay qurulacaq vaxt deyil (II, 83), بُوْ تَرْغُو يِير اَرْمَاس bu tur+ğu yer ərməs = bu, durulacaq yer deyil (II, 83).
- gü** *feli sifət*, بُوْ اَقْكَ كِرْكَوْ اُوْذْ اَل bu əwgə kir+gü ödh ol = bu, evə girmə vaxtıdır (II, 84), اَل بَزْكَ كَلْكَوْ بُلْدِ ol bizgə kəl+gü boldı = onun bizə gəlmə zamanı oldu (II, 84).
- ku** *feli sifət*, بُوْ تَاغْ اَغْغُوْ اَرْمَاس bu tağ ağ+ku ərməs = bu, dağa çıxılacaq zaman deyil (II, 83).
- ası** *feli sifət*, بُوْ يا قُرْاسِ اُغْر تَکَل bu ya kur+ası oğur təgül = bu, yay qurası zaman deyil (II, 83), بُوْ تُرْاسِ يِير تَکَل bu tur+ası yer təgül = bu, durulası yer deyil (II, 83).
- əsi** *feli sifət*, اَل بَزْكَ كَلْسِ بُلْدِ ol bizgə kəl+əsi boldı = o bizə gələsi oldu (II, 84).
- ındı** *feli sifət*, اَكْ اَقْتَدِ سُوْف ak+ındı suw = axan su (I, 196).
- indi** *feli sifət*, اَكْ اِكْنَدِ تَرْغْ ək+indi tarıg = əkilən toxum (I, 196).
- undı** *feli sifət*, اُلْ اَلْنَدِ نَانْک ul+undı nənq = ipin ağac gövdəsinə dolandığı kimi dolanan nəsnə (I, 249).
- ündi** *feli sifət*, اَوْغْ اُکْنَدِ کِشِ ög+ündi kişi = öyülən adam (I, 196), اَر سُرْنَدِ سُرْ اَر sür+ündi ər = hər yerdən sürülən, sürgün olunan adam (I, 439).
- daçı** *feli sifət*, اَل اَر اَتْ تَوْغَرَامَدْجِ تَرُوْر ol ər ət toğrama+daçı turur = o, ət doğramayan adamdır (III, 280).
- dəçi** *feli sifət*, اَل اَلْ يُوْکْ يُوْکْلَمَدْجِ تَرُوْر ol yük yükləmə+dəçi turur = o, yük yükləməyəndir (III, 280).
- taçı** *feli sifət*, تَتْجِ TUT+taçı = tutan» (II, 292), سَتْجِ sat+taçı = satan, satıcı (II, 292), تَوْرَتْجِ tawrat+taçı = tələsdirən, tələsdirici, davrandırıcı (II, 339).
- təçi** *feli sifət*, تَوْرَطْجِ təprət+taçı = tərpədən, tərpədici (II, 339).
- ğuçı** *feli sifət*, بَارْ غُوْجِ bar+ğuçı = gedici, gedən (II, 70), يَا قُرْغُوْجِ ya kur+ğuçı = yay quran (II, 70), تَوَارْ قَبْغُوْجِ tawar kap+ğuçı = mal qapan, qapıcı (II, 70), اَتْ سَفْغَرْغُوْجِ at suwğar+ğuçı = at suvaran (II, 70).

- güçi** *feli sifət*, اقکا گِرْگُوجی əwgə kir+güçi = evə girən (II, 70), ات
یَرماق تیرکُوجی at sür+güçi = at sürən, minici (II, 70)
yarmak ter+güçi = pul yığan, yığıcı (II, 70).
- kuçı** *feli sifət*, تاغقا آغْجُوجی tağka ağ+kuçı = dağa çıxan (II, 70),
کوی سَعْفُوجی koy sağ+kuçı = qoyun sağan, sağıcı (II, 70).
- iğsak** *feli sifət*, اَلْ اقکا بَرْغَساق اَلْ ol əwgə bar+iğsak ol = o adam
evə getmək arzusundadır (II, 74), اَلْ مۇندا ثَرْغَساق اَلْ ol munda
tur+iğsak ol = o burada qalmaq arzusundadır (II, 74).
- igsək** *feli sifət*, اَلْ بَرُو کَلْکَساک اَرْدی ol bərü kəl+igsək ərdi = o bəri
gəlmək istəyəndi (II, 74), اَلْ اقکا اَرْکَساک اَلْ ol əwgə kir+igsək
ol=o, evə girmək diləyində olandı (II, 74), اَلْ تَقار تیرکَساک اَلْ ol
tawar ter+igsək ol = o, mal yığmaq istəyəndir (II, 74).
- ğlı** *feli sifət*, اَلْ ات ثَرْغَلی اَلْ ol ət toğra+ğlı ol = o, ət doğramağı
nəzərdə tutmuşdur (III, 280), اَلْ سَنکا اَغْرَغَلی اَلْ ol sanqa
oğra+ğlı ol = o sənin yanına gəlməyi düşünür (III, 280).
- iğlı** *feli sifət*, مَن سَنکا بَرْغَلی مَن mən sanqa bar+iğlı mən = mən
sənin yanına getməyi içimdə gizləmişdim (II, 75).
- igli** *feli sifət*, اَلْ مَنکا کَلْکَلی ثُرر ol manqa kəl+igli turur = o mənim
yanıma gəlmək arzusundadır (II, 75), اَلْ مَنکا تَقار بَرْکَلی اَلْ ol
manqa tawar ber+igli ol = o mənə mal vermək qərarındadır
(II, 76).
- uğlı** *feli sifət*, اَلْ مۇندا ثَرْغَلی اَلْ ol munda tur+uğlı ol = o burada
qalmağı içində qurmuşdu (II, 75).
- ügli** *feli sifət*, اَلْ مَنی سُقْدِن کَجْرْکَلی اَرْدی ol məni suwdın keçr+ügli
ərdi = o məni sudan keçirənlərdən idi (II, 183).
- ğlık** *feli sifət*, اَلْ ات ثَرْغَلی اَرْدی toğra+ğlık ərdi = ət doğramaq
onun haqqı idi (III, 280).
- iğlık** *feli sifət*, اَلْ اَلْ تَرْغ تَرْتَغْلَق اَلْ ol tarıǵ tarıt+iğlık ol = əkinçilik
etmək onun haqqıdır, o, əkinçilik etmək əzmindədir, niy-
yətindədir (II, 308).
- ighk** *feli sifət*, اَلْ ات کُزْتِکَلی اَلْ ol at közət+ighk ol = at gözətmək
onun haqqıdır, o, at gözətmək əzmindədir (II, 309).
- iğsı** *feli sifət*, اَلْ تَقَرْتِغْسِ اَرْدی ol tawrat+iğsı ərdi = o, adamı
tələsdirəndi (II, 340).

- igsi** *feli sifət*, تَبَرَتَكْسَى أردى təprət+igsi ərdi = o, adamı tərpedəndi (II, 340).
- ğsık** *feli sifət*, أَلْ أَتْ تُغْرَاغْسِقْ أردى ol ət toğra+ğsık ərdi = ət doğramaq onun haqqı idi (III, 280), أَلْ سَنَكَا أَغْرَاغْسِقْ أردى ol sanqa oğra+ğsık ərdi = sənin yanına gəlmək onun haqqı idi (III, 280).
- gsək** *feli sifət*, أَلْ تَقِيكَا يَكْ يَكْلَكْسَاکْ أَلْ ol təwəygə yük yüklə+gsək ol = o, dəvəyə yük yükləmək istəyir (III, 280).
- ğuluk** *feli sifət*, أَلْ مُنْدَا تُرْغَلْقْ أردى ol munda tur+ğuluk ərdi = burada qalmaq onun haqqı idi, o burada qalması nəzərdə tutmuşdu (II, 75), أَلْ تَنْقْرِیْکَا تَبْغَلْقْ أردى ol tənqrigə tapın+ğuluk ərdi=o, tanrıya tapınma haqqı olan adamdı (II,75)
- gülük** *feli sifət*, بَکْ یَاژُقْ کَجْرُکْلَکْ أردى bəg yazuk köçür+gülük ərdi = günahı bağışlamaq bəyin haqqı idi (II, 75).
- güsüz** *feli sifət*, یَنْقَا یَنَا کِیْرْکُسُوزْ yınka yana kir+güsüz = artıq hinə girməyəcəklər (III, 13), کَنْچَا بَرِیْرْیَلْکُوسُوزْ قَنْجَا bəl+güsüz = hara gedir, bəlli deyil (I, 362), تُمْلُغْ یَنَا کَلْکُوسُوزْ تُمْلُغْ yana kəl+güsüz = soyuq yenə gəlməyəcək (I, 179).
- r** *feli sifət*, کَیْنَارْ أَکْزْ کَیْجَکْ سِیْزْ بُلْمَاسْ kayna+r öküz keçiksiz bolmas =coşqun su keçidsiz olmaz (I, 390).
- ər** *feli sifət*, کُلْرْ أَرْ قَتْرُنْدِیْ külr+ər ər katrındı = gülən adam dayandı, gülməyini kəsdi (II, 249).
- mas** *feli sifət*, یَزْمَاسْ اَتِمْ یَغْمُرْ، یَنْکَلْمَاسْ بَلْکَا یَنْکَقُوْ yaz+mas atım yağmur, yanqıl+mas bilgə yanqku = usta atıcı - yağış, yanılmaz bilgin isə əks-sədadır (III, 328).
- məs** *feli sifət*, سُوْفْ بَیْرْمَاسْ کَا سُوْتْ بَیْرْ suw ber+məs+kə süt ber = su verməyənə süd ver (III, 136) və s.
- miş** *feli sifət*, قُرْمِشْ یَا kur+miş ya = qurulmuş yay (II, 76), قُرْمِشْ کِشِیْ kaz+miş arık = qazılmış arx (II, 76), بَرْمِشْ کِشِیْ bar+miş kişi = getmiş adam (II, 77), کُتُورْمِشْ قَابْ kotur+miş kap =boşalmış, boş qab (II, 183).
- miş** *feli sifət*, بِلْمِشْ یَاکْ بِلْمَاذْکْ کِشِیْدَا یِیکْ bil+miş yek bilmədik kişidə yeg=tanıdığın şeytan tanımadığın adamdan yaxşıdır

- (III, 159), كَرَمِش kəl+miş ər=gəlmiş adam (II, 77), كَرَمِش كَزَات kəzət+miş nənq=saxlanmış nəsnə (II, 183).
- ğalı *feli bağlama*, اِغَالِي اَلْكَادِي اِجْغُور yakadakı yalğa+ğalı əligdəki içginur = yaxadakı, yaxaya tökülən yemək yalanır-kən əldəki boşqab və ya yemək düşər (I, 286).
- kalı *feli bağlama*, تَتَشَقْلِي يَقَشْتِي tutuş+kalı yakıştı = tutuşmaq üçün yaxınlaşdı (I, 222).
- gəli *feli bağlama*, اِزِيدَاقِي سَقْلِين اَدْرَكْلِي اَقْدَاقِي تَقَاغُو اِجْغَمَا yazıdakı süvlin ədhər+gəli əwdəki takağu içginma = çöldə qırqovul axtararkən barı evdəki toyuqdan olma (I, 437).
- ğınça *feli bağlama*, اَلْكَرَازَاقِي بُلْغَنجَا بُرَاغُو بَشِي بُلْسَا يِيك öküzhakı bol+ğınça, buzağu başı bolsa, yeg=öküz ayağı olmaqdansa, buzov başı olmaq yaxşıdır (I, 130), اَلِيك تَتَغَنجَا اَت تَت tut+ğınça ot tut = kaş əl tutacağın, zəmin olacağın yerdə od tutaydın (II, 288).
- ginçə *feli bağlama*, تِكْمَاكِنجَا اَنَمَاس، تِلَامَكِنجَا بُلْمَاس tikmə+ginçə önməs, tiləmə+ginçə bulmas = ağac dikmədikcə bitməz, arzu axtarmadıqca tapılmaz (II, 48), سَوُف كُرْمَاكِنجَا اَتِك تَرْتَمَا suw körmə+ginçə ətük tartma = su görməmiş ayaqqabını çıxarma (III, 368), قَرَا مَوْنِك كَلْمَكِنجَا قَرَا يَلْغَا كَجْمَا kara munq kəlmə+ginçə Kara Yalğa keçmə = qara bəla gəlmədikcə Kara Yalğa aşırımını keçmə (III, 35).
- p *feli bağlama*, كِزْلَب تَتَار تَايْمِي kizlə+p tutar tayımı = gizlər, gizlədib saxlayar mənim daycaımı (III, 68), قَيْنَب يَنَا يُمَشْلِم kayna+p, yana yumşalım = qaynayıb yenə yumşalaq (I, 433), كُونْغَلِي كُونْغَلِي قَانِي قَرَب könqlü köy+üp, kanı kurı+p = könlü yanıb, qanı quruyub (II, 199).
- ip *feli bağlama*, تَاغْرَا اَلْب اَكْرَلِم təgrə al+ip əgrəlim = dövrəyə alıb mühasirə edək (II, 41), بَذْرَم قَلْب اَقْتَلِم bədhərəm kıl+ip awnalım = bayram edib ovunaq (I, 293).
- ip *feli bağlama*, يَتَشُو كَلْب اَغْرَاق yetşü kəl+ip oğrak = oğraq gəlib yetişdi (III, 179).
- up *feli bağlama*, اَرْتَق بُلْب بِلِشْدِي ortak bol+up bilişdi = ortaqlıq tanışdı (III, 68).

- üp** *feli bağlama*, اَتْنْ تُشْبُ يَكْرَالِم attın tüş+üp yügrəlim = atdan düşüb yüyürək (II, 41), تَقَى مُنْب قَوَى اَرَا يَشْمَاس təwəy mün+üp koy ara yaşmas = dəvəyə minməklə qoyunlar arasında gizlənmək olmaz (III, 60), اَلْ مَنَى كُرْب يَشْدَى ol məni kör+üp yaşdı = o məni görüb gizləndi (III, 60).
- ibən** *feli bağlama*, اَرْدَمْنَى اَكْرَتَيْنْ اِشْقَا سُرَا ərdəmini ögrən+ibən ıška sura = onun ərdəmini öyrənibən işə tətbiq et (I, 422), بَرَجِنْ كَذْبَنْ تَلُوْ يَفْعَا بُلْبْ قَال barçın kedh+ibən təlü yuwğa bolup kal = ipək geyibən dəli və səfeh olub qal (III, 156).
- uban** *feli bağlama*, يَای بَرَوْبَنْ اَرْكُزَى yay bar+uban ərküzi, aktı akın mundızı = yaz gələndə qarqara və coşğun sellər axdı (I, 160).
- übən** *feli bağlama*, اَرْدَمْ تِلَا اَكْرَتَيْنْ بُلْمَا كَقَار ərdəm tilə, ögrən+übən bolma küwəz = ərdəm dilə, öyrənibən olma lovğa (I, 285).
- a** *feli bağlama*, اَيْلْ سَقَى اَقَا تَرُوْرُ Ətil suwı ak+a turur = İtil suyu axaraq gedir, axır, hey axır (I, 141), قَايا بُتَى قَقَا تَرُوْرُ kaya tübi kak+a turur = qaya dibini döyərək durur, hey döyür (I, 141), بَلِیْقْ تَلِیْمْ بَقَا تَرُوْرُ balıq təlim, bak+a turur = balıq çoxdur, baxaraq durur, hey baxır (I, 141),
- ə** *feli bağlama*, اَرْ سَكَا اَلْثَرْدَى ər sök+ə olturdu = adam dizi üstə oturdu (III, 217).
- u** *feli bağlama*, کِلْنُو بِلْسَا، قِزِلْ کَذَار kılın+u bilsə, kızıl kedhər = özünü sevdirməyi bacarsa, qızıl, qırmızı paltar geyər (I, 393), يَرَانُوْ بِلْسَا، يَشِلْ کَذَار yaran+u bilsə, yaşıl kedhər = yaranmağı bacarsa, yaşıl paltar geyər (I, 393).
- ü** *feli bağlama*, کَنْکُلْ بَرُوْ يِيْمَدِيْکْ könqül ber+ü yaymadıncı = könül verib meyl etmədin (III, 231).
- yu** *feli bağlama*, تُونْ کُنْ تَرُبْ يَغْلِيُوْ tün kün turup yığla+yu = gecəgündüz durub ağlayaraq (III, 240), کِرْدَى بُدُونْ قَسْنِيُوْ kirdi budhun kasna+yu=xalq içəri girdi titrəşərək (II, 229).
- yü** *feli bağlama*, اَرْتَرْ تَيُوْ سَرْنِکِلْ ərtər te+yü səringil = keçər deyər səbr elə (III, 218), کَالْدَى اَسِنْ اَسْنِيُوْ kəldi əsin əsnə+yü = gəldi əsinti əsərək (II, 229), قَاذَقَا تُکَالْ اُسْنِيُوْ kadhka tükəl üsnə+yü = düz borana bənzəyərək (II, 229).

- laşu** *feli bağlama*, **أَل مَنِك بَرَلَا أَقِ أَتَى قِرْلَشُو** ol məninq birlə ok attı kız+laş+u = o, ortaya qız qoyaraq mənimlə ox attı (II, 227), **أَل مَنِك بَرَلَا أَتَى قِرْلَشُو** ol at yarışdı məninq birlə tawışğan+laş+u=o, dovşandan mərc qoşaraq mənimlə at çapmaqda yarışdı (II, 231), **أَل مَنِك بَرَلَا أَتَى قِرْلَشُو** aninq birlə oynadı yarık+laş+u = o onunla zirehi girov qoyaraq oyun oynadı (II, 257), **أَل مَنِك بَرَلَا أَتَى أَتْلَشُو** ol məninq birlə ok attı at+laş+u = o mənimlə girov olaraq ortaya at qoyub ox atdı (II, 231).
- laşü** *feli bağlama*, **أَل مَنِك بَرَلَا أَتَى كُكْرَجَكُونْلَشُو** ol məninq birlə oynadı kökürçgün+laş+ü = o mənimlə ortaya göyərçin qoyaraq oyun oynadı (II, 231), **أَل مَنِك بَرَلَا أَتَى كُكْرَجَكُونْلَشُو** ol aninq birlə çögən urdı üm+laş+ü = o onunla şalvarını ortaya qoyaraq çovkan oynadı (I, 278).
- madhip** *feli bağlama*, **بُور بُولْمَاذِب سِرْكَا بُلْمَا** bor bol+madhip sirkə bolma = şərab olmadan sirkə olma (III, 130).
- mədhip** *feli bağlama*, **تَنْكَلَمَذِب بَجْمَاس** tənqlə+mədhip bıçmas = yüz ölçmədən bir bıçmaz (I, 421), **يَقِن يَعْقى كُرْمَذِب نَاتَكْنَى كُذُور** yakın yağuk kör+mədhip nənqni ködhür = yaxını-yavuşu görmədən öz malını görər (III, 27).
- layu** *feli bağlama*, **تُن كُن تَرْب يَغْلِيُو** tün kün turup yığ+layu = gecə-gündüz durub ağlayaraq (III, 240), **يُمْرَلِيُو اِرْكَنْن سُوْتِن سَغَار** yumur+layu erkənin sütin sağar = erkəndən toplayaraq südünü sağar (I, 389).
- ləyü** *feli bağlama*, **كُردى مَنِ اَمْلِيُو** kördi məni əm+ləyü = məni sağaldaraq gördü (III, 266), **بَقْتَسى مَنْكَ اَمْلِيُو** baktı manqa im+ləyü = mənə işarə edərək baxdı (III, 266).
- kən** *feli bağlama*, **أَل كَلُر اَرْكَان كَرْدُم** ol kələr ər+kən kördüm = onu gələrkən gördüm (I, 170), **أَل اَر بَرِير اَرْكَان قَدِي** ər barır ər+kən kadıttı = adam gedir ikən qayıtdı (II, 295), **مَنْكَ يَرْمَاق** ol manqa yarmak berür ər+kən katrındı = o mənə pul verdiyi an, verirkən bundan vaz keçdi, çəkindi, qaçındı (II, 249).

ə) Köməkçi nitq hissələrinə aid olanlar:

aşnu *qoşma*, مَن اَنْدَن اَشْنُو كَلَدِم mən andan aşnu kəldim = mən ondan əvvəl gəldim (I, 188).

burun *qoşma*, اَل مَندِن بَرْدَى ol məndin burun bardı = o məndən öncə gəldi (I, 397).

basa *qoşma*, مَن اَندا بَسا كَلَدِم mən anda basa kəldim = mən ondan sonra gəldim (III, 212).

kidin *qoşma*, اَل اَنى كَيِّن اَذْغَرْدَى ol anı kidin odhğardı = o onu xeyli düşündükdən sonra, bir az keçdikdən sonra anladı (I, 265).

sonq *qoşma*, سَن مَەنinq سونqدا كَەل = sən məninq sonqda kəl = sən məndən sonra gəl, arxamca, dalımca gəl (III, 311), بُو سُوْز بُو سُوْز bu söz sonqında ayğıl = bu sözdən sonra söylə (III, 311).

içrə *qoşma*, اَغْزاجرا اَغو سَغْدَى ağız içrə ağı sağdı = ağzına zəhər tökdü (III, 298), كِمى اِجرا اَلْدُرُوب kimi içrə oldurup = gəmi içrə oturub (III, 220).

taba *qoşma*, قَدَش تَبا اِت كِى قَيِّنْكَرُو بَقار kadhaş taba ıt kibi kınqru bakar = qohum-qardaş tərəfə it kimi kəc baxar (III, 27).

tabaru *qoşma*, اَل مَەنinq تَبارُو كَلْدَى ol məninq tabaru kəldi = o mənə tərəf gəldi (I, 436).

təgü *qoşma*, كُنْى نِک كَلْينا تَكوْ يَغْى künininq külinə təgü yağı = gününün külinə qədər düşmən (günü günüyə düşməndir, hətta birinin küli o birinin gözüne sovrular, III, 221).

bərü *qoşma*, اَچ بَرُوْكل bərü kəl = ey, bəri gəl (I, 110).

üzə *qoşma*, كَەندلَر اَزَا جَقْتَمِز kəndlər üzə çıqtımız = şəhərlərin üzərinə çıxdıq (I, 353), اَزَا اَرْتَلْدَى tağar eşyək üzə artıldı = dağarcıq eşşəyin belinə [taraz şəkildə] yükləndi (I, 279).

udhu *qoşma*, مَن اَنinq اُدُو كَلَدِم mən aninq udhu kəldim = mən onun ardınca gəldim (I, 152).

layu *qoşma*, اَرسلَن لَیو کُکرَدِم arslan layu kökrədim = aslan kimi kükrədim (I, 184), اَغرَى لَیوْ یَزکا بَقار oğrı layu yüzgə

- bakar = oğru kimi üzə baxar (I, 165), ارژو لسیو ار آقار arju layu ər awar = çaqqal kimi adam ovlar (III, 349).
- ləyü qoşma**, سَعْرَقْ ثَلُوْخْ لَيُوْ, sağrak tolu köz ləyü = sürahi dolu göz kimi (I, 163).
- ça qoşma**, اَنِيْکْ بُو bu aninq ça = bu onun kimi (III, 199).
- çə qoşma**, اَلْ مَنِيْکْ جَا ol məninq çə = o mənim kimi (III, 199).
- uçun qoşma**, سَنِيْکْ اُجُنْ کَلْدِم səninq uçun kəldim = sənin üçün gəldim (I, 143), بَغْزِيْ اُجُونْ مَنَكْلَنُوْر boğzı uçun mənqlənür = boğazı (qarnı) üçün dən (yem) toplayır (II, 285).
- birlə qoşma**, اَلْبَلَارْ بَرَلَا اُرْشَمَا.بِكَلَارْ بَرَلَا ثُرْشَمَا alplar birlə uruşma, bəglər birlə turuşma = alplar ilə vuruşma, bəylər ilə duruşma, bəhsə girmə (I, 232), اَلْ اَنِيْکْ بَرَلَا اَت يَرْشَدِيْ ol aninq birlə at yarışdı = o onunla at çapmaqda yarışdı (III, 69), قَانِغْ قَانْ بَرَلَا قَانِيْغْ کَانْ بَرَلَا يُوْمَاس qanığ kan birlə yumas = qanı qanla yumazlar (III, 157), اَلْ مَنِيْکْ بَرَلَا اَبْشَدِيْ ol məninq birlə öpüşdi = o mənimlə öpüşdü (I, 230).
- adhın qoşma**, اَدْنِ A d h ı n «başqa» mənasında işlənən bir ədatdır [qoşmadır] (I, 143).
- adhruk qoşma**, اَدْرُقْ A d h r u k oğuzca «başqa, ayrı» deməkdir. Digər türklər bu söz əvəzinə «اَدْنِ adhın» deyirlər. اَدْنِ كِشِيْ adn kışi adn kişi nənqi nənq sanmas = özgəsinin malı mal sayılmaz (I, 162).
- ayruk qoşma**, اَيْرُقْ A y r u k «başqa» mənasında istifadə olunan sözdür. Oğuzca (I, 174).
- ayru qoşma**, اَيْرُوْ A y r u «başqa, elə isə, deyilsə» mənasında bir sözdür. مُونِيْ تِيْلَا مَسَا سَن اَيْرُوْ نَا كَرَك munu tiləməsə sən ayru nə kərək = bunu deyilsə, başqa nə istəyirsən (I, 184), كُنِيْ بَرَكِيْکْ kuni bərkik köni barır keyikninq közində adhın başı yok = düz gedən geyikin gözündən başqa yarası yoxdur (III, 152).
- adhnağu qoşma**, اَغْرُقْ اَغْرَا شِنْكِنِيْ اَدْنَاغَا يُدْرِمَا / اَجْرُبْ اَزْنِكْ اَشَارِبْ / اَدْنَاغْنِيْ تُدْرِمَا Ağruk ağır işinqni adhnağuka yüdhürmə, Açrup özünq öşərip adhnağunu todhurma = Çox ağır yükünü

başqasına yükləmə, Özünü aclıqdan taqətsiz edib başqasını doyurma (III, 65).

tək *qoşma*, تَك t ə k: tək, elə-belə, sadəcə, heç nə istəmədən. تَك كَلِم tək kəldim = bir şey istəməyərək gəldim, heç bir arzum yoxdur, sadəcə gəldim (I, 346).

utru *qoşma*, اَلْ مَنَّا اَتَرُوْ تُرُنْدِي ol manqa utru turundi = o mənə qarşı durdu, qarşı çıxdı (II, 167), اَنُك اَتَرُوْ تُتْسَا يُوْقَا سَانِمَاس anuk utru tutsa yokka sanmas = hazır olan şey qabağa (qarşıya, yəni süfrəyə) qoyulsa, yox sayılmaz (I, 136).

azu *bağlayıcı*, اَزُوْ يِیْکَل اَزُوْ قَاغُونْ یِیْکَل üzüm yegil, azu kağun yegil = üzüm, yaxud qovun ye (I, 153), اَزُوْ بُرِیْمُوْ تِلْکُوْ تَلْکُوْمُوْ تُغْدِی tilkü mü toğdı, azu böri mü = tülkü doğuldu, yoxsa cavanar (I, 423), اَزُوْ بَرِیْرْمُوْسَنْ کَلُوْرْمُوْسَنْ kəlür mü sən, azu barır mu sən = sən gəlirsən, yoxsa gedirsən (I, 153).

kalı *bağlayıcı*, کَالِی کَلْسَا قَلِی قُتْلُغْ یَا کəlsə kalı kutluğ yay = gəlsə əgər qutlu yay (I, 148), چَاکْمَکْ چَاکِیپْ اِیْقِیْسَا قَلِی اُذْنُورْ یَا çakmak çakıp ewşə kalı udhınur yula = əgər çaxmaq çaxan tələssə, çıraqı söndürər (III, 30), کُولْسَا قَلِی اُغْرِیْنْ kolsa kalı oğraban vergil takı azukluk = əgər yanına gələn olsa, ona azuqə də verginən (I, 301), کَاÇْÇَا قَلِی قُرْتُلُورْ kaçsa, kalı kurtulur = qaçsa, necə qurtular (III, 237), بُوْ سَنْ بُوْ اِیْشِیغْ قَلِی قَلْدِیْنِکْ bu sən bu işiğ kalı kıldınq = sən bu işi necə etdin (III, 219).

abanq *bağlayıcı*, اَبَانْکْ سَنْ بَرِیْسَا سَنْ abanq sən barsa sən = əgər sən getsən (I, 191), کَالْسَا اَبَانْکْ تَرْکَنِیْمْ kəlsə abanq tərkanım = gəlsə əgər tərkanım, xaqanım (I, 433), اَبَانْکْ قُلْسَامْ اُدُوْبَارِبْ / اَبَانْکْ تَرْکَنِیْمْ Abanq kolsam, udhı barıp, Tutar ərdim süsin tarıp = Əgər istəsəydim dalınca gedib, Tutardım, qoşununu dağıdıb (I, 398).

çu *ədat*, چُوْ بَرْمَاچُوْ barma çu = hələ getmə, hər halda getmə (III, 200).

çü *ədat*, چُوْ کَلْ چُوْ kəl çü = gəl, hələ gəl, hər halda gəl (III, 199).

şu *ədat*, شُوْ بَرْغِلْ شُوْ bargıl şu = hələ get, getsənə (III, 202).

şü *ədat*, شُوْ کَلْ شُوْ kəl şü = hələ gəl, gəlsənə (III, 202).

ok *ədat*, اُکْ بَرْغِلْ اُکْ bargıl ok = gedərsən ha, mütləq get (I, 112), اَمْدِیْ بَیْآ اُکْ اَیْدِیْمْ əmdi ok aydım = elə indicə dedim (I, 112),

baya ok kəldim = bayaq gəldim (I, 112), أَكْرِيكِي مُنْدَغْ أَقْ örgəyügi mundağ ok = adət də belədir ki (I, 213), يَاز أَقْ يَی yaz ok ye = ancaq yazda, baharda ye (III, 22).

ök *ədat*, أَكْ كَلْدُرْ ol arni ök kəldür = o adamın lap özünü gətir (I, 139).

la *ədat*, أَلْ بَرْدِيْ لَا ol bardı la = o getdi də bə (III, 203).

lə *ədat*, أَلْ كَلْدِيْ لَا ol kəldi lə = o gəldi də bə (III, 203, onun getməsi, gəlməsi gerçəkləşdi).

takı *ədat*, تَقِيْ يَرْمَاقْ بِير takı yarmak ber = yenə pul ver (III, 214), أَتْ يِنْ تَقِيْ ol takı anda = o da oradadır (III, 214), أَتْ يِنْ تَقِيْ بَكْرِشُور at, yin takı bəkrışür = ətlə bədən (hərfən: ət dəxi bədən) bərkiyir (III, 254), بَرِكِلْ تَقِيْ أَزْقَلِقْ bergil takı azukluk = üstəlik, azuqə ver (hərfən: verginən dəxi azuqə, I, 301), يِيرِيْ تَقِيْ yeri takı ağlak = yeri də ki şorandır (I, 455), سِجْغَانْ تَقِيْ سِجْغَانْ sığğan takı sıkırkan = siçan və sığırkan (II, 261).

dakı *ədat*, أَيْغُرْدَقِيْ تَتْلَاقْ uyğur dakı tatlaka = uyğurlara dəxi tatlara (I, 466), «Türklər «dəxi» mənasında «تَقِيْ takı», oğuzlar «دَقِيْ dakı» deyirlər» (II, 206).

yəmə *ədat*, إِشِينْ يِمَا قَجُورْدُم eşin yəmə kaçurdum = yoldaşını isə qaçırtıdım (I, 121), كَادْهُغُوْ يِمَا سَقْلَسُونْ kadhğu yəmə sawılsun = qoy qayğı sovulsun (I, 168), بُدْرَاجْ يِمَا قَدْرَدِيْ Budhraç yəmə kudırdı = Budhraç yenə qudurdu (I, 200), قِمِجْ يِمَا كُتْرُرْ تَقِيْ يَكْ qımıç yəmə kötürür = dəvə yük götürsə, çömçəni də bərabər götürər (II, 111), كُوزْدَنْ يِرَاسَا, كُوزْدَنْ يِمَا يِرَار közdən yırasa, könqüldən yəmə yırar = gözdən iraq olan köüldən də uzaq olar (III, 317), تَيْنِيْ يِمَا أَجْكَتِيْ tını yəmə üçükti = səsi yenə qısıldı (II, 144), يَلْقَاسَا يِمَا أَذْكَوْ, يَالْكَسَا يِمَا كُؤْ كُؤْ yalksa yəmə yağ edhgü, köysə yəmə kün edhgü = bıqsa yenə yağ yaxşıdır, yaxsa yenə gün yaxşıdır (III, 375).

yana *ədat*, قَيْنَبْ يِنَا يُمُشَلِمْ kaynap, yana yumşalım = qaynayıb yenə yumşalaq (I, 432), أَلْدَبْ يِنَا قَجْتِمَزْ aldap yana kaçtımız = aldadıb yenə qaçdıq (I, 458), بُلْناپْ يِنَا أَوَّلْ قَجَار bulnap yana

- ol kaçar = əsir edib yenə qaçar (I, 130), **يَنَا كَلَدِم** yana kəldüm = yenə gəldim, təkrar gəldim (III, 167).
- yanqıla** *ədat*, **أَلْ اِيْشِغْ يَنْكِيْلَا قَلْدِي** ol ışıq yanqıla kıldı = o, işi yenidən gördü, təkrar başladı (III, 329) və s.
- çak** *ədat*, **جَقْ أَلْ اَتْنِي تَنْغَل** çak ol atnı tutğıl = lap o atın özünü tut (I, 345), **جَقْ اَمَجْنِي اَرْغَل** çak amaçnı urğıl = lap [ta] nişangahı vur (I, 345).
- uş** *ədat*, **أَشْ بَتَارْ تَغْمِشْ كُنِي** toğmış küni uş batar = doğan günəşi bax belə batar (II, 152), **أَشْ مُنْدَغْ قِيل** uş mundağ kıl = iştə, belə et (I, 111), **أَشْ كَلْدُكُمْ بُو** uş kəldüğüm bu = indicə gəlmişəm, elə gəldiyim budur (I, 111), **اَقْرُكْزُمْ أَشْ تَنْكِزْ** akar közüm uş tənqiz = gözüm lap dəniz kimi axar (II, 67).
- mat** *ədat*, **اَنْدَغْ مَتْ** andağ mat = məhz belə (I, 337), **تَلِمْ بَشَلَرْ يُقْلَدِيْمَتْ** təlim başlar yuwıldımat = çox başlar belə yuvarlandı (I, 395), **اُتْغَالِيْمَتْ اُغْرَاشُورْ** utğalımat oğraşur = məhz udmağa çalışır (I, 222), **يَرْغَالِيْمَتْ يَرْكُشُورْ** yargalı mat yörkəşür = məhz yarı-laraq bir-birinə sarılır (I, 429).
- mət** *ədat*, **كُْرْمَتْ اِنِكْ يُرَاكِي** kürmət anınq yürəgi = onun ürəyi belə cəsurdur (I, 340), **كُجِيْ اَيْنِكْ كَقْلَدِيْمَتْ** küçi anınq kəwildimət = onun gücü belə azaldı (I, 395), **اِرْ كِشُورْ كَلْغَالِيْمَتْ** irkişür = məhz gəlmək üçün toplaşır (I, 340).
- ərki** *ədat*, **أَلْ كَلْرِمُوْ اَرَكِي** ol kəlirmü ərki = o gəlirmi ki, gəlirmi, görəsən (I, 187).
- ərinç** *ədat*, **أَلْ بَرْدِي اَرِنْج** ol ərinq bardı = o bəlkə getdi (III, 384), **اَرِنْجْ كَلْدِي** ol kəldi ərinq = o bəlkə gəldi, ola ki gələ (I, 189), **يَنْدِي اَرِنْجْ اُغْرَغِي** yandı ərinq oğrağı = bəlkə fikrindən vaz keçdi (III, 63).
- mu** *ədat*, **بُو اِتْمُوْ** bu atmu = bu, atımı (III, 204), **بُو اِيْتْمُوْ** bu ıtmu = bu, itmi (III, 204), **بَرْدِيْنَقْمُوْ** bardınqmu = vardınımı, getdinmi (III, 204).
- mü** *ədat*, **كَلْدِيْنَقْمُوْ** kəldinqmü = gəldinmi (III, 204), **كَلُورْمُوسْنِ اَزُوْ** kəlürmü sən, azu barırmu sən = gəlirsən, yoxsa gedirsən (I, 153), **اَزُوْ بُرِيْمُوْ تِلْكَوْمُوْ تُغْدِي** tilkü mü toğdı, azu böri mü = tülkü doğuldu, yoxsa cavanar (I, 423), **سِنْدَا يَرْمَاقْ بَارْ مَوُوْ**

səndə yarmak bar mu =səndə pul varmı (III, 149), ألب أرثکا
 Alp Ər Tonqa öldimü = Alp Ər Tonqa öldümü (I, 115).
 yə+**mü** (يَه yəh «yaxşı, bəli» + **مو mü**) ədat, سَن بَرِغَل يَمُو sən bargıl,
 yəmə = sən get, yaxşımı (III, 30).
ayığ ədat, اَيْغ اَذْكُو ayığ edhgü nənq = nə yaxşı şeydir (I, 149), اَيْغ
 اَيْغ يَافَز نَانَق ayığ yawuz nənq = nə pis şeydir (I, 149).
kədh ədat, كَذ اَت kədh at = nə yaxşı at (I, 338), كَذ نَانَق kədh nənq
 =nə yaxşı şey (I, 338).
mə ədat, نَا مَا يَافَز نَانَق اَلْ بو nə mə yawuz nənq ol bu = bu nə qədər
 pis şeydir (III, 204), نَا مَا اَذْكُو كِشَى اَلْ nə mə edhgü kişi ol =o nə
 yaxşı adamdır (III, 204).
ap ədat, اَب بُوَاب اَوَّل ap bu, ap ol = bu deyil, o deyil; nə bu, nə o (I,
 109).
va nida, وَا نَا تِيرَسَن va, nə tersən = vay, nə deyirsən, vay olsun
 sənə! (III, 204).
yu nida, يُو Y u: qadınlar bir şeydən utandıqları zaman deyirlər
 (III, 205).
awa awa nida, İnsan bir şeydən acı duysa, اَوَا اَوَا awa-awa deyər
 (I, 154). Bu da ərəblərin vaveyla nidasının ekvivalentidir.
əssis nida, اَسْرَائِيك يَكْتَلِكِي əssiz anınq yigittliyi = heyif onun
 gəncliyinə! (I, 198).
aç nida, اَچ بَرُوْکَل aç, bərü kəl = ey, bəri gəl (I, 110).
kı nida, کَي بَرُوْکَل kı, bərü kəl = ey, bəri gəl (II, 303).
ay nida, اَی اَغْل قَنَچَا بَرِدِنِک اَی اَغْل kança bardınq, ay oğul = hara getdin,
 ay oğul (I, 142), اَی بِلْکَالِکَا اَی tægür məninq sawı-
 mı bilgələgə, ay = ey, mənim sözümü bilgələrə yetir! (III,
 158).
uva nida-xitab, اَوَا uva («hey, filankəs!») deyə birini çağıran adama
 «buyur» mənasında verilən cavab, I, 113).
iləl nida-xitab, اِلَال iləl (bəylərə, xanlara «əfəndim, əmr edin»
 mənasında verilən cavab, I, 145).
yah nida-xitab, يَاه yah (bəli, yaxşı mənasında bir sözdür, اَت تَت at
 tut = atı tut deyilən zaman cavab verən şəxs يَاه yah = yaxşı
 deyə cavab verir, III, 127).

əwət nida-xitab, أَقْتُ əwət «yaxşı, bəli» (yağma, tuxsı və qıpçaqlarda, I, 124).

əvət/əmət nida-xitab, أَوْتُ/أَمْتُ əvət/əmət (oğuzlarda, I, 124).

yəmət nida-xitab, يَمْتُ yəmət (türklərdə, I, 124).

av/ay nida-xitab, أَو av (I, 113) və أَى ay (əmr edənin əmrini saya salmamağı bilirən «əh!» kimi bir söz, I, 114) və s.

sak-sak! nida-xitab, سَقْ سَقْ S a k – s a k: qarovulun, keşikçinin qalanı, atı qoruya bilməsi üçün oyaq qalmasını bildirən sözdür. «سَقْ سَقْ sak-sak! = ayıq-sayıq olun!» deməkdir. Qoçaq və huşyar adama «سَقْ ار sak ər» deyilir (I, 345).

zak-zak! nida-xitab, زَقْ زَقْ Z a k – z a k: qoçları kəllələşməyə təhrik edən sözdür (I, 345).

tək! nida-xitab, تَكْ تَكْ T ə k: تَكْ تَكْ tək tur = sus!. Oğuzca (I, 346).

şük tur! nida-xitab, شُكْ شُكْ Ş ü k: bir susdurma ədatıdır. «Sus!» mənasında türklər «شُكْ تَكْ şük tur!» deyirlər (I, 347).

tah-tah vokativ, تَاه تَاه tah-tah (şahini çağırmaq üçün işlənir, III, 127).

çuh-çuh vokativ, جُوْه جُوْه çuh-çuh (atı tərpətmək və azarlamaq üçün çıxarılan səs, III, 127).

kah-kah vokativ, كَاه كَاه kah-kah (köpəyi çağırmaq üçün çıxarılan səs, III, 127).

çək-çək, çilik-çilik vokativ, چَكْ چَكْ çək-çək (I, 346) və چَلِكْ چَلِكْ çilik-çilik (oğlağı çağırmaq, sürmək üçün deyilir, I, 389).

həç-həç vokativ, هَجْ هَجْ həç-həç (baş alıb gedən atı yavaşıtmaq üçün deyilir, I, 337).

tuşu-tuşu vokativ, تُشُوْ تُشُوْ tuşu-tuşu (eşşəyi dayandırmaq üçün deyilir, III, 212).

op-op vokativ, أَبْ أَبْ op-op (eşşəyin ayağı sürüşdükdə deyilir, I, 109).

uş-uş vokativ, أَشْ أَشْ uş-uş (öküzü suvaran zaman çıxarılan səs, I, 111).

öp-öp vokativ, أَوْبْ أَوْبْ öp-öp (bu söz özünü çox öyən, tərifləyən, lakin dediyini isbat edə bilməyən adam haqqında deyilir, I, 117).

- abalı**, *modal*, أبالى A b a l ı: bir şey nadir görülən və nadir tapılan zaman söylənən söz (I, 193), *heyərət* deməkdir.
- ayluk-ayluk** *modal*, أيلق أيلق A y l u k - a y l u k: elə-elə (elədir) deməkdir. Oğuzca (I, 174), *şübhəsiz, doğrudan* deməkdir.
- kürt-kürt** *yamsılama*, كُرت كُرت ات at arpanı kürt kürt yedi = at arpanı xırt-xırt yedi (I, 351).
- karç-kurç** *yamsılama*, ار ثرمزنى قرچ قرچ یدی ar turmuznu karç-kurç yedi = adam xiyarı xart-xurt yedi (I, 352).
- buç-buç** *yamsılama*, بوج بوج أثرسمرک buç buç ötər səmürgük = sərcə cik-cik ötər (II, 285).
- danq-dunq** *yamsılama*, دنق دنق اتى نانق danq dunq etti nənq = danq-dunq səsi çıxaran nəsnə (III, 311).
- tanq-tunq** *yamsılama*, تنق تنق اتى tanq tunq etti = danq-dunq səsi çıxardı (III, 311).
- kağ-kuğ** *yamsılama*, قاز قاغ قوغ اتى kaz kağ kuğ etti = qazlar qağ-kuğ etdilər, çıxırırdılar (III, 136).
- sart-surt** *yamsılama*, انىك اذا قى سرت سرت قلدى anıñq adhakı sart surt kıldı = onun ayağı fart-furt elədi (ayağın yaş ayaq-qabının içində çıxardığı səs, I, 352).
- çat-çat** *yamsılama*, چات چات جت جت اردى çat çat urdu = çat-çat vurdu (I, 336).
- tus-tus** *yamsılama*, توش توش اردى tus tus urdu = tıp-tıp vurdu (I, 342).
- takır-takır** *yamsılama*, ات اذاق تقرر تقرر اتى at adhakı takır takır etti = at ayağı taqqır-taqqır səs çıxartdı (I, 367).
- badar-badar** *yamsılama*, بدر بدر يگردى badar badar yügirdi = tıpış-tıpış, apul-apul qaçıb getdi (I, 366).
- bar** *predikativ*, بار بقر يوق الثون bar bakır, yok altun = var olan şey misdir, yox olan şey qızıldır (I, 366), فعدا سوف بار ات برنى kudhuğda suw bar, ıt burnı təgməs = quyuda su var, ancaq itin burnu yetişmir (I, 377), انىك تئغى بار anıñq tutuğı bar = onun sehri var, o, sehirlili, tilsimlidir (I, 375).
- yok** *predikativ*, كندا ارك يوق بكا قيق يوق kündə irük yok, bəgdə kıyık yok = günəşdə çat olmaz, bəy də sözündən dönməz (I, 138),

أَسْنَدَا اِیْقَکْ یُوقْ əsəndə əwək yok = sağlıqda tələsmək yoxdur, səhhətlə zarafat olmaz (I, 138), اِیْشْتَا جِقْشْ یُوقْ ol ısta çıxış yok = o işdə bir çıxar, mənfəət yoxdur (I, 372).

təgül *predikativ*, تَکُلْ T ə g ü l: deyil. Oğuzca. Bu söz arğuların اَل داغ dağ ol sözündən alınmışdır. Oğuzlar د d hərfini ت t, غ ğ hərfini isə گ g etmiş, اَلْ əlifi isə atmışlar» (I, 392). بُوْ اَتْ تَسْ bu at tas təgül=bu at pis deyil (I, 142), بُوْ تُرَاسِ یِیْرْ تَکُلْ bu turası yer təgül=bu, durulası yer deyil (II, 83).

dağ, **dhağ** *predikativ*, داغْ، دَاغْ D a ğ, d h a ğ: «yox, deyil» mənasındadır. «اَلْ اَنْدَغْ داغْ ol andağ dağ ol = o elə deyil» deməkdir. Oğuzlar bunu arğulardan almış, «اَلْ داغْ dağ ol» sözünü təhrif edərək «تَکُلْ təgül» demişlər. Oğuzlarla arğular qonşudur, dilləri də bir-birinə qarışmışdır» (III, 154).

əməs/ərməs *predikativ*, اَسْغِ قَلْغُوْ اَمَسْ سَنْ تَقِیْ یَلْقَارْ aydım: asığ kılğu əməs, sən takı yalvar = dedim: xeyri yoxdur, istər yüz yalvar (I, 473), اَرَسَا مِیْقِیْ بَدُکْ اَرَمَاسْ təwəy bedük ərsə, mayakı bedük ərməs = dəvə böyük olsa da, qığı böyük olmaz (III, 165), بُوْ تُرْغُوْ یِیْرْ اَرَمَاسْ bu turğu yer ərməs = bu, durulacaq yer deyil (II, 83).

anq-anq *predikativ*, اَنَکْ A n q: «yox, deyil» deməkdir. Oğuzca-dır. Bir şeyi etmək üçün əmr alan adam «اَنَکْ اَنَکْ anq-anq» desə, «yox-yox» deməkdir (I, 114).

**Ramiz ƏSKƏR. Mahmud Kaşğarının
«Divanü lüğat-it-türk» əsəri üzrə
biblioqrafik və qammatik göstəricisi.
Bakı, MBM, 2008, 192 səh.**

Elmi redaktor

AMEA-nın müxbir üzvü,
Türk Dil Qurumunun fəxri üzvü,
filologiya elmləri doktoru,
professor Tofiq HACIYEV

Rəyçilər

professor Hüseyn İSMAYILOV
professor Əzizxan TANRIVERDİ
professor Məmmədali QIPÇAQ
professor Məhərrəm MƏMMƏDLİ

**Ramiz ASKER. Bibliothographic
and Grammatical indexes for
Compendium of the Turkic Dialects
by Mahmud al-Kashghari.
Baku, MBM, 2008, 192 p.**

Edited by

Prof.Dr. Tofik HAJIYEV
C.Member of National Academy
of Sciences of Azerbaijan,
Honorary Member
of Turkish Languages Society

Reviewed by

Prof. Dr. Hüseyn İSMAİLOV
Prof. Dr. Azizkhan TANRIVERDİ
Prof. Dr. Mammedali KIPÇAK
Prof. Dr. Muharrem MAMMEDLİ

**Рамиз АСКЕР. Библиографический
и грамматический указатель к
«Дивану лугат ит-тюрк»
Махмуда Кашгарского.
Баку, МБМ, 2008, 192 стр.**

Научный редактор

чл.-корр. НАН Азербайджана,
почетный член Турецкого
Лингвистического Общества,
профессор Тофик ГАДЖИЕВ

Рецензенты

профессор Гусейн ИСМАИЛОВ
профессор Азизхан ТАНРЫВЕРДИ
профессор Мамедали КЫПЧАК
профессор Мухаррем МАММЕДЛИ

Avrasya Yazarlar Birliđi Yayınları
Dil Araştırmaları Dizisi: 3

Texniki redaktor və dizayner:

ATİLLA

Korrektor: LEYLA, AYL A

Çapa imzalanmışdır: 11 iyul 2008-ci il.

Format: 60x84.

Fiziki çap vərəqi: 12.

Sifariş № 128.

Tiraj: 500 nüsxə.

«MBM» mətbəəsində hazır
diapozitivlərdən istifadə olunmaqla
çap edilmişdir.